

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการหมู่บ้าน
อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนปากน้ำประแส

โดย

นางสาวณรินทร์ทิพ วิริยะบัณฑิตกุล
ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร
บริษัท พีเพิลมีเดีย กรุ๊ป จำกัด

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2560 – 2561

บทคัดย่อ

เรื่อง : แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม
สร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนปากน้ำประแส

ลักษณะวิชา : การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย : นางสาว ณรินณทิพ วิริยะบัณฑิตกุล **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** 60

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้.-

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านอุตสาหกรรม
สร้างสรรค์
3. เพื่อนำเสนอตัวแบบ (Model) ของหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

เนื่องจากเป็นโครงการที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้มี
รายได้เสริมจากการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่เกิดการจ้างงาน และกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น
โดยตรง ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการ และทำการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง
ประกอบด้วยหัวหน้าชุมชนจำนวน 3 ท่าน ตัวแทนร้านค้าจำนวน 3 ท่าน เจ้าหน้าที่สำนักงานเทศบาล
ตำบลปากน้ำประแส ที่ปรึกษาการพัฒนาชุมชนและที่ปรึกษาโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
จึงนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์ โดยทำการศึกษาสภาพชุมชนในปัจจุบัน สภาพปัญหา
และอุปสรรคในการดำเนินงาน และนำมาสร้างแนวทาง หรือต้นแบบในการดำเนินโครงการหมู่บ้าน
อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม เกิดประโยชน์
สูงสุด

ผลการศึกษาพบว่า

1. การดำเนินโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์มีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ
ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบกิจกรรม
เส้นทางท่องเที่ยว สินค้าที่ระลึกจากการท่องเที่ยว และมีการประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปทราบ
ในระดับหนึ่ง

2. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการโครงการพบว่ามาจากทั้งปัจจัยภายในชุมชนเอง
คือปัญหาด้านทรัพยากรมนุษย์ โดยชุมชนขาดผู้นำที่เป็นศูนย์รวมจิตใจให้ชาวชุมชนเข้ามามี
ส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยวประกอบกับประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนเป็นช่วงวัยกลางคน
และผู้สูงอายุ ส่งผลทำให้ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพของตน และปัจจัยด้านระยะเวลาในการ
ดำเนินโครงการสั้น ไม่ต่อเนื่อง และขาดการประชาสัมพันธ์โครงการจากทางภาครัฐ ล้วนส่งผลต่อ
ความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการ ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง และเป็นเป้าหมาย
ในระยะยาว

3. สรุปต้นแบบในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม
สร้างสรรค์ทางภาครัฐจะต้องกำหนดนโยบายการดำเนินงานเป็นระยะเวลา 3-5 ปีเพื่อให้เกิดการ
ดำเนินงานที่ต่อเนื่อง ควรสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชน และทำการจัดตั้ง
สถาบันการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อให้เป็นสถาบันที่จะช่วยพัฒนาระดับทรัพยากรมนุษย์
ซึ่งเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ABSTRACT

Title : The local economic development through The Creative Industry Village project Case study of Prasae's Community Rayoung

Field : Economics

Name : Miss Narintip Viriyabanditkul **Course :** NDC **Class :** 60

The objectives of this research were

1. to study the current state of The Creative Industry Village
2. to analyze the problem and factors affecting the operation of The Creative Industry Village project
3. to creating the model for The Creative Industry Village project

The Creative Industry Village project has aimed to development the capital of the community for self-reliance and gained more income from tourism sector which directly to the local. The method of this study are documentary collection and in depth interview with key informant such as head of community 3 persons, the representative of local store 3 persons, municipal officer, the consultant of Prasae's community and the consultant of The Creative Industry Village Project. The data analyzing including the current state, the problem and factors affecting the operation of Creative Industry Village project. Finally this study attempt to creating the model of operation for The Creative Industry Village and bring benefit to those who may concern.

The result revealed that

1. The implementation of The Creative Industry Village project is enhancing community economic such as the product were developed through souvenir, events for tourist activities and public relation.

2. The most important problem is human factor, lack of leadership to make unity of Prasae's community and the most of them were in the middle aged that has some of motivation to develop their performance. Another problem is the shorter term of the project's timeline that is too short which contrary to the goal's achievement the has purpose to enhance the community resource.

3. The Creative Industry Village project implementation model suggestion are , the government should making formulation for long term of fiscal policy by 3-5 years and enhance the public relation about community tourism and established The sustainable community development institute that working for improving the human resources which is the most important factor of community development.

คำนำ

รายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนปากน้ำประแส เป็นรายงานวิจัยที่เสนอต่อวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร โดยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร ลักษณะวิชาการเศรษฐกิจ รุ่นที่ 60

เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศ ดังนั้นการศึกษาวินิจฉัยเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติการ ทั้งภาครัฐส่วนกลาง ภาคการปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนชาวชุมชนทุกภาคส่วน เพื่อที่จะได้นำแนวทางการดำเนินงานนี้ไปใช้ในการพัฒนาโครงการ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในโครงการตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้

ผู้วิจัยหวังว่า ผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการ ไม่แต่เฉพาะโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์นี้เท่านั้น แต่ยังสามารถปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมในแต่ละโครงการ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นให้เติบโตได้อย่างสมดุล ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป โดยผู้วิจัยขอน้อมรับข้อเสนอแนะข้อคิดเห็น เพื่อที่จะทำให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์ และเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นต่อไป

(นางสาวณรินทร์ทิพ วิริยะบัณฑิตกุล)
นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60
ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	5
วิธีดำเนินการวิจัย	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
คำจำกัดความ	6
บทที่ 2 การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย	8
แนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจสร้างสรรค์	8
อุตสาหกรรมวัฒนธรรม	11
อุตสาหกรรมวัฒนธรรมกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ	12
แนวทางการใช้อุตสาหกรรมวัฒนธรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจ	13
K-STYLE HUB	16
แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน	20
กำเนิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	22
ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของชุมชน (SWOT of Community)	25
แผนแม่บทชุมชน Master Plan การพัฒนาพลิกฟื้นวิถีชุมชนท้องถิ่น	31
แนวคิด ทฤษฎี การจัดการองค์ความรู้	33
แนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาอย่างยั่งยืน	35
แนวคิดการดำเนินงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์	40
ชุมชนกระแส	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	69
กรอบแนวคิดในการวิจัย	71
สรุป	71

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานหมู่บ้านอุตสาหกรรม สร้างสรรค์ชุมชนปากน้ำประแส	73
ปัจจัยภายในพิจารณาตามแนวทางการพัฒนา 4 มิติ (4-P)	73
สรุป	79
บทที่ 4 ต้นแบบ (Model) ของหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนปากน้ำประแส	81
ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์	81
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	90
สรุป	90
ข้อเสนอแนะ	95
บรรณานุกรม	96
ภาคผนวก	100
ผนวก ก การดำเนินงานพัฒนาชุมชนปากน้ำประแสจากหน่วยงานต่างๆ	100
ผนวก ข เอกสารประชาสัมพันธ์โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์	116
ผนวก ค หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ CIV ชุมชนปากน้ำประแส	129
ผนวก ง เกณฑ์ในการพิจารณาชุมชนท่องเที่ยวแบบประเพณีชุมชน เพื่อเข้าร่วมโครงการพัฒนา	142
ผนวก จ ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ชุมชนปากน้ำประแสในการดำเนินโครงการ แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม สร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนปากน้ำประแส	149
ประวัติย่อผู้วิจัย	153

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2 - 1	แสดงข้อมูลจำนวนประชากรในเทศบาลตำบลปากน้ำประแส	44
2 - 2	แสดงแผนที่การท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส	68

สารบัญตาราง

แผนภาพที่		หน้า
2 - 1	แสดงต้นแบบตัวแบบการวิเคราะห์ชุมชนตามแบบของ Pentagon Model : DFID 2004	26
4 - 1	กระบวนการทำงานในโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์	82
4 - 2	ตัวแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน	83
5 - 1	แบบจำลองโครงการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการ หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์	94

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแนวทางการพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมา รัฐบาลมีนโยบายการพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมมีการตั้งเขตเศรษฐกิจ เพื่อรองรับการเป็นฐานการผลิตของอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ เช่น อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมพลาสติก อุตสาหกรรมทอผ้า อุตสาหกรรมเกษตร โดยมุ่งเน้นภาคการส่งออก การพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรม การเป็นเสือในภูมิภาคอาเซียนมีการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานส่งผลให้ประเทศไทยได้อานิสงส์จากการจ้างงานในราคาถูก และการรับจ้างผลิต OEM (Original Equipment Manufacturer) ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานของแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมือง ชุมชนเมืองมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ความเจริญกระจุกตัวอยู่ในเขตเมืองใหญ่ ชนบทกลายเป็นเมืองร้าง เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ระหว่างคนเมืองและคนชนบท สังคมมีการแข่งขันกันสูง เกิดปรากฏการณ์มือใครยาวสาวได้สาวเอา มีการดำรงชีวิตที่ต้องดิ้นรนชีวิต มีแต่หาเงิน หาได้มีความสุขความอบอุ่น อันเกิดจากการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว ส่งผลให้สถาบันครอบครัวแตกแยกและกลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด แม้รัฐบาลได้พยายามแก้ปัญหา โดยการดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจสร้างโอกาสในการเป็นเจ้าของกิจการ ดังเช่น ในช่วงปี 2544 รัฐบาลได้จัดทำโครงการ โททอป สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ขึ้นมา เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนหันมาประกอบอาชีพเป็นเจ้าของกิจการ แทนที่การเป็นลูกจ้าง เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่เมื่อดำเนินโครงการไปสักระยะหนึ่ง พบว่าการผลิตสินค้าโททอป โดยส่วนใหญ่ก็มีคุณลักษณะใกล้เคียงกัน สินค้าไม่มีความแตกต่างกัน เกิดการลอกเลียนแบบ มีการนำเอานวัตกรรมเข้ามาต่อยอดในการผลิตไม่มากนัก ผลิตภัณฑ์บางประเภทมีการออกแบบโดยไม่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า และรูปแบบไม่ทันสมัยนิยม เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการขาดความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา เนื่องมาจากการทำงานที่อยู่ในภาคส่วนที่ใช้แรงงานเพื่อการผลิตอย่างเข้มข้นมาจนคุ้นชินจน เมื่อต้องเปลี่ยนบทบาทหน้าที่มาเป็นเจ้าของกิจการจึงไม่สามารถแก้ปัญหาได้ การขาดแนวคิดในการสร้างสรรค์พัฒนาจะส่งผลโดยตรงต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในอนาคต เพราะในปัจจุบันประเทศไทยไม่ใช่ฐานการผลิตทางอุตสาหกรรมที่มีค่าแรงราคาถูกเหมือนในอดีตอีกต่อไป จากข้อมูลการย้ายฐานการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมบางประเภทไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนาม กัมพูชาและสหภาพเมียนมาซึ่งมีค่าแรงถูกกว่าเกือบครึ่ง ทรัพยากรทางธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ และกลุ่มประชากรวัยหนุ่มสาวมีจำนวนมากว่ามาก และการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศนับจะสูงขึ้นทุกวัน มีการกีดกันทางการค้าที่เป็นภาษี และไม่ใช่อภาษี ประเทศไทยไม่ได้เป็นประเทศที่มีนวัตกรรมเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศอย่างเช่น ประเทศที่พัฒนาแล้วในยุโรป หรือสหรัฐอเมริกา โดยพื้นฐานของประเทศไทยแล้ว เป็นประเทศเกษตรกรรม เป็นประเทศที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านอุตสาหกรรมเกษตรเป็นหลัก

มีรายได้จากการท่องเที่ยวมูลค่ามหาศาลต่อปี มีชื่อเสียงทางด้านอาหารการกินที่อร่อย และความหลากหลายทางชีวภาพด้านสมุนไพร การวางแผนไทยที่โด่งดังไปทั่วโลก มีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ตั้งแต่ภาคเหนือจรดภาคใต้ โดยพื้นฐานคนไทยมีความเป็นมิตร มีน้ำใจ ซึ่งหากเราต้องการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยให้มีการขยายตัวมากขึ้น ภาครัฐควรจะหันกลับมาลงทุนที่มีอยู่ นำมาพัฒนาด้านที่มีความชำนาญและประยุกต์ใช้แนวคิดสร้างสรรค์ในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ลดการพึ่งพาการส่งออกแต่เพียงอย่างเดียว แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นชุดความคิดที่น่าสนใจและถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจในหลายประเทศ มีต้นกำเนิดในประเทศอังกฤษ ประเทศไทยได้นำแนวคิดนี้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2554 และถูกนำมาใช้อย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นแนวคิดของ จอห์น ฮอว์กิน (John Howkins) ผู้ที่ได้ให้คำนิยามของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไว้ว่า “การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดมนุษย์” ในส่วนของประเทศอังกฤษประเทศที่ได้ชื่อว่าเป็นต้นกำเนิดของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ได้กล่าวไว้ว่า “เศรษฐกิจที่ประกอบด้วยอุตสาหกรรมที่มีรากฐานมาจากความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ความชำนาญ และความสามารถพิเศษ ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างความมั่นคง และสร้างงานให้เกิดขึ้นได้ โดยที่สามารถสั่งสม และส่งผ่านจากรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่ด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา” ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้นำเอาทุนเดิมที่ในแต่ละสังคมนั้นมีอยู่เช่น ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนสิ่งแวดล้อม และทุนวัฒนธรรม นำมาเข้าสู่กระบวนการคิดสร้างสรรค์ ออกมาเป็นสินค้าและบริการที่มีคุณค่า เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตัว ตัวอย่างการนำเอาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไปประยุกต์ใช้ในเชิงอุตสาหกรรมที่เด่นชัดในระดับนานาชาติ ได้แก่ กระแสความนิยมเกาหลี “K POP” ที่ส่งออกอุตสาหกรรมวัฒนธรรมไปยังพื้นที่ต่างๆ ทั่วโลกผ่านทางละคร ภาพยนตร์ นักร้อง นักดนตรี แฟชั่น โดยผ่านกระบวนการนำเสนออย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน ส่งผลให้ประเทศมีรายได้จากการท่องเที่ยว การซื้อสินค้า ผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องสำอาง นับแสนล้านบาทต่อปี หรือ กรณีหมู่บ้านโอท็อปของญี่ปุ่น “หมู่บ้านโออิตะ” ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบของการนำเอาความคิดสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้กับทุนเดิมที่มีอยู่ เช่น ทุนทางปัญญา ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสิ่งแวดล้อม มาเข้าสู่กระบวนการพัฒนาก่อให้เกิดเป็นสินค้าและบริการที่นักท่องเที่ยวทั่วโลกอยากเดินทางไปสัมผัสถึงแหล่งต้นกำเนิด แม้ว่าวันนี้อุตสาหกรรมหนักหลายอย่างของประเทศญี่ปุ่นอาจต้องพบกับปัญหา ล้มละลายหรือแม้กระทั่งต้องขายกิจการแต่หมู่บ้านท่องเที่ยวโออิตะยังคงดำรงอยู่ได้ และกลายเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวในประเทศญี่ปุ่นไม่แพ้ดิสเนีย์แลนด์แหล่งท่องเที่ยวชั้นนำของโลก หมู่บ้านโออิตะได้ถูกบรรจุอยู่ในโปรแกรมทัวร์ที่จะต้องได้ไปสัมผัสชีวิตในหมู่บ้านชนบทญี่ปุ่น จากหมู่บ้านที่เคยเป็นทางผ่าน เพื่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น มาในวันนี้พลิกฟื้นกลับมามีชีวิตชีวาทันทีด้วยแนวคิดในการสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการในแนวทางแบบฉบับของตนเอง แต่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ซึ่งส่งผลให้สามารถดึงดูดผู้คนให้เข้ามาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านปีละหลายล้านคน สร้างงานสร้างรายได้กระจายสู่ชุมชน มีการกระจายความเจริญเข้ามาสู่เมืองเล็ก ดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หนุ่มสาวย้ายกลับมาอยู่บ้านเกิด คนสูงวัยได้มีงานทำ ส่งผลทำให้ชีวิตมีคุณค่ามากขึ้น สำหรับประเทศไทยมีการจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชนอยู่เป็นจำนวนมาก ชุมชนท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในระดับประเทศ ได้แก่

ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา ชุมชนตลาดสามชุก หมู่บ้านท่องเที่ยวแม่กำปอง จ.เชียงใหม่ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีเสน่ห์ มีสินค้าและบริการที่หลากหลาย มีบริการที่พักวิถีชุมชน อาหารพื้นถิ่น เส้นทางท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติ ศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิต มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนจำหน่ายเป็นของที่ระลึก มีการนำระบบบริหารจัดการ การประชาสัมพันธ์เข้ามาประยุกต์ใช้ หน่วยงานภาครัฐโดยกระทรวงอุตสาหกรรมได้เข้ามามีบทบาทในการจัดทำโครงการนำร่องหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village : CIV) ในปี 2559 มีจำนวน 9 หมู่บ้าน กระจายกันไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งเป็นโครงการนำร่องการพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เฉพาะกลุ่ม แต่ประเทศไทยยังมีอีกหลายหมู่บ้านที่ยังอยู่ในขั้นตอนกำลังพัฒนา การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับหมู่บ้านในประเทศไทย อันเนื่องจากประเทศไทยมีความพร้อมทางด้านทุนทั้งทุนทางสิ่งแวดล้อม ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม ทุนวัฒนธรรม แต่ยังคงขาดตัวแบบในการดำเนินงานที่เหมาะสม ในการสร้างหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ให้ยั่งยืนนั้นจะต้องมีตัวแบบ หรือแนวคิดวิธีการที่เป็นรูปธรรม และสามารถตอบโจทย์ทางการตลาดได้อย่างชัดเจนเหมือนกรณีศึกษาของ K POP หรือ หมู่บ้านโออิตะ หมู่บ้านท่องเที่ยวในประเทศไทยหลายหมู่บ้านจำเป็นต้องล้มเลิกกิจกรรม การดำเนินงานต่างๆ หรือกลายเป็นเพียงหมู่บ้านขนาดเล็กเป็นเพียงทางผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นทั้งที่เป็นหมู่บ้านที่มีความพร้อมมีศักยภาพ แต่ยังคงขาดตัวแบบในการพัฒนาอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชุมชนนั้น นอกจากนี้การดำเนินการพัฒนายังดำเนินการไม่ครบทุกกระบวนการทำให้การพัฒนายังไม่ประสบผลสำเร็จ ชุมชนปากน้ำประแส อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดระยองเป็นหนึ่งในหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่มีพื้นฐานมาจากหมู่บ้านชาวประมงชายฝั่ง ผู้ชายจะออกเรือประมง ส่วนผู้หญิงจะนำอาหารทะเลที่หามาได้นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จำหน่ายตามแหล่งท่องเที่ยวหรือตลาดในบริเวณใกล้เคียง เช่น ตลาดในจังหวัดระยองหรือจังหวัดจันทบุรี และมีการแลกเปลี่ยนนำวัตถุดิบสมุนไพรท้องถิ่นจากจังหวัดจันทบุรีเข้ามาจำหน่ายส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมด้านอาหารของชาวประแสจะมีสมุนไพรร่วมอยู่ด้วย อาหารที่มีรสชาติออกหวานประกอบกับการได้รับอิทธิพลจากการแลกเปลี่ยนค้าขายเครื่องเทศและของป่า ผสมผสานจนมีรสชาติเฉพาะตัว เช่น แกงส้ม ผักกระชับ แกงเผ็ด แกงป่า นอกจากนี้ยังได้แปรรูปอาหารทะเลชนิดต่างๆ เช่น หอยหวาน กะปิ น้ำปลา เคย ล้วนมาจากธรรมชาติ นำมาผลิตโดยใช้วิถีดั้งเดิมเป็นการสืบสานองค์ความรู้ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและ การอนุรักษ์ เช่น เกาะมันในซึ่งเป็นสถานีเพาะเลี้ยงพันธุ์เต่าทะเล ศูนย์วิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยฝั่งตะวันออก ภายใต้การดูแลของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแหล่งอนุบาลเต่าทะเลพะยูน โลมา ตลอดจนทรัพยากรทางทะเล อื่นๆ เช่น ปะการังและหญ้าทะเล นอกจากนี้ยังมีทุ่งโปรงทอง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน มีทางเดินไม้เยี่ยมชมธรรมชาติสองข้างทาง ซึ่งประกอบไปด้วยป่าโกงกาง ต้นโปรงทอง ป่าชายเลน ทำหน้าที่คอยป้องกันชายฝั่งจากการกัดเซาะของลมทะเลและเป็นแหล่งอนุบาลเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำขนาดเล็กก่อนออกสู่ท้องทะเล ซึ่งผู้ที่มีแนวคิดริเริ่มในการอนุรักษ์ป่าชายเลน คือ ลุงชะโลม วงศ์ทิม ผู้ที่มีแนวคิดในการอนุรักษ์ธรรมชาติ และสร้างสะพานไม้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเดินเที่ยวเยี่ยมชมก่อให้เกิดความประทับใจ และเกิดความรู้สึกอนุรักษ์หวงแหนธรรมชาติ ในปัจจุบันได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก จนมีการสร้าง

สะพานไม้ต่อเนื่องยาวเป็นระยะทาง 2.7 กิโลเมตร โดยมีจุดเริ่มต้นอยู่ที่บริเวณทางเข้าทุ่งโปรงทอง ด้านทางเข้าเทศบาล และเดินลัดเลาะไปจนถึงปลายทางที่บริเวณเรือรบหลวงประแส ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทั้งสองแหล่งเข้าด้วยกัน ประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ เป็นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวชุมชนประแสที่จัดมาเนิ่นนานมีประวัติการวางพุ่มผ้าป่าไว้ตามบ้านเรือนของประชาชน เพื่อให้พระสงฆ์ไปทอดผ้าตามสลากที่ได้ มีทั้งงานกลางวัน และกลางคืน โดยมีการแข่งเรือพาย ประกวดร้องเพลง จัดดนตรี ชมนานนอกจากนี้ยังมี กิจกรรมทางศาสนาตามช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม เช่น กิจกรรมของวัดตะเคียน ศาลเจ้าจีน ศาลกรมหลวงชุมพร จากการลงพื้นที่พบว่า ชาวชุมชนประแสตื่นตัวต่อการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว และรู้สึกอยากเข้าร่วมกิจกรรมสนับสนุนการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว เพื่อให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น คนในชุมชนมีงานทำมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการจัดกิจกรรมถนนคนเดิน โดยส่วนใหญ่จะจัดเดือนละ 1 ครั้ง ประกอบไปด้วยการแสดงกิจกรรมการเล่นพื้นเมือง การจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน กิจกรรมการล่องเรือชมธรรมชาติบริเวณปากน้ำประแส โดยชาวบ้านนำเรือมาร่วมให้บริการนักท่องเที่ยวราว 20 ลำ กิจกรรมล่องเรือทางด้านแม่น้ำประแส กิจกรรมนั่งมอเตอร์ไซด์พ่วงข้างท่องเที่ยวรอบหมู่บ้านโดยชมรมมอเตอร์ไซด์รับจ้าง นอกจากนี้ยังพบว่า มีการปรับปรุงโฮมสเตย์ให้มีความทันสมัยมากขึ้น เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังคงพบว่าชาวบ้านบางส่วนไม่สะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรม อันเนื่องมาจากประกอบอาชีพประมง กลุ่มวัยรุ่น และวัยทำงานออกไปทำงานยังนิคมอุตสาหกรรมใกล้เคียงเช่น อุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีรายได้ที่แน่นอน เหลือเฉพาะเด็กและผู้สูงอายุ และชาวบ้านบางส่วนยังไม่เข้าใจในกิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ขาดการให้ความร่วมมือ นอกจากนี้ในการดำเนินการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวชุมชนยังขาดบุคลากร หรือกลุ่มตัวแทนชาวบ้านที่เป็นตัวกลางในการประสานงาน ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมประชาสัมพันธ์ อำนวยความสะดวก ให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวและพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนประแสให้เป็นไปอย่างเรียบร้อย รวมถึงการสนับสนุนด้านงบประมาณจากทางภาครัฐไม่มีความต่อเนื่องขาดงบในการส่งเสริมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว จึงส่งผลให้การดำเนินงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่ชาวชุมชนประแสตระหนักดี และต้องการให้ทางภาครัฐเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานในการพัฒนาและส่งเสริมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนประแสให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการเข้ามาแวะพัก ลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นของชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง มีความเหมือนและคล้ายคลึงกับปัญหาของชุมชนท่องเที่ยวแห่งอื่นๆ ในประเทศไทย ซึ่งล้วนมีความต้องการในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแต่ยังขาดต้นแบบ หรือแนวทางในการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่สำคัญจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนท่องเที่ยวแห่งอื่น และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างมั่นคง ยั่งยืน โดยจะมีการพัฒนาทรัพยากรบุคคล เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ สร้างความเข้าใจและตั้งเป้าหมายร่วมกัน จัดระบบการบริหารจัดการชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว โดยให้เป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เพื่อการท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์ การพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์จะเป็นโครงการหนึ่งที่สนับสนุนกิจกรรมการสร้างควมมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทย มีการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพของคน สร้างเสริมขีดความสามารถในการแข่งขัน สร้างความเสมอภาค และเท่าเทียมกันในการดำรงชีวิต องค์ความรู้

ภูมิปัญญาของชุมชนจะถูกอนุรักษ์และสืบทอดต่อไปยังรุ่นลูกรุ่นหลาน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสามัคคีของชุมชนโดยการตั้งเอาสมาชิกในชุมชนทุกสาขาอาชีพเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกัน ลดปัญหาทางสังคม ลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ สร้างความเป็นธรรม และเท่าเทียมกัน ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเกิดความเข้มแข็งจากภายใน ดังนั้นในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ควรมีตัวแบบหรือแบบจำลองที่หมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน หรือผู้ที่สนใจหรือชุมชนท่องเที่ยวชุมชนอื่นสามารถนำตัวแบบนี้ไปใช้ได้ โดยตัวแบบหรือแบบจำลองนี้จะมาจากการศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ต้นแบบ ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการในการค้นหาทุนชุมชน กระบวนการการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กระบวนการนำทุนชุมชนไปใช้ได้ภายใต้ความเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น ซึ่งจะเป็นการดำเนินงานภายใต้แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และจะนำผลที่ได้มาพัฒนาเป็นตัวแบบ (Model) มาตรฐานในการพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์หมู่บ้านอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
3. เพื่อนำเสนอตัวแบบ (Model) ของหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านพื้นที่ศึกษา ศึกษาชุมชนปากน้ำประแส อำเภอกะลา จังหวัดระยอง
  2. ด้านประชากร ประชากรวิจัย หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ชุมชนปากน้ำประแส ต.ปากน้ำประแส อ.กะลา จ.ระยอง
- กลุ่มตัวอย่างวิจัยได้แก่ ชุมชนปากน้ำประแส ต.ปากน้ำประแส อ.กะลา จ.ระยอง โดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชนและบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

- วิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้
1. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  2. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยดำเนินการโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview)
    - 2.1 คุณสุภาพร ยอดบริบูรณ์ ประธานชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส
    - 2.2 คุณลักขณา ป้องหมู่ สมาชิกชุมชน

2.3	คุณไพเราะ	ชัยชล	สมาชิกชุมชน
2.4	คุณอัปสร	บัวคลี	สมาชิกชุมชน
2.5	คุณเพทาย	วาทะยานนท์	สมาชิกชุมชน
2.6	คุณสมัญญา	บำเพ็ญทาน	ผู้ผลิตกะปิ ร้านพี่หม่อมกะปิ
2.7	คุณวรรณภา	นิตยสกุล	ผู้ผลิตและจำหน่ายกางเกงเล
2.8	คุณมณฑา	เจริญพร	ผู้ผลิตและจำหน่ายขนมเบื้อง
2.9	นางสุทิวรรณ	พุทธิมนตรี	ผู้ผลิตก๋วยเตี๋ยวบ้านป่าเล็ก
2.10	ป้าศรีผ่อง	เอื้อเฟื้อ	ผู้ผลิตกะปิ น้ำปลา
2.11	คุณชโลม	วงศ์ทิม	ผู้ผลิตชาสมุนไพรใบขลุ่
2.12	คุณนิตติ	อภิญา	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7
2.13	คุณเอกชัย	เนตรมณี	เจ้าหน้าที่สำนักปลัดเทศบาลตำบลปากน้ำประแส

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 และ 2 มาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบสภาพปัจจุบันของโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
2. เพื่อให้ทราบปัญหา อุปสรรค และปัจจัยส่งผลกระทบต่อหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
3. ได้ต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นจะช่วยให้การทำโครงการพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่สามารถนำไปพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานรากซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศและช่วยลดการสูญเสียเวลาและงบประมาณจากการดำเนินโครงการที่มีความเป็นไปได้น้อย

คำจำกัดความ

หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ CIV

หมายถึง

โครงการที่จัดทำโดยกระทรวงอุตสาหกรรมซึ่งเป็นโครงการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการประยุกต์ใช้ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผนวกความรู้เทคโนโลยี นวัตกรรม สร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่เชื่อมโยงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีหมู่บ้านนำร่องทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ดังนี้

1. ชุมชนเกาะเกร็ด ต.ปากเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
  2. ชุมชนบ้านเชียง ต.บ้านเชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
  3. ชุมชนปากน้ำประแส ต.ปากน้ำประแส อ.แกลง จ.ระยอง
  4. ชุมชนน้ำเกี๋ยน ต.น้ำเกี๋ยน อ.ภูเพียง จ.น่าน
  5. ชุมชนบ้านศาลาดิน ต.คลองมหาสวัสดิ์ อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม
  6. ชุมชนออนใต้ ต.ออนใต้ อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่
  7. ชุมชนบ้านนาต้นจั่น ต.บ้านดึก อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย
  8. ชุมชนบ้านนาติน ต.อ่าวนาง อ.เมือง จ.กระบี่
  9. ชุมชนเกาะยอ ต.เกาะยอ อ.เมือง จ.สงขลา
- แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หมายถึง แนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพยากรสินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคม และเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่

แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หมายถึง

บทที่ 2

การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย

ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม
สร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนปากน้ำประแส นั้นจะมีแนวทางการในการศึกษาในหัวข้อที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจสร้างสรรค์
2. แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน
3. แนวคิดทฤษฎีการจัดการองค์ความรู้
4. แนวคิดทฤษฎีการพัฒนายั่งยืน
5. แนวคิดการดำเนินงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์
6. สรุปรงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดการวิจัย
8. สรุป

แนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจสร้างสรรค์

John Hawkins ได้ให้คำจำกัดความไว้ในหนังสือชื่อ The Creative Economy : How People Make Money from Ideas ว่าคือ "การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดของมนุษย์" "เศรษฐกิจที่ประกอบด้วยอุตสาหกรรมที่มีรากฐานมาจากความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ความชำนาญ และความสามารถพิเศษ ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างความมั่นคง และสร้างงานให้เกิดขึ้นได้ โดยที่สามารถส่งมอบและส่งผ่านจากรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่ด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา" ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้นำเอาทุนเดิมที่ในแต่ละสังคมนั้นมีอยู่เช่น ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนสิ่งแวดล้อม และทุนวัฒนธรรม นำมาเข้าสู่กระบวนการคิดสร้างสรรค์ ออกมาเป็นสินค้าและบริการที่มีคุณค่าและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สาขาการผลิตที่พัฒนาไปสู่ Creative Economy จะเรียกว่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries หรือ CI) ซึ่งหมายถึงกลุ่มกิจกรรมการผลิตที่ต้องพึ่งพาความคิดสร้างสรรค์เป็นวัตถุดิบสำคัญ

วิริยะ สว่างโชติ ได้กล่าวว่า ประเทศที่พูดถึงเรื่องนโยบายอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม ประเทศแรกๆ คือ ประเทศอังกฤษ โดยใช้คำว่า "นโยบายสาธารณะ" ใช้คำว่า "นโยบายศิลปะ" โดยประกาศใช้ครั้งแรกในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ต่อมาในปี 1945 หรือก่อนสงครามโลกครั้งที่สองยุติ กิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมที่ประเทศอังกฤษสนใจมีเพียงห้องสมุดกับพิพิธภัณฑ์ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองรัฐเข้ามาในส่วนนี้มากขึ้น โดยมีเหตุผลสำคัญคือการฟื้นฟูประเทศ ฟื้นฟูสภาพโครงสร้างพื้นฐานทั่วไปจากสงคราม ซึ่งรัฐบอกว่าฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐานอย่างเดียวไม่พอแต่ต้องเข้ามาบริหารจัดการกิจกรรมทางวัฒนธรรมด้วย ขณะที่ก่อนหน้านั้นในอังกฤษมีสภาศิลปะ (Arts council) ซึ่งถูกตั้งขึ้นก่อนกระทรวงศิลปะ โดย จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) นักเศรษฐศาสตร์

คนสำคัญที่ผลักดันให้รัฐสนับสนุนศิลปะ แต่สภาพศิลปะมุ่งสนับสนุนแต่ศิลปะชั้นสูง เงินที่รัฐสนับสนุนก็ไปสนับสนุนเพียงศิลปะชั้นสูงหลังจากสภาพศิลปะมีบทบาทอยู่ราว 10 ปีก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องดังกล่าว ซึ่งบทบาทของรัฐบาลควรจะดูแลคนข้างล่างในส่วนของกิจกรรมศิลปะด้วย จึงเป็นผลให้พรรคแรงงานไม่ค่อยพอใจสภาพศิลปะและตั้งกระทรวงศิลปวัฒนธรรมขึ้นมาคานอำนาจในที่สุด นอกจากนี้ พรรคแรงงานซึ่งมุ่งดำเนินนโยบายด้านสวัสดิการสังคมก็มองการสนับสนุนกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมในมุมมองแบบเดียวกับการพัฒนาการให้บริการสาธารณสุขพื้นฐาน

ในช่วงยุค 1960-1970 มีปรากฏการณ์การเติบโตของวงดนตรี เดอะ บีทเทิลส์ (The Beatles) พรรคแรงงานเริ่มให้เงินสนับสนุนส่วนอื่นๆเพิ่มเข้ามาไม่ว่าจะเป็นสถาบันด้านการบินที่กึ่งเสียงสถาบันด้านสื่อภาพยนตร์จนอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดเรื่องนโยบายศิลปะได้เปลี่ยนไปสู่แนวคิดเรื่องนโยบายวัฒนธรรม อันมีกลุ่มองค์กรแรกๆ ที่กล่าวถึงเรื่องนโยบายวัฒนธรรม คือ ยูเนสโก ในช่วงประมาณตั้งแต่ปี 1968 เป็นต้นมา ยูเนสโกให้ทุนสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมไปทั่วโลก โดยมีนักวิชาการชาวอังกฤษคนสำคัญที่เข้าไปเกี่ยวข้องคือ ริชาร์ด ฮอกการ์ต (Richard Hoggart) ผู้ซึ่งมีมุมมองในการให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมสมัยนิยม (popular culture) เพราะเป็นวัฒนธรรมที่เข้าถึงกิจกรรมการใช้ชีวิตของผู้คน ในช่วงทศวรรษที่ 1970-1980 ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ รัฐสวัสดิการล่มสลายในยุโรป แต่อุตสาหกรรมวัฒนธรรมไม่ได้ตก อุตสาหกรรมดนตรี อุตสาหกรรมภาพยนตร์โตมาก กลายเป็นว่าอุตสาหกรรมวัฒนธรรมซึ่งแม้จะอยู่ในตลาดนั้นไม่ได้รับผลกระทบ มีการจ้างงานมากขึ้นด้วย ส่วนในช่วงทศวรรษที่ 80 - 90 เมื่อเศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัว รัฐจึงเริ่มมองว่าจะเข้าไปจัดการอย่างไรดี จะดึงความสำคัญขึ้นมาอย่างไร โดยเริ่มพูดถึงในเชิงนโยบาย รัฐจึงมีบทบาทมากขึ้น หรือโดยสรุปก็คือ บทบาทของรัฐบาลเปลี่ยน จากรุ่นแรกที่มองว่าอยู่ในแนวคิดนโยบายสาธารณะ (public policy) ไปสู่นโยบายเรื่องการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (economic development policy) การจ้างงาน การสร้างอัตราการเจริญเติบโต ส่วนบทบาทของรัฐในช่วง 20 ปีหลัง นโยบายทางด้านวัฒนธรรมหรือนโยบายที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรมหรือที่ปัจจุบันเรียกกันว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์กลายเป็นนโยบายที่ถูกชูขึ้นเป็นหลัก ตัวแบบ (model) เหล่านี้กระจายตัวไปทั่วทุกหัวระแหง ตั้งแต่อังกฤษ จาไมก้า แคนาดา ออสเตรเลีย จนมาถึงเกาหลีใต้

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีแนวคิดที่จะสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งต่อภาคการผลิต บริการ ภาคการขาย หรือแม้แต่อุตสาหกรรมบันเทิง เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนการทำงานแบบใหม่ที่มีปัจจัยหลักมาจากความสามารถและทักษะพิเศษของบุคคลนับว่าเป็นระบบเศรษฐกิจใหม่ที่มีกระบวนการนำเอาวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีมารวมเข้าด้วยกัน ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์ (Creative Industry) หรือ อุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม (Culture Industry) การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (United Nations Conference on Trade and Development หรือ UNCTAD) แบ่งประเภทอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม (Heritage or Cultural Heritage) เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และสภาพสังคม เป็นต้น แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- 1.1 กลุ่มการแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม (Traditional Cultural Expression) เช่น ศิลปะและงานฝีมือเทศกาลงานและงานฉลอง

1.2 กลุ่มที่ตั้งทางวัฒนธรรม (Cultural Sites) เช่น โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน ห้างสรรพสินค้า และการแสดงนิทรรศการ

2. ประเภทศิลปะ (Arts) เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์บนพื้นฐานของศิลปะและวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 งานศิลปะ (Visual Arts) เช่น ภาพวาด รูปปั้น ภาพถ่าย และวัตถุโบราณ

2.2 ศิลปะการแสดง (Performing Arts) เช่น การแสดงดนตรี การแสดงละคร การเต้นรำ โอเปร่า ละครสัตว์และการเชิดหุ่นกระบอก

3. ประเภทสื่อ (Media) เป็นกลุ่มสื่อผลิตงานสร้างสรรค์ที่สื่อสารกับคนกลุ่มใหญ่ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

3.1 งานสิ่งพิมพ์ (Publishing and Printed Media) เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ และสิ่งตีพิมพ์อื่นๆ

3.2 งานโสตทัศน (Audiovisual) เช่น ภาพยนตร์โทรทัศน์ วิทยุ และการออกอากาศอื่นๆ

4. ประเภท (Functional Creation) เป็นกลุ่มของสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่แตกต่างกัน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

4.1 กลุ่มการออกแบบ (Design) เช่น การออกแบบภายใน กราฟิก แฟชั่น อัญมณีของเด็กเล่น

4.2 กลุ่ม New Media ได้แก่ ซอฟต์แวร์ วิดีโอเกม และเนื้อหาดิจิทัล

4.3 กลุ่มบริการทางความคิดสร้างสรรค์ (Creative Services) ได้แก่ บริการทางสถาปัตยกรรม โฆษณา วัฒนธรรมและนันทนาการ งานวิจัยและพัฒนา และบริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัล และความคิดสร้างสรรค์

สำหรับประเทศไทยทางสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดกลุ่มของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry : CI) ตามลักษณะของบัญชีรายได้ประชาชาติ โดยแบ่งออกเป็น 9 กลุ่มได้แก่

1. งานฝีมือและหัตถกรรม (Crafts)
2. งานออกแบบ (Design)
3. แฟชั่น (Fashion)
4. ภาพยนตร์และวิดีโอ (Film Video)
5. การกระจายเสียง (Broadcasting)
6. ศิลปะการแสดง (Performing Arts)
7. ธุรกิจโฆษณา (Advertising)
8. ธุรกิจการพิมพ์ (Publishing)
9. สถาปัตยกรรม (Architecture)

อุตสาหกรรมวัฒนธรรม

อุตสาหกรรมวัฒนธรรม หมายถึง อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเชิงศิลป์และสร้างสรรค์ของสินค้า ผลิตภัณฑ์ ผลงาน จากศิลปวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และที่จับต้องไม่ได้ โดยผลงานสร้างสรรค์เหล่านั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ในการสร้างความมั่งคั่งและสร้างรายได้ผ่านการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม และการผลิตโดยใช้ฐานความรู้ของสินค้าและบริการ ทั้งจากแบบดั้งเดิมและแบบร่วมสมัย โดยอุตสาหกรรมวัฒนธรรมจะต้องยึดหลักการของความคิดสร้างสรรค์ องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมและทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อผลิตสินค้าและบริการที่มีความหมายเชิงสังคมและวัฒนธรรม อุตสาหกรรมวัฒนธรรม หมายรวมถึง โฆษณาประชาสัมพันธ์ สถาปัตยกรรม ทัศนศิลป์ การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ แฟชั่นเสื้อผ้า ภาพยนตร์ วิดีโอ และผลงานด้านสื่อดิจิทัล การออกแบบกราฟิก ซอฟต์แวร์ด้านการศึกษา และบันเทิง การแสดงดนตรี และเทปดนตรี ศิลปะการแสดง การแสดงเพื่อบันเทิงอื่นๆ โทรทัศน์ วิทยุ และการถ่ายทอดผ่านระบบอินเทอร์เน็ต งานทัศนศิลป์ โบราณวัตถุ การประพันธ์ และสื่อสิ่งพิมพ์

โดยแนวคิดหลักของ อุตสาหกรรมวัฒนธรรม จะเน้นในด้านอุตสาหกรรมที่มีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลิตผลงานมาจากมรดกทางวัฒนธรรม องค์ความรู้ด้านประเพณี และองค์ประกอบด้านงานศิลป์ของการสร้างสรรค์ ขณะที่แนวคิดหลักของ อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ จะเน้นในด้านปัจเจกบุคคล และผลงานจากการสร้างสรรค์ การประดิษฐ์ ทักษะ และความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาของบุคคลใดๆ แนวคิดของ “อุตสาหกรรมวัฒนธรรม” นี้ มีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับแนวคิดในเรื่อง “ทรัพย์สินทางปัญญา” แต่ขณะเดียวกันก็มีความแตกต่างกันในกรณีของการจัดประเภท โดยแนวคิดทรัพย์สินทางปัญญาจะเน้นในด้านของการดำเนินการด้านข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนภาคเศรษฐกิจ (Information-driven economies) รวมถึงการดำเนินการใดๆที่เกี่ยวข้อง อาทิ สิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพัฒนาซอฟต์แวร์และฐานข้อมูล การให้บริการด้านโทรคมนาคม และการผลิตอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และอื่นๆ (hardware) รวมถึงอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมวัฒนธรรม ถือเป็นภาคอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูงมาก โดยแต่ละประเทศจะมีความสามารถและประสบการณ์ในการแข่งขันแบบเฉพาะอย่าง โดยขึ้นอยู่กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันหลายๆ ประเทศได้มีความพยายามที่จะรวมตัว และประสานความร่วมมือในระดับเขตเศรษฐกิจภูมิภาค เพื่อสร้างความเข้มแข็ง เสริมสร้างศักยภาพ และข้อได้เปรียบ เพื่อสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก ความร่วมมือดังกล่าวนี้เรียกว่า “กลุ่มความคิดสร้างสรรค์” (Creative Clusters) ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์ที่เป็นการร่วมกันขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนา และส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละประเทศในกลุ่มตลอดจน เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขจัดปัญหาความยากจน ขณะเดียวกันยุทธศาสตร์การรวมกลุ่มดังกล่าว ก็ถือเป็นเครื่องมือในการผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ด้านวัฒนธรรมของแต่ละประเทศในกลุ่มความร่วมมือ สามารถเข้าสู่ตลาดโลกได้โดยสะดวก และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อุตสาหกรรมวัฒนธรรมกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ

การประชุมเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2548 ที่ Jodhpur ประเทศอินเดียมีมติในที่ประชุมและความริเริ่ม Jodhpur (The Jodhpur Consensus and Initiatives) คณะผู้เชี่ยวชาญอาวุโสได้เข้าร่วมการประชุม “ชุมชนความคิดสร้างสรรค์: ยุทธศาสตร์สำหรับศตวรรษที่ 21” (Symposium Asia-Pacific Creative Communities: A Strategy for the 21st Century) ณ เมือง Jodhpur ประเทศอินเดีย โดยเป็นความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ องค์การความร่วมมือทางการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมระหว่างประเทศ (UNESCO) องค์การพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (UNIDP) องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) ธนาคารโลก และธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ระยะยาวในการส่งเสริมอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ทั้งนี้ที่ประชุมมีความเห็นว่าภาคอุตสาหกรรมวัฒนธรรมนี้มีศักยภาพที่จะขจัดความยากจนของ แต่ละประเทศและคณะผู้เชี่ยวชาญอาวุโสได้มีมติเห็นชอบยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เรียกว่า “The Jodhpur Consensus and Initiatives) มติที่ประชุมดังกล่าวเน้นให้ยุทธศาสตร์มุ่งปรับสภาพของอุตสาหกรรมวัฒนธรรมให้กลายเป็นกลไกสำคัญพื้นฐานสำหรับขับเคลื่อนอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสังคมของแต่ละประเทศ (Socio-economic growth) และเป็นกุญแจสำคัญในการจัดทำแบบจำลองเพื่อการพัฒนาสังคมในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกอย่างยั่งยืนและเพื่อเป็นการขยายวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ดังกล่าว ทาง UNESCO และหน่วยงานอื่นๆ ได้ตกลงที่จะให้ความช่วยเหลือประเทศต่างๆ ในการจัดทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างภายใต้ความริเริ่ม JODHPUR

การพัฒนานโยบายอย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อผู้กำหนดนโยบายมีข้อมูล และตัวเลขสถิติที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาอย่างถูกต้อง แม่นยำ และน่าเชื่อถือ โดยข้อมูลดังกล่าว จะต้องนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ด้านอุตสาหกรรมวัฒนธรรม ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศ วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของการใช้ข้อมูลสถิติในการส่งเสริมอุตสาหกรรมวัฒนธรรมนั้นได้แก่การประเมินขอบเขตและผลสะท้อนที่ช่วยลดปัญหาความยากจนและการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและประเทศ ดัชนีชี้วัดทางอุตสาหกรรมวัฒนธรรมมีความคล้ายคลึงกับดัชนีชี้วัดในอุตสาหกรรมภาคอื่นๆ ในด้านเศรษฐกิจ โดยตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมวัฒนธรรมสามารถประเมินได้จากสัดส่วน (Ratio) ขององค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ ประชากรที่มีงานทำ (Working Population) ผลผลิต (Output) เงินทุนไหลเวียน (Capital) ผลิตภาพ (productivity) หรือความสามารถในการผลิต ถ้าไม่มีข้อมูลในมิติเชิงสังคมของอุตสาหกรรมวัฒนธรรมมาประกอบด้วย การวิเคราะห์ภาพรวมของอุตสาหกรรมวัฒนธรรมก็มีอาจสมบูรณ์ได้ โดยตัวเลขดังกล่าวประกอบด้วย ข้อมูลของผู้ดำเนินการด้านศิลปะวัฒนธรรม (Programmers) ข้อมูลแรงงานมีทักษะที่อยู่ในภาคไม่เป็นทางการ (non-formal sector workforce) การอุดหนุนด้านเศรษฐกิจ และอัตราการขยายตัวทางผลิตภาพ (Productivity growth) ข้อมูลจำนวนสิทธิบัตร (patent) หรือความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในผลิตภัณฑ์ และกระบวนการโครงการต่างๆ (proprietary rights) ข้อมูลการลงทุน เพื่อการวิจัย การออกแบบผลิตภัณฑ์ และเพื่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษา การบริจาค และการใช้จ่ายเงิน เพื่อสวัสดิการสังคม และการดำเนินกิจกรรมด้านวัฒนธรรม รวมทั้งยังมีปัจจัยที่ไม่ใช่ปัจจัยเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้อมูลการเคลื่อนย้ายของแรงงานและเงินทุน การบริหารจัดการกฎหมายของแต่ละสังคม (societal regimes of law) สิทธิ

มนุษยชน เสรีภาพ วัฒนธรรมเชิงสังคม ปัจจัยโครงสร้างทางการเงิน จริยธรรม และลักษณะทางพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของชุมชน ทักษะที่มีต่อชนกลุ่มน้อย ผู้ด้อยโอกาส นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆที่อาจจะมี ความแตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน หรือสังคมอีกด้วย

แนวทางการใช้อุตสาหกรรมวัฒนธรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจ

ในประเทศอังกฤษมีการจัดตั้งหน่วยงาน Department of Culture, Media and Sport (DCMS) เป็นหน่วยงานยุทธศาสตร์ กำกับดูแลอุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์ โดยมีการขับเคลื่อนธุรกิจที่อยู่ในเครือข่ายที่ได้จำแนกออกเป็น 13 กลุ่มอุตสาหกรรม ได้แก่

1. ทิวทัศน์ - วิทย์
2. โฆษณา
3. สถาปนิก
4. แฟชั่นดีไซน์เนอร์
5. คอมพิวเตอร์ และวิดีโอเกมส์
6. ภาพยนตร์และวิดีโอ
7. ออกแบบสร้างสรรค์
8. ศิลปะ - งานฝีมือ
9. ดนตรี
10. ช่างศิลป์
11. ซอฟต์แวร์
12. สิ่งพิมพ์
13. ศิลปะร่วมสมัย โดยมุ่งให้ความสำคัญกับทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งจากภาคศิลปะ

พื้นบ้าน และวัฒนธรรม รวมทั้งซอฟต์แวร์ และคอมพิวเตอร์ วิดีโอเกมส์

ประธานองค์กรเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของชาติและภูมิภาค หรือ National Endowment for Science , Technology and the Arts (NESTA) คริส พาวเวล กล่าวถึง ความสำเร็จของอุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์ว่า เกิดขึ้นจากการเอาจริงเอาจังของระดับภาครัฐบาลได้มีการกำหนดนโยบายสนับสนุน และส่งเสริมอุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์อย่างจริงจัง โดยอุตสาหกรรมขนาดเอสเอ็มอี NESTA ได้มีการพัฒนาโปรแกรมบริหารจัดการโดยเฉพาะ โดยเริ่มจาก 6 อุตสาหกรรมแรก อาทิ ทิวทัศน์ โฆษณา สถาปนิก แฟชั่นดีไซน์เนอร์ คอมพิวเตอร์ วิดีโอเกมส์ ภาพยนตร์และวิดีโอ โดยโครงการนำร่อง ได้แก่ การจัดตั้งสภาภาพยนตร์อังกฤษ เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์อังกฤษ ทั้งยังมีการจัดเสริมทักษะ ฝึกอบรมสร้างสรรค์ และพัฒนาช่องทางใหม่แบบดิจิทัล ให้กับผู้ประกอบการบริษัทที่ทำธุรกิจภาพยนตร์ที่มีศักยภาพเติบโตดี อีกทั้งยังมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับ Communications Act (2003) เพื่อสนับสนุนใช้สื่อรัฐสนับสนุนกิจกรรม อุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างกว้างขวาง ทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการอิสระอื่นเข้าร่วมสร้างสรรค์ได้อย่างกว้างขวาง ด้านการพัฒนา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เพื่อการค้นคว้าวิจัยได้มีการจัดทำเป็นแผน

อย่างเป็นระบบ มีงบประมาณ แผนงานดำเนินงานชัดเจนมีระบบภาษีช่วยดูแลสิทธิประโยชน์แก่ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

ปัจจุบันอุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์ ทำรายได้จากการส่งออกกว่า 14 พันล้านปอนด์ หรือคิดเป็นสัดส่วน 12 เปอร์เซ็นต์ของ การส่งออกสินค้าบริการรวมในปี 2549 โดยกว่า 50% ของ การเติบโตผลผลิตมาจากธุรกิจใหม่ และในแรงงานกว่า 1 ล้านคน มีการทำงานในกลุ่มงานความคิดสร้างสรรค์กว่า 8 แสนคน ในอุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์ ทางด้าน ด็อกเตอร์เดสมอนด์ ฮุย ศาสตราจารย์ ประจำ Department of Cultural & Religious Studies ของมหาวิทยาลัยไชนีส ในฮ่องกง ให้ทัศนะด้วยว่า ในอุตสาหกรรมบนพื้นฐานความคิดสร้างสรรค์ จีน จัดเป็นประเทศหนึ่งที่มีบทบาทมากเป็นอันดับหนึ่งในเอเชีย แต่ Creative Economy ของจีน ถูกนิยามให้เป็นอุตสาหกรรมบนพื้นฐานวัฒนธรรม Cultural Industry ซึ่งปัจจุบันยังมีจุดอ่อนในเรื่องความเป็นอิสระของ สื่อสารมวลชน อันแตกต่างจากประเทศอื่นๆ ที่มักเติบโต เพราะมีอิสระในด้านความคิดสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามสำหรับจีนได้มีการกำหนดให้ความสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมบนพื้นฐานวัฒนธรรมมาตั้งแต่ในปี 2000 โดยพรรคคอมมิวนิสต์ประกาศย้ำว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดวัฒนธรรมทางสังคมนิยมที่ช่วยสร้างความเจริญรุ่งเรืองในตลาดทางเศรษฐกิจ อีกทั้งจะส่งเสริมในการตอบสนองให้วัฒนธรรมและจิตใจ ดังนั้นวัฒนธรรมทางสังคมนิยมจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีการปรับปรุงนโยบายต่างๆ เกี่ยวกับ อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อให้มีความสามารถในการแข่งขัน ในฮ่องกงได้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์มาตั้งแต่ปี 1990 ได้รับแรงจูงใจจากอังกฤษ เนื่องจากในช่วงเวลาฮ่องกงเผชิญภาวะวิกฤตการเงินอสังหาริมทรัพย์ตกต่ำรัฐบาล จึงมีการผลักดันแนวคิดระบบเศรษฐกิจแนวใหม่ โดยมีการนำเอาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเข้ามาเป็นบทบาทผลักดันเศรษฐกิจอย่างจริงจัง

กรณีศึกษาจากประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งเกิดปรากฏการณ์ที่ส่งผลต่อภูมิภาคเอเชียและทั่วโลกด้วยคลื่นวัฒนธรรมเกาหลีใต้ในคอนเซ็ปต์ “Creative Korea มองกลับไปในปี 2546 เมื่อครั้งที่ สถานีโทรทัศน์ Munhwa Broadcasting Corporation (MBC) เกาหลีใต้ออกอากาศละครชุด แดจังกึม และได้รับความนิยมจากผู้ชมในประเทศจนติดอันดับ 1 ใน 10 ละครชุดที่ได้รับความนิยมมากที่สุด อีก 2 ปีต่อมาสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ได้นำละครชุดดังกล่าวมาเผยแพร่ภายในประเทศไทย และได้รับความนิยมอย่างล้นหลาม ทั้งในไทย และอีกหลายประเทศในเอเชีย เช่น จีน ญี่ปุ่น ไต้หวัน ฮ่องกง สิงคโปร์ และทั่วโลก โดยส่งออกแดจังกึมไปแล้วถึง 91 ประเทศทั่วโลก ทำรายได้จากลิขสิทธิ์ถึง 103.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งนับเป็นความสำเร็จครั้งสำคัญที่ก่อให้เกิด กระแสความคลั่งไคล้วัฒนธรรม และนักแสดงเกาหลีในเวลาต่อมา นอกจากละครชุดดังกล่าวแล้ว เกาหลีใต้ยังได้ผลิตละครชุดอีกหลายเรื่องอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้รับความนิยมจากหลายประเทศในเอเชีย อาทิ Full House, Autumn in My Heart, Coffee Prince และเรื่องล่าสุด Descendants of the Sun เมื่อต้นปี 2559 โดยละครชุดเหล่านี้ได้สร้างกระแส K-Drama อย่างแพร่หลาย อีกทั้งยังใช้ กระแสดังกล่าว เพื่อโปรโมตการท่องเที่ยวของเกาหลีใต้ โดยมีการจัดทัวร์นำนักท่องเที่ยวต่างชาติ เดินทางไปยังเกาหลีใต้ เพื่อตามรอยหลากหลายละครเรื่องดัง ซึ่งการเยี่ยมชมในการถ่ายทำละครได้จัดเข้า เป็นหนึ่งในการพาเที่ยวของทัวร์ จากข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวของ Korea Tourism Organization (KTO) หรือ องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาหลี เฉพาะปี 2546 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมายัง

ประเทศเกาหลีใต้ เป็นจำนวน 4.75 ล้านคน แต่หลังจากเกิดกระแสการเดินทาง เพื่อตามรอยละครดังเกิดขึ้นใน 10 ปีที่ผ่านมา ทำให้มีการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติขึ้นอย่างรวดเร็วถึง 12.2 ล้านคน ในปี 2556 และหากนับมูลค่าของการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ปี 2558 มีมูลค่าถึง 1.52 แสนล้านเหรียญฯ การเติบโตด้านท่องเที่ยวดังกล่าว มีรัฐบาลเกาหลีใต้เป็นผู้อยู่เบื้องหลัง โดยทางรัฐบาลได้ซื้อสถานที่ถ่ายทำละครแดจังกึม และจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว อีกทั้งยังให้เงินสนับสนุนการผลิตผลงานที่น่าสนใจ จึงทำให้มีละครชุดที่น่าสนใจป้อนตลาดอย่างสม่ำเสมอความสำเร็จที่เกิดขึ้นเป็นส่วนผสมของ 2 กลยุทธ์ คือ การสร้างกระแส K-Drama ผ่านละครชุดจากเกาหลีใต้ เพื่อเป็นกลไกหลัก ในการดึงนักท่องเที่ยวเข้าประเทศและสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้เป็นกอบเป็นกำ ในขณะที่สร้างกระแส K-POP เพื่อส่งออกศิลปะร่วมสมัยและสร้างเทรนด์ใหม่ๆ ให้กับวงการดนตรีในเอเชีย โดยกลยุทธ์หลักทั้ง 2 นี้ได้สร้างกระแสไปทั่วโลก The Korean Wave ศิลปะวัฒนธรรมของเกาหลีใต้ได้ถูกปล่อยสู่หลากหลายประเทศอย่างเนบเนียนและแยบยลยิ่งขึ้น ด้วยกลยุทธ์และการวางแผนในการปล่อยกระแส The Korean Wave ผ่านสื่อสังคมออนไลน์นั้น ทำให้ K-POP ได้แพร่หลายไปไกลทั่วเอเชียและข้ามทวีปไปยังแถบละตินอเมริกา จากผลสำรวจที่รวบรวมโดย Ministry of Culture, Sports and Tourism ของเกาหลีใต้ กระแส K-POP สามารถกอบโกยแฟนคลับจากทั่วมุมโลกกว่า 3.3 ล้านคน ในขณะที่ Korea Tourism Organization (KTO) เปิดเผยสถิติที่น่าสนใจของกลุ่มแฟนคลับว่า 90% เป็นเพศหญิงยิ่งไปกว่านั้น กระแสดังกล่าวก่อให้เกิด 3 ยักษ์ใหญ่แห่งวงการ K-POP ซึ่งมีการก่อร่างสร้างตัวในระยะเวลาใกล้เคียงกันโดย S.M. Entertainment ก่อตั้งในปี 2538 YG Entertainment ก่อตั้งในปี 2539 และ JYP Entertainment ในปี 2540 ทั้ง 3 ค่ายยักษ์ใหญ่นี้ต่างสร้างรายได้มหาศาลและเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีรายได้รวมกันในปี 2555 ที่ 351.4 ล้านเหรียญ และ 445.7 ล้านเหรียญ ในปี 2556 และ 481.7 ล้านเหรียญ ในปี 2557 Yang Hyun Suk ผู้บริหาร YG Entertainment หนึ่งในยักษ์ใหญ่วงการดนตรีเกาหลีเล่าผ่าน Forbes Korea ถึงความโด่งดังของ K-POP ที่ได้เกิดขึ้นในจังหวะเวลาที่เหมาะสมว่า ในสมัยก่อนนั้น การเผยแพร่และการเข้าถึงดนตรียังมีข้อจำกัด โดยหากย้อนเวลาไปเมื่อ 10 ปีก่อนนั้น ปรากฏการณ์ระดับโลกที่แจ้งเกิดศิลปินในสังกัด YG Entertainment อย่าง “PSY” เจ้าของบทเพลง “Gangnam Style” ที่สร้างสถิติยอดวิวสูงสุดตลอดกาล 2.6 พันล้านวิว ผ่าน YouTube ย่อมไม่เกิดขึ้นแน่นอน “ยุคดิจิทัลในเวลานี้ ทำให้ข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ไม่มีผลใดๆเลย”

YouTube คือการประชาสัมพันธ์ขั้นดี ซึ่งสามารถสร้างฐานแฟนคลับไปยิ่งทั่วโลก โดยล่าสุดจากการจัดอันดับ Forbes Celebrity 100 นั้น BIGBANG วงบอยแบนด์จากค่ายของเขาที่ตระเวนเปิดการแสดงสดไปทั่วมุมโลกติดอันดับและทำรายได้ในปี 2559 ได้ถึง 44 ล้านเหรียญ และติดลำดับที่ 54 หลังจากการเติบโตอย่างต่อเนื่องของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและศิลปะวัฒนธรรม โดยผ่านกลยุทธ์ The Korea Wave ในเดือนกรกฎาคม 2557 KTO ได้ เปิดแคมเปญใหม่ “Imagine Your Korea” เพื่อนำความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับ K-Drama และ K-POP มาผนวกการประชาสัมพันธ์ร่วมกับ ศิลปะ วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ด้านอื่นๆ อาทิ แฟชั่น รายการทีวีโชว์ เครื่องสำอาง และอาหารประจำชาติ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ทั้งนี้กลุ่มอุตสาหกรรมแนวคิดสร้างสรรค์เองมีส่วนในการผลักดันให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเติบโตโดยองค์รวม ซึ่งเมื่อรวมรายได้ทั้งหมดที่เกิดขึ้นภายในประเทศและการส่งออกเข้าไปด้วยในปี 2557 อุตสาหกรรมแนวคิดสร้างสรรค์

ทำรายได้เป็นจำนวน 7.9 หมื่นล้านเหรียญ เดิบโตจากปี 2556 ที่ 4.1% จากการเปิดเผยของ The Korea Creative Contents Agency หรือ KOCCA จึงไม่แปลกที่รัฐบาลเกาหลีใต้ได้ร่วมกับ KTO เปิดตัวแคมเปญสำคัญ “Creative Korea” เมื่อต้นปี 2559 เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวเกาหลี ในมุมมองใหม่ๆ อาทิการส่งออกเกมโชว์อย่าง Running Man ที่ใช้เกาะเชจูเป็นสถานที่ดำเนินรายการ การเปิดตัว K-STYLE HUB ในกรุง Seoul เพื่อบริการนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปในการประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมต่างๆ อาทิ ประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมอาหารศูนย์ข้อมูลทางการแพทย์ และโซนต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจในประเทศเกาหลีแบบง่ายๆ ผ่านการนำเสนอเครื่องมืออันทันสมัยและการนำดาราศิลปินจาก K-Drama และ K-POP มาเป็นพรีเซ็นเตอร์การท่องเที่ยว เพื่อแสดงศักยภาพความพร้อมในอุตสาหกรรมเชิงความคิดสร้างสรรค์ อาทิ ความยิ่งใหญ่ของ Dongdaemun Design Plaza (DDP) แลนด์มาร์คแห่งใหม่ของกรุง Seoul ที่ออกแบบโดยสถาปนิกผู้มีชื่อเสียง ในอาณาบริเวณ 85,000 ตารางเมตรใจกลางกรุง Seoul เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับการแสดงความคิดสร้างสรรค์

K-STYLE HUB

นอกจากแลนด์มาร์คใหม่ของ DDP ณ กรุง Seoul แล้ว เกาะเชจูเองได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัดเช่นกัน โดยมีการก่อสร้างขนาดใหญ่เพื่อสร้างเป็นแลนด์มาร์คสำคัญคือ Shin Hwa Theme Park บนพื้นที่ 283,280 ตารางเมตร โดยมี Jeju Free International City Development Center หรือ JDC เป็นหน่วยงานหลักในการก่อสร้างและใช้งบการพัฒนาถึง 114 ล้านเหรียญกำหนดแล้วเสร็จปี 2561 โดยหวังสร้างเศรษฐกิจการท่องเที่ยวในมุมมองใหม่ให้กับเกาะเชจู โดยหมายดีนักท่องเที่ยวและเสริมทัพเศรษฐกิจการจัดประชุม MICE ของเกาะเชจู ที่ปัจจุบันติดอันดับ 3 ของ MICE Destinations ของประเทศเกาหลีใต้ โดยมีความสวยงามของเกาะเชจูที่ก่อกำเนิดจากภูเขาไฟซึ่งดับลงแล้วในอดีต เป็นแม่เหล็กสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ทั้งยังได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกจาก UNESCO และได้รับคัดเลือกเป็น 7 สิ่งมหัศจรรย์ทางธรรมชาติโลกยุคใหม่ ประกอบกับการลงทุนพัฒนาของภาครัฐและเอกชน และสิทธิในการเดินทางเข้าประเทศโดยไม่ต้องทำวีซ่าที่ช่วยเสริมทำให้ธุรกิจ MICE บนเกาะเชจูเจริญเติบโตรับการเดินทางของนักเดินทางเพื่อการประชุมธุรกิจ MICE บนเกาะเชจูเติบโตแบบก้าวกระโดด โดยระหว่างปี 2541 - 2550 มีการเติบโตกว่า 3,700%

J CHO Marketing Director แห่ง Jeju MICE Organization ได้กล่าวไว้ใน FORBES 2559 ว่า การเติบโตอย่างก้าวกระโดดของธุรกิจ MICE บนเกาะเชจูแห่งนี้ มีข้อได้เปรียบจากการยกเลิกการทำวีซ่าเป็นหลัก อีกทั้งสภาพของเกาะล้อมรอบด้วยทะเลซึ่งต่างจากจังหวัดอื่นของเกาหลีใต้ ทำให้ดึงดูดองค์กรได้มาก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางเข้ามาเป็นอันดับ 1 ไม่ว่าจะเส้นทางเรือสำราญ หรือผ่านสายการบินต่างๆ “เราหวังว่าการพัฒนาบนเกาะเชจูในหลายๆ ด้านที่กำลังเกิดขึ้นจะดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่ม MICE จากประเทศอื่นๆ ในเอเชียเข้ามาจัดการประชุมเพิ่มขึ้น โดยอยากให้มีสัดส่วนใกล้เคียงกับกลุ่มที่มาจากประเทศจีน” J CHO กล่าวนอกจากตัวเลขที่เติบโตอย่างก้าวกระโดดของธุรกิจ MICE แล้ว การเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวยังเป็นอีกหนึ่งรายได้สำคัญของเกาะเชจู โดยปัจจุบันเชจูได้ยกระดับการท่องเที่ยวเพื่อเป็นทางเลือกให้กับกลุ่มนักเดินทางที่จัดการ

พักผ่อนแบบหรูหราและกลุ่มผู้บริหารระดับสูง ที่เกาะมีการเติบโตของจำนวนโรงแรมระดับ 5 ดาว อาทิโรงแรม Hyatt และโรงแรมจากผู้ประกอบการเกาหลีอย่างกลุ่มโรงแรม Lotte, Maison Glad Jeju ที่มีคาสีโนอยู่ร่วมด้วย และสนามกอล์ฟของเกาะเชจูแห่งนี้ยังเป็นจุดหมายปลายทางสำคัญที่กลุ่มนักกอล์ฟต้องเข้าคิวล่วงหน้านับเดือนเพื่อมาสัมผัสความสวยงามของสนามกอล์ฟที่ให้บริการกว่า 30 แห่งทั่วเกาะ รวมถึงการล่องเรือยอชต์ซึ่งเป็นที่นิยมเช่นกัน เมื่อมองฝั่งญี่ปุ่น ยุทธศาสตร์ “Cool Japan” เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ “Growth Strategy” หรือลูกศรดอกที่สามในนโยบาย Abenomics เพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาลญี่ปุ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความนิยมญี่ปุ่นในต่างประเทศและส่งเสริมส่งออกสินค้าทางวัฒนธรรม ได้แก่ แฟชั่น อาหาร content industry การท่องเที่ยว และวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นเศรษฐกิจญี่ปุ่น แม้ว่าแนวคิดเรื่องการส่งออกวัฒนธรรมของญี่ปุ่นจะมีมานานแล้ว แต่ที่ผ่านมาญี่ปุ่นเน้นด้านการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลัก เช่น ส่งเสริมการจดลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรต่างๆ แต่ไม่ได้ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าในแง่การตลาดควบคู่ไปด้วย เมื่อกระแสเกาหลีได้เข้ามามีบทบาท ทำให้ยอดขายสินค้าวัฒนธรรมของญี่ปุ่นในตลาดโลกยังไม่ได้สะท้อนความนิยมต่อวัฒนธรรมญี่ปุ่นเท่าที่ควร ทั้งนี้ รัฐบาลญี่ปุ่นประมาณการว่าตลาดสินค้าวัฒนธรรม เป็นตลาดขนาดใหญ่และมีศักยภาพสูงมาก โดย ณ ปี พ.ศ.2552 มูลค่าตลาดทั่วโลกอยู่ที่ประมาณ 4.43 ล้านล้าน USD โดยเป็นการส่งออกของญี่ปุ่นประมาณ 2 หมื่นล้าน USD และคาดว่ามูลค่าตลาดโลกจะเพิ่มเป็น 8.9 ล้านล้าน USD ในปี 2563 ซึ่งสัดส่วนของญี่ปุ่นน่าจะเติบโตได้ถึง 8 หมื่น-1 แสนล้าน USD) ญี่ปุ่นใช้แนวทาง “การฝึกกำลังระหว่างภาครัฐกับเอกชน” ในการดำเนินยุทธศาสตร์ “Cool Japan” เช่นเดียวกับการส่งเสริมการส่งออกโครงสร้างพื้นฐาน โดยเมื่อ พ.ย.2556 ได้จัดตั้ง “องค์กรส่งเสริมยุทธศาสตร์ Cool Japan” เงินทุนจัดตั้ง 3.75 หมื่นล้านเยน ซึ่งเป็นการร่วมทุนระหว่างภาครัฐ โดยกระทรวงเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรม (Ministry of Economic, Trade and Industry: METI)

โดยองค์กรดังกล่าวจะทำหน้าที่สร้างพื้นฐานเพื่อการเผยแพร่ความนิยมญี่ปุ่นในต่างประเทศในส่วนที่ภาคเอกชนไม่สามารถดำเนินการได้เอง เช่น การสร้าง Japan Mall หรือ Japan Street การมีช่องทางโทรทัศน์ที่ออกอากาศรายการญี่ปุ่น การสนับสนุนเงินทุนแก่ผู้ประกอบการและนักออกแบบที่มีความคิดสร้างสรรค์แต่ขาดแคลนแหล่งเงินทุน เป็นต้น ทั้งนี้ ไทยเป็นหนึ่งในตลาดเป้าหมายภายใต้ยุทธศาสตร์ “Cool Japan” ของญี่ปุ่น ทั้งในด้านการท่องเที่ยวการส่งออกอาหารญี่ปุ่น และ content industry ภายในปี 2557 รัฐบาลญี่ปุ่นได้อนุมัติงบประมาณ 1.55 หมื่นล้านเยน เพื่อสนับสนุนการจัดตั้ง “Japan Channel” เพื่อออกอากาศรายการโทรทัศน์ของญี่ปุ่นในไทย อินโดนีเซีย และกัมพูชา บริษัทที่เข้าร่วมโครงการมี 15 บริษัท ได้แก่ ANA Holdings Inc. , H2O Retailing Corporation, Dai Nippon Printing Co.Ltd., Takashima Co.Ltd., Dentsu Inc., Toppan Printing Co.Ltd., Hakuhodo DY Holdings Inc., Pasona Group Inc., Namco Bandai Holdings Inc., Isetan Mitsukoshi Holdings, Lixil Group Corp. และธนาคารที่เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ The Shoko Chukin Bank, Ltd., Daiwa Security Group Inc., Mizuho Bank, Sumitomo Mitsui Trust Bank

ตัวเลขเป้าหมายที่สำคัญของยุทธศาสตร์ Cool Japan อาทิ การเพิ่มมูลค่ายอดขายใน content industry เป็น 3 เท่าภายในปี 2561 เพิ่มยอดส่งออกอาหารญี่ปุ่นให้ได้ถึง 1 ล้านล้านเยน

ต่อปีภายในปี พ.ศ.2563 การเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็น 20 – 25 ล้านคนภายในปี พ.ศ. 2563 เป็นต้น

โดยมีเป้าหมาย 6 สาขา

1. แฟชั่น
2. วิดีโอเกมส์ การ์ตูน
3. อาหารญี่ปุ่น
4. สปา โรงแรม
5. สินค้าหัตถกรรมท้องถิ่น
6. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมญี่ปุ่น

ในส่วนของญี่ปุ่นนั้นได้มีแนวทางการสนับสนุนในระดับวัฒนธรรมของชาติ โดยผ่านการขายในระดับ SME รายย่อยเช่น วัฒนธรรมอาหาร วัฒนธรรมท้องถิ่น อาหาร ความเป็นอยู่ ซึ่งมีตัวอย่างให้เห็นเด่นชัดคือ “หมู่บ้านโออิตะ” ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบของ OTOP การนำเอาความคิดสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้กับทุนเดิมที่มีอยู่ เช่น ทุนทางปัญญา ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสิ่งแวดล้อม มาเข้าสู่กระบวนการพัฒนาทำให้เกิดเป็นสินค้าและบริการ ที่นักท่องเที่ยวทั่วโลกอยากเดินทางไปสัมผัสถึงแหล่งต้นกำเนิด แม้ว่าวันนี้อุตสาหกรรมหนักหลายอย่างของประเทศญี่ปุ่นอาจต้องพบกับปัญหา ล้มละลายหรือแม้กระทั่งต้องขายกิจการ แต่หมู่บ้านท่องเที่ยวโออิตะยังคงดำรงอยู่ได้และกลายเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวในประเทศญี่ปุ่นไม่แพ้ดิสนีย์แลนด์แหล่งท่องเที่ยวชั้นนำของโลก หมู่บ้านโออิตะได้ถูกบรรจุอยู่ในโปรแกรมทัวร์ที่จะต้องได้ไปสัมผัสชีวิตในหมู่บ้านชนบทญี่ปุ่น จากหมู่บ้านที่เคยเป็นทางผ่านเพื่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น มาในวันนี้พลิกฟื้นกลับมามีชีวิตชีวามากครั้ง ด้วยแนวคิดในการสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการในแนวทางแบบฉบับของตนเองแต่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ซึ่งส่งผลให้สามารถดึงดูดผู้คนให้เข้ามาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านปีละหลายล้านคน สร้างงานสร้างรายได้กระจายสู่ชุมชน มีการกระจายความเจริญเข้ามาสู่เมืองเล็ก ดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หนุ่มสาวย้ายกลับมาอยู่บ้านเกิด คนสูงวัยได้มีงานทำส่งผลทำให้ชีวิตมีคุณค่ามากขึ้น แม้ในเชิงของการจัดทำนโยบายที่ญี่ปุ่นดูจะอนุรักษ์นิยมกว่าเกาหลีทั้งในแง่ของตัวสินค้าและการรुकตลาดอาเซียน แต่เราก็พบเห็นยุทธศาสตร์การแบ่งเค้กของสินค้าทางวัฒนธรรมที่ลงตัวของทั้งสองประเทศ โดยในฝั่งญี่ปุ่นจะเน้นการขับเคลื่อน ‘ธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (SME’s)’ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นธุรกิจครอบครัวเป็นตัวชูโรง ในขณะที่เกาหลีเน้นไปในแนวของการขับเคลื่อนด้วยกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่แบบที่เรียกกันว่า “Chaebol” เพื่อสปอนเซอร์ และผลักดันวัฒนธรรมป๊อปเกาหลีให้เป็นที่รู้จักทั่วโลก ทั้งนี้ในส่วนของญี่ปุ่นจะประสบความสำเร็จอย่างยิ่งยวดในด้านธุรกิจอาหารและการท่องเที่ยว ในขณะที่เกาหลีได้จะได้ใจผู้บริโภคในส่วนของการมีเดียคอนเทนต์และไอดอล อย่างการส่งออก K-Pop และซีรีส์ ซึ่งเป็นการแบ่งที่แบ่งทางการส่งออกวัฒนธรรมที่ไม่แย่งตลาดของกันและกันได้ลงตัวพอควร อย่างไรก็ตาม ความเหมือนของทั้งสองประเทศคือการที่มีรัฐทำหน้าที่เป็นผู้ลงทุน และสนับสนุนโดยไม่แทรกแซง หรือลงไปทำเสียเอง การเปิดพื้นที่ความคิดสร้างสรรค์และการให้ทุนอุดหนุน ส่วนใหญ่จะเน้นพื้นที่เมือง ในรูปแบบของการสร้าง ‘Creative city’ เพื่อต่อยอดบรรยากาศชุมชนที่รุ่มรวยความอาร์ต รวมถึงนวัตกรรมที่จะย่อยไปขายต่อในระดับนานาชาติต่อไป เช่น การสร้าง Cool Tokyo โดยการจัดผังพื้นที่

สร้างสรรค์ไปตามย่านชุมชนต่างๆ หรือการที่เกาหลีได้สร้างพื้นที่ของแหล่งรวมสำนักพิมพ์และหนังสือไว้ที่ Paju Book City พร้อมกับการให้พื้นที่วัยรุ่นได้มาปล่อยของ โชว์การแสดงแถวย่าน Hongdae ซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย 4 แห่งในกรุงโซล

สำหรับความละเมียดละไมและละเอียดถี่ถ้วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายประเภทนี้คงต้องยกให้ญี่ปุ่นในการทำยุทธศาสตร์ระดับชาติ ซึ่งตีโจทย์การส่งออกวัฒนธรรมให้ไปอยู่ใน ‘กระทรวงเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ (MET’I)’ ซึ่งแบ่งกลุ่มก้อนของวัฒนธรรมที่จะขายเป็นกลุ่มอาหาร แฟชั่น อนิเมชั่น คาแรกเตอร์ และการท่องเที่ยว โดยเน้นให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่รุ่มรวยเกิดขึ้นบนฐานในสังคมญี่ปุ่นอย่างจริงจังเสียก่อนเพื่อนำไปสู่การคัดสรร “วัฒนธรรมที่ใช่” ส่งออกไปต่างประเทศ ในลักษณะ Inside Out การสร้างของให้คนในประเทศได้อินกับวัฒนธรรมของตนก่อนจะเอาไปให้ชาวต่างชาติได้เห็นได้เสพกัน ส่งผลให้วัฒนธรรมที่ญี่ปุ่นส่งออกมามีความเฉพาะตัวไม่เหมือนใคร เป็นเสน่ห์ให้คนภายนอกอยากลอง แต่ในขณะเดียวกันก็มีความแข็งขัน ไม่ยืดหยุ่นที่สะท้อนความเป็นญี่ปุ่น ที่ชาวต่างชาติต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของเค้าด้วยตัวเอง ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จมากในการส่งออกวัฒนธรรมด้านอาหารและการท่องเที่ยวซึ่งผู้บริโภคต้องการคุณภาพ ความสะอาด ประณีต และทางเลือกที่หลากหลาย ในขณะที่ส่วนงานไอตอลหรือคอนเทนต์สื่อ ซึ่งเป็นส่วนที่ต้องใช้ความป๊อป มีความเป็นวัฒนธรรมมวลชนนั้น ญี่ปุ่นจะมีความอ่อนด้อยที่อาจจะต่อกรกับเกาหลีได้ยาก ทั้งนี้เนื่องจากอุตสาหกรรมบันเทิงของญี่ปุ่นยังคงมีความเฉพาะตัวคุมบังเหียนด้วยผู้สูงอายุ ซึ่งยากต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ต้องการความพล้วให้เข้ากับมาตรฐานสากลของอุตสาหกรรมบันเทิง สำหรับเกาหลีใต้นั้น ความเกรียงไกรของเนื้อหาสื่อเกาหลีสองประเภทในช่วงต้นนำ มาสู่การดึงคนต่างชาติให้หันมามองประเทศนี้ในลักษณะ Outside-in ได้อย่างเฉียบคม ด้วยยุทธศาสตร์ตามทฤษฎีที่ว่าด้วย การวางแผนพฤติกรรมคน หรือ Theory of plan behavior ที่มองว่าผู้บริโภคจะมีพฤติกรรมตามแรงผลักดัน และความตั้งใจของตัวเอง โดยเกาหลีได้ใช้ไอตอล ทั้งในงานเพลงและละครเป็นตัวล่อเพื่อสร้างการรับรู้ถึงวิถีชีวิตต่างๆ คุณๆ ในเกาหลี อันมาสู่การดึงคนเหล่านั้นให้เดินทางมาเที่ยวประเทศตนเอง

โดยจากงานวิจัยของมหาวิทยาลัย Cheongju ได้ลำดับกลยุทธ์ของการใช้ไอตอล เพื่อขายของ 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การมองสินค้าให้สอดคล้องกับไอตอล คือ สินค้าที่จะขายต้องเชื่อมโยงกับไอตอล นั่นคือการวางตัวคนให้ถูกที่ถูกทางกับของ หรือเลือกของให้ถูกที่ถูกทางกับคนนั่นเอง

ขั้นที่ 2 ทำการตลาดสินค้าเหล่านั้นให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่เราจะขาย โดยหลักๆ ก็เชื่อมโยงกับฐานแฟนคลับของไอตอลที่วางไว้

ขั้นที่ 3 ขายสินค้า สร้างความใกล้ชิดกับฐานลูกค้า ส่งผ่านไอตอลของเค้า โดยไอตอลเหล่านั้นใช้สินค้าโชว์ให้เห็นในสื่อจนชินตา

ขั้นที่ 4 ลูกค้าซื้อสินค้าเพราะไอตอล

ขั้นที่ 5 สร้างสัมพันธ์กับลูกค้าโดยต่อยอดเชื่อมโยงความจงรักภักดีที่ลูกค้ามีต่อไอตอลเหล่านั้นกับการท่องเที่ยวในเกาหลี ซึ่งเกาenamิ จะเป็นกรณีศึกษาที่ดีของการขายวัฒนธรรมที่ผนวกกับการท่องเที่ยว

แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

องค์ประกอบหลักของ การท่องเที่ยวโดยชุมชน มีอยู่ 4 ด้าน กล่าวคือ

1. ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม
2. องค์กรชุมชน
3. การจัดการ
4. การเรียนรู้ ประเด็นสำคัญของแต่ละองค์ประกอบของ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่
  - 4.1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีวิถีการผลิตที่พึ่งพา และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

4.2 ด้านองค์กรชุมชน

ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกันมีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่างๆ หลากหลาย ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

4.3 ด้านการจัดการ

มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงาน เพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4.4 ด้านการเรียนรู้

ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ ความเข้าใจในวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ วัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้าน และผู้มาเยือน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม

การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวกับทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตเป็นทรัพยากรเดียวกัน วัฒนธรรมธรรม และสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนเรื่องจิตวิญญาณของชุมชน ในการสร้างสัมพันธ์กันภายในชุมชน และการสัมพันธ์กับภายนอกควรเชื่อมโยงให้เห็นการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม

ความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หลายชุมชนหรือหลายองค์กรเรียก “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” ซึ่งความแตกต่างของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือ การท่องเที่ยวโดยชุมชนเน้นที่ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการทำงานแต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะให้ธรรมชาติเป็นศูนย์กลางชุมชนเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่ง

ที่พักสัมผัสนวัฒนธรรมชนบท Homestay (โฮมสเตย์) มีความแตกต่างจาก การท่องเที่ยว โดยชุมชน คือ เน้นบ้านเป็นศูนย์กลาง แต่การท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของ ชุมชน มีการบริหารจัดการที่ชัดเจนในรูปองค์กรชุมชนจะพักค้างคืนในชุมชนในรูปแบบที่ชุมชนจัดการ อาทิ โฮมสเตย์ รีสอร์ทชุมชนตั้งแคมป์หรือไม่ค้างคืนก็ได้

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ชุมชนได้มี ส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกัน ในภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทในการสร้าง คุณภาพใหม่ของการท่องเที่ยวให้มีความหมายมากกว่าการพักผ่อนความสนุกสนานและความบันเทิง หากได้เปิดมิติของการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเคารพคนในท้องถิ่น

หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนมีหลักการ ดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้นมีความจำเป็น ที่จะต้องเตรียมความพร้อม และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ต้องรณรงค์กับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการ ท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาท ของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นการกำลังใจหรือสนับสนุนให้เกิดความ ต่อเนื่องในการทำงานอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการประชุมระดับโลกเรื่องสิ่งแวดล้อมโลก (Earth Summit) ในปี พ.ศ.2535 นับเป็น จุดเริ่มในการผลักดันความคิดเรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ส่งอิทธิพลถึงการให้ความสำคัญเรื่อง “การ ท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” จากกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ประการ กล่าวคือ

1. กระแสความต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้
3. กระแสความต้องการในการพัฒนาคนและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนท้องถิ่น

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นความพยายามหนึ่งของการสร้างทางเลือกในการพัฒนาในประเด็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากท่องเที่ยว และมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนา

กำเนิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ช่วงที่โลกตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและหาทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยว ช่วงปี พ.ศ.2535 หลังจากนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เข้ามาเป็นกระแสใหม่และกระแสใหญ่ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย โดยการผลักดันของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในขณะที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism - การท่องเที่ยวโดยชุมชน) เริ่มก่อตัวขึ้นเติบโตคู่ขนานไปกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการทำงานในระดับพื้นที่ของโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (REST) ต่อมา REST ได้ร่วมมือกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยจัดตั้งสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งในช่วงดังกล่าว ชื่อที่เรียกขานการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่มีหลากหลายชื่อ อาทิ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวสีเขียว หลังวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ.2540 รัฐบาลไทยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยประกาศให้ปี พ.ศ.2541 - พ.ศ.2542 เป็นปีส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand) ในปี พ.ศ.2544 มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product - OTOP) หลังปี พ.ศ.2545 การท่องเที่ยววิ่งไปในขนบหลากหลายรูปแบบ ในปี พ.ศ.2547 มีการให้มาตรฐานโฮมสเตย์ ปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเริ่มเป็นที่ยอมรับว่าเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งซึ่งชุมชนเข้ามามีบริหารจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเอง

รูปแบบการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

รายการนำเที่ยวมีการออกแบบ เพื่อให้ผู้มาเยือนได้รับประสบการณ์ในวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น แลกผู้มาเยือน และสมาชิกในชุมชนมีโอกาสที่จะพบและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การนำเที่ยวและบริการต่างๆ ดำเนินการ โดยกลุ่มองค์กรชุมชน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบ อาทิ ผู้ประสานงาน, ผู้นำเที่ยวท้องถิ่นครอบครัวโฮมสเตย์ ฝ้ายอาหาร ยานพาหนะ เป็นต้น

รูปแบบการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี 3 รูปแบบ :

1. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวปกติของชุมชน
2. ศึกษาดูงาน เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีทั้งการบรรยายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้ผู้มาศึกษาดูงานได้เข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบท หรือวัตถุประสงค์ของการศึกษาดูงาน
3. จิตอาสา กิจกรรมเพิ่มเติมสำหรับอาสาสมัครที่ต้องการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

สิ่งที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้จากการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. ค้นหา สำนวความงามที่เรียบง่ายของหมู่บ้านในชนบท และมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตของคนในชุมชน
2. เรียนรู้ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนที่มีความหลากหลายแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น
3. แลกเปลี่ยนด้วยความอ่อนน้อม เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง
4. พักอาศัยในบ้านกับครอบครัวคนท้องถิ่น รับประทานอาหารพื้นบ้าน และแลกเปลี่ยนเรื่องราวที่เปี่ยมไปด้วยรอยยิ้ม ความมีชีวิตชีวา และเสียงหัวเราะของสมาชิกในครอบครัว
5. เดินป่ากับคนท้องถิ่น ในเส้นทางที่สวยงามและมีความหมาย สอดแทรกเรื่องราว
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำนานพื้นบ้านจากอดีตจวบจนปัจจุบัน
7. เก็บเกี่ยว ผลไม้สด สมุนไพร และผักจากสวนของครอบครัวคุณก่อนที่จะเรียนรู้สูตรอาหารและมีส่วนร่วมในการทำอาหารกับคนท้องถิ่น
8. ดำน้ำดูความงามใต้ท้องทะเลสีคราม หรือใช้ชีวิตล่องเรือไปหาปลากับชาวประมงพื้นบ้าน

9. เลือกเรียนรู้และกิจกรรมได้ตามความสนใจ

กระบวนการพัฒนา การท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่มีแนวคิดชัดเจน กล่าวคือ เป็นการท่องเที่ยวที่จัดการ โดยชุมชนเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จุดเด่น ของ การท่องเที่ยวโดยชุมชนคือแต่ละชุมชนจะมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับความเป็นท้องถิ่นดั้งเดิม เป็นการท่องเที่ยวที่เห็นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน นักท่องเที่ยวสามารถเห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ การท่องเที่ยวที่ไปเยี่ยมชุมชนมีการนำเสนอจุดขายที่เหมือนๆ กันกล่าวคือ ที่พักและอาหารท้องถิ่น กิจกรรมนำเที่ยวก็คล้ายๆ กัน คล้ายๆ กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่สิ่งที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนแตกต่างจากการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น คือ ระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนความรู้สึกเป็นเจ้าของและรูปธรรมที่จับต้องได้ว่าการท่องเที่ยวส่งผลประโยชน์ต่อชุมชนโดยภาพรวมอย่างไรทั้งเรื่องการพัฒนาชุมชนและดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสถึงการต้อนรับที่อบอุ่น มีอัยาศัยไมตรี มีโอกาสพบปะกับคนที่หลากหลายในชุมชน โดยที่ทุกคนรู้สึกว่าเป็นเจ้าบ้านพร้อมต้อนรับแขกผู้มาเยือน ได้สัมผัสความเป็นชุมชนในการดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นปกติ ความรู้สึกเป็นเจ้าของการท่องเที่ยวโดยชุมชน สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว เข้ามาควบคุมผลกระทบจากการท่องเที่ยว ผู้มาเยือนสามารถรับรู้ถึงความตั้งใจจริงนั้นได้จาก “กองทุนชุมชน” ที่ตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชน แม้ว่าสมาชิกในชุมชนอาจไม่ได้รับรายได้โดยตรงจากการท่องเที่ยวแต่ผลการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ตัดรายได้ส่วนหนึ่งเข้ากองทุนเพื่อให้ส่วนรวมได้ร่วมรับประโยชน์ รวมทั้งการมีกฎกติกา เพื่อให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตนที่เคารพคนท้องถิ่น และไม่ทำการใดๆ ที่ผิดจารีตประเพณีของชุมชน ขณะที่พักในหมู่บ้าน

ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชน มีส่วนสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน

“ความอยู่รอดของชุมชนขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรธรรมชาติวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นมีความเชื่อมโยงผูกพันกับทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า” การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ทั้งการสร้างภาคภูมิใจให้กับชุมชนในการเผยแพร่ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากร สื่อสารปัญหาความขัดแย้งในการแข่งขันทรัพยากรให้คนภายนอกได้รับทราบ สร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้ผู้มาเยือนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ จัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน สร้างความร่วมมือของหน่วยงานในการทำงานเป็นพันธมิตรร่วมกับชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การท่องเที่ยวโดยชุมชน มีส่วนสนับสนุนการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น

วิถีชีวิตและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่บอกถึงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนจะทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคม โดยที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมและปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับยุคสมัย มีการสืบทอดสู่คนรุ่นหลังได้อย่างต่อเนื่อง การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านในการนำเสนอ “ของดี” ชุมชนให้คนภายนอกได้รับรู้ ทำให้เกิดการสืบค้น ถ่ายทอด และฟื้นฟูวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ชุมชนมีการบริหารจัดการและร่วมกันกำหนดว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอะไรบ้างที่ชุมชนพร้อมในการนำเสนอและสร้างการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ตลอดจนมีแนวทางปฏิบัติตัวสำหรับนักท่องเที่ยว การที่มีนักท่องเที่ยวสนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมคนท้องถิ่น เป็นตัวกระตุ้นอีกทางหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และมีชีวิตชีวาในการนำเสนอข้อมูล สามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยวในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของตน สร้างความประทับใจให้แก่ผู้มาเยือน และทำให้เยาวชนคนรุ่นหลังเห็นคุณค่าของชุมชนตนเอง

ท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนสนับสนุนการพัฒนาคน

ความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นหรือชาติพันธุ์ของตน ความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชน การมีพื้นที่ทางสังคม ได้รับการยอมรับจากคนภายนอก เป็นหัวใจสำคัญของการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยว มีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว สร้างความมั่นใจในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก มีความเชื่อมั่นให้คนในชุมชนในการนำเสนอ “ปัญหาและความต้องการ” กับหน่วยงานภายนอก นำเสนอประสบการณ์และความสำเร็จในการพัฒนากับคนและหน่วยงานที่มาศึกษา-ดูงาน นอกจากเป็นการพัฒนา “คนใน” แล้วยังให้การศึกษาให้กับ “คนนอก” ด้วย การท่องเที่ยวโดยชุมชน มีส่วนสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนและคุณภาพชีวิตคนท้องถิ่น เนื่องจากเป็นการดึงคนจากภายนอกมาเรียนรู้ชุมชน แรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนคือ วิถีชีวิตที่แตกต่าง และวัฒนธรรมดั้งเดิม จุดดึงดูดคือวิถีที่เรียบง่ายและมีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นรายได้เสริม ที่สามารถนำรายได้นั้นไปปรับปรุงที่อยู่อาศัย การออมทรัพย์ไว้ใช้จ่ายขาดแคลน เจ็บป่วย หรือเป็นทุนการศึกษาให้กับลูกหลาน โดยที่ชาวบ้านยังคงดำเนินวิถีดั้งเดิมหรือเป็นการสร้างทางเลือกเรื่องรายได้ให้กับบางครอบครัว ในการสร้างอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สร้างงานให้กับคนในชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเรื่องความ

สะอาด และสุขอนามัย นอกจากนี้ เมื่อชุมชนเริ่มเป็นที่รู้จักก็จะมีหน่วยงานลงไปสนับสนุนเรื่องอุปโภคบริโภค” การที่การท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริม ทำให้ชาวบ้านไม่คิดพึ่งพารายได้หลักจากการท่องเที่ยว และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติต่อเนื่องไม่ว่าจะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวหรือไม่ก็ตาม

กมลวรรณ รอดหรั่ง และอิสราภรณ์ พจนารักษ์ (2556) ได้ทำการศึกษาการท่องเที่ยว โดยมีชุมชนเป็นฐาน (Community - based Tourism) พบว่า การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนจะเกิดได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนกระบวนการตั้งแต่การร่วมวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน ความต้องการ การตัดสินใจ การร่วมดำเนินงานตามแผน การติดตามตรวจสอบ ประเมินผลงาน ลักษณะของการวางแผนจะเป็นการวางแผนจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน (Bottom up Planning) ชาวบ้านจะเกิดความรักหวงแหน และมีความรู้สึกพึงพิงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร แหล่งท่องเที่ยวอย่างรู้คุณค่า อันจะนำไปสู่การพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองในด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการทรัพยากร และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างความยั่งยืนให้ชุมชนต่อไป

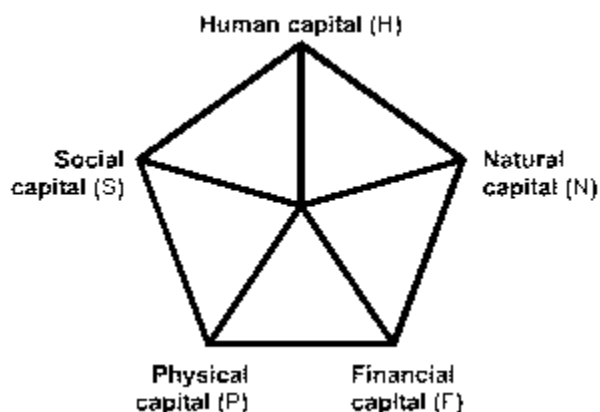
ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของชุมชน (SWOT of Community)

การจัดการท่องเที่ยวชุมชนจะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีนั้นจะต้องมีองค์ประกอบหลายปัจจัย โดยองค์ประกอบหนึ่งนั้นได้แก่การรู้จักตนเอง คือชุมชนมีการวิเคราะห์ประเมินศักยภาพของชุมชนเองโดยการเข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและนำไปสู่การเกิดเป็นแผนการบริหารจัดการชุมชน จัดทำเป็นแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยตัวชุมชนเองโดยใช้แนวคิดในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมชุมชน จากแนวคิดของ องค์กรการพัฒนาระหว่างประเทศ Department For International Development : DFID ได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนว่ามีองค์ประกอบหลักๆ ที่เกี่ยวข้องกับชนบทสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ส่วนหรือจะเรียกว่าชนิดของทุนในชุมชนก็ได้และเรียกองค์ประกอบเหล่านี้ว่า ทุนชนบท ตามตัวแบบที่เรียกว่า PENTAGON MODEL โดยสามารถแบ่งออกเป็น

1. Natural Capital	หมายถึง	ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ
2. Physical Capital	หมายถึง	ทุนทางกายภาพ
3. Financial Capital	หมายถึง	ทุนทางการเงิน
4. Human Capital	หมายถึง	ทุนทางมนุษย์
5. Social Capital	หมายถึง	ทุนทางสังคม

ซึ่งยุทธศาสตร์ของแต่ละชุมชนนั้นขึ้นอยู่กับทุนเหล่านี้ที่มีอยู่และความสามารถในการจัดหามาของชุมชนนั่นเอง ความต้องการใช้สินทรัพย์และความจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์จะมีอย่างหลากหลาย เพราะฉะนั้นไม่มีทุนใดที่แบ่งแยกออกมาอย่างชัดเจนเพียงหนึ่งเดียว ทุนทุกอย่างจะมีความสัมพันธ์กันอยู่ในตัวมันเองตามแบบของ PENTAGON MODEL ดังนี้

แผนภาพที่ 2-1 : แสดงตัวแบบการวิเคราะห์ทุนชุมชน ตามแบบของ PENTAGON MODEL : DFID 2004

ที่มา : “PENTAGON MODEL”, Online, 2018.

ทุนทางธรรมชาติ NATURAL CAPITAL

ทุนทางธรรมชาติที่กล่าวถึง คือทุนทางธรรมชาติที่หมายถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ป่าไม้ ที่ดิน อากาศบริสุทธิ์ แร่ธาตุ ขึ้นอยู่กับว่ามนุษย์จะจัดหามาได้ ซึ่งผลประโยชน์ของทรัพยากรที่มีอยู่นั้นจะมีผลทั้งทางตรง และทางอ้อม เช่น ที่ดิน และป่าไม้ จะให้ประโยชน์โดยตรง การเป็นที่พักของรายได้ และเป็นการบอกถึงสถานะทางเศรษฐกิจส่วนประโยชน์ทางอ้อมนั้นนั่นคือ เป็นแหล่งวิถัจกรทางอาหารของชุมชน ป้องกันเหตุการณ์ทางธรรมชาติหรือพายุ ซึ่งระดับของผลทางตรงและทางอ้อมนั้นขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของทรัพยากรนั้น ซึ่งมีตัวแปรกว้างขวางมากเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ จากสินค้าสาธารณะที่ไม่สามารถจับต้องได้ เช่น สภาพบรรยากาศและนิเวศวิทยาที่เป็นผลผลิตจากธรรมชาติ ต้นไม้ ที่ดิน ตัวอย่างของทรัพยากรธรรมชาติ

1. ที่ดิน หมายรวมถึง คุณภาพของดิน พืชพรรณ พืชผล ไร่นา ที่เพาะปลูก ความอุดมสมบูรณ์ของดินที่สามารถทำการเพาะปลูก โดยอาจดูได้จากผลิตผลที่เพาะปลูก
2. ป่าไม้ ป่าไม้ที่สามารถเป็นแหล่งให้เชื้อเพลิง แหล่งอาหารและรายได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภาวะทางภูมิอากาศของท้องถิ่นด้วย
3. ทรัพยากรทางทะเลหรือของป่า เป็นแหล่งสะสมอาหารและแหล่งรายได้ หรืออาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวไปในตัว หรือป่าชายเลนอาจเป็นแหล่งป้องกันพายุ
4. น้ำ รวมถึง น้ำดื่ม น้ำใช้บริโภค อุปโภค น้ำเพื่อการชลประทาน
5. คุณภาพอากาศ คุณภาพอากาศจะมีความสำคัญมากในการดำรงชีวิต
6. ความหลากหลายทางชีวภาพ และการเปลี่ยนแปลง

การทำความเข้าใจทุนทางธรรมชาติ

1. ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้
2. คุณภาพของสินทรัพย์ธรรมชาติจะเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา

ทุนทางกายภาพ PHYSICAL CAPITAL

ทุนทางกายภาพ หมายถึง สาธารณูปโภคพื้นฐานและสินค้ากายภาพจำเป็นในการดำรงชีวิต สาธารณูปโภค รวมถึงการเปลี่ยนกายภาพทางสิ่งแวดล้อมที่คนนำมาใช้เพื่อความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และการผลิต หลักๆของสาธารณูปโภคพื้นฐาน คือ

1. ระบบการคมนาคมขนส่ง
2. ระบบน้ำและชลประทาน
3. พลังงาน รวมทั้งพลังงานบริสุทธิ์ และพลังงานที่สามารถจัดหามาได้
4. ระบบการติดต่อสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูล

ระบบสาธารณูปโภค นั้นเป็นพื้นฐานของสินค้าสาธารณะ หมายถึง ประชาชนไม่ต้องจ่ายโดยตรงในการจัดหาทรัพยากรเหล่านี้มา แต่ต้องจ่ายเพื่อการใช้บริการสาธารณะเหล่านั้น (เช่น ทางด่วน รถโดยสาร โทรศัพท์ ไฟฟ้า) แต่มีสินค้าสาธารณะบางประเภทที่ไม่ต้องจ่ายเพื่อรับบริการ เช่น ถนนทั่วไป หรือป้มน้ำบางจุด

ทุนทางกายภาพนั้นสามารถรวมไปถึงเครื่องมือในการสร้างรายได้(เช่น จักรยาน เครื่องจักรตัดเย็บผ้า เครื่องจักรการเกษตร) หรืออาจเป็นสินค้าอุปโภคบริโภคในครัวเรือน เช่น วิทยุ ตู้เย็น ซึ่งสินค้าบริโภคส่วนบุคคลส่วนใหญ่ เป็นเครื่องมือที่บุคคลใช้ในการบริโภค สินค้าอุปโภคบางชนิดอาจเป็นทรัพย์สินส่วนบุคคลหรือของส่วนรวมก็ได้ เช่น เครื่องมือในการเกษตรหรือระบบประมวลผลกลาง ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้

การทำความเข้าใจทุนทางกายภาพ

ทุนทางกายภาพสามารถอธิบายได้ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้ประโยชน์ได้และเมื่อนึกถึงสาธารณูปโภคพื้นฐาน คำถามที่นำมาใช้ คือ

1. สาธารณูปโภคพื้นฐานนั้นนำมาใช้การสนับสนุนการให้บริการหรือไม่ เช่น โรงเรียนจะไม่ประสบผลสำเร็จเลยถ้าปราศจากครู หรือนักเรียนจะไม่สามารถเรียนได้ ถ้าไม่มีอาคารเรียน
2. สาธารณูปโภคนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่

ทุนทางการเงิน FINANCIAL CAPITAL

ในบริบทนี้ ทุนทางการเงิน เป็นคำอธิบายถึง ทรัพยากรทางการเงินที่ประชาชนใช้ในการดำเนินชีวิตหรือการให้ได้มาซึ่งสิ่งของ ทุนทางการเงินรวมไปถึง

1. สิ่งที่สามารถจัดเก็บได้เอง ประชาชนทุกๆ ไป อาจมีรูปแบบการเก็บการเก็บทุนทางการเงินต่างๆ ออกไป เพราะเขาอาจมีความไม่มั่นใจในผู้อื่น ซึ่งรูปแบบการเก็บ เช่น เงินสด การฝากธนาคาร หรืออาจรูปแบบของการสะสมเครื่องประดับ ทุนทางการเงินจะเป็นตัวจะเป็นตัวแสดงความน่าเชื่อถือของบุคคลด้วย

2. เงิน รวมถึงรายได้ที่สามารถจัดหามาได้ โดยรูปแบบทั่วไปของเงินหมุนเวียน คือ เงินที่จ่ายในรูปแบบของเงินเดือน เงินสวัสดิการ เงินที่ได้รับจากรัฐ

การทำความเข้าใจทุนทางการเงิน

1. การให้บริการทางการเงินและเครื่องมือเหล่านั้นสามารถใช้ได้กับกลุ่มที่หลากหลายหรือไม่
2. ประชาชนมีวิธีในการออมอย่างไร

3. ประชาชนมีรูปแบบการถ่ายโอนวิธีอื่นหรือไม่ มีวิธีการที่เฉพาะเจาะจงหรือมีระบบสวัสดิการหรือไม่

คำถามที่จะนำไปใช้ในบริบทที่ต่างกัน คือ การให้บริการและเครื่องมือทางการคลัง

1. องค์กรทางการคลังที่มีอยู่ (ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ)
2. บริการทางการเงินที่สามารถจัดหาได้ มีเงื่อนไขใดบ้าง
3. มีใครหรือกลุ่มหรือประเภทของบุคคลที่สามารถเข้าถึงบริการ
4. ระดับการออมหรือการยืม

พฤติกรรมกรรมการออม

1. รูปแบบของการออมเงินบุคคล (การปลุสตัดว์ ทรัพย์สินเครื่องประดับ เงินสด การฝากเงินกับธนาคาร)

2. อะไรคือความเสี่ยงในแต่ละรูปแบบ (เช่นการปลุสตัดว์ก็จะขึ้นกับฤดู การฝากเงินในธนาคารก็จะเสี่ยงกับความไม่แน่นอนเช่นกัน)

ทุนทางมนุษย์ HUMAN CAPITAL

ทุนทางมนุษย์ หมายความว่าถึง ทักษะ ความรู้ ความสามารถในการทำงาน และสภาวะสุขภาพที่ดีของบุคคลอันจะส่งผลไปถึงความแตกต่างของบุคคลในการดำเนินชีวิต อันจะสนองวัตถุประสงค์และยุทธศาสตร์ด้วย

ในระดับครอบครัว ทรัพยากรมนุษย์จะเป็นแรงงานขั้นพื้นฐานที่มีอยู่แล้ว ทั้งนี้ความแตกต่างย่อมขึ้นอยู่กับขนาดของครอบครัว ระดับของทักษะ ภาวะผู้นำ สถานภาพ ตลอดจนจนถึงภาวะทางสุขภาพด้วย

ทุนทางทรัพยากรมนุษย์นั้นมีความสำคัญในตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นสุขภาพ ความรู้ หรือทักษะจะเป็นตัวช่วยในการพัฒนาการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน และเป็นทุนในการจัดการกับทุนอีก 4 ด้านที่เหลือได้

ตัวชี้วัดทุนทางทรัพยากรมนุษย์ที่ดี คือ “สุขภาพอนามัย” เช่น วัดจาก ความคาดหวังในการดำรงชีวิต และ “การศึกษา” เช่น วัดจากจำนวนปีที่เด็กใช้เวลาในโรงเรียน

ทุนทางสังคม SOCIAL CAPITAL

คำที่นำมาใช้อธิบายคำว่าทุนทางสังคม ในบริบทของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ขึ้นอยู่กับจินตนาการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ และความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการดำรงชีวิตของแต่ละที่

ทุนทางสังคม พัฒนามาจาก

1. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม การมีความสนใจร่วมกันและร่วมกันลงมือทำ ซึ่งการรวมกลุ่มจะทำให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถของคนได้

2. การเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการของกลุ่มโดยมีความสัมพันธ์ในรูปแบบที่ได้มีการตกลงกัน เป็นกฎและบรรทัดฐานกลุ่มขึ้นมา

3. ระบบความสัมพันธ์แบบความเชื่อใจ ไว้วางใจ ซึ่งสร้างความร่วมมือการมีส่วนร่วมกัน ช่วยลดช่องว่างของต้นทุนในการสื่อสาร และในเวลาจะเป็นการพัฒนาในรูปแบบไม่เป็นทางการเป็นโครงข่ายการช่วยเหลือกันของคนในสังคม

ทุนทางสังคมนั้นนอกจากจะช่วยให้ทำงานร่วมกันแล้ว ผลของการกระทำยังส่งผลในระยะยาวออกมาในรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับทุนด้านอื่นด้วย ดังเช่น

1. ทุนทางสังคมช่วยสามารถช่วยให้คนในสังคมมีขีดความสามารถในการเก็บออมมากขึ้น (ทุนทางการเงิน) โดยในการสร้างความสัมพันธ์ทางธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันจะเป็นการรักษาความปลอดภัยในการทำงาน และรักษาเงินไว้อย่างดี

2. ทุนทางสังคมสามารถพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากร (ทุนทางธรรมชาติ) และบำรุงรักษาการใช้สาธารณูปโภค (ทุนทางกายภาพ) ร่วมกัน เพราะการให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

3. โครงข่ายทางสังคมสามารถช่วยในการนำเสนอนวัตกรรมทางความคิดในการพัฒนาและเป็นการประสานความรู้ความคิด (ทุนทางมนุษย์) ได้เป็นอย่างดี

การทำความเข้าใจทุนทางสังคม

ระดับของทุนทางสังคมเป็นสิ่งที่ยากในการทำความเข้าใจและแตกต่างกันไปตามมุมมองของแต่ละคนและความคิดที่กล่าวถึงโดยทั่วไป โดยจะไม่มีตัวบ่งชี้ทุนทางสังคมอย่างชัดเจนจะเป็นตัวชี้วัดที่สามารถเทียบเคียงได้ เช่น

1. ความสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่นในรูปแบบของชุมชน หรือการเป็นเพื่อนบ้านและการพึ่งพาอาศัยกัน เช่น การติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างพื้นที่

2. ทรัพยากรของสังคมที่เกิดจากมนุษย์ เช่น การแลกเปลี่ยนแรงงาน เครือข่ายทางเครือข่าย

3. สิ่งที่เกิดขึ้นจากการที่ประชาชนได้จัดการกับทรัพยากรเมื่อเกิดวิกฤตในชุมชน

4. อาจกล่าวได้ว่าทุนทางสังคมนั้น มีทั้งมิติที่เป็นทางบวก และทางลบ เช่น บางครั้งลักษณะของการมีกลุ่มที่เข้มแข็งในชุมชนก็จะมีกรอบจำกัดด้านผลประโยชน์กลุ่มคนที่ยากจนในชุมชน

5. การเชื่อมโยงเครือข่ายที่แข็งแรง อาจก่อให้เกิดระบบความสัมพันธ์ที่เป็นขึ้นอำนาจและจะเป็นการกีดกันคนออกจากการครอบครองที่ดินทำกิน

สถาบันทำงานด้านสิ่งแวดล้อมในกรุงสต็อกโฮล์ม STOCKHOLM ENVIRONMENT INSTITUTE : SEI ได้กล่าวถึง ปัจจัยในการพัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืนไว้ว่าประกอบด้วย

1. Human Capital ทุนทางมนุษย์ รวมไปถึง คุณภาพชีวิต ซึ่งคุณภาพชีวิตค่อนข้างเจาะจงตามวัฒนธรรม ขึ้นอยู่กับทัศนคติของบุคคล และไม่สามารถที่จะเปรียบเทียบกันได้ เช่น คุณภาพชีวิตของคนที่มีรายได้ต่ำ แต่อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีกับคุณภาพชีวิตของคนที่มีรายได้สูง แต่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แย่ ไม่สามารถเปรียบเทียบได้ว่าสิ่งไหนดีกว่า สิ่งที่ควรตระหนักในคุณภาพชีวิตและมาตรฐานของการครองชีพนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งเดียวกัน

2. Social Capital ทุนทางสังคม ทั้งนี้ทุนทางสังคมสามารถเกิดขึ้นได้จาก เครือข่ายและการติดต่อสื่อสารกันในด้าน เช่น ผู้ปกครองกับลูกน้อง หรือในแนวระนาบ เช่น การสื่อสารระหว่างบุคคลและการร่วมแสดงความคิดเห็น การมองทุนทางสังคม อาจดูได้จาก สถาบันในชุมชน ขีดความสามารถในการสร้างขึ้นมา ภาวะผู้นำและการฝึกอบรม การจัดการกับทรัพยากร การเปิดเผยและความเป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้การวัดทุนทางสังคมนั้นจะยากและไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอน

3. Natural Capital ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ เขาได้ให้ความหมายของทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ว่าแตกต่างกันไปตามกิจกรรมในการดำรงชีวิตของบุคคล เช่น การเกษตรกรรม การเพาะปลูก การประมงหรือการเลี้ยงสัตว์

4. Economic Capital ทุนทางเศรษฐกิจ ตัวชี้วัดโดยทั่วไปทางเศรษฐกิจในการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น การวัดจากผลผลิต เช่น รายได้ การกระจายความมั่งคั่งและการครอบครองสินทรัพย์ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของแคนาดา National Roundtable on the Environment and the Economy : The NRTEE ในการประชุมโต๊ะกลม ด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้มีกรอบแนวคิดเกี่ยวกับทุนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้ว่า ทุนมี 4 ประเภท คือ

1. Produced Capital ทุนผลิตภัณฑ์ อันหมายถึง ผลกำไรจากการเป็นเจ้าของกิจการ โดยการช่วยเหลือในการผลิตสินค้าและบริการ และรวมไปถึง เครื่องมือ เครื่องใช้ อาคารสถานที่ เครื่องจักร และสาธารณูปโภคพื้นฐาน

2. Natural Capital ทุนทางธรรมชาติ รวมถึงสิ่งแวดล้อมที่สามารถตีค่าได้และไม่สามารถตีค่าได้ และระบบซึ่งเป็นที่มาของวัสดุอุปกรณ์จากธรรมชาติ และบริการที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมไปถึงทรัพยากรทางธรรมชาติ ที่ดิน และสภาพภูมิศาสตร์

3. Human Capital ทุนทางมนุษย์ คือ ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และความสามารถในตัวบุคคล ซึ่งนำไปสู่การสร้างสรรค์ให้แก่บุคคล สังคมและเศรษฐกิจสังคม

4. Social Capital ทุนทางสังคม สามารถทำความเข้าใจได้ โดยมองจากความสัมพันธ์ของคนในสังคม เครือข่าย บรรทัดฐาน และการสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติร่วมกัน รวมทั้งสถาบัน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงช่วงชั้นทางสังคม

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับทุนทางสังคมในประเทศไทยได้มีการกล่าวถึงไว้ อาทิ

สำนักงานพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547 : 1-5) ได้กล่าวถึงทุนในบริบทของสังคมไทยให้เข้าใจว่า ทุนทางสังคม เกิดจาก การรวมตัว-ร่วมคิด-ร่วมทำ โดยคำนึงถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ ความเป็นธรรมในสังคมและประโยชน์ต่อส่วนรวม

การสร้างกระบวนการให้เกิดการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ ให้เป็นทุนทางสังคมนั้นสามารถเกิดขึ้นได้โดยมีองค์ประกอบเกื้อหนุนที่สำคัญ 3 องค์ประกอบหลัก คือ

1. ทุนมนุษย์ ทั้งที่เป็นบุคคลทั่วไป ผู้นำทางสังคม เช่น ประชาชนชาวบ้าน อาสาสมัคร ฯลฯ ที่มีความรัก มีน้ำใจ ความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ มีความเชื่อ ระบบคุณค่าและหลักศีลธรรมที่ดี เช่น มีคุณธรรม วินัย ความซื่อสัตย์ จิตสำนึกสาธารณะ ความไว้วางใจ เชื่อใจ ฯลฯ ที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม

2. ทุนที่เป็นสถาบัน ตั้งแต่สถาบันหลักของชาติ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันสำคัญในสังคม เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันการเมือง ฯลฯ องค์กรที่ตั้งขึ้นมา เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน สื่อมวลชน ฯลฯ ที่มีบทบาทสนับสนุนให้เกิดการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำของคนในสังคม

3. ทูทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ทั้งภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีที่ดั้งเดิม และสถาปัตยกรรมต่างๆ เช่น แหล่งประวัติศาสตร์ โดยที่ทุนมนุษย์ ทุนที่เป็นสถาบัน ทูทางภูมิปัญญา และวัฒนธรรมดังกล่าว จะต้องมีการบูรณาการประสานเชื่อมโยงกัน ก่อให้เกิดเป็นทุนทางสังคม

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับ ทุนภายในชุมชน โดยใช้ตัวแบบ PENTAGON MODEL เป็นหลัก

1. ทุนทางธรรมชาติ (Natural Capital) อันประกอบด้วย แหล่งน้ำ ดิน ป่าไม้ แร่ธาตุ
2. ทุนทางกายภาพ (Physical Capital) อันประกอบด้วย สิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่มีในชุมชน : บ้านเรือน โรงเรียน วัด สถานที่ราชการ อื่นๆ ตลอดจนสาธารณูปโภคพื้นฐาน : น้ำประปา ไฟฟ้า ถนนหนทาง สถานีอนามัยและอื่นๆ

3. ทุนทางการเงิน (Financial Capital) อันประกอบด้วย การถือครองที่ดิน ลักษณะการถือครองทรัพย์สิน พฤติกรรมการออมของสมาชิกในชุมชน ระบบการจัดการการเงิน การคลังในชุมชน ทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ระบบการจัดสวัสดิการภายในชุมชน

4. ทุนทางมนุษย์ (Human Capital) อันประกอบด้วย ภาวะสุขภาพของคนในชุมชน ระดับการศึกษา การได้รับการศึกษา การเข้าถึง และใช้ประโยชน์ระบบข้อมูล ปราชญ์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำชุมชน

5. ทุนทางสังคม และวัฒนธรรม (Social and Cultural Capital) อันประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ชุมชน การช่วยเหลือในภาวะวิกฤต กลุ่มเครือญาติ ความสัมพันธ์ในระบบญาติพี่น้อง สถาบันครอบครัว การจัดตั้งกลุ่ม ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การรวมกลุ่มเพื่อการช่วยเหลือกัน วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ชุมชน บรรทัดฐาน และค่านิยมของสังคม

แผนแม่บทชุมชน Master Plan การพัฒนาพลิกฟื้นวิถีชุมชนท้องถิ่น

ในทำนองเดียวกันภาคประชาชนก็ยังคงขาดกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การมองปัญหา การแก้ปัญหา ยังเป็นลักษณะแก้ผ้าเอาหน้ารอด เมื่อคนในพื้นที่หนึ่งประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาทุกคนก็เอาอย่างกันแบบไม่ลืมหูลืมตา แม้ว่าวันนี้คำตอบของงานพัฒนาชุมชนบ้านล่างจะอยู่ที่การใช้แผนแม่บทชุมชนเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาโดยยกพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมาบอกเล่าต่อสังคม เช่นที่บ้านไม้เรียงแต่ถ้ามองลึกลงไปจะพบว่าบ้านไม้เรียงได้พัฒนากระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน โดยคนในพื้นที่ ลูกขึ้นมาจัดการของตัวเอง โดยเริ่มที่เรื่องอย่างพารามีราคาตกต่ำการถูกเอาเปรียบจากคนกลาง และพัฒนามาเป็นกระบวนการการแก้ปัญหาด้วยตัวของชุมชนเอง การใช้แผนแม่บทชุมชนเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาต้องเริ่มที่ภาครัฐต้องยอมรับความคิดเห็นของพี่น้องประชาชนเสียก่อนแล้วไปหนุนเสริมการจัดกระบวนการที่เป็นไปเพื่อเอื้อให้พี่น้องประชาชนลุกขึ้นมาจัดการตัวเองให้ได้ ถ้ามองขบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชนให้มีชีวิตของเครือข่ายแผนแม่บทชุมชน 4 ภาค มีการถอดบทเรียนการจัดทำแผนอยู่ประมาณ 10 ขั้นตอนเริ่มจาก

1. ค้นหาแกนนำและองค์กรท้องถิ่น

สร้างทีมงานที่ริเริ่มขบวนการจัดทำแผนแม่บทและสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนร่วมกัน โดยใช้วิธีการทำงาน ที่ขึ้นอยู่กับคนในพื้นที่นั้นๆ ในบางพื้นที่ที่มีแกนนำพร้อม มีองค์กร หรือกลุ่มในพื้นที่ ที่มีศักยภาพอยู่แล้ว คงเริ่มที่นัดรวมตัวคุยกัน เมื่อคุยกันไปเรื่อยๆ ก็จะได้ประเด็นพยายามปรับประเด็นให้ดี ไม่นานก็จะได้ทิศทางร่วม การเริ่มควรเริ่มที่ตนเองก่อนว่าอยากเห็นการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง แล้วค่อยๆ หาเพื่อน พื้นที่ไหนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าใจบทบาทของแผนแม่บทชุมชน ก็อาจขึ้นขบวนการทำงานได้เร็วกว่าพื้นที่ ที่ขาดความพร้อม พื้นที่ไหนภาคประชาชนเข้มแข็ง ก็ลุกขึ้นมาช่วยกัน พื้นที่ไหนผู้นำท้องถิ่นที่เข้มแข็งก็ออกนำขบวนแต่โดยที่สุดการเคลื่อนไหวงานต้องเดินไปพร้อมๆกันทั้งภาคประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ท้องถิ่น

2. จุดประกายความคิด

โดยเริ่มที่วงพูดคุยเล็กๆ ก่อน เมื่อหลายคนมีการพูดถึง จึงเปิดประเด็น เพื่อหาคณะทำงานร่วม นำประเด็นปัญหาต่างๆ วิฤติที่เกิดขึ้นในชุมชนมาหารือกัน สร้างความหวังที่จะอยู่รอด ร่วมกันการตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ร่วมกัน กระตุ้นให้ชุมชนหันมาสนใจเรื่องใกล้ตัวมากขึ้น ปัจจุบันส่วนใหญ่มักมองเรื่องไกลตัว ชื่นชมเรื่องราวภายนอกขยายแนวคิดการพึ่งพาตนเอง เมื่อได้แนวร่วมแล้ว อาจมีการทำเวทีพูดคุยกันโดยเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาคุย การทำเวทีครั้งแรกมีความสำคัญมาก ต้องช่วยกันกำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนหลักการให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

3. ศึกษาประวัติชุมชน

เพื่อดูสิ่งที่ดีดี รอบตัว ใกล้บ้าน ของดีดีในชุมชน ทำให้ผู้คนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน เกิดการรักชุมชนของตนเอง ในลักษณะเป็นเจ้าของร่วมกัน เชิดชูภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ทุกคนเห็นคุณค่า ได้แนวร่วมเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ช่วยกันย้อนประวัติศาสตร์ชุมชน จะทำให้เห็นทุนของชุมชนอย่างหลากหลายที่ซ่อนอยู่ในชุมชน ทุนคน ทรัพยากร อาชีพ ประสบการณ์การทำงาน วัฒนธรรม วิถีชีวิต เงิน

4. สสำรวจรวบรวมข้อมูล

กำหนดประเด็นที่อยากรู้ร่วมกันเพื่อเก็บข้อมูล เช่น ข้อมูลครัวเรือน หนี้สิน การทำมาหากิน มีเวทีพูดคุย (วงเล็ก วงใหญ่ ตัวบุคคล) แบบสอบถาม มีบันทึกการทำงานไว้ทุกครั้ง การเก็บข้อมูลครัวเรือน ต้องทำให้ทุกครัวเรือนเห็นคุณค่าของการทำข้อมูลครัวเรือน การใช้จังหวะ เวลา ในการจัดเก็บข้อมูลกับชุมชน มีความสำคัญจะได้ข้อมูลที่ชัดเจนมีประโยชน์

5. วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล

การช่วยกันดูข้อมูลที่ทุกคน ทุกครัวเรือนเก็บขึ้นมา มาช่วยกันจัดหมวดหมู่ ทำความเข้าใจในข้อมูลที่ชัดเจน การรวบรวมข้อมูลในทุกแง่มุมแล้วนำกลับคืนมาในชุมชน ในเวทีระดับหมู่บ้าน จะได้ทิศทางการทำงานในระดับหมู่บ้าน ในเวทีระดับตำบลจะได้ทิศทางการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ใช้วิธีการเปิดประเด็นข้อมูล และช่วยกันหาทางออก โดยใช้หลักการที่ว่าปัญหาของใครคนกลุ่มนั้น ต้องช่วยกันแก้ ใครถนัดงานด้านไหน มอบให้เป็นผู้รับผิดชอบงานตามที่เขาถนัด ถ้าเหลือบ้างว่าแรงก็ใช้พลังเสริมจากภายนอก

6. ยกร่างแผนแม่บทชุมชน

เมื่อมีข้อมูลแล้ว ทุกคนเกิดการรับรู้ร่วมกัน ขบวนการกำหนดแนวทางจะเริ่มขึ้นและมีทิศทางด้วยการกำหนดกันเอง กลายเป็นแผนงานในที่สุด เกิดกระบวนการแก้ปัญหาแบบกลุ่มปัญหา มีเจ้าภาพ เจ้าของเรื่องราวที่แท้จริง ได้แผนงานที่แก้ได้ในระดับตัวเองทันที ได้แผนงานในระดับที่จัดการกันเองในระดับชุมชน ได้แผนงานที่ต้องร่วมกับภายนอก ท้องถิ่น ภาครัฐพัฒนา แผนงานที่ต้องอาศัยภายนอกทั้งหมด

7. ประชาพิจารณ์แผนแม่บทชุมชน

เวทีสภาหมู่บ้าน ชุมชน ตัวแทนแต่ละกลุ่มกิจกรรมเข้าร่วมด้วยช่วยกัน พิจารณาถึงความเป็นไปได้ ความถูกต้องตามเจตนาของผู้คนในพื้นที่นั้นๆ มีเวทีระดับหมู่บ้าน เวทีระดับตำบล ความเหมาะสมในการนำไปสู่การปฏิบัติ การจัดลำดับความสำคัญของแต่ละเรื่อง กำหนดช่วงเวลา ความเหมาะสม วิธีการที่จะทำให้แผนประสบความสำเร็จ การแก้ระเบียบ กฎเกณฑ์ ให้เหมาะสมกับการทำงาน

8. นำแผนไปสู่การปฏิบัติ

นำแผนไปสู่การปฏิบัติ โดยมอบให้ตัวแทนแต่ละเรื่อง แต่ละกิจกรรมที่เขาต้องการนำไปบริหารจัดการด้วยตนเอง ใช้ทุนในชุมชนทุกทุนที่มีอยู่มาช่วยกัน โดยเฉพาะทุนทางสังคม บุคลากร วัฒนธรรม ประสพการณ์ วิถีชีวิต เงิน

9. ทบทวนปรับปรุง

ปรับปรุงได้ตลอดเวลา เมื่อนำแผนแปลงสู่การทำงาน อาจติดขัด เจอปัญหา ให้ใช้วิธีการปรับแผน โดยอาจใช้เวทีกลุ่มหรือชุมชนช่วยตัดสินใจ การตัดสินใจยังเน้นการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ

10. ประเมินผล สรุปบทเรียนการทำงาน

เป็นการสรุปการทำงาน ว่าประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลว ว่าเป็นเพราะอะไร มีการแก้ไขแล้วเป็นอย่างไรบ้าง ดูว่าแผนชุมชนที่นำมาปฏิบัติแล้ว ทุกคนมีความสุขหรือไม่ ชุมชนได้ อะไรบ้างกับการแก้ปัญหาด้วยแผนชุมชนถอดเป็นชุดประสพการณ์ความรู้เพื่อเป็นข้อมูลในการทำงานต่อไป

แนวคิด ทฤษฎี การจัดการองค์ความรู้

แนวความคิดในการจัดการองค์ความรู้ ได้เกิดขึ้นโดยมีฐานคิดว่า เศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐาน ตัวความรู้จะเป็นทรัพย์สินค่าขององค์กรได้มีผู้นิยามไว้หลากหลาย เช่น การจัดการความรู้ หมายถึง ชุดของกระบวนการสร้าง การควบคุม การจัดเก็บ การแบ่งปันและการใช้ความรู้ ในด้านของวงจรความรู้มีองค์ประกอบสำคัญ คือ คน เทคโนโลยี และกระบวนการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ (KM = Knowledge Management) คือ การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กรซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบเพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในเชิงแข่งขันสูงสุด โดยที่ความรู้มี 2 ประเภท คือ

1. ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่างๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถ ถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูด หรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือ การคิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้งจึงเรียกว่าเป็นความรู้แบบนามธรรม

2. ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีต่างๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่างๆ และบางครั้งเรียกว่าเป็น ความรู้แบบรูปธรรม

นพ.วิจารณ์ พานิช ได้ระบุว่าจัดการความรู้สามารถใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อการบรรลุ เป้าหมายอย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่

1. บรรลุเป้าหมายของงาน
  2. บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน
  3. บรรลุเป้าหมายการพัฒนาองค์กรไปเป็นองค์กรเรียนรู้
  4. บรรลุความเป็นชุมชน เป็นหมู่คณะ ความเอื้ออาทรระหว่างกันในที่ทำงาน
- การจัดการความรู้เป็นการดำเนินการอย่างน้อย 6 ประการต่อความรู้ ได้แก่:

1. การกำหนดความรู้หลักที่จำเป็นหรือสำคัญต่องานหรือกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กร
2. การเสาะหาความรู้ที่ต้องการ
3. การปรับปรุง ดัดแปลง หรือสร้างความรู้บางส่วน ให้เหมาะต่อการใช้งานของตน
4. การประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจการงานของตน
5. การนำประสบการณ์จากการทำงาน และการประยุกต์ใช้ความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

และสกัด “ขุมความรู้” ออกมาบันทึกไว้

6. การจดบันทึก “ขุมความรู้” และ “แก่นความรู้” สำหรับไว้ใช้งาน และปรับปรุงเป็น ชุดความรู้ที่ครบถ้วน ลุ่มลึกและเชื่อมโยงมากขึ้น เหมาะต่อการใช้งานมากยิ่งขึ้น

โดยที่การดำเนินการ 6 ประการนี้บูรณาการเป็นเนื้อเดียวกัน ความรู้ที่เกี่ยวข้องเป็นทั้ง ความรู้ที่ชัดเจนอยู่ในรูปของตัวหนังสือหรือรหัสอย่างอื่นที่เข้าใจได้ทั่วไป (Explicit Knowledge) และ ความรู้ที่ฝังอยู่ในสมอง (Tacit Knowledge) ที่อยู่ในคน ทั้งที่อยู่ในใจ (ความเชื่อ ค่านิยม) อยู่ใน สมอง (เหตุผล) และอยู่ในมือ และส่วนอื่นๆ ของร่างกาย (ทักษะในการปฏิบัติ) การจัดการความรู้เป็น กิจกรรมที่คนจำนวนหนึ่งทำร่วมกันไม่ใช่กิจกรรมที่ทำโดยคนคนเดียว เนื่องจากเชื่อว่า “จัดการ ความรู้” จึงมีคนเข้าใจผิด เริ่มดำเนินการโดยรีเข้าไปที่ความรู้ คือ เริ่มที่ความรู้ นี่คือความผิดพลาด ที่พบบ่อยมาก การจัดการความรู้ที่ถูกต้องจะต้องเริ่มที่งานหรือเป้าหมายของงาน เป้าหมายของงาน ที่สำคัญ คือ การบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการตามที่กำหนดไว้ ที่เรียกว่า Operation Effectiveness และนิยามผลสัมฤทธิ์ ออกเป็น 4 ส่วน คือ

1. การสนองตอบ (Responsiveness) ซึ่งรวมทั้งการสนองตอบความต้องการของลูกค้า สนองตอบความต้องการของเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้น สนองตอบความต้องการของพนักงาน และ สนองตอบความต้องการของสังคมส่วนรวม

2. การมีนวัตกรรม (Innovation) ทั้งที่เป็นนวัตกรรมในการทำงาน และนวัตกรรมด้าน ผลิตภัณฑ์หรือบริการ

3. ชีตความสามารถ (Competency) ขององค์กรและของบุคลากรที่พัฒนาขึ้น ซึ่งสะท้อนสภาพการเรียนรู้ขององค์กร และ

4. ประสิทธิภาพ (Efficiency) ซึ่งหมายถึง สัดส่วนระหว่างผลลัพธ์กับต้นทุนที่ลงไป การทำงานที่ประสิทธิภาพสูง หมายถึง การทำงานที่ลงทุนลงแรงน้อย แต่ได้ผลมากหรือคุณภาพสูง เป้าหมายสุดท้ายของการจัดการความรู้ คือ การที่กลุ่มคนที่ดำเนินการจัดการความรู้ร่วมกัน มีชุดความรู้ของตนเอง ที่ร่วมกันสร้างเอง สำหรับใช้งานของตน คนเหล่านี้จะสร้างความรู้ขึ้นใช้เองอยู่ตลอดเวลา โดยที่การสร้างนั้นเป็นการสร้างเพียงบางส่วน เป็นการสร้างผ่านการทดลองเอาความรู้จากภายนอกมาปรับปรุงให้เหมาะต่อสภาพของตน และทดลองใช้งาน จัดการความรู้ไม่ใช่กิจกรรมที่ดำเนินการเฉพาะหรือเกี่ยวกับเรื่องความรู้ แต่เป็นกิจกรรมที่แทรก/แฝง หรือในภาษาวิชาการเรียกว่า บูรณาการอยู่กับทุกกิจกรรมของการทำงานและที่สำคัญตัวการจัดการความรู้เองก็ต้องการการจัดการด้วย

การจัดการความรู้นับเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย หลายองค์กรวางแผนที่จะนำการจัดการความรู้มาใช้ในองค์กร เพื่อนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดการจัดการความรู้ในองค์กร ผู้บริหารยุคใหม่จะต้องทราบหลักการและขั้นตอนการจัดการความรู้ รวมถึงปัญหาและปัจจัยสู่ความสำเร็จ ที่จะทำให้ผู้บริหารได้ตระหนักทราบถึงบทบาทของตนเองว่าควรทำอย่างไร จึงจะทำให้การบริหารจัดการความรู้ในองค์กรของตนประสบความสำเร็จ

โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการจัดการความรู้

องค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ (Knowledge Process)

1. “คน” เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งความรู้ และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์
2. “เทคโนโลยี” เป็นเครื่องมือเพื่อให้คนสามารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้อย่างง่าย และรวดเร็วขึ้น
3. “กระบวนการความรู้” เป็นการบริหารจัดการ เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้ใช้ เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุง และนวัตกรรม

ในการพัฒนาชุมชน หรือองค์กรนั้นต้องอาศัยแนวความคิดในการบริหารจัดการองค์ความรู้ การบริหารจัดการความรู้ คือ กระบวนการใดๆที่ถูกสร้างขึ้นมารวบรวมและจัดเก็บความรู้ภายในองค์กร หรือชุมชน ซึ่งเปรียบเสมือนสินทรัพย์อย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะนำมาใช้ หรือถ่ายทอดกันได้อันจะเกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน หรือเพื่อสร้างความได้เปรียบด้านการแข่งขัน

แนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่เกิดขึ้นอย่างจริงจังราวทศวรรษที่ 1980 เกิดจากการนำเอาประสบการณ์หลายทศวรรษของความพยายามแห่งการพัฒนา การพัฒนาของประเทศอุตสาหกรรมมุ่งไปที่การผลิต ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจว่าแบบจำลองของการพัฒนาที่ประเทศที่กำลังพัฒนานำมาใช้ในช่วงทศวรรษที่ 1950 และ 1960 นั้นเน้นการเติบโตหรือผลผลิตเป็นสำคัญ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดของประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (economic efficiency) จนเมื่อถึงช่วงเวลาของทศวรรษที่ 1970 ประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายจึงได้หันมาให้ความสนใจเรื่องของการกระจาย

ผลประโยชน์ หรือการกระจายรายได้ (income distribution) ที่จำเป็นต้องให้ความสนใจในด้านนี้ ก็เพราะผลจากการเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นไม่ได้แผ่กระจายลงสู่กลุ่มคนระดับล่างของสังคม ความเปลี่ยนแปลงในแนวคิด (paradigm shift) ที่หันไปในการเติบโตที่เท่าเทียม (equitable growth) ซึ่งเป็นการให้ความสนใจวัตถุประสงค์ด้านสังคม โดยเฉพาะการลดระดับความยากจน และการเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชากรส่วนใหญ่ นั้น มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ในระยะต่อมาการอนุรักษ์ หรือคุ้มครองสิ่งแวดล้อมได้กลายมาเป็นวัตถุประสงค์ที่สามของการพัฒนา เนื่องจากในช่วงเวลาต้นๆของทศวรรษที่ 1980 นั้น ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับที่รุนแรงที่เป็นอุปสรรคสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนา ดังนั้นแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงวิวัฒนาการขึ้นมาโดยในที่สุดก็คลุ้มถึงแง่มุมสามประการ คือ เศรษฐกิจ (economic) สังคม (social) และสิ่งแวดล้อม (environment)

ชัยวัฒน์ หน่อรัตน์ และคณะ (2545 : 143-145) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม” ว่าแนวคิดดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่าเป็นเสมือนวาทกรรมทางการพัฒนา (Discourse of Development) อีกหนึ่ง paradigms ที่น่าสังเกตว่าสภาพการณ์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) และการพึ่งตนเอง (Self-Sufficient) ในประเทศไทยนั้น มีมาตลอดระยะเวลา ไม่ได้ขาด “คนเก่งหรือคนดี” หรือไม่ได้ขาด “ทางออก” ที่ถูกต้องในการพัฒนาประเทศ โดยได้สรุปว่า แนวคิดในการพัฒนาแบบพอเพียง หรือพึ่งตนเอง อาจมีชื่อเรียกได้อย่างหลากหลาย แต่ก็มีปรัชญาในการพัฒนาในแนวเดียวกัน ได้แก่ คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” “เศรษฐกิจแบบการพึ่งตนเอง” “เศรษฐกิจศีลธรรม” เศรษฐกิจเชิงพุทธ” “เศรษฐกิจชุมชน” “เศรษฐกิจพื้นฐาน” “เศรษฐกิจครอบครัว” “ธุรกิจชุมชน” “เกษตรผสมผสาน” “เกษตรธรรมชาติ” “พุทธเกษตร” “เกษตรยั่งยืน” “เกษตรทฤษฎีใหม่” “ป่าชุมชน” “วนเกษตรและการสหกรณ์ เป็นต้น

ความ “พอเพียง” (Self - sufficiency) มีลักษณะและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างจากวาทกรรมความทันสมัย (Modernization) อย่างสิ้นเชิง เพราะในขณะที่วาทกรรมแห่งความทันสมัยเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากภายนอกที่ส่งผ่านเข้ามา เพื่อสร้างภาพและให้ความหมายต่อความทันสมัย แต่การเกิดขึ้นของวาทกรรมแห่งความพอเพียงกลับมีรากฐานจากอำนาจของสังคมไทยเอง ที่พยายามปะทะและต่อสู้กับวาทกรรมหลัก ทั้งนี้เพื่อให้สังคมไทยมีทางเลือก และมีสิทธิที่จะกำหนดแนวทางการพัฒนาด้วย ปรากฏการณ์แห่งความพอเพียงได้เกิดขึ้นและดำรงอยู่คู่กับสังคมไทยมาตลอด เช่น ในยุคสมัยของสังคมประเพณี ชุมชนยังคงมีการนำระบบความรู้ที่เรียกว่า ภูมิปัญญาของชุมชนมาสร้าง และพัฒนาระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ สำหรับการจัดการชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทของสิ่งแวดล้อม ระบบการจัดการที่ออกมา เช่น รูปแบบ ของจารีตประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ หรือพิธีกรรม จนกระทั่งสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ท่ามกลางความทันสมัย เช่นการมีถนนตัดชุมชน การมีสาธารณูปโภคที่สะดวกสบาย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม แต่ถึงอย่างไร ชุมชนจำนวนมากก็ยังคงมีการปรับสภาพ มีการจัดการ เพื่อให้เกิดความสมดุล เพื่อสามารถเป็นอยู่อย่างพอเพียงได้ ด้วยการจัดระบบชุมชนใหม่ เช่น เกิดการสร้างบรรทัดฐาน เพื่อการพึ่งพาอาศัยกัน การสร้างเครือข่ายชุมชน (Networks of Civic Engagement) หรือการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ การรวมกลุ่ม เช่น การตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดการป่าชุมชน กลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มออมทรัพย์ โดยศักยภาพในการปรับตัวเหล่านี้ อาจแตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน ทั้งนี้อาจจะต้อง

อาศัยความร่วมมือจากชุมชนเอง และหน่วยงานภายนอก มาสร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่ร่วมกัน แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ได้มีการตัดทอนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ลบบ่อยไป แต่กลับนำมาบูรณาการให้เข้ากันได้ อย่างเหมาะสม ทำให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้อย่างพอเพียงและยั่งยืน

จนกระทั่งมีกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 (มหาดไทย. 2541 : 10-12) ในการแนะนำให้ประชาชนชาวไทยหันมาให้ความสนใจกับ เศรษฐกิจแบบพอเพียง (Self - Sufficient Economy) คำว่า “พอเพียง” นี้ก็หมายความว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหราได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดู ฟุ้งเฟ้อ แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ อันนี้ก็ความหมาย อีกอย่างของเศรษฐกิจ หรือระบบพอเพียง จะแปลเป็น Self - sufficiency (พึ่งตนเอง) ถึงได้บอกว่า พอเพียงแก่ตนเอง แต่ความจริงเศรษฐกิจพอเพียงนี้ กว้างขวางกว่า Self - sufficiency คือ Self - sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง) เศรษฐกิจพอเพียง มีได้ปฏิเสธทุนนิยมสากลโดยสิ้นเชิง หากแต่พยายามหาทางในการอยู่ ร่วมกับวิถีทุนนิยมสากลให้ได้ และมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นของประเทศให้ได้มากที่สุด

สุเมธ ตันติเวชกุล (แหล่งที่มา : www.nesdb.go.th) ได้กล่าวในเศรษฐกิจพอเพียงตาม แนวพระราชดำริถึงหลักการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่าอาจจะแยกแยะโดยยึดหลัก สำคัญอยู่ 5 ประการ คือ

1. พึ่งตนเองทางจิตใจ คนที่สมบูรณ์พร้อมต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกว่าตนนั้น สามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นจึงควรที่จะสร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตใจอีกเข้มต่อชีวิตด้วยความ สุจริต แม้อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จบ้างก็ตาม มิพึงควรท้อแท้ ให้พยายามต่อไป พึงยึดพระราช "การ พัฒนาคน" ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว "...บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือความหนักแน่น มั่นคงในสุจริตธรรม และความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนสำเร็จ ทั้งต้องมีกุศโลบายหรือวิธีการ อันแยบยลในการปฏิบัติงานประกอบพร้อมกันด้วยจึงจะสัมฤทธิ์ผลที่แน่นอน และบังเกิดประโยชน์ อันยั่งยืน แก่ตนเองและแผ่นดิน..."

2. พึ่งตนเองทางสังคม ควรเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน ดัง พระบรม ราชโอรสที่ว่า "...เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพรียงกันไม่ลดหล่น จึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะทำงาน ในหน้าที่จะทำงานในหน้าที่อย่างเต็มที่ และให้มีการประชาสัมพันธ์กันให้ดี เพื่อให้งานทั้งหมดเป็นงาน ที่เกื้อหนุนสนับสนุนกัน..."

3. พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือการส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คน ในท้องถิ่นสามารถแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติ หรือวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศได้อย่างดีเยี่ยม สิ่งดีก็คือการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ซึ่งมีมากมายในประเทศ

4. พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้มีการศึกษา ทดลองทดสอบเพื่อให้ได้มาซึ่ง เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทย และสิ่งสำคัญสามารถนำไปใช้ปฏิบัติ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำรัสที่ว่า "...จุดประสงค์ของศูนย์การศึกษาฯ คือ เป็น

สถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่ สภาพฝนฟ้าอากาศ และประชาชนในท้องที่ต่างๆ กันก็มีลักษณะ แตกต่างกันไปมากเหมือนเดิม..."

5. ฟังตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ หมายถึงสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น กล่าวคือ แม้ไม่มีเงินก็ยังมีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถื่นของตนเองเพื่อการยังชีพและสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคต่อไปได้ด้วย

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542 : 49-52) ได้กล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติ เศรษฐศาสตร์การเมืองไว้ว่าที่จริงแล้วแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ฟังตนเอง ได้เกิดขึ้นมาก่อนหน้านั้นในประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ โดยพบว่า ทุนนิยมสากลเป็นปัญหาหลัก ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทได้ เศรษฐกิจพอเพียงมิได้ปฏิเสธทุนนิยมสากลโดยสิ้นเชิงทีเดียว หากแต่พยายามอยู่ร่วมกับทุนนิยมโลก เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นของแต่ละประเทศ เนื่องจากสภาพโครงสร้างการผลิตส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรม ยังอาศัยธรรมชาติ คนและสัตว์อยู่มาก จึงตกเป็นเบี้ยล่างทางการตลาดและเสียเปรียบในกระบวนการแข่งขันมาตลอด และความจำเป็นในการใช้ทุนจากภายนอกก็ยังมีน้อย หรือหากมีทุนจากภายนอกก็จะมีปัญหาการชำระคืน เนื่องจากภาวะการผลิตที่ไม่แน่นอน เพราะฉะนั้นเศรษฐกิจฟังตนเองในชนบทจึงเน้นการสะสมทุนและระดมทุนกันเองในชุมชน และถ้าหากปลุกระดมกระแสเศรษฐกิจพอเพียงให้ชุมชนสามารถฟังตนเองได้อย่างมีคุณภาพแล้ว วิถีชีวิตของคนในชุมชนก็จะสามารถรักษาระบบคุณค่า วัฒนธรรม และจารีตประเพณีที่ดั้งเดิมให้ดำรงอยู่ต่อไปได้

องค์กรพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programmed) หรือ UNDP ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับการดำเนินวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน (sustainable Livelihoods) ไว้ว่า เป็น วิถีชีวิต กิจกรรม การดำรงชีวิต และการใช้ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งการใช้ทรัพยากรในบริบทนั้น หมายรวมถึง

1. ทรัพยากรธรรมชาติ หรือสภาพทางชีวภาพ (natural/biological) เช่น ดิน น้ำ ทรัพยากร ที่ดินทำกิน ทรัพยากรธรรมชาติ แร่ธาตุเท่านั้น
2. สังคมและระบบการเมือง (social and political) เช่น การศึกษาชุมชน เครือข่ายชุมชน ครอบครัว การมีส่วนร่วม การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
3. ทรัพยากรมนุษย์ (human) เช่น ความรู้ ความคิด และทักษะ ลักษณะทางกายภาพ เช่น ถนน สะพาน ตลาด สถานพยาบาล โรงเรียน

โดยการที่จะอธิบาย คำว่า การดำเนินวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน ให้เข้าใจในบริบทได้ คือ เป็นความสามารถของชุมชนในการแก้ไขปัญหา อยู่รอดจากเหตุการณ์ ภัยพิบัติที่อันตราย (Shocks) หรือภาวะกดดันอย่างหนัก (stresses) ได้ โดย UNDP ได้ให้ความหมายของคำว่า Shocks ไว้ว่า Shocks เป็นผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว กะทันหัน ทันทีทันใด และนอกเหนือจากความสามารถในการทำนาย เช่น ภาวะภัยพิบัติทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นไฟไหม้ น้ำท่วม ภัยพิบัติทางสุขอนามัย หรือภัยพิบัติทางเศรษฐกิจ ความมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (Economic effectiveness) คือ การใช้ต้นทุนที่น้อยสุดเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มากที่สุด ความสามารถในการบูรณาการสภาพแวดล้อม (Ecological integrity) คือการดำเนินชีวิตกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม คือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยไม่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดการถูกทำลายเสียหายเสื่อมโทรม ความเสมอภาคทางสังคม (Social

equity) คือหนึ่งปัจจัยที่บ่งบอกถึง วิธีชีวิตชุมชนยั่งยืน คือ การที่ไม่มีกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดได้รับอภิสิทธิ์เหนือกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดในชุมชน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต การพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่กระจายประโยชน์ของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนเป็นการพัฒนาที่ปกป้องสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นและในระดับโลกโดยรวมเพื่อชนรุ่นหลัง และเป็นการพัฒนาที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างแท้จริง แนวคิดดังกล่าวเป็นการจุดประกายแห่งการรักษามรดกทางทรัพยากรทางธรรมชาติ การทำให้คุณภาพของชีวิตมนุษย์ดีขึ้น ในลักษณะเศรษฐกิจแบบยั่งยืนเป็นเศรษฐกิจที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศและรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ได้

วิทยากร เชียงกุล ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึง การทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุขมีความสะดวกสบาย ความกินดีอยู่ดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรม และจิตใจและความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับที่ได้รับปัจจัยทางวัตถุ เพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการพัฒนาทางด้านการศึกษาสีสิ่งแวดล้อมที่ดี การพักผ่อนหย่อนใจ และการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่างๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้บางครั้งเราเรียกกันว่าเป็นการพัฒนา“คุณภาพ”เพื่อให้เห็นว่า การพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้า หรือการเพิ่มรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า

องค์การสหประชาชาติ (2505) ได้ให้คำจำกัดความว่า การพัฒนาชุมชน เป็นขบวนการซึ่งประชาชนทั้งหลายได้พยายามรวบรวมกันทำเอง และมาร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อที่จะทำให้สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ เจริญดีขึ้นและผสมผสานชุมชนเหล่านั้นเข้าเป็นชีวิตของชาติและเพื่อที่จะทำให้ประชาชนอุทิศกาย ใจ ความคิด ความรู้ และทรัพย์ เพื่อความเจริญเติบโตของชาติอย่างเต็มที่

ในส่วนของ ไพฑูรย์ เครือแก้ว (2518) ได้ให้ทัศนะว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่จะทำให้ชีวิตทุกด้านของชาวชนบทมีการเจริญก้าวหน้าขึ้นพร้อมๆ กัน ธีระพันธ์ ศุภระศร (2548) ได้กล่าวถึง Cohen และ Uphoff ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชนบทจะต้องประกอบด้วยมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของประชาชนในขั้นตอนต่างๆ 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไรและดำเนินการด้วยวิธีการใด
2. มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ตัดสินใจในการให้ทรัพยากรสนับสนุนโครงการ และการร่วมมือกับองค์กร หรือกลุ่มกิจกรรมเป็นการเฉพาะ
3. มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการพัฒนา
4. มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินโครงการ

แนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ส่วนประกอบทั้งสามนี้จะเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน วัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวคิดของ แอดเวิร์ด บาร์เบอร์ (Edward Barbier) คือ การบรรลุเป้าหมายทั้งสามองค์ประกอบนี้ให้ได้ดีที่สุด และโดยที่สังคมไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่สูงสุดในทุกส่วนประกอบได้ จึงจำเป็นต้องยอมลดเป้าหมายในบางองค์ประกอบ เพื่อให้เป้าหมายในองค์ประกอบอื่นเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการจัดลำดับความสำคัญระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ว่าจะให้องค์ประกอบใดมีลำดับความสำคัญที่สูงกว่าองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ถ้าให้ลำดับ

ความสำคัญทางด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอันดับแรก ก็อาจต้องขัดเขยด้วยการให้เป้าหมายทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมลดลง

ส่วนประกอบของความยั่งยืนทางเศรษฐกิจนั้น สังคมต้องสร้างความเจริญเติบโตที่ทำให้เกิดกระแสรายได้ที่เหมาะสม ในขณะที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น ทุนมนุษย์และทุนธรรมชาติเป้าหมายพื้นฐาน 3 ประการของระบบเศรษฐกิจ คือ

1. การเพิ่มขึ้นในการผลิตสินค้าและบริการ
2. การตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน หรือการลดปัญหาความยากจน
3. ทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมเพิ่มขึ้น

เป้าหมายพื้นฐาน 3 ประการนี้จะต้องดำเนินการในแนวทางที่ยั่งยืนตามที่กล่าวมาแล้ว

ในส่วนประกอบทางด้านสังคมของการพัฒนายั่งยืนนั้นจะต้องวางอยู่บนรากฐานของ 2 หลัก คือ หลักการความยุติธรรม และหลักการความเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในระยะยาว การเข้าถึงทรัพยากร และโอกาสของคนในสังคมจะต้องมีความเท่าเทียมกัน สิทธิมนุษยชนและผลประโยชน์อื่นๆ เช่น อาหาร สาธารณสุข การศึกษา ที่อยู่อาศัยและโอกาสในการพัฒนาตนเอง ความเป็นธรรมในสังคมนี้นับถึงโอกาสที่เท่าเทียมกันของประชาชนทุกคนในด้านการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างผลิตภาพให้แก่สังคม สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะทำให้เป้าหมายทางสังคมทั้งด้านของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเป็นธรรมในสังคม ความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ และการมีส่วนร่วมของประชาชนประสบความสำเร็จ

แนวคิดการดำเนินงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์

จากนโยบายการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564) ยึดหลักการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำ และขับเคลื่อนการเติบโตจากการเพิ่มผลผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม โดยมีประเด็นหลักที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาในด้านของการส่งเสริมความเข้มแข็งของเศรษฐกิจกระแสใหม่ เช่น เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจฐานชีวภาพ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม การพัฒนาวิสาหกิจตั้งใหม่และวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการสร้างสังคมผู้ประกอบการเพื่อต่อยอดฐานการผลิตและบริการ ภาครัฐโดยกระทรวง ทบวง กรม ที่รับผิดชอบได้ร่วมกันผลักดันนโยบายในการส่งเสริมกระตุ้นเศรษฐกิจ ดังเช่น หน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการประกาศว่าในปี 2561 จะเป็น “ปีท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋อย่างยั่งยืน” หรือ “Amazing Thailand Tourism year 2018” นั้น เป็นการเน้นย้ำว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่เกื้อกูลในเรื่องความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยาและการต่างประเทศ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อนำประเทศไทยไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพที่เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยนำรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างแข็งแกร่ง

นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้จัด 15 กิจกรรม เพื่อส่งเสริมปีท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 7 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) การท่องเที่ยวทางน้ำ (Maritime Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการแต่งงานและการฮันนีมูน (Wedding & Honeymoon Tourism) การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์และ

สุขภาพ (Medical and Wellness Tourism) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ (Leisure Destination) และ 8 กิจกรรมเสริม ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Green Tourism) การท่องเที่ยวยามค่ำคืน (Night Tourism) การท่องเที่ยวในธุรกิจไมซ์ (MICE Tourism) การจัดงานแสดงสินค้า (Trade Fair) การจัดกิจกรรม การตลาดระหว่างธุรกิจกับธุรกิจที่ต่างประเทศ (B2B Marketing Activity Aboard) การพัฒนาระบบ โครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว (Logistics) การเป็นเจ้าบ้านที่ดี (Human Resource Development) และการจัดกิจกรรมเพื่อสานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Country Relationships) ทั้งนี้รัฐบาลส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและมีความพร้อมบนพื้นฐานของเอกลักษณ์ไทย ซึ่งสอดคล้องกับกระแสความต้องการของประชากรโลก อีกทั้งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ UNWTO มุ่งเน้นการเพิ่มสัดส่วนนักท่องเที่ยวคุณภาพ แต่ยังคงรักษาฐานนักท่องเที่ยวตลาดเดิม สร้างมูลค่าเพิ่ม ทางเศรษฐกิจและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม สนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชน โดยยกระดับและเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวให้กับชุมชนทั่วประเทศ อันจะเป็นการวางรากฐานของ เศรษฐกิจในภาพรวม เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนตามนโยบายของรัฐบาล

ในส่วนของกระทรวงอุตสาหกรรม โดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้จัดทำโครงการ "หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์" (Creative Industry Village : CIV) มุ่งมั่นขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ พัฒนาประเทศให้เป็นยุค 4.0 (Thailand 4.0) ภายใต้กรอบการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมของ ประเทศให้มีความเข้มแข็ง อุตสาหกรรมเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนพื้นฐานความได้เปรียบเชิงวัฒนธรรม ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยนำเสนอภาพลักษณ์ของประเทศ ไทยในมุมมองใหม่ผนวกกับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์สร้างมูลค่าบนพื้นฐานความรู้ มุ่งเน้นการใช้ ความคิดสร้างสรรค์ นำเทคโนโลยีและนวัตกรรม มาเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนและยกระดับ ชีตความสามารถเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์เศรษฐกิจโลก กิจกรรม การพัฒนา "หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์" (Creative Industry Village : CIV) หรือ "หมู่บ้าน CIV" ภายใต้โครงการสร้างสรรค์อุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์มีหลัก ดำเนินการการพัฒนาชุมชนโดยนำการท่องเที่ยวเป็นกลไกในการนำพาเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง โดยหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการจะต้องเป็นหมู่บ้านแห่งความสมดุลที่นำทุนทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต มาผนวกกับความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบเพื่อสร้างมูลค่า มีจิตบริการ ที่บริหารโดยชุมชน ชาวบ้านในชุมชนรับทราบและมีส่วนร่วมเป็นการสร้างเสริมรายได้เพิ่มขึ้นภายในชุมชน ส่งเสริมให้ เยาวชนคนรุ่นใหม่มีอาชีพ ลดการทิ้งถิ่นฐาน โดยดำเนินมา ตั้งแต่ปี 2559 เป็นต้นมา โครงการที่จัดทำ โดยกระทรวงอุตสาหกรรมซึ่งเป็นโครงการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม มีการประยุกต์ใช้ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผนวกความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม สร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่เชื่อมโยงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมี หมู่บ้านนำร่องทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ดังนี้

1. ชุมชนเกาะเกร็ด ต.ปากเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
2. ชุมชนบ้านเชียง ต.บ้านเชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
3. ชุมชนปากน้ำประแส ต.ปากน้ำประแส อ.แกลง จ.ระยอง
4. ชุมชนน้ำเกี๋ยน ต.น้ำเกี๋ยน อ.ภูเพียง จ.น่าน

5. ชุมชนบ้านศาลาดิน ต.คลองมหาสวัสดิ์ อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม
6. ชุมชนออนใต้ ต.ออนใต้ อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่
7. ชุมชนบ้านนาต้นจั่น ต.บ้านตึก อ.ศรีสันกาลัย จ.สุโขทัย
8. ชุมชนบ้านนาติน ต.อ่าวนาง อ.เมือง จ.กระบี่
9. ชุมชนเกาะยอ ต.เกาะยอ อ.เมือง จ.สงขลา

ชุมชนท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในระดับประเทศได้แก่ ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา ชุมชนตลาดสามชุก หมู่บ้านท่องเที่ยวแม่กำปอง จ.เชียงใหม่ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีเสน่ห์ มีสินค้าและบริการที่หลากหลาย มีบริการที่พักวิถีชุมชน อาหารพื้นถิ่น เส้นทางท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติ ศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิต มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนจำหน่ายเป็นของที่ระลึก มีการนำระบบบริหารจัดการมาใช้ในชุมชน การตลาดและการประชาสัมพันธ์ได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีสร้างรายได้กระจายสู่ท้องถิ่นปีละหลายสิบล้านบาท ในส่วนของชุมชนปากน้ำประแส อ.แกลง จ.ระยองเป็นชุมชนชาวประมงขนาดเล็กที่มีความต้องการที่จะพัฒนาให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แม้จะอยู่ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ของจังหวัดระยองและจังหวัดจันทบุรี แต่เป็นชุมชนที่มีเรื่องราวที่น่าสนใจไม่น้อยมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายทั้งป่าชายเลน ชายหาดและบ้านเรือนริมน้ำ ชาวชุมชนปากน้ำประแสเห็นโอกาสในการพัฒนาให้ชุมชนท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจของชุมชนเกิดการหมุนเวียนกระจายรายได้ไปยังส่วนต่างๆ และต่อยอดการพัฒนาเป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

ชุมชนประแส

“ประแส” เป็นเมืองขนาดเล็กตั้งอยู่บนชายฝั่งด้านตะวันออก ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอแกลงจังหวัดระยอง ด้วยชุมชนตั้งอยู่ติดแม่น้ำประแสและอ่าวไทยพื้นที่จึงอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติตามลักษณะพื้นที่ราบริมน้ำและพื้นที่ราบชายฝั่งทะเล อีกทั้งยังมีแหล่งทรัพยากรป่าชายเลนที่อุดมด้วยสัตว์น้ำและพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด นอกจากนั้นประแสยังเป็นพื้นที่ชุมชนเก่าแก่ที่ตั้งถิ่นฐานมายาวนานสืบค้นโดยหลักฐานย้อนกลับไปในช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อคราวพระยาตากมารั้งทัพก่อนเข้าตีเมืองจันทบุรีก็ปรากฏชื่อ “บ้านประแส” ในพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา พื้นที่แห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำประแสเชื่อมต่อทะเลอ่าวไทยทำให้เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของพื้นที่แห่งนี้พึ่งพาอาชีพด้านการประมงมาช้านานและในอดีตเมื่อครั้งที่มีการคมนาคมทางน้ำยังมีความสำคัญประแสยังเป็นเมืองท่าเชื่อมต่อการคมนาคมสำคัญให้แก่ภาคตะวันออกความสำคัญในฐานะพื้นที่เชื่อมต่อเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สำคัญเห็นได้จากพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวครั้งเสด็จประพาสหัวเมืองตะวันตกยังมาแวะผ่านบริเวณปากน้ำประแส (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวบันทึกในชื่อ พแส) ดังมีความบันทึกถึงพื้นที่แห่งนี้ว่า “...รุ่งขึ้นวันอาทิตย์ ขึ้น 10 ค่ำ เดือน 3 ออกเรือมาทอดที่ตรงปากน้ำประแส ซึ่งเป็นที่พระแกลงแก้วล้าอยู่ ลงเรือเล็กเรือกลไฟลากเข้าไปดูลำน้ำประแสจนตลอดพันหมู่บ้านคนมีบ้านเรือนติดๆกันประมาณร้อยหลังคาเรือนต่อเข้าไปข้างในเขาวังยังมีบ้านเรือนอีกมากแต่เป็นหนทางไกลหาได้ไปไม่...” จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวมา แสดงให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนประแสมาโดยลำดับ จากเศรษฐกิจด้านประมงและความสะดวก

ด้านการคมนาคม แต่ทว่าเมื่อกาลเวลาแปรเปลี่ยนไปการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกเติบโตขึ้น ประแสกลับกลายเป็นพื้นที่ที่อยู่ไกลจากเส้นทางการคมนาคมสายหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและ ความเปลี่ยนแปลงทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้วิถีชีวิตที่พึ่งพาการประมงมีความ ยากลำบากในการจับสัตว์ทะเล รวมถึงสภาวะปัญหาน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาสูงขึ้น ปัญหาการขาดแคลน แรงงานภาคประมง รวมถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ล้นแล้วแต่ส่งผลให้เศรษฐกิจด้านการ ประมงในปากน้ำประแสมีความเสื่อมถอยลงตามลำดับ ถึงขั้นที่ชาวประมงหลายรายมีภาวะติดหนี้สิน และต้องขายเรือ ประมงอำเภอแกลง และเทศบาลตำบลปากน้ำประแส ตระหนักดีถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ในพื้นที่จึงได้มีความพยายามหาหนทาง เพื่อแก้ปัญหาโดยตระหนักถึงข้อจำกัดในด้านต่างๆ และ คำนึงถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของประชาชนในพื้นที่ โดยได้จัดให้มีการประชุมประชาคมเพื่อแสวงหา แนวทางการจัดการที่เหมาะสม โดยมีความเห็นชอบจากทุกๆ ฝ่าย และสามารถดำเนินการได้ โดยมิ ความสำเร็จสอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ โดยได้มีการจัดทำแผนแม่บท ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร เพื่อให้เกิดการประกอบอาชีพ และการมีรายได้มาสู่ชุมชน โดยจัดทำเป็นแผนแม่บทที่ประกอบด้วยแนวทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและยังกระตุ้นให้ ประชาชนในพื้นที่ได้มีโอกาสทบทวนต้นทุนที่ปากน้ำประแสมีว่า ปากน้ำประแสนั้นมีความอุดม สมบูรณ์ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างไร

วิสัยทัศน์ เทศบาลตำบลปากน้ำประแส

ประแสเป็นเมืองน่าอยู่ น่าท่องเที่ยว ภายในปี 2562

ประแส : เมืองแห่งประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่คง เอกลักษณ์การตั้งถิ่นฐาน และวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำดั้งเดิม รักษามรดกทางวัฒนธรรมอันมีค่าของ ท้องถิ่นเอาไว้ได้อย่างสมบูรณ์ โดยยึดหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ข้อมูลทั่วไปของเทศบาลตำบลปากน้ำประแส

ข้อมูลทางกายภาพ

เทศบาลตำบลปากน้ำประแส

999 หมู่ที่ 2 ซอยแสมผู้ ตำบลปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง 21170

โทรศัพท์ : 0-3866-1720-1 แฟกซ์ 0-3866-1721 ต่อ 19

เทศบาลตำบลปากน้ำประแส มีเนื้อที่ 3,037.50 ไร่ หรือคิดเป็นพื้นที่ 4.866 ตาราง กิโลเมตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอแกลงประมาณเส้นรุ้งเหนือที่ 12 องศา 40 ลิปดา และเส้นแวงตะวันออกที่ 101 องศา 40 ลิปดา ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ 1 ชุมชนตลาดตอนล่าง

หมู่ 2 ชุมชนตลาดตอนบน

หมู่ 3 ชุมชนดอนมะกอกกลาง

หมู่ 4 ชุมชนนาซา

หมู่ 6 ชุมชนแหลมสน

หมู่ 7 ชุมชนแสมผู้

หมู่ 8 ชุมชนตลาดตอนกลาง

เทศบาลตำบลปากน้ำประแสอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอแกลงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท) ประมาณ 17 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดระยองประมาณ 63 กิโลเมตรตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท) อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 200 กิโลเมตร

ข้อมูลด้านประชากร

ประชากรในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำประแส ตามข้อมูลทางทะเบียนราษฎร มีประชากรทั้งสิ้น 5,090 คน 1,888 ครัวเรือน ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่เท่ากับ 1,046.03

ตารางที่ 2-1 ตารางแสดงจำนวนประชากรในเทศบาลตำบลปากน้ำประแส

หมู่ที่	ชื่อชุมชน	ชาย	หญิง	รวม	ครัวเรือน
1	ตลาดตอนล่าง	500	510	1010	287
2	ตลาดตอนบน	617	681	1,298	609
3	ดอนมะกอกล่าง	225	249	474	190
4	นาซา	269	308	577	212
6	แหลมสน	273	286	559	196
7	แสมผู้	167	184	351	100
8	ตลาดตอนกลาง	421	409	821	294
รวม		2,463	2,627	5,090	1,888

ที่มา : สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลปากน้ำประแส, 2559.

กรรมการชุมชน

ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำประแสมีทั้งสิ้น 7 ชุมชน เลือกตั้งเมื่อเดือนมิถุนายน 2559 มีกำหนดวาระ 2 ปี (เริ่มตั้งแต่ 14 มิถุนายน 2559 จนถึง วันหมดวาระ 14 มิถุนายน 2561)

หมู่ที่ 1 ชุมชนตลาดตอนล่าง คณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วย

- 1.นายจิตร เนินไชย ประธานชุมชน
- 2.นายเอนก ประกอบกิจ รองประธานชุมชน
- 3.น.ส.กนกพร งามสง่า เลขานุการชุมชน
- 4.นางวิภารัตน์ แก้วแก้ว เหมรัญญิกและฝ่ายคลัง
- 5.นายชูชาติ เปียน้อย ปฏิคมและฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย
- 6.นางอุตุสุมา ปะสังขอบ ประชาสัมพันธ์และฝ่ายสวัสดิการและสังคม

หมู่ที่ 2 ชุมชนตลาดตอนบน คณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วย

- 1.นายสาธิต เทพพิทักษ์ ประธานชุมชน
- 2.นางศรีวรรณ ไร่พังกิจ รองประธานชุมชน

- 3.นางภัคดี คมสัน เลขาธิการชุมชน
- 4.นางกมลวรรณ ชัยชล เหมัญญิกและฝ่ายคลัง
- 5.นายอนุภทร สุรินทร์ ปฏิคมและฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย
- 6.นางไพเราะ ชัยชล ประชาสัมพันธ์และฝ่ายสวัสดิการและสังคม
- หมู่ที่ 3 ชุมชนดอนมะกอกกลาง คณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วย
- 1.นายยุทธหัตต์ อยู่สมบูรณ์ ประธานชุมชน
- 2.นายสุวรรณ สุวรรณโน รองประธานชุมชน
- 3.นางวันดี คำพันธ์ เลขาธิการชุมชน
- 4.นางบรรทม ทองสร้อย เหมัญญิกและฝ่ายคลัง
- 5.นางสมมาตร เต็มพิมาย ปฏิคมและฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย
- 6.นางรุ่งทิพย์ เจริญวงษา ประชาสัมพันธ์และฝ่ายสวัสดิการและสังคม
- หมู่ที่ 4 ชุมชนนาซา คณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วย
- 1.นางสาวปิยะรัตน์ ถนอมวงษ์ ประธานชุมชน
- 2.นายอนิรุตต์ พิจารณ์ รองประธานชุมชน
- 3.นางสาวจารุณี หมั่นการ เลขาธิการชุมชน
- 4.นางพิศเพลิน วงศ์ทิม เหมัญญิกและฝ่ายคลัง
- 5.นางอุทัย สุวรรณโชติ ปฏิคมและฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย
- 6.นางอรวรรณ บุญนิมิตร ประชาสัมพันธ์และฝ่ายสวัสดิการและสังคม
- หมู่ที่ 6 ชุมชนแหลมสน คณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วย
- 1.นางพจนา รุ่งจรรยา ประธานชุมชน
- 2.นายนพพร ช่างไม้ รองประธานชุมชน
- 3.นางลัดดา วิภางกูร เลขาธิการชุมชน
- 4.นางวัลลา ประดับเพ็ชร เหมัญญิกและฝ่ายคลัง
- 5.นางสาววันดี การดี ปฏิคมและฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย
- 6.นายแหวม บรรเทาทุกข์ ประชาสัมพันธ์และฝ่ายสวัสดิการและสังคม
- หมู่ที่ 7 ชุมชนแสมผู้ คณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วย
- 1.นายชะโลม วงศ์ทิม ประธานชุมชน
- 2.นางกาญจนา ทองประกอบ รองประธานชุมชน
- 3.นางสาวปภาภัทร สุดประเสริฐ เลขาธิการชุมชน
- 4.นางสาวพนม ผู้แสง เหมัญญิกและฝ่ายคลัง
- 5.นางลำไพ วงศ์ทิม ปฏิคมและฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบ เรียบร้อย
- 6.นางอารมย์ หมั่นการ ประชาสัมพันธ์และฝ่ายสวัสดิการและสังคม
- หมู่ที่ 8 ชุมชนตลาดตอนกลาง คณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วย
- 1.นายสาวิตร นวะะมี ประธานชุมชน
- 2.นางดวงฤดี ขวัญนิยม รองประธานชุมชน
- 3.นายสุรพัฒน์ เจริญสุข เลขาธิการชุมชน

- 4.นางสาวเสาวนีย์ เปียน้อย   เหมัญญิกและฝ่ายคลัง
 5.นายสุข ศรีทายาท   ปฏิคมและฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย
 6.นางสาวกาญจจิรา ทรงศิลป์   ประชาสัมพันธ์และฝ่ายสวัสดิการและสังคม

ศาสนา

ประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำกระเส ผู้นับถือศาสนาพุทธ วัดในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำกระเส จำนวน 2 วัด ได้แก่

1. วัดตะเคียนงาม ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลปากน้ำกระเส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
2. วัดสมมติเทพฐาปนาราม (วัดแหลมสน) ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 6 ตำบลปากน้ำกระเส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

และวัดใกล้เคียงแต่อยู่นอกเขตอีก 2 แห่ง คือ วัดดอนมะกอก ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 3 ตำบลปากน้ำกระเส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง และวัดเนินยาง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 5 ตำบลปากน้ำกระเส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับเขต	ตำบลคลองปูน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับเขต	ตำบลพังราด
ทิศใต้	ติดต่อกับเขต	แม่น้ำปากน้ำกระเส เชื่อมติดกับอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับเขต	ตำบลเนินฆ้อ

ภูมิประเทศ

ตำบลปากน้ำกระเส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ส่วนใหญ่จะเป็นที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเลลาดต่ำลงสู่อ่าวไทยทางทิศใต้ ซึ่งมีชายฝั่งทะเลเว้าแหว่งติดอ่าวไทยยาวประมาณ 1-3 กิโลเมตร มีแม่น้ำสายหลัก คือ แม่น้ำกระเส ความยาวประมาณ 5-8 กิโลเมตร โดยมีต้นกำเนิดจากทิวเขาในจังหวัดจันทบุรีไหลผ่านท้องที่ต่างๆ ในอำเภอแกลง ลงสู่ทะเลที่ ตำบลปากน้ำกระเส

ภูมิอากาศ

ตำบลปากน้ำกระเส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง มีลักษณะภูมิอากาศแบบเขตร้อนชื้นอยู่เขตอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มีอากาศร้อนชื้นตลอดปีมี 2 ฤดู ประกอบด้วย

ฤดูฝน	เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน ถึง เดือนพฤศจิกายน
ฤดูร้อน	เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม ถึง เดือนมีนาคม

เขตการปกครอง

เทศบาลตำบลปากน้ำกระเสแบ่งเขตการปกครองเป็น 7 หมู่บ้าน คือ ม.1 ม.2 ม.6 ม.7 และ ม.8 อยู่ในเขตการปกครองเทศบาลตำบลปากน้ำกระเสทั้งหมด ส่วน ม.3 ม.4 มีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองปูน และอยู่ในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำกระเส

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจอาชีพสำคัญของชาวบ้านในชุมชนปากน้ำกระแสนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องของการยึดอาชีพประมงหากินทางทะเลทั้งเรือใหญ่ และเรือเล็ก มีสมาคมประมงปากน้ำกระเส ปัจจุบันสัตว์น้ำในอ่าวไทยลดน้อยลง ชาวประมงต้องหากินไกลขึ้น ต้นทุนการประกอบอาชีพ

ที่สูงขึ้น อีกทั้งมีความเสี่ยงที่จะต้องถูกจับกุมในน่านน้ำประเทศเพื่อนบ้านที่สูงขึ้น จึงมีการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามชายฝั่ง โดยมีการทำฟาร์มกุ้งกุลาดำ และฟาร์มหอยนางรม จากการที่ประชาชนมีการประกอบอาชีพประมงทางทะเลกันมาก จึงมีอีกอาชีพหนึ่งที่มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมเฉพาะกิจการประมง คือ อู่ซ่อมเรือ โรงงานปลาป่นในชุมชน และกิจการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางทะเล

นโยบายการดำเนินงานพัฒนาชุมชนประมง

หน่วยงานท้องถิ่นโดยเทศบาลได้มีนโยบายในการสนับสนุนให้เศรษฐกิจชุมชนเกิดการหมุนเวียน โดยมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

1. มีการส่งเสริมการร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกรูปแบบให้หลากหลาย เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน
2. มีการจัดกิจกรรมการตลาดด้านการท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อช่องทางต่างๆ ได้แก่ วารสารของเทศบาล ทางเว็บไซต์ ทางเฟสบุ๊ค และมีการจัดทำโครงการมหกรรมอาหารและของดีเมืองประมง จัดงานถนนคนเดิน โดยมีการแสดงอาหารพื้นบ้านสินค้าชุมชนมาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว และมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักงานถนนคนเดิน และท่องเที่ยวของตำบลปากน้ำประมงมากยิ่งขึ้น โดยผ่านสื่อต่างๆ เช่นการแถลงข่าว การติดป้าย การจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ พร้อมจัดทำแผ่นพับกิจกรรมการท่องเที่ยว
3. มีการปรับปรุง ซ่อมแซม ก่อสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ให้มีความหลากหลาย และทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มผู้พิการ ผู้สูงอายุ
4. มีการส่งเสริมให้ชุมชน และกลุ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นผู้บริการนักท่องเที่ยวอย่างมืออาชีพ
5. มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพของชุมชนตามความต้องการของชุมชน
6. มีการจัดตั้งตลาดชุมชนและตลาดออนไลน์ เพื่อเป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าของชุมชน ชุมชนปากน้ำประมงเป็นชุมชนที่มีความหลากหลาย ทั้งด้านการท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านอาหาร และผลิตภัณฑ์ ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านประเพณี และศิลปวัฒนธรรม

การพัฒนาประมงสู่ชุมชนต้นแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาที่บูรณาการให้เกิดองค์รวม คือองค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่งคือมีดุลยภาพ กล่าวคือธรรมชาติแวดล้อมกับเศรษฐกิจจะต้องบูรณาการเข้าด้วยกันจะทำให้เกิดสภาพที่เรียกว่า เป็นภาวะยั่งยืนทั้งในทางเศรษฐกิจและในทางสภาพแวดล้อม โดยใช้คนเป็นแกนกลางการพัฒนา เพื่อสร้างให้เกิดความสมดุล การพัฒนาที่ทำให้เกิดดุลยภาพของเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ดีมีสุขของประชาชนชนตลอดไป เศรษฐกิจทำให้เกิดดุลยภาพของการพัฒนาคือ เศรษฐกิจที่มีรากฐานมั่นคง มีขีดความสามารถในการแข่งขัน และสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นแนวคิดหลักสังคมให้รวมหมายถึง วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นระเบียบวิถีชีวิตของสังคมที่ใฝ่มนุษย์ปรับตัว และดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และให้รวมถึงศาสนธรรม ซึ่งเป็นระเบียบจิตใจของคนในสังคมที่ทำให้สังคมอยู่ดี โดยสงบสุขสิ่งแวดล้อม หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิตเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันเป็นระบบนิเวศน์ ที่สามารถให้คุณและให้โทษต่อมนุษย์ได้ขึ้นกับความสมดุล หรือไม่สมดุลของระบบนิเวศ

ความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม

1. ด้านเศรษฐกิจในการพัฒนาชุมชนต้องให้คนมีคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจที่ดีมีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างอาชีพสร้างรายได้และการกระจายรายได้ให้กับชุมชนโดยการผลิตภัณฑชุมชนและตราสินค้าชุมชนทั้งนี้ตั้งอยู่บนฐานของทรัพยากรที่มีในชุมชนเป็นหลัก

2. ด้านสังคมให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและศิลปวัฒนธรรมอยู่บนพื้นฐานของการให้ความสำคัญกับ เรื่องราว ประวัติศาสตร์ประเพณีทั้งที่มีในอดีตและปัจจุบัน อนึ่งการพัฒนาต้องเริ่มจากการสืบค้นหรือฟื้นศิลปวัฒนธรรมการฟื้นฟูและอนุรักษ์การสืบสานและพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมกับกาลเวลา โดยอาศัยคนในพื้นที่ซบชีวิตศิลปวัฒนธรรมประเพณีเหล่านั้นให้เกิดขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง อันเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดึงดูดนักท่องเที่ยวได้รับทราบเยี่ยมชม อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ประเพณีให้มีความยั่งยืนอีกทางหนึ่ง

3. ด้านสิ่งแวดล้อมโดยให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ การพัฒนาต้องเกิดจากฐานทรัพยากรและจุดเด่นที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน ให้สามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้การใช้ทรัพยากรนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์และพัฒนาควบคู่กันไปด้วยจึงจะเกิดความยั่งยืนโดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นหลัก

ดังนั้นการพัฒนาประเศสู่ชุมชนต้นแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงมุ่งเน้นการส่งเสริมชุมชน ซึ่งมีความพร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวและมีผลิตภัณฑ์ของชุมชนพัฒนาความรู้ความสามารถ เพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการอย่างยั่งยืนส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดำรงรักษาวิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่นคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติควบคู่ไปกับการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยว โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมและสอดคล้องตามความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญโดยยึดพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

“...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอของคนเรา จะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไป ไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริงๆแล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ ก็จะมีประโยชน์อย่างยิ่ง...”

ขั้นตอนของการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. พออยู่พอกิน พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน มีความรู้และมีคุณธรรม
2. อยู่ดีกินดี รวมกลุ่มกัน เพื่อร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่ม และส่วนรวมไม่เบียดเบียนกันการแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. มั่งมีศรีสุขการสร้างเครือข่ายความร่วมมือร่วมประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญาแลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี

แนวทางการพัฒนา 4 มิติ (4-P)

1. People (ด้านชุมชน) พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างความเข้มแข็ง ยั่งยืน
2. Product (ด้านผลิตภัณฑ์) พัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการให้มีความโดดเด่น
3. Place (ด้านการท่องเที่ยว) พัฒนาศักยภาพสร้าง แหล่งท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว
4. Preserve (ด้านอนุรักษ์) สร้าง รักษา อัตลักษณ์ของท้องถิ่น ชุมชนและสิ่งแวดล้อม

ซึ่งในการพัฒนาในมิติต่างๆ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ นักวางแผน หน่วยงานสนับสนุนต่างๆ และที่สำคัญ คือ ชุมชนประชาชนในพื้นที่

“...การแก้ปัญหาบางอย่างนั้น จะพระราชทานแนวความคิด "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" นั่นคือ จะดำเนินการสิ่งใดต้องเข้าใจเสียก่อนต้องเข้าใจภูมิประเทศเข้าใจคนเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนการเข้าถึง คือนอกจากที่จะเข้าใจแล้ว จะทำอย่างไรให้ประชาชนที่ประสบปัญหา หรือต้องการการพัฒนา นั้น เข้าใจสิ่งที่กำลังดำเนินการด้วย ดังนั้นเมื่อมีความเข้าใจ และเข้าถึงแล้วจะเป็นการพัฒนาที่เกิดจากทุกฝ่ายร่วมมือกัน ต่างยอมรับให้เกิดการพัฒนาขึ้น...” ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล: การปาฐกถา เรื่อง “หลักการทรงงานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” โดยสภาวิศวกร

กรอบแนวคิดในการพัฒนา

วิสัยทัศน์ชุมชนประแส “ประแส : เมืองแห่งประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่คงเอกลักษณ์การตั้งถิ่นฐาน และวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำดั้งเดิม รักษาสมดุลทางวัฒนธรรมอันมีค่าของท้องถิ่นเอาไว้อย่างสมบูรณ์ โดยยึดหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”

กรอบแนวคิด

“คุณค่า มาก่อน มูลค่า”

ยุทธศาสตร์การพัฒนา

- ระยะที่ 1 อนุรักษ์ พื้นฟู ชุมชน วัฒนธรรม เศรษฐกิจ (พออยู่ พอกิน)
- ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนาผู้ประกอบการและชุมชน (อยู่ดี กินดี)
- ระยะที่ 3 เมืองสร้างธุรกิจ ธุรกิจสร้างเมือง (มั่งมี ศรีสุข)

แนวทางการพัฒนา

1. การนำต้นทุนทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมมาสร้างคุณค่า (นวัตกรรม ภูมิปัญญา เรื่องราว ความคิดสร้างสรรค์) มาสร้างอัตลักษณ์ เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า และบริการของชุมชน
2. การสร้างงาน และการกระจายรายได้ การเพิ่มขึ้นของเศรษฐกิจมวลรวมของชุมชน
3. ดำเนินงานในการสร้างความสมดุลทั้ง 3 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อความยั่งยืนของชุมชน

การพัฒนาชุมชนประแส

ชาวชุมชนประแสเป็นชุมชนพื้นฐานที่ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง มีการทำไร่ ทำสวนบ้าง เช่น สวนมะม่วง สวนมะพร้าว คนหนุ่มสาวได้เข้าไปทำงานที่นิคมอุตสาหกรรมข้างเคียง เช่น นิคมมาบตาพุดจังหวัดระยอง นิคมอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรีด้วย มีโอกาสทางหน้าที่การงานที่หลากหลาย มีการค่าจ้างแรงงานที่จูงใจมีระบบประกันสังคมและสวัสดิการ ส่งผลทำให้มีแต่เด็ก และผู้สูงอายุอยู่ในชุมชน ส่วนการรวมกลุ่มอาชีพส่วนใหญ่เป็นกลุ่มประมง เนื่องจากเป็นชุมชนต้นน้ำในสายการผลิตสินค้าประมง เมื่อสินค้าอาหารทะเลสดขึ้น ฝั่งที่แปปลาจะถูกกระจายจำหน่ายไปยังตลาดในพื้นที่ เพื่อนำเงินหมุนเวียนเข้ามาสู่กิจการ การนำอาหารทะเลมาแปรรูปนั้น พบบ้างแต่ไม่มาก ประกอบกับการทำอุตสาหกรรมประมง จะมีภาระหน้าที่ที่ต้องทำค่อนข้างมาก เช่น การซ่อมแซมเรือ การซ่อมอวนแห ซึ่งต้องใช้คนและแรงงานมาก ทำให้การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมในเชิงกลุ่มอาชีพจึงมีไม่มากนัก ชุมชน

ปากน้ำประแสเป็นหมู่บ้านชาวประมงขนาดเล็กอยู่ท่ามกลางแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของทั้งจังหวัดระยอง และจังหวัดจันทบุรี เช่น อนุสาวรีย์สุนทรภู่ เกาะเสม็ด แหลมแม่พิมพ์ ตลาดบ้านเพ ชายหาดสวนสน สวนผลไม้เมืองจันทบุรี หมู่บ้านจ่ารุง ฯลฯ ชุมชนปากน้ำประแสจึงถูกมองข้ามนักท่องเที่ยวจะแวะท่องเที่ยวในจุดท่องเที่ยวขนาดใหญ่มากกว่า

ในการพัฒนาชุมชนปากน้ำประแส ในช่วงปี พ.ศ.2555 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยศูนย์ทรัพย์สินทางปัญญาและบ่มเพาะวิสาหกิจ ผศ.ดร.เจียรนัย เล็กอุทัย ผู้อำนวยการโครงการได้เข้ามาลงพื้นที่ชุมชนประแส เพื่อศึกษาสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ในระยะแรกนั้นจะเป็นการดำเนินโครงการโดยการลงพื้นที่ เพื่อทำการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลชุมชน ประชากร สภาพเศรษฐกิจ ข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ข้อมูลทางด้านแหล่งท่องเที่ยว ในชุมชน สภาพอาคารบ้านเรือน ข้อมูลอาหาร หรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนได้ตระหนักถึงทุนด้านต่างๆ ที่ชุมชนมี และเป็นการสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมในเชิงสังคมระหว่างคนภายในชุมชน ร่วมกันก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างชุมชนหมู่บ้านต่างๆ และในการดำเนินโครงการได้มีการจัดทำแผนการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนด้วยตนเองและสร้างแผนที่ท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม และเห็นภาพการเป็นชุมชนท่องเที่ยวร่วมกัน ก่อให้เกิดการสร้างการเป็นเจ้าของร่วมกันมีความรู้สึกรักในบ้านเกิดตนเอง

โดยดำเนินการผ่านโครงการ Breeding Youth Social Entrepreneurs & Bettering Rural Micro Entrepreneurs และโครงการงานหมู่บ้านแม่ข่ายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน จัดหาทีมงานดำเนินโครงการ ติดต่อประสานงานกับองค์กรพันธมิตร และสร้างเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ โดยให้บรรลุเป้าหมาย มีการดำเนินการดังนี้

1. สำรวจพื้นที่ เพื่อสำรวจความต้องการของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
  2. อบรมให้ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์
  3. ส่งเสริมการบริหารจัดการในกระบวนการผลิต เพื่อให้เกิดการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพในการแข่งขันเชิงพาณิชย์ และมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ
  4. การจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตำบลปากน้ำประแส
  5. การจัดทำแผนพัฒนาเมือง เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเทศบาลตำบลปากน้ำประแส
- โดย ผศ.ดร.ยงธนีสร์ พิมลเสถียร อาจารย์จรรุณี พิมลเสถียร อาจารย์พุดผพรรณ ศีตะจิตต์ อาจารย์กาญจนา เหล่าโชคชัยกุล นักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และการผังเมืองมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เทศบาลตำบลปากน้ำประแส จังหวัดระยอง จึงได้ร่วมมือกันในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนประแสอย่างยั่งยืน โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) ทั้งนี้อยู่บนหลักการที่ว่าทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนนั้น สมควรอย่างยิ่งที่คนในชุมชนต้องตระหนัก เข้าใจ และเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดด้วยตนเองบนฐานของทรัพยากรและข้อเท็จจริงของชุมชน โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตลอดจนกำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชนจนออกมาเป็นแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนประแสอย่างยั่งยืน โดยมีนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเป็นที่ปรึกษา ในการแนะนำแนวทาง กระบวนการ และวิธีการรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการรวบรวมข้อมูลแบบ AIC : Appreciation

Influence Control อันจะส่งผลให้เกิดแผนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง

การลงพื้นที่สำรวจพบว่า แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งมีความน่าสนใจ และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี เช่น ทุ่งโปรงทอง ป่าชายเลนโกงกางขนาด 6,000 ไร่ มีต้นโปรงทองขึ้นอย่างหนาแน่น แต่ระบบการจัดการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ยังไม่เหมาะสมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของท้องถิ่น เพราะการเดินทางเข้าออกยังไม่มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน สถานที่จอดรถสำหรับลูกค้าค่อนข้างคับแคบ ป้ายประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มี ป้ายประชาสัมพันธ์การให้ข้อมูลความรู้แก่นักท่องเที่ยว ที่นั่งพักรอ ข้อห้ามปฏิบัติในการเดินเที่ยวป่าชายเลนตลอดจนห้องน้ำยังไม่มีบริการแก่นักท่องเที่ยว ในส่วนของบริเวณป่าชายเลนนั้นมีเส้นทางไม้เดินศึกษาธรรมชาติ Board walk ระยะทางราว 2.3 กิโลเมตร มีสภาพดี และสภาพทรุดโทรม เป็นบางระยะ มีจุดถ่ายรูปวิว 360 องศาที่ต้นโปรงทอง ซึ่งเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวทุกคนต้องแวะพัก เพื่อถ่ายรูปเมื่อเดินไปอีกสักพักจะพบที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อประแส ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้าน ชาวประมงก่อนที่จะออกเรือจะทำการสักการะเจ้าพ่อประแส เพื่อความเป็นสิริมงคล และขวัญกำลังใจก่อนออกสู่ทะเล และมีคลองแสมผู้ที่ไหลขนานข้างทุ่งโปรงทองเชื่อมต่อไปยังทะเลอ่าวไทย ในยามน้ำขึ้นเราจะเห็นผืนน้ำผืนเดียวเชื่อมต่อกันทั้งหมด ซึ่งลักษณะดังกล่าวเหมาะกับการล่องเรือเที่ยวชมธรรมชาติสองฝั่งคลอง และชมพันธุ์ไม้นานาพันธุ์ จากการสอบถามลุงชะโลม วงศ์ทิมพบว่า มีการให้บริการเรือนำเที่ยว แต่ยังไม่เป็นการถาวร เพราะส่วนหนึ่งมาจากเรือประมงขนาดเล็ก ที่วิ่งออกหาของทะเลชายฝั่ง จุดท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงกับทุ่งโปรงทอง คืออนุสรณ์สถานเรือรบหลวงประแส ตั้งอยู่บริเวณหัวโขด ชายหาดประแส ซึ่งยังไม่มีการจัดการในการท่องเที่ยวที่ดีพอ เช่น ด้านการปรับปรุงทัศนียภาพจุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึก การบริการห้องสุขา ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว ข้อห้ามข้อควรปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยว

ในส่วนของกรรวมกลุ่มของชาวบ้านพบว่า มีกลุ่มที่มีการรวมกลุ่มชัดเจน และมีผลิตภัณฑ์จำหน่าย คือ กลุ่มผลิตซาไบชลุ่ และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตั้งอยู่ที่หมู่ 7 นำโดยคุณชะโลม วงศ์ทิม หรือลุงโลม ประธานกลุ่ม ได้รวบรวมสมาชิกราวสิบท่าน ดำเนินการผลิต และได้ปรับปรุงบ้านตนเองมาเป็นศูนย์กลางการผลิตซาไบชลุ่อบแห้ง สมาชิกโดยส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีงานทำ หรือไม่สามารถออกไปทำงานได้ไกล ด้วยติดภารกิจเฝ้าบ้านเลี้ยงดูลูกหลาน ระบบการผลิตเป็นการผลิตระดับครัวเรือน ทำการเก็บวัตถุดิบซาไบชลุ่มาจากธรรมชาติในละแวกนั้น นำมาผ่านกระบวนการผลิต ล้าง ตาก อบ คั่ว และบรรจุ จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมศูนย์ ซึ่งในการดำเนินโครงการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวประแสได้รับการอบรมจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบการพัฒนาตราสินค้า และการตลาด จากคุณพิรวงค์ จาตุรงค์กุล ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ทรัพย์สินทางปัญญา และบ่มเพาะวิสาหกิจ ทำการอบรมให้ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ พร้อมทั้งออกแบบตราสินค้า โลโก้ ร้านค้า ตลอดจนที่พักโฮมสเตย์ รวมถึงโลโกชุมชนปากน้ำประแส ซึ่งเป็นรูปเรือรบหลวงประแส และนอกจากนี้ยังได้รับการอบรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการในกระบวนการผลิต เพื่อให้เกิดการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพในการแข่งขันเชิงพาณิชย์ และมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ให้กลับมีชีวิตชีวาฟูชุมชนในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ และบริการไม่ใช่สินค้าคุณภาพต่ำ หรือเป็นแค่ของที่ระลึก สินค้า

คุณภาพดี ฝีมือสูง สร้างความภูมิใจ คุณค่า มูลค่า มีเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ มีมาตรฐานสูง มีศักยภาพที่จะเข้าสู่ตลาดระดับสากล โดยมีแนวคิดในการนำ “ผลิตภัณฑ์ชุมชน” มาเป็นตัวเชื่อมโยงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมถึงศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต แหล่งท่องเที่ยว บริการ และกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่ยั่งยืน และเป็นต้นแบบของการบริหารจัดการแบบบูรณาการ เพื่อการสร้างความรู้ และประสบการณ์ให้แก่ผู้นำชุมชนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนา “คน” ให้เรียนรู้แนวคิดการพัฒนาจากประสบการณ์จริง ได้นำความรู้ ประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับมาพัฒนาให้เหมาะสมกับชุมชนของตนและขยายไปสู่ชุมชนอื่นๆ

ในส่วนของผลิตภัณฑ์อื่นจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตกันในท้องถิ่น ในครัวเรือน และเปิดบ้านเพื่อจำหน่ายยังไม่มีกรรวมกลุ่มที่ชัดเจน เช่น อาหารทะเลแปรรูป กะปิ น้ำปลา ปลาแห้ง เคยแห้ง และเป็นสินค้าตามฤดูกาล บางส่วนของสถานที่ผลิตยังไม่ถูกสุขอนามัย และมีกลิ่นอาหารทะเล ซึ่งเป็นกลิ่นเฉพาะตัว ทำให้นักท่องเที่ยวบางคนไม่สะดวกเข้าไปเยี่ยมชม ในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนพบว่า แต่ละชุมชนเองจะมีกลุ่มของตนเอง เช่น กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มสามล้อ ต่างฝ่ายต่างดำเนินการในการส่งเสริมการตลาด หรือการหาลูกค้านักท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชน ยังไม่พบการดำเนินการในลักษณะที่มีตัวแทนชุมชน ที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยง และประสานประโยชน์ของแต่ละชุมชน แต่ละกลุ่มเข้าด้วยกันอย่างชัดเจน ในส่วนของเจ้าหน้าที่เทศบาลมีการดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนตามภาระหน้าที่งาน หรือตามภาระงานของแต่ละโครงการ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นไปตามปีงบประมาณในแต่ละปี หรือตามแต่ละโครงการของกระทรวงที่จะเข้ามาสนับสนุนในพื้นที่ เช่น กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งล้วนเป็นโครงการระยะสั้น และปฏิบัติตามนโยบายในขณะนั้น มีระยะเวลาดำเนินการปีต่อปี หรือตามรอบปีงบประมาณ ทำให้การพัฒนาชุมชน และการทำงาน เพื่อสานต่อด้านการพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

แม้ว่าจะมีปัญหาจากการดำเนินงานในหลายด้านแต่ชุมชนปากน้ำประแสยังคงเป็นชุมชนที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวชุมชนมีทุนด้านแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างหลากหลาย เช่น วัดแหลมสน ทุ่งโปรงทอง อนุสรณ์เรือรบหลวงประแส สะพานประแสสิน เกาะมันใน ศาลกรมหลวงชุมพร ศาลเจ้าจิ้น ป่าชายเลน มีทุนมนุษย์ คือชาวบ้านที่พร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน แต่ยังคงขาดการบูรณาการร่วมกันอย่างเป็นระบบ และขาดการสนับสนุนการดำเนินการในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินงานหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ชุมชนปากน้ำประแส

ในปี พ.ศ.2559 ทางรัฐบาลโดยกระทรวงอุตสาหกรรมได้มีโครงการพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ภายใต้โครงการสร้างสรรค์อุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม เป็นโครงการที่พัฒนาชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีทุนทางวัฒนธรรม มีข้อได้เปรียบเชิงวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายให้เกิดหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village : CIV) ได้มีการนำทุนที่แต่ละชุมชนมี เช่น ทุนทางวัฒนธรรม ทุนด้านสังคม ทุนด้านสิ่งแวดล้อม และภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาประยุกต์เข้ากับความรู้เทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่ สร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ และบริการที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันในหลายหน่วยงาน โดยมีสำนักพัฒนาชุมชนกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมเป็นหน่วยประสานในการพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยมีการดำเนินงานในปีแรก คือ พ.ศ.2559 โดย

คณะกรรมการมีการคัดเลือกจากชุมชนทั้งหมดทั่วประเทศนำมาเป็นชุมชนนำร่อง 9 ชุมชน เพื่อเป็นกรณีศึกษา ได้แก่

1. ชุมชนเกาะเกร็ด ต.ปากเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
2. ชุมชนบ้านเชียง ต.บ้านเชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
3. ชุมชนปากน้ำประแส ต.ปากน้ำประแส อ.แกลง จ.ระยอง
4. ชุมชนน้ำเกี๋ยน ต.น้ำเกี๋ยน อ.ภูเพียง จ.น่าน
5. ชุมชนบ้านศาลาดิน ต.คลองมหาสวัสดิ์ อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม
6. ชุมชนออนใต้ ต.ออนใต้ อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่
7. ชุมชนบ้านนาต้นจั่น ต.บ้านดึก อ.ศรีสัชชนาลัย จ.สุโขทัย
8. ชุมชนบ้านนาติน ต.อ่าวนาง อ.เมือง จ.กระบี่
9. ชุมชนเกาะยอ ต.เกาะยอ อ.เมือง จ.สงขลา

โดยมีแนวคิดตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ การดำเนินงานมาจากการพัฒนาคนต้องระเบิดจากภายใน ต้องมุ่งพัฒนา เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้คนและครอบครัวในชุมชน ก่อนที่จะนำคนเหล่านั้นออกมาสู่ภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญจากภายนอกเข้าไปหาชุมชน และหมู่บ้าน ธุรกิจการท่องเที่ยวชุมชนจะเป็นธุรกิจที่ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดการหมุนเวียนในแทบทุกมิติ ทั้งด้านผลิตภัณฑ์ และภาคบริการ โดยมีการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการทำงานซึ่งมี 7 ประการดังต่อไปนี้

1. ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม คือ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชาวบ้านชาวชุมชนถูกต้องตามหลักวิชาการในแต่ละแขนง
2. มีขนาดการผลิตที่เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถ ในการบริหารจัดการของชาวชุมชน
3. ไม่วิ่ง ไม่เน้นกำไรในระยะสั้น
4. เน้นความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการไม่เอาัดเอาเปรียบ
5. เน้นการกระจายความเสี่ยงด้วยผลิตภัณฑ์ และบริการที่หลากหลายตามกำลังความสามารถ
6. เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ ไม่ก่อหนี้จนเกินตัว
7. ใช้ทุน และเสน่ห์ของชุมชนในการขับเคลื่อน

แผนการดำเนินงานโครงการ CIV

สามารถสรุปได้ 4 ประเด็น คือ

- ขั้นที่ 1 เป็นการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชุมชน หรืออาจกล่าวได้ว่าจุดแรก คือการที่ชุมชนรู้จักตนเอง หน่วยงานภาครัฐได้ทำความรู้จัก และเรียนรู้ชุมชน
- ขั้นที่ 2 การประยุกต์ใช้ทุนวัฒนธรรมเพื่อผลิตสินค้า และบริการด้วยการรู้จักมองใจนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน
- ขั้นที่ 3 การปล่อยเรือออกสู่กระแสน้ำจริง ซึ่งเป็นจุดที่ต้องใช้เวลา 6 เดือน เป็นจุดที่ได้ นำเอาความรู้ด้านการบริหารจัดการนำไปใช้จริงกับนักท่องเที่ยว ดังนั้น การเดินมาถึงขั้นที่ 3 ชุมชน

และหน่วยงานภาครัฐจะทราบได้ว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาในขั้นที่ 1 และ 2 มีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงอย่างไรบ้าง ขั้นที่ 3 เป็นช่วงเวลาที่ต้องหยุดทบทวนเงื่อนไขต่างๆ ก่อนนำเข้าสู่ขั้นที่ 4

ขั้นที่ 4 เป็นจุดของการสังเคราะห์เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ว่าทำอะไร จึงจะสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และสามารถสร้างความสุขในชุมชน เป็นความสมดุลระหว่างรายได้กับความสุขที่เกิดขึ้นในชุมชน ต่อยอดเกิดองค์ความรู้ใหม่ โดยทำการคัดสรรคนในชุมชนที่มีศักยภาพมาร่วมกระบวนการเรียนรู้ CIV

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

ในการดำเนินโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในปี พ.ศ.2559 มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์
2. การให้คำปรึกษาแนะนำเชิงลึก เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ตราสินค้าให้เป็นที่รู้จัก

ในตลาดเป้าหมาย

3. ชุมชนร่วมจัดทำยุทธศาสตร์ (Roadmap) ในการพัฒนาชุมชน
4. การปรับปรุงภูมิทัศน์ในจุดที่นักท่องเที่ยวสัมผัส
5. จัด Press tour เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงาน
6. จัดทำหนังสือ Guide Book เพื่อแนะนำแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยมีเนื้อหาทั้งภาษาไทย

และภาษาอังกฤษ

7. จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับกลุ่มผู้ประกอบการ 9 หมู่บ้าน เพื่อเตรียมพร้อมในการนำผลิตภัณฑ์ไปทดสอบตลาด

8. จัดกิจกรรมแสดงผลงานและทดสอบตลาด (Market Test)/เจรจาธุรกิจ (Business Matching) แสดงผลงาน

9. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ในสื่อ Social Media และ Website

ซึ่งมีการดำเนินการเตรียมพร้อมสำหรับ 69 หมู่บ้านที่เป็นโครงการเตรียมความพร้อมเพื่อนำร่องเมื่อเข้าสู่ปีถัดไป

1. จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บ่มเพาะแนวคิดแผนพัฒนาธุรกิจชุมชน 4 ครั้ง

2. จัดทำแบบร่างผลิตภัณฑ์ (sketch design) ให้กับผู้ประกอบการ 69 หมู่บ้าน

3. จัดทำแผนธุรกิจเชื่อมโยงการท่องเที่ยวหมู่บ้าน

4. ประกวดโมเดลธุรกิจชุมชน

5. อบรมสัมมนา เพื่อเตรียมความพร้อมในการนำผลิตภัณฑ์ทดสอบตลาด

6. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ และนามบัตร 69 หมู่บ้าน

การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

ในขั้นตอนแรกของการจัดทำโครงการ CIV ได้มีการศึกษาทุนของชุมชนประแส พบว่า ประแสมีทุนในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านสิ่งแวดล้อม

1.1 ฟุ้งโปรงทอง ตั้งอยู่ในเขตชุมชนบ้านแสมภู หมู่ 7 เป็นป่าชายเลนเนื้อที่ราว 6,000 ไร่ ประกอบด้วย พันธุ์ไม้ป่าชายเลน ทั้งต้นแสม ตะบูนดำ ลำพู โกงกาง โปรงแดง โปรงทอง ป่าชายเลนขนาดใหญ่ลำดับต้นของประเทศไทย และเหตุที่เรียกว่า "ฟุ้งโปรงทอง" เพราะเต็มไปด้วย ต้นโปรงขึ้นเบียดกันแน่น ใบของต้นโปรงสีเขียวทองอ่อนแทรกออกเป็นพุ่มแน่น ฟุ้งโปรงที่ใบเบียดแทรกกันแน่นนี้ เมื่อถูกแสงแดดตกกระทบทำให้ใบเปลี่ยนสีจากสีเขียวทองสะท้อนให้เห็นเป็นสีทองอร่ามเต็มสระพรั่ง ฟุ้งโปรงทองเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นอกจะมีความสวยงามตามธรรมชาติแล้วยังจะเป็นแหล่งเรียนรู้ สำหรับบุคคลทั่วไปในการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจในเรื่องระบบนิเวศน์ของป่าชายเลน ได้เห็นความสวยงามตามธรรมชาติของป่าโกงกาง และไม้ริมชายฝั่ง ทางเข้าฟุ้งโปรงทองสามารถเข้าได้ 2 ทาง คือ ด้านเทศบาล และจากทางเรือรอบหลวงประแส หากย้อนอดีตไปราว 20-30 ปี พื้นที่บริเวณนี้เป็นที่ชาวบ้านทำการประมง เลี้ยงกุ้ง ทำการประมงชายฝั่ง และต่อมาได้มีการตัดไม้ทำลายป่านำไม้โกงกาง นำไปเผาถ่านขาย จนป่าไม้ชายเลนเสื่อมโทรม ส่งผลให้ความสมบูรณ์ของทรัพยากรชายฝั่งทะเลลดลงอย่างชัดเจน ส่งผลกระทบต่อรายได้ของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านได้หันกลับมาดูแลระบบนิเวศน์ให้กลับมาสู่สภาพเดิม นำโดยนายชะโลม วงศ์ทิมหรือลุงโลม ผู้ที่ครั้งหนึ่งได้เคยตัดไม้ทำลายป่าโกงกาง เพื่อดำรงชีพโดยนำมาเผาถ่านขาย เพราะไม้โกงกางหายาก และเป็นถ่านมีคุณภาพดี ลุงโลมเป็นผู้ริเริ่มในการลงมือหันมาอนุรักษ์ป่าชายเลนโกงกาง และสร้างสะพานไม้เพื่อให้มีการเดินเข้าไปเยี่ยมชมป่าชายเลนที่ด้านในซึ่งในระยะแรกลุงโลมดำเนินการเพียงลำพังต่อมาชาวบ้านในละแวกนั้นเห็นความตั้งใจในการอนุรักษ์ของลุงโลม จึงหันเข้ามาให้ความร่วมมือ

และต่อมาจึงมีหน่วยงานท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุนอย่างเป็นทางการมากขึ้น อาทิ เช่น การดูแลเรื่องความสะอาดป่าของชายเลน การจัดการขยะ การจัดระเบียบการเข้าออก การให้ความรู้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวผ่านการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ จนกระทั่งทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนี้ได้ค่อยๆ พื้นฟูกลับมา มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไป สะพานเดินศึกษาธรรมชาติ (Board walk) ได้มีการสร้างในตอนเริ่มต้นเป็นระยะทางสั้นๆ บางส่วนผู้ฟังไปตามกาลเวลา จึงมีการซ่อมสร้างไปตลอด ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวสามารถเดินเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวฟุ้งโปรงทอง และอนุสรณ์เรือรอบหลวงประแส เป็นระยะทางเดินเท้า ทั้งสิ้น 2.3 กิโลเมตร สองข้างทางมีพันธุ์ไม้ป่าชายเลนที่ขึ้นอยู่หนาแน่น ซึ่งมาจากการปลูกเพิ่มจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวที่ฟุ้งโปรงทอง และผ่านการเข้ามาทำโครงการต่างๆ ของภาครัฐ และเอกชน ยังพบเห็นสัตว์ทะเลตัวเล็กตัวน้อย เช่น ปู หอย ทางชาวบ้านหมู่ 7 ร่วมกับเทศบาลได้ทำการซ่อมแซมศาลาพักผ่อนหลังเดิม และสร้างศาลาพักผ่อนหลังใหม่เพิ่มเติม เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถชื่นชมความสวยงามของฟุ้งโปรงทองได้ 360 องศา ซึ่งถือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวให้มากขึ้น ในส่วนของการจอดรถ นักท่องเที่ยวสามารถนำรถเข้าไปจอดในบริเวณใกล้เคียงได้ ซึ่งเป็นที่จอดรถของเอกชนในเขตหมู่ 7 ได้มาปรับปรุงภูมิทัศน์ให้รองรับการจอดรถได้ในปริมาณที่มาก สร้างห้องน้ำโดยคิดค่าบริการ 5 บาท/คน และให้มีบริการเดินทางด้วยสามล้อถีบ ซึ่งทางกลุ่มสามล้อได้นำมาให้บริการในราคาหัวละ 5 บาท/

คน/เที่ยว เพื่อบริการนักท่องเที่ยวในระยะทางที่ไม่ไกลมาก แต่เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวบางรายที่ไม่สะดวกในการเดินสามารถเข้าไปเยี่ยมชมความสวยงามของทุ่งโปรงทองได้ และที่บริเวณด้านหน้าของทางเข้าทุ่งโปรงทองนั้น ทางชาวบ้านร่วมกับหน่วยงานองค์กรท้องถิ่นได้ของบประมาณมาทำการจัดสร้างศาลาเอนกประสงค์ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว มีบริการห้องน้ำ มีจุดนั่งพักผ่อนนั่งรอ มีร้านค้าของสินค้าท้องถิ่น เช่น ผลไม้ตามฤดูกาล ผลไม้สด มะม่วงเบา ผลไม้ดอง อาหารทะเลแห้ง ปลาแห้ง กะปิ น้ำปลา อาหารทะเลสด ผลไม้เชื่อม น้ำดื่ม และบริเวณทุ่งโปรงทองจะมีคลองแสมผู้เป็นคลองที่มีปลายทางออกสู่อ่าวไทย ณ ทางเข้าจะมีจุดจอดเรือเพื่อให้บริการนั่งเรือชมทิวทัศน์สองข้างทาง โดยเป็นเรือประมงชายฝั่งขนาดกลางที่ชาวบ้านได้สมัครเข้ามาร่วมในการให้บริการ ค่าบริการเป็นรายหัวหัวละ 50-60 บาท หรือตามแต่ระยะทางที่เรือพาเที่ยวชม ชาวบ้านเป็นผู้ขับเรือ และมีการให้ข้อมูลด้านสถานที่ท่องเที่ยว และประวัติความเป็นมาของสถานที่นั้นๆ แต่บนเรือยังไม่มีชูชีพบริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งตรงจุดนี้เองทางผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่ดูแลความปลอดภัยจะต้องสร้างความเข้าใจแก่ผู้ที่มาให้บริการ และบังคับใช้ เพื่อให้เกิดเป็นมาตรฐานความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

2. ทางด้านอาหารและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

2.1 กลุ่มผลิตชาใบชู่ และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ก่อตั้งในราวปี พ.ศ.2552 คุณลุงชะโลม วงศ์ทิม ได้เห็นความสำคัญของสมุนไพรจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ จึงได้นำใบชู่ซึ่งเป็นพืชสมุนไพรท้องถิ่นขึ้นเองตามธรรมชาตินำมาแปรรูปเป็นชาใบชู่อบแห้ง และน้ำสมุนไพรชาใบชู่ไว้เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว และผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชม กลุ่มนี้ประกอบไปด้วยสมาชิกทำงานภายในกลุ่มราวๆ 10-12 ท่านเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งโดยปกติมีอาชีพประมงและรับจ้างทั่วไป หากว่างจากงานหลักจะเข้ามารับจ้างทำงาน เพราะงานโดยส่วนใหญ่จะต้องอาศัยคน เช่น การคัดใบชู่ ล้าง ตาก อบ คั่ว บรรจุ โดยนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมลุงชะโลม จะรู้จักลุงชะโลมผ่านทางสื่อต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โซเชียลมีเดีย หรือการบอกต่อ เพราะลุงชะโลมเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีการออกสื่อในหลากหลายช่องทาง และเมื่อทางกลุ่มของทางลุงชะโลม วงศ์ทิม ได้เข้าร่วมในโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ จึงได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ นำชื่อหามาขึ้นโดยนำเอาอัตลักษณ์ของทางชุมชนประแสเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของบรรจุภัณฑ์คือ นำรูปเรือรบหลวงประแส 412 มาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบกล่องบรรจุภัณฑ์ให้เป็นรูปเรือรบหลวงประแส 412 จากของพลาสติกใสที่มีขนาดใหญ่ ได้ถูกพัฒนามาเป็นกล่องใส่ชาขนาดกะทัดรัด ด้านในบรรจุของชา 10 ซองราคาปลีก 70 บาทต่อกล่อง ใช้งานได้ง่ายสะดวกมากขึ้น ออกแบบดีไซน์ให้น่ารัก ทันสมัย ถูกใจวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการซื้อสินค้ากลับไปเป็นที่ระลึกจากการท่องเที่ยว

2.2 อาหารทะเลสด ประแสมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยอาหารทะเลสด ทั้ง กุ้ง หอย ปู ปลา ที่เกิดจากการประกอบอาชีพหลักของคนในชุมชน ทั้งรูปแบบประมงเพาะเลี้ยง และประมงตามธรรมชาติ ดังนั้นในทุกเช้ามีชาวประมงจะนำกุ้ง หอย ปู ปลา ที่ตนหาได้มาขายในตลาด หรือการขายให้กับแม่ค้าคนกลาง เพื่อนำไปขายต่อในตลาด ดังนั้นชุมชนประแสจึงมีจุดขายที่สามารถบริโภคอาหารทะเลสดใหม่ได้ทุกวัน บางส่วนได้นำมาขายที่ตลาดน้ำประแสในช่วงเช้า 04.00-09.00 น. ซึ่งไม่เฉพาะนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาซื้อหา แต่ยังเป็นชาวบ้านด้วยกันเองก็สนใจเข้ามาซื้อ

2.3 อาหารทะเลแปรรูป ประสิทธิภาพการแปรรูปอาหารทะเล เพื่อการบริโภคในครัวเรือน และเพื่อการค้าขาย และจำหน่ายตามร้านของฝากของที่ระลึก คือ

2.3.1 กะปิ มีการทำในทุกครัวเรือน ชาวบ้านจะมีการยกเคยบริเวณหลังบ้าน อันเป็นการผลิตเพื่อบริโภคกันเองในครัวเรือน เมื่อเหลือจากการบริโภคจึงนำมาขาย กะปิประแสดจะประกอบด้วยตัวเคย 100 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเคยนี้จะมีเป็นฤดูกาล เรียกว่าหน้าเคย เมื่อทำการยกเคยจากที่บ้านแล้วผู้ประกอบการจะทำการคัดเคยเลือกเฉพาะส่วนดี เอาสิ่งปนเปื้อนออกนำมาหมักเกลือและตากแห้งตามสูตรที่แต่ละบ้านได้รับการถ่ายทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งสูตรแต่ละบ้านจะแตกต่างกันออกไปและตามความชำนาญในการ ตม ดู พิสูจน์กลิ่นเหล่านั้นเมื่อได้ที่แล้วจะนำมาตำในครกให้ละเอียด และบรรจุลงในกระถางดินเผา หรือโหลดินเผาหมักไว้ให้ได้ที่อีก 3 เดือน จึงจะได้กะปิที่ดี มีลักษณะแห้ง มีกลิ่นหอมเคย ไม่มีกลิ่นตุๆ หรือกลิ่นสาบจากการหมักไม่ได้ที่ และมีรสชาติที่อร่อยลงตัว

2.3.2 น้ำปลา เป็นเครื่องปรุงคู่ครัวไทยมาช้านาน ในอดีตในหมู่บ้านชาวประมงอย่างเช่นประแสดจะมีการหมักน้ำปลาไว้ใช้กินกันภายในแทบทุกบ้าน เพราะมีปลากระตักที่อุดมสมบูรณ์มากมาย น้ำปลาที่ดีนั้นจะเป็นการส่งต่อสูตรลับของแต่ละบ้านจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งแต่ละบ้านจะมีเทคนิคการเลือกปลานำมาผ่านกระบวนการคัดเลือกปลา และนำมาหมักเกลือ การให้น้ำหนักเกลือจะต้องแม่นยำ เพราะหากเกลือน้อยเกินไปจะเรียกว่า เกลือไม่ถึงปลาจะเน่าเสียได้ ถ้าเกลือมากเกินไปรสชาติจะไม่ดี หมักในโถงดินที่มีการระบายอากาศ และสามารถป้องกันแมลง และฝุ่นละอองด้วยการปิดภาชนะให้มิดชิดวางกลางแดดไว้ราว 18 เดือน จนกว่าจะได้หัวน้ำปลาที่ใสสะอาด มีสีเหลืองทองสวยงาม เมื่อนำมาทำอาหารจะมีกลิ่นหอมเฉพาะตัว เนื่องจากปลาหรือวัตถุดิบที่นำมาทำสดใหม่จากทะเล และเป็นการผลิตในครัวเรือน ซึ่งจะพิถีพิถันเหมือนทำให้คนที่บ้านกิน

2.3.3 กุ้งหวาน ชาวบ้านในละแวกใกล้เคียง เมื่อจับกุ้งได้จะนำมาส่งบ้านครัวป่าม่วงที่มีการแปรรูปกุ้งหวาน ซึ่งกุ้งที่นี่จะมีความแตกต่างจากทางกุ้งแก้วของจังหวัดระยอง ที่ขายกันโดยทั่วไป กุ้งหวานที่ชุมชนปากน้ำประแสดจะมีรสหวานนำ แต่ไม่แสบคอ โดดเด่นที่เนื้อกุ้งจะหนาพอได้เคี้ยวแต่ไม่แข็งจนเกินไป

2.3.4 ปลาฉิ่งฉ้างกรอบ คือ อาหารทะเลแปรรูป อีกอย่างที่มีมากในประแสด โดยจะมีการทำกันในรูปแบบอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยมีการรับซื้อปลาฉิ่งฉ้างจากเรือประมง นำมาตากแห้ง และจ้างชาวบ้านในชุมชน ให้ฉีกปลาออกเป็น 2 ซีก ปลาฉิ่งฉ้างของประแสดจะมีการขายใน 2 รูปแบบได้แก่ ปลาฉิ่งฉ้างตากแห้ง บรรจุถุง เพื่อนำไปแปรรูปต่อ และปลาฉิ่งฉ้างทอดกรอบปรุงรสพร้อมรับประทาน เพื่อเป็นขนมหรืออาหารว่าง

2.3.5 เคยตากแห้ง ปลาทากแห้ง ปลาเค็ม หมักตากแห้ง โดยการนำของทะเลสดที่จับได้ในปริมาณมากมาทำการตากแห้ง ไว้บริโภคในครัวเรือน และขายในตลาดชุมชน

2.4 อาหารพื้นถิ่น

2.4.1 ทอดมันประแสด ซึ่งมีการแปรรูปในหลากหลายรูปแบบ และมีชื่อเรียกต่างออกไป เช่นนำทอดมันมาผสมมะพร้าวคั่ว และหุ้มไม้ย่างไฟ เรียกว่า แจงลอน ทอดมันประแสดจะเป็นที่รู้จัก และได้รับความนิยมจากคนทั่วไป

2.4.2 หอยปากเปิด เป็นอาหารทะเลที่พบบริเวณปากอ่าว เอกลักษณ์ของหอยปากเปิดคือ มีส่วนที่ยื่นออกมาจากเปลือกหอย ลักษณะเป็นเส้นยาวที่ชาวบ้านเรียกว่า รากหอย หรือ ตีนหอย ซึ่งสามารถรับประทานได้ หอยปากเปิดจะอาศัยอยู่ในพื้นทรายบริเวณปากอ่าว ดังนั้นการหาหอยปากเปิดต้องใช้วิธีขุดหอยขึ้นมาจากพื้นทราย จึงกลายเป็นวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ อีกประการของชาวประมง หอยปากเปิดสามารถนำไปแปรรูปเป็นอาหารได้หลากหลาย ทั้งต้ม ผัด แกงส้ม แกงเลียง โดยเฉพาะการตองหวานจะได้รับความนิยมเป็นพิเศษ

2.4.3 ผัดเปรี้ยวหวาน เป็นอาหารที่ขึ้นชื่ออีกอย่างของประมง รสชาติ หวานนำเปรี้ยว

2.4.4 ผักกระชับ คือพืชพื้นถิ่น มีลักษณะเป็นต้นอ่อน สีขาวมีใบเลี้ยง 2 ใบ ความยาวประมาณ 1 คืบ สามารถใช้ประกอบอาหารได้หลากหลาย ที่นิยมคือนำมาประกอบแกงส้ม ผักกระชับ

2.4.5 ก้วยเตี่ยวผัดปู ซึ่งมีลักษณะคล้ายเส้นจันท์ผัดปูของเมืองจันทบุรี คือใช้เส้นจันท์ผัดเช่นเดียวกัน แต่ที่ชุมชนประมงจะผัด โดยใช้กะทิผัดแทนน้ำมัน ใส่ปูและปรุงรสให้มีรสหวานนำ

3. ทางด้านสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ

3.1 อนุสรณ์เรือหลวงประแส อนุสรณ์สถานของเรือที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ราชนาวไทย เรือหลวงประแสเป็นเรือหลวงประแสลำที่ 2 นำเข้ามาแทนเรือหลวงประแสลำที่ 1 ซึ่งเคยต้นไปในสงครามเกาหลี ตลอดเวลาประจำการเรือรบหลวงประแสลำที่ 2 นี้ได้ปฏิบัติภารกิจมากมาย ทั้งสังกัดกองเรือสหประชาชาติในสงครามเกาหลี ทำหน้าที่ลาดตระเวนปิดอ่าวคุ้มกันเรือลำเลียง เรือบรรทุกน้ำมัน เรือกวาดทุ่นระเบิด และระดมยิงฝั่งเป็นครั้งคราว ในพื้นที่ยุทธบริเวณ ตั้งแต่ท่าเรือปูซานฝั่งตะวันออก เรื่อยไปจนถึงวอนซาน ในเกาหลี รวมภารกิจนับตั้งแต่วันที่ 11 มกราคม 2495 แล้ว เรือหลวงประแสปฏิบัติภารกิจทางยุทธการรวม 32 ครั้ง นาน 2 ปีเศษ ก่อนเดินทางกลับสู่ไทย และเป็นกำลังหลักของกองเรือปราบเรือดำน้ำ กองเรือยุทธการ กองทัพเรือ ในการต่อต้านภัยคุกคามทางทะเลในช่วงการรุกคืบของลัทธิคอมมิวนิสต์ในคาบสมุทรอินโดจีน จนกระทั่งปลดระวางเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2543 ภายหลังปลดระวาง เทศบาลตำบลปากน้ำประแสได้ประสานกับกองทัพเรือ เพื่อจัดสร้างอนุสรณ์เรือหลวงประแสขึ้นที่ปากน้ำประแส จนแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2546 ไม่มีค่าเข้าชม เวลาเปิด เปิดทุกวัน ที่ตั้ง บริเวณหัวโหนด ชายหาดประแส หมู่ที่ 1 ต.ประแส ในปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่สนใจขึ้นไปชมวิวกายรูป กับเรือรบเป็นจำนวนมาก และในยามเย็น ณ จุดเรือรบหลวงนี้ โดยรอบจะเป็นจุดที่มีการจัดงานรื่นเริงต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานเลี้ยงฉลอง หรือจุดชมวิวยามค่ำคืน แต่ยังคงพบว่ามีมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

3.2 สะพานประแสสิน จุดชมวิวแห่งใหม่ของจังหวัดระยอง สำหรับสะพานแห่งนี้เป็นส่วนหนึ่งในโครงการถนนเลียบชายฝั่งทะเลตะวันออก เริ่มต้นที่ระยองถึงตราดระยะทางทั้งสิ้น 118 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นสะพานคอนกรีตเสริมเหล็ก ความยาว 889 เมตร ขนาด 2 ช่องจราจร มีทางเดินเท้า 2 เมตร ทั้งนี้โครงสร้างสะพานถูกออกแบบเป็นสะพานยกระดับ เนื่องจากชาวบ้านในพื้นที่ต้องการจะรักษาสภาพแวดล้อมของแม่น้ำให้คงอยู่กับชุมชนต่อไป แม้ว่าในทางปฏิบัติแล้ว

การก่อสร้างบนทางราบปกติจะทำให้ต้นทุนถูกลงกว่าก็ตาม ซึ่งโครงการนี้จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากจะย่นระยะเวลาการเดินทางไปได้กว่า 30 กิโลเมตร จากเดิมหากไม่มีการสร้างสะพานแห่งนี้ ประชาชนต้องใช้เรือเฟอร์รี่ในการสัญจร หรือต้องขับรถอ้อมไปใช้ถนน ถือว่าเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยจะรองรับการจราจรในวันธรรมดาได้ประมาณ 2,000-3,000 คันต่อวัน วันหยุดสุดสัปดาห์สามารถรับได้ถึง 5,000 คันต่อวัน นอกจากนี้จะช่วยร่นระยะเวลาการเดินทางระหว่างพื้นที่ 2 ฝั่งของปากแม่น้ำประแสได้กว่า 30 กิโลเมตรแล้ว ยังช่วยเสริมให้โครงข่ายถนนเลียบชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกสามารถเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆ หลายแห่งในพื้นที่ระยอง จันทบุรีและตราด อีกทั้งเป็นทางเลือกในการเดินทางในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกได้อีกทางหนึ่ง จากปัจจุบันมีถนนสุขุมวิทเป็นเส้นทางหลักเพียงเส้นทางเดียวที่รองรับการเดินทางสำหรับสะพานประแสสิน ได้ขึ้นชื่อเป็นสะพานที่สามารถมองเห็นเกาะสำคัญได้รอบทิศแบบ 360 องศา โดยทิศเหนือมองเห็นอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา แหล่งอนุรักษ์ พื้นที่พุทธพยากรณ์ป่าไม้ และสัตว์ป่า ให้มีความอุดมสมบูรณ์ ส่วนทิศใต้มองเห็นเกาะมันในแหล่งอนุรักษ์เต่าทะเล ทิศตะวันออก และยังสามารถมองเห็นโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และทิศตะวันตกมองเห็นแหลมแม่พิมพ์ ซึ่งในปัจจุบันมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในเชิงกีฬาในจังหวัดแถบภาคตะวันออก เช่น แข่งขันซีจี้กรยาน แรลลีสปีดระหว่างจังหวัด เส้นทางนี้ที่ผ่านสะพานประแสสินเป็นเส้นทางหนึ่งที่ถูกบรรจุลงไปในตารางกิจกรรมดังกล่าวได้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือจุดชมวิวที่นักท่องเที่ยวได้แวะเวียนกันมาชมทิวทัศน์สองฝั่งแม่น้ำ โดยเฉพาะในตอนเย็นเป็นจุดชมวิวที่นักท่องเที่ยวนิยมมาถ่ายรูปพระอาทิตย์ตกดิน ณ บริเวณสะพาน

3.3 ตลาดปากน้ำประแส (บ้านเก่า) ตั้งอยู่ในย่านการค้าท้องถิ่นมีขนาดใหญ่มาก นัก โดยชาวบ้านในท้องถิ่นจะนำสินค้าอาหารสด อาหารแห้ง มาจำหน่ายในตอนเช้ามีด มีร้านค้า กาแฟ ข้าวแกง ตลาดเริ่มเปิดตั้งแต่เช้า 04.00-09.00 น. แม่ค้าจะนำพืชผักท้องถิ่นมาจำหน่าย เช่น ผักกระชับ เครื่องเทศสมุนไพรของท้องถิ่นภาคตะวันออก เช่น เรว้ เป็นเอกลักษณ์ของกล้วยเดี่ยวเมืองจันทน์ ปลาหมึกสด ปลาสด หรือสัตว์น้ำที่จับได้จากท้องทะเล อาหารทะเลแปรรูป เช่น แจงลอน ตลาดนี้เมื่อสายๆ พ่อค้าแม่ค้าจะเริ่มบางตาลง นักท่องเที่ยวที่สนใจจะเข้ามาซื้อสินค้าจะต้องมาช่วงเช้าไม่เกิน 09.00 น. เพราะสายกว่านั้นตลาดจะเริ่มวาย

3.4 ศาลกรมหลวงชุมพร ชื่อเต็มของพระองค์ท่านคือ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงเป็นต้นราชสกุล “อาภากร” และทรงเป็นพระราชโอรสองค์ที่ 28 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อีกทั้งทรงเป็นองค์ที่ 1 ในจอมมารดาโหมตพระองค์ทรงประสูติเมื่อ 19 ธันวาคม 2423 เมื่อทรงวัยพระเยาว์ พระองค์ได้ทรงเข้าศึกษาที่โรงเรียนสวนกุหลาบ จากนั้นพระองค์ก็ทรงได้เข้ารับการศึกษต่อในโรงเรียนนายเรือ ณ ประเทศอังกฤษ เมื่อสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายเรือเป็นที่เรียบร้อย ก็ทรงได้เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยทหารเรือ โรงเรียนปืนใหญ่ และโรงเรียนตอร์ปิโด จนได้เลื่อนยศเป็นเรือเอก รวมเวลาที่ทรงศึกษาอยู่ในราชนาวีอังกฤษ 6 ปีเศษ ซึ่งเมื่อพระองค์ทรงสำเร็จการศึกษาแล้ว จึงได้ทรงเสด็จกลับมาประเทศไทย ในวันที่ 23 มิถุนายน 2443 และได้รับพระราชทานยศเป็น นายเรือโท (ปัจจุบันเทียบเท่า นาวาตรี) อีกทั้งทรงได้รับการเฉลิมพระอิสริยยศเป็น พระองค์เจ้าต่างกรม “กรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์” ดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการกรมทหารเรือ และเจ้ากรมยุทธศึกษาทหารเรือ ซึ่ง

พระองค์ทรงได้นำความรู้ที่ได้เล่าเรียนมาปรับปรุงการเรียนการสอนวิชา ทหารเรือ โดยเพิ่มเติม วิชาดาราศาสตร์ ตรีโกณมิติ อุทกศาสตร์ เพื่อให้ทหารเรือไทยเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว สามารถเดินเรือทางไกลได้ ทั้งนี้ยังทรงเป็นครูสอนนักเรียนนายเรือด้วยพระองค์เอง รวมถึงยังได้เป็นผู้วางรากฐานกิจการกองทัพเรือไทยให้มีความเข้มแข็งมั่นคงเจริญก้าวหน้ามาจนถึงปัจจุบัน ขณะเดียวกันสิ่งหนึ่งที่สะท้อนความเป็นอัจฉริยภาพในด้านยุทธศาสตร์ที่มอง การณ์ไกล ว่าอ่าวสัตหีบนั้น เหมาะที่จะตั้งเป็นฐานทัพเรือเพราะมีขนาดใหญ่ สามารถฝึกซ้อมยุทธการต่างๆ ได้ รวมไปถึงหมู่เกาะน้อยใหญ่เหล่านั้น ก็เป็นที่บังคลื่นลมได้เป็นอย่างดี ซึ่งฐานทัพดังกล่าวก็ได้สร้างขึ้นในปี พ.ศ.2465 ไม่เพียงเท่านั้น พระองค์ยังทรงศึกษาค้นคว้าในแพทย์แผนไทย และเสด็จไปรักษาประชาชนผู้เจ็บไข้ได้ป่วย จนมีอยู่ครั้งหนึ่งพระองค์ทรงให้การรักษากับชายชาวจีนคนหนึ่ง แถวย่านสำเพ็ง ทำให้ชายคนนั้นซาบซึ้งในพระกรุณาธิคุณมาก ถึงกับเรียกพระองค์ท่านว่า “เตี้ย” หลังจากนั้นผู้คนทั่วไปก็ได้เรียกขานพระนามนี้จนติดปากมาจนถึงทุกวันนี้ และเมื่อเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2466 พระองค์ทรงประชวรด้วยพระโรคไข้หวัดใหญ่และสิ้นพระชนม์ ที่ต.ทรายรี จ.ชุมพร สิริพระชนมายุได้ 43 พรรษา สร้างความเศร้าสลดให้กับประชาชนทั้งแผ่นดิน และต่อมาจึงได้มีการสร้างศาลเพื่อเป็นการระลึกถึงคุณูปการที่พระองค์ทรงเคยได้กระทำมากมาย ซึ่งปัจจุบันเมื่อนับรวมกันทั้งประเทศมีมากถึง 217 และด้วยความซาบซึ้งของเหล่าทหารเรือไทย จึงให้สมญานามพระองค์ว่าเป็น บิดาแห่งกองทัพเรือไทย ลักษณะของศาลเป็นรูปแบบทรงไทย มีประตูอยู่ 4 ทิศ ภายในมีรูปหล่อโลหะเท่าพระองค์จริง ประทับอยู่ในทำยี่นนักท่องเที่ยวยังสามารถเสี่ยงเซียมซีทำนายโชคชะตา ในส่วนของเครื่องสักการะที่ผู้คนนิยมนำมาบูชา ก็เป็นต้นว่า ดอกกุหลาบสีแดง พวงมาลัยดอกมะลิ การจุดประทัดถวาย รวมถึงเรือจำลองเป็นต้น ในส่วนของเครื่องบวงสรวง เพื่อเซ่นไหว้ที่นิยมนำมาถวายก็คือ น้ำตาลเมา ซึ่งพระองค์โปรดปรานเป็นพิเศษ รวมไปถึง เหล้า เบียร์ บุหรี่ ผลไม้ ขนม และกับข้าวไทย รสจัด ซึ่งสิ่งที่ไม่ทรงโปรดก็ได้แก่ การเอาพวงมาลัยไปสวมพระเศียร

3.5 วัดแหลมสน (ร.5) วัดสมมติเทพฐาปนาราม" เป็นชื่อโดยทางการของวัด ซึ่งได้รับพระบรมราชโองการจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) โปรดเกล้าให้สร้างวัดเมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ.2427 และได้จัดตั้งวัดเมื่อ พ.ศ.2429 สังกัดมหานิกายอยู่ในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ ตำบลปากน้ำกระแสะ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง ภาค 13 ซึ่งชาวบ้านในหมู่บ้านและทั่วไปที่รู้จัก วัดสมมติเทพฐาปนาราม จะนิยมเรียกสั้นๆ ว่า “วัดหลวง” หรือ “วัดแหลมสน” “วัดสมมติเทพฐาปนาราม” ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำกระแสะ เดิมพื้นที่เป็นป่าชายเลน จึงได้นำทรายจากทะเลและดินลูกรังมาถมเป็นบริเวณที่ตั้งของวัด มีเนื้อที่ 10 ไร่ 2 งาน (ที่ดินตั้งวัดโดยพระบรมราชโองการ) ต่อมาในปี พ.ศ.2521 ได้รับพระราชทานที่ดินซึ่งอยู่ติดกันทุกด้านเพิ่ม รวมเป็นเนื้อที่วัดทั้งสิ้น 131 ไร่ 1 งาน 59 ตารางวา โดยมีอาณาเขต ดังนี้

3.5.1 ทิศเหนือ ติดกับลำคลองชายสูงซึ่งเป็นคลองแบ่งพื้นที่ ต.ปากน้ำกระแสะ กับ ต.เนินฆ้อ

3.5.2 ทิศตะวันออก ติดแม่น้ำกระแสะและเป็นหมู่บ้านแหลมสน มีประชาชนอยู่อาศัยอยู่

3.5.3 ทิศตะวันตก ติดลำคลองชายสูงและทะเลตลอดแนว

3.5.4 ทิศใต้ ติดทะเลอ่าวไทย บริเวณชายทะเล ปลุกต้นสนเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

เมื่อเดือน 3 ขึ้น 10 ค่ำ ตรงกับวันอาทิตย์ ปีกอก พ.ศ.2427 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสเมืองชายทะเลฝั่งตะวันออก ขึ้นประทับที่ตำบลปากน้ำกระแสด ฝั่งแหลมสน เมืองแกลง เสด็จมาใกล้เจดีย์สถาน (ปัจจุบันเจดีย์นี้ยังอยู่) ทรงพระราชดำริว่า "ตำบลปากน้ำแหลมสนนี้สมควรเป็นที่สร้างอารามได้" จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระแกลงแก้วกล้า (มั่ง) ผู้ว่าราชการเมืองแกลง สร้างพระอารามขึ้น ณ ที่ใกล้เจดีย์และพระราชทานนามว่า "วัดสมมติเทพฐาปนาราม" พร้อมพระราชทานที่ดินสร้างวัดจำนวน 10 ไร่ 2 งาน เมื่อพระแกลงแก้วกล้า (มั่ง) ได้รับพระบรมราชโองการให้สร้างวัดนั้น ในระยะแรกได้ก่อสร้าง กุฏิเจ้าอาวาสขึ้น 1 หลัง หอฉัน 1 หลัง กุฏิสงฆ์ 1 หลัง และได้ทำการก่อสร้างอยู่ 2 ปี จึงแล้วเสร็จ ในปีที่ทางวัดได้ทำการผูกพัทธสีมาครั้งแรก (พ.ศ.2445) กระทรวงธรรมการได้ส่งธรรมาสน์ และพระบรมรูปหล่อของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 มาไว้สำหรับพระอารามหลวง เพราะพระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างไว้ และยังมีของพระราชทานอื่นๆ อีกและในปี พ.ศ.2512 ได้มีการดำเนินการสร้างอุโบสถหลังใหม่ 1 หลัง ซึ่งในปัจจุบันบริเวณแหลมสนเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยว หรือชาวบ้านในจังหวัดใกล้เคียงเข้ามาปิกนิก พักผ่อนหย่อนใจ และมีการเล่นกีฬาทางน้ำ การนอนพักผ่อนตามชายหาด

3.6 เกาะมันใน มีอ่าวที่น้ำใสอยู่หลายแห่ง เช่น อ่าวต้นมะขาม อ่าวหินโขดหญ้า อ่าวโงกทาง และอ่าวหน้าบ้าน โดยเฉพาะที่อ่าวหน้าบ้านมีปะการัง ส่วนอ่าวโงกทางเป็นพื้นที่ทรายเรียบตลอด เกาะมันในเป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ โดยมีพระราชประสงค์ ให้เกาะมันในเป็นที่ดำเนินการโครงการสมเด็จพระอานุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล เกาะมันในเป็นที่ตั้งของศูนย์วิจัยทรัพยากรชายฝั่งทะเล และชายฝั่งอ่าวไทยฝั่งตะวันออก ซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล นักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวเยี่ยมชม เพราะห่างจากชายฝั่งราวๆ 40 นาที โดยเฉพาะกลุ่มครอบครัว ผู้ปกครอง พาเด็กมาเที่ยวเยี่ยมชม และได้รับความรู้ในการอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเลสามารถติดต่อซื้อทัวร์ได้จากบ้านพักโฮมสเตย์ หรือเรือบริการนำเที่ยว

3.7 ต้นตะเคียนงามอายุประมาณ 500 ปี สถานที่ตั้งวัดตะเคียนงาม หมู่ที่ 2 ต.ปากน้ำประแส ประวัตินี้โดยสังเขปมีตำนานเล่าขานเกี่ยวกับตะเคียนใหญ่นั้นว่า ต้นตะเคียนนั้น มีโองน้ำอยู่ภายใน เนื่องจากเคยมีโองน้ำ ตั้งอยู่ใต้ต้น เมื่อเวลาผ่านไป ต้นตะเคียนก็โตโอบเอาโองน้ำนั้นเข้าไปในต้น เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือของชาวบ้านปากน้ำประแส มักขอพร และแก้คำขอด้วยการรำวง รอบต้นตะเคียน โดยชาวบ้านมักจะมาช่วยกัน รำกันเอง เช่น หากใครบนบานศาลกล่าวอะไร เมื่อสมหวังตั้งใจจะมารำ และพาเพื่อนบ้าน หรือชาวบ้านละแวกใกล้เคียงมาช่วยกันรำและมีตำหนักเจ้าแม่ตะเคียนทองอยู่ใกล้บริเวณต้นตะเคียนใหญ่

3.8 บ้านพิพิธภัณฑสถาน และวิถีเรือนไม้เก่า บ้านพิพิธภัณฑสถานตั้งอยู่ที่ถนนสายเลียบบแม่น้ำ หมู่ที่ 2 ต.ประแส อาคารหลังนี้ได้รับความอนุเคราะห์ จากคุณวิเชียร ทรัพย์เจริญ (นายก อบจ.ตราด) อนุญาตให้ใช้บ้านเดิมของท่านให้แก่เทศบาล เพื่อใช้ประโยชน์เป็นอาคารพิพิธภัณฑสถาน จัดแสดงภาพเก่า และเรื่องราวของปากน้ำประแส คลองประแสที่มีความยาวประมาณ 26 กิโลเมตร ต้นน้ำประแสเกิดจากคลองหลายสายไหลรวมกัน แต่สายหลักคือคลองไผ่ ซึ่งไหลมาจากเขาชะเมา แม่น้ำประแสไหล

ลงสู่ทะเลที่หมู่บ้านปากน้ำประแสความสวยงาม และสมบูรณ์ของบ้านหลังนี้ เป็นภาพสะท้อนได้ดีถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมของชุมชนปากน้ำประแสในอดีต โดยมีคุณสุภาพร ยอดบริบูรณ์ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า คุณหน่อง เป็นเจ้าของร้านอาหารชื่อ เจ๊หน่องแซ่บเวอร์ และดำรงตำแหน่ง ประธานกลุ่มบ้านเก่าริมน้ำประแสเป็นผู้ดูแล ให้ข้อมูลแนะนำแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชม ทางคุณหน่องได้เล่าที่มาที่ไปของชุมชนบ้านเก่าเหล่านี้ว่า เป็นแหล่งชุมชนที่ตั้งมานาน เดิมการทำประมงมีการออกหาปลาของทะเลกันอย่างคึกคัก เรือที่ออกไปได้กุ้ง หอย ปู ปลา กันอย่างอุดมสมบูรณ์ ทำให้การค้าหรือร้านค้าที่ชุมชนประแสพากันคึกคักไปด้วย ทำให้เมืองมีชีวิตชีวา มีทั้งชาวประมง และชาวจีนชาวไทยที่เข้ามาตั้งรกราก ทำมาค้าขาย ตั้งร้านโชห่วย ขายของจิปาถะกันอย่างหนาแน่น ต่อมาเมื่อความเจริญเข้ามามากขึ้น มีถนนหนทางสะดวก เมืองประแสจึงกลายเป็นเมืองผ่านไปยังจันทบุรี ตราด มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต การคมนาคม ทำให้เมืองจากเดิมที่เคยคึกคักกลับมาเงียบลง คนหนุ่มสาวไปทำงานยังต่างถิ่นคงเหลือแต่เด็ก และผู้สูงอายุที่เฝ้าบ้าน อาชีพโดยส่วนใหญ่ของคนในบริเวณบ้านเก่า จะมีการค้าขายเล็กๆ น้อยๆ หรือบางคนว่างงาน

ทางคุณหน่อง ดำรงตำแหน่ง ประธานกลุ่มบ้านเก่าริมน้ำประแส เป็นผู้ดูแลจัดการการจัดตลาดถนนคนเดิน หรือถนนสายวัฒนธรรม มีความต้องการให้มีการพัฒนาชุมชนปากน้ำประแส มีความคึกคัก มีการพัฒนาให้นักท่องเที่ยวรู้จักชุมชนมากขึ้น จึงได้เข้าร่วมโครงการการพัฒนาชุมชนมาโดยตลอด ไม่ว่าจะมาจากหน่วยงานของกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงวัฒนธรรม หรือทางหอการค้า ซึ่งมีสมาชิกในกลุ่มเป็นชาวบ้านที่อยู่อาศัยริมน้ำราว 10-12 ไร่ มีทำน้ำปลา กะปิ เคยแห้ง ขนมหาโรส ขนมเปียะ ขายยาไทย ขายยาสมุนไพร ตัดเสื้อผ้า กางเกงเล ขายอาหารท้องถิ่น และได้ทำหน้าที่จัดตารางการจัดงานถนนคนเดิน นัดแนะกับทางแม่ค้า หรือผู้ประกอบการที่สนใจจะนำสินค้าเข้ามาจำหน่าย และเผยแพร่ผ่านทางเฟสบุ๊คให้นักท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ ทำการชักชวนกลุ่มดูงานในภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในงานถนนคนเดินร้านค้าส่วนใหญ่ที่จำหน่ายจะเป็นอาหารพร้อมรับประทาน ขนม ลูกชิ้นปิ้ง มีเสื้อผ้าของที่ระลึกบ้างจากการดำเนินงานมาระยะหนึ่ง พบว่าโครงการถนนคนเดิน หรือถนนสายวัฒนธรรมในช่วงที่มีการสนับสนุนการดำเนินงานจากเทศบาลจะมีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์เป็นอย่างดี ทำให้มีนักท่องเที่ยวรู้จัก และเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก ทั้งท่องเที่ยวในชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ และตลอดจนได้รับการตอบรับจากโฮมสเตย์ ในการแนะนำลูกค้าที่มาพักให้เข้ามาเที่ยวถนนคนเดิน ซึ่งต่อมาทางเทศบาลได้ยุติบทบาท ในการทำหน้าที่ส่งเสริมประชาสัมพันธ์โครงการถนนคนเดิน ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามายังตลาดถนนคนเดินน้อยลง การตอบรับจากลูกค้ายังไม่ดีเท่าที่ควร ยังไม่สามารถชักชวน หรือดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมได้มากนัก

ตารางการจัดงานถนนคนเดินหรือถนนสายวัฒนธรรมประจำปี 2561 ที่ทางกลุ่มบ้านเก่าริมน้ำประแสเป็นผู้บริหารจัดการ และแจ้งให้ทางลูกค้าทราบผ่านช่องทางเฟสบุ๊ค

1. วันที่ 2 - 4 มีนาคม
2. วันที่ 6 - 8 เมษายน
3. วันที่ 4 - 6 พฤษภาคม
4. วันที่ 1 - 3 มิถุนายน
5. วันที่ 6 - 8 , 27 - 29 กรกฎาคม

6. วันที่ 11 - 13 สิงหาคม
7. วันที่ 7 - 9 กันยายน
8. วันที่ 5 - 7 ตุลาคม
9. วันที่ 2 - 4 พฤศจิกายน
- 10.วันที่ 30 - 2 ธันวาคม
- 11.วันที่ 29 - 31 ธันวาคม

โครงการถนนคนเดินสู่โครงการถนนสายวัฒนธรรม

ได้มีการประสานงานกับทางหน่วยราชการระดับจังหวัด เพื่อขยายช่องทางด้านการตลาด โดยอาศัยการท่องเที่ยวที่มีการเติบโต จากการทำกิจกรรมถนนคนเดิน และการพัฒนาธุรกิจโฮม-สเตย์ และแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการทำโครงการของงบประมาณสนับสนุนของอำเภอ และจังหวัด เพื่อจัดสร้างร้านค้าชุมชน สนับสนุนกิจกรรมถนนคนเดิน ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ให้หลากหลาย เพื่อเป็นการเพิ่มยอดขายให้แก่วิสาหกิจชุมชน และผู้ประกอบการ ศูนย์ทรัพย์สินทางปัญญา และปมเพาะวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ร่วมกับเทศบาลตำบลปากน้ำประแส จัดงานถนนคนเดินขึ้น โดยมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการในชุมชน โดยจัดงานในอาทิตย์แรกของเดือนทุกเดือน เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว และเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ชุมชน เพิ่มช่องทางการตลาดให้ผลิตภัณฑ์ชุมชน และได้มีการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส เพื่อดำเนินกิจกรรมถนนคนเดินทุกเดือนด้วยกลุ่มชุมชนเอง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยได้รับคำแนะนำ และดูแลโดยเทศบาล ในการดำเนินงานจัดถนนคนเดินนี้ ได้รับการสนับสนุนจากโครงการฟื้นฟูเมืองเก่า โดยหน่วยงานภาคเอกชน เป็นผู้นำกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเดิมมีการจัดงานถนนคนเดินเดือนละ 1 ครั้ง แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นถนนสายวัฒนธรรม และต้องการให้นักท่องเที่ยว มาเดินเที่ยวชมเรือนไม้เก่าเลียบบ้านน้ำประแสที่มีบ้านเรือนไม้สมัยโบราณเลียบบ้านน้ำประแส เรือนบางหลังมีอายุนับร้อยปี มีการออกแบบที่มีเอกลักษณ์ และมีลวดลายโบราณ

4. ด้านประเพณี ศิลปวัฒนธรรม

ประเพณีเก่า ชุมชนประแส เป็นชุมชนเก่าแก่ ที่ตั้งอยู่ริมปากแม่น้ำ ทำให้มีประวัติเป็นมาที่ยาวนานประกอบกับการมีทำเลที่ตั้งเป็นจุดยุทธศาสตร์จึงทำให้มีประวัติสำคัญทางเศรษฐกิจ การตั้งปากอ่าวไทย ทำให้ในอดีตเป็นแหล่งค้าขายที่เจริญรุ่งเรือง มีการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนที่อพยพมาจากเมืองจีน ทำให้ประแสเป็นเมืองค้าขายและเมืองท่าประมง ประเพณีทั้งหลายจึงเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตทางน้ำ ซึ่งประเพณีหลักที่น่าสนใจของประแส ได้แก่

4.1 ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีสงกรานต์ จัดขึ้นในวันสงกรานต์เป็นประจำทุกปี มีงานฉลองรื่นเริง มีประเพณีทางศาสนา จัดขึ้นที่วัดตะเคียนงาม มีการก่อกองทรายที่วัด มีการละเล่นพื้นบ้าน เช่น ทอยסהบ้า แม่ศรีแม่เรือน ตำครกตำสาก

4.2 แม่ศรีแม่เรือน และตำครกตำสาก เป็นการละเล่นเกี่ยวกับความเชื่อของคนในชุมชนเกี่ยวกับวิญญาณที่จะมาเข้าสิงสาวบริสุทธิ์ เพื่อบอกกล่าวทำนายเรื่องราวความเป็นไปของชุมชน

4.3 ประเพณีลอยส่ง เป็นประเพณีที่จัดขึ้นประจำปีหลังจากประเพณีสงกรานต์ เป็นความเชื่อของคนในชุมชน ในการทำบุญ เพื่อล้างเอาความชั่วร้ายออกไปจากชุมชน และทำบุญ

ให้กับวิญญาณในชุมชน โดยเชื่อว่า หากปีใดที่ไม่ได้ทำบุญสงจะมีเรื่องเลวร้ายเกิดขึ้นในชุมชน เช่น มีเด็กจมน้ำตาย เป็นต้น ประเพณีลอยส่งจะเริ่มต้นจากชุมชนที่อยู่ด้านบนสุดคือหมู่ที่ 4 นาซา และค่อยๆ ส่งต่อที่ละหมู่บ้านไปยังหมู่ที่ 7 หมู่ 3 เรียงไปเรื่อยๆ จนไปถึงหมู่ที่ 1 ซึ่งอยู่ปลายชุมชนและอยู่บริเวณปากแม่น้ำ จะทำการลอยส่งสิ่งไม่ดีออกไปยังทะเล ลักษณะของพิธีคือ การสร้างเรือจำลองที่ทำด้วยดอกหมาก แต่ปัจจุบันใช้โฟมทำแทนดอกหมากข้างในเรือจะบรรจุด้วยดอกไม้ ข้าวสาร อาหารแห้ง หอมกระเทียม หลังจากนั้นจะมีการนิมนต์พระสงฆ์ ทำบุญอุทิศส่วนกุศล เพื่อทำบุญให้กับวิญญาณต่างๆ และลอยส่งไปไม่ได้ออกไปจากชุมชน สุดท้ายเมื่อถึงหมู่ที่ 1 จะทำการลอยส่งไม่ดีทั้งหมดลงทะเลไป

4.4 ประเพณีลอยกระทง งานลอยกระทงเป็นประเพณี ที่จัดขึ้นประจำปีในวันเพ็ญเดือน 12 เดิมจัดงานบริเวณกลางหมู่บ้าน ปัจจุบันได้จัดงาน 2 จุด ได้แก่ การจัดงานรื่นเริงบริเวณกลางหมู่บ้าน และจัดบริเวณลอยกระทงบริเวณเรือรบหลวงประแส โดยในงานประเพณีลอยกระทง จะมีการจัดงานรื่นเริง มีการละเล่นร้องรำ มีการประกวดที่สำคัญคือ ประกวดเทพีชมงาน โดยการให้คณะกรรมการตามหาคนทั่วไปที่เข้าร่วมงานที่กำลังเดินอยู่ในงานประเพณีลอยกระทงที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เข้ามาร่วมประกวดเทพีชมงาน ที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน ร่าเริงแก่คนทั่วไป โดยรางวัลที่ได้ก็คือ หม้อ กะละมัง เครื่องครัว ซึ่งสวนใหญ่ผู้ได้รับรางวัลก็จะทำการบริจาคเป็นของใช้เข้าวัด

4.5 ประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ ประเพณีเฉพาะของชุมชนประแส เป็นการทอดผ้าป่าควบคู่กับการทำบุญในสายน้ำประแส โดยการทอดผ้าป่าจะทำโดยชาวบ้านที่มีเจตนารมณ์ในการถวายผ้าป่าจะลงรายชื่อไว้ที่วัดตะเคียนงาม หลังจากนั้นวัดจะทำการเขียนฉลากผ้าป่าของชาวบ้านทุกคน พร้อมระบุหมายเลขผ้าป่าของแต่ละบ้านติดไว้ที่พุ่มผ้าป่า ที่วางไว้ประจำหน้าบ้านของตน หลังจากนั้นพระสงฆ์ที่มาจากทั่วสารทิศจะทำการจับฉลากผ้าป่า เมื่อได้หมายเลขใดก็จะไปทำการชักผ้าป่าหน้าบ้านเรือนของชาวบ้านตามหมายเลขที่ตนจับได้ หลังจากนั้นจะมีการทำบุญผ้าป่ากลางน้ำ โดยการนิมนต์พระสงฆ์เรือ เพื่อสวดมนต์ ทำพิธีในเรือในแม่น้ำประแส มีการแห่ขบวนตัวแทนจากแต่ละหมู่บ้านและสาวงาม กลองยาว เพื่อความรื่นเริง ร่วมลงเรือเพื่อแห่ผ้าป่า เรียกว่า แห่ผ้าป่ากลางน้ำ ในอดีต ชาวบ้านจะร่วมมือร่วมใจกันทำกับข้าวกับปลา เพื่อมาเลี้ยงผู้มาร่วมงาน ปัจจุบันประเพณีแห่ผ้าป่ากลางน้ำได้น่ากลับมาจัดใหม่ แต่ในปัจจุบันจำนวนเรือที่ร่วมแห่ผ้าป่ากลางน้ำได้ลดน้อยลง

4.6 ประเพณีเกี่ยวกับกรมหลวงชุมพร ประเพณีเกี่ยวกับกรมหลวงชุมพร จัดขึ้น ณ ศาลกรมหลวงชุมพร อยู่ภายใต้การดูแลของกองทัพเรือร่วมกับชาวประแส ซึ่งจะมีงานใหญ่หลักๆ ปีละ 2 ครั้ง ได้แก่ งานคล้ายวันสวรรคต ของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ โดยในงานวันนี้จะมีพิธีการบวงสรวง วางพวงมาลา และประเพณีวันคล้ายวันพระราชสมภพของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ในงานวันนี้จะมีพิธีบวงสรวง บายศรี เพื่อความเป็นสิริมงคล ชาวบ้านจะจัดทำอาหารคาวหวานที่เป็นสิริมงคลมาถวายอย่างครบครัน เพื่อความเป็นสิริมงคลในชีวิตและการทำงาน

โฮมสเตย์ที่พักและบริการท่องเที่ยวอื่นๆ

การพัฒนาโฮมสเตย์ "ประแส" เป็นชุมชนโบราณที่อนุรักษ์บ้านเก่าที่ตั้งอยู่บนถนนเลียบริมแม่น้ำ และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมโบราณของเมืองท่าสำคัญฝั่งทะเลตะวันออกที่เปิดให้นักท่องเที่ยวมาพักค้างแรมในแบบโฮมสเตย์ เป็นที่พักผ่อนแบบสัมผัสวิถี

ชนบทพักอาศัยกับเจ้าของบ้านดูญาติมิตร เพื่อจะได้สัมผัสกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมชนบทที่อยู่ห่างไกลจากความเจริญอย่างแท้จริง ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการโฮมสเตย์ โดยมีเทศบาลตำบลปากน้ำประแส สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง และสำนักงานการท่องเที่ยว และกีฬาจังหวัดระยอง เป็นหน่วยงานสนับสนุน พร้อมทั้งนำชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในตำบลปากน้ำกระแส โดยมีเจ้าของบ้านเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวตามที่ต่างๆ ประแสโฮมสเตย์ โดยมีโฮมสเตย์อยู่มาหลายหลัง ซึ่งมีการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย จากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา เริ่มจัดตั้งขึ้น เมื่อปี พ.ศ.2549 โดยการบริหารงานของคณะกรรมการบริหารจัดการโฮมสเตย์

ด้านการบริการท่องเที่ยว

ทางชมรมสามล้อได้จัดนำรถสามล้อเข้ามาร่วมในการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการนั่งรถสามล้อเที่ยวเมืองประแส กำหนดเส้นทางท่องเที่ยวรูปแบบกิจกรรมที่น่าสนใจ

1. ชมเรือรบหลวงประแส (15 นาที)
2. นั่งรถไปหมู่บ้าน (10 นาที)
3. ชมทุ่งโปรงทอง (15 นาที) + เดินทาง 10 นาที
4. ชิมชาใบชาคู่ ผลิตภัณฑ์ชุมชน (15 นาที) + เดินทาง 10 นาที
5. ชมต้นตะเคียน 500 ปี (10 นาที)
6. ชม ชิม ซอปลาดชุมชน บ้านพิพิธภัณฑ์ เข้าทางตลาด (30 นาที)
7. ชมคานเรือ (15-20 นาที)
8. ให้อาหารหลวงชุมพร (10 นาที)
9. ชมวิวจากสะพานประแสสินธุ์ 360 (10 นาที)
10. วัดแหลมสน (10 นาที)

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคชุมชนปากน้ำประแส

ทางชมรมได้ทำการร่วมกันจัดทำแผนการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชาวชุมชนมีความคิดเห็นร่วมกันในการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีการร่วมประชุมและลงความเห็นในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

จุดแข็ง

1. ชุมชนปากน้ำประแสเป็นชุมชนประมงทะเลมีวัดฤดูติบและผลิตภัณฑ์จากทะเลทั้งสดและแปรรูป อาทิ ปลาหมึกสด ปลาเกาเค็ม กะปิ เคียงแห้ง น้ำปลา กุ้งหวาน
2. มีการทำประมงพื้นบ้าน มีสถานที่อนุบาลหอยนางรม อวนปู อวนกุ้ง ปลาในกระชังคราด หอย และมีกิจกรรมนั่งเรือชมคลองแสมผู้ ดูนกทะเล ดูการคราดหอย
3. มีการคานเรือ (ซ่อมเรือ) มาตั้งแต่สมัยโบราณและยังคงอนุรักษ์มาไว้จนถึงปัจจุบัน
4. มีสถานที่ท่องเที่ยวที่โดดเด่นของฝั่งทะเลตะวันออก เช่น ทุ่งโปรงทองสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ริมป่าชายเลนที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติ เนื้อที่ป่าชายเลน 6,000 ไร่ และมีทางเดินไม้ระยะทาง 2.3 กิโลเมตร อนุสรณ์เรือรบหลวงประแส สะพานประแสสินธุ์ ชายหาดแหลมสน ซึ่งเป็นชายหาดที่ยาวสวยโค้งไปตามคิ่งน้ำ เป็นสถานที่พักผ่อนเล่นกีฬาทางน้ำเป็นจุดดึงดูด

ให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว มีบ้านเรือนไม้เก่าแก่อายุประมาณ 80 -100 ปี (บางหลังมีอายุมากกว่า 100 ปี) ตั้งอยู่ริมแม่น้ำประแส ตลอดเส้นทางยาวประมาณ 2 กิโลเมตร ประกอบกับมีบ้านเพ็ญ ประตู่ไม้ ธรณีประตู หน้าต่างบานสั้น สีไม้ ความกว้างของแผ่นไม้ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ทางชุมชนอย่างยาวนาน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน คือ ศาลเจ้า ศาลเจ้าแม่ตะเคียน ที่เป็นเคารพของคนในชุมชน สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชนทางด้านศาสนาและความเชื่อได้แก่ คือ ศาลเจ้า ศาลเจ้าแม่ตะเคียน และศาลอื่นๆดังนี้

- 4.1 ศาลเจ้าพ่อแหลมสน
- 4.2 ศาลเจ้าพ่อประแส
- 4.3 ศาลเจ้าพ่อก้ออีไทรย้อย
- 4.4 ศาลเจ้าพ่อแช่ต้น
- 4.5 ศาลเจ้าพ่อกลางถิ่นทอง
- 4.6 ศาลเจ้าเซงจ้อยโจวซ้อกง (โรงเจประแส)
- 4.7 ศาลเจ้าพ่อแสมภู
- 4.8 ศาลเจ้าพ่อกระโปรงทอง
- 4.9 ศาลเสด็จเตี้ย กรมหลวงชุมพร
5. มีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ คือ ชาใบชู่ชาสมุนไพรจากธรรมชาติ
6. มีสวนผลไม้และเป็นแหล่งวัตถุดิบของสินค้าเกษตรในชุมชน อาทิ มะม่วงมันนาซา แปรรูปมะม่วงกวน มะพร้าว เป็นต้น ประกอบกับมีผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นของที่ระลึกจากไม้ อาทิ แผ่นป้ายชื่อไม้ ป้ายมงคล เป็นต้น
7. มีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์แห่งเดียว คือ ทอดผ้าป่ากลางน้ำ เทศกาล 12 เดือน
8. มีประเพณีที่สำคัญ คือ การทำบุญส่งจัดขึ้นในช่วงหลังเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี โดยจะทำบุญส่งต่อเนื่องกันเริ่มต้นจากหมู่ 4 และทำไปเรื่อยๆจนครบทุกหมู่
9. มีเครื่องมือทำทองที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากในอดีตมีความเจริญรุ่งเรืองมาก
10. มีเส้นทางท่องเที่ยวเชิงกีฬา เช่น กิจกรรมปั่นจักรยานเชื่อมโยงไปยังจังหวัดอื่นๆ

จุดอ่อน

1. ผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูปยังไม่หลากหลายชาวบ้านขาดทักษะในการแปรรูปในขั้นสูงรวมถึงผลิตภัณฑ์ประเภทอื่น เช่น ขนมลูกจ้อย ขนมไทย ข้าวเกรียบใบชาชู่ เป็นต้น ขาดการให้รายละเอียดสินค้าในการส่งเสริมการขาย
2. นักท่องเที่ยวสนใจกิจกรรมการเยี่ยมชมการแปรรูปอาหารทะเล แต่ยังไม่สามารถพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากกระบวนการผลิตยังไม่ถูกสุขลักษณะ หรือหลักเกณฑ์ที่ดีในการผลิตอาหาร
3. ในช่วงฤดูฝน หรือฤดูมรสุมจะไม่สามารถออกเรือได้ บางครั้งทำให้สินค้าทางทะเลขาดตลาด

4. การหาวัตถุดิบจากธรรมชาติเริ่มขาดแคลน อาทิ สัตว์น้ำทางทะเลจึงต้องหาวัตถุดิบจากภายนอกชุมชน ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น หรือได้กำไรลดลง
5. ผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทผลไม้ อาทิ มะม่วงมันนาซาออกตามฤดูกาล จึงไม่สามารถมีจำหน่ายได้ตลอดทั้งปี
6. ขาดศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ควรพัฒนาสถานที่ผลิตขาใบของกลุ่มของนายชะโลม วงศ์ทิม เป็นสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน เนื่องจากสถานที่ตั้งเอื้ออำนวย และมีนักท่องเที่ยวรู้จัก และแวะเวียนเข้ามา และลุงชโลมยังเป็นปราชญ์ชุมชนผู้มีความรู้ในเรื่องชุมชน
7. ตลาดเช้าภายในชุมชนบ้านเรือนไม้เก่าแก่ (หรือบริเวณถนนคนเดิน) มีเวลาเปิด-ปิด ที่ในช่วงเช้า 04.00-09.00 น.เป็นช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวแน่น
8. ชาวชุมชนที่อยู่ห่างไกลไม่ได้รับข่าวสาร ไม่มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ ถนนคนเดิน
9. กิจกรรมการท่องเที่ยวยังมีน้อย และซ้ำเดิม
10. ชาวบ้านขาดทักษะการประชาสัมพันธ์ผ่านการเล่าเรื่องราวชุมชน (Story telling) ให้นักท่องเที่ยวฟัง ซึ่งเป็นเสน่ห์ของการท่องเที่ยวชุมชน
11. ป้ายประชาสัมพันธ์บอกแหล่งการท่องเที่ยวยังมีน้อย ทำให้นักท่องเที่ยวหลงทาง
12. ขาดการประชาสัมพันธ์การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

โอกาส

1. ใกล้แหล่งวัตถุดิบอาหารทะเล ทำให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากทะเลได้หลากหลายมากขึ้น
2. มีโอกาสในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางทะเล เช่น กิจกรรมการตกปลาหมึก ช่วงกลางคืน
3. มีโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบวิถีชุมชน หรือการใช้ชีวิตริมทะเลของชุมชน อาทิ การชมวิถีชีวิตริมน้ำ การนั่งเรือชมธรรมชาติแม่น้ำประแส เชื่อมโยงไปอำเภอเนินขม ซึ่งมีกิจกรรมการดูนก ดูเหยี่ยว หรือกิจกรรมชมกระชังเลี้ยงปลา การเดินชมบ้านเรือนโบราณเสียบริมน้ำ กระบวนผลิตกะปิ น้ำปลา และการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูป การยกเคย
4. แนวโน้มทางการตลาดของในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำลังได้รับความนิยมมากขึ้นทำให้ชุมชนปากน้ำประแสมีโอกาสทางการตลาดมากขึ้น

อุปสรรค

1. วัตถุดิบจากธรรมชาติเริ่มขาดแคลน อาทิ กุ้ง หอย ปู ปลา เคย และสัตว์น้ำทางทะเล อื่นๆ จึงต้องนำเข้าวัตถุดิบจากภายนอกชุมชน เข้ามาแปรรูปเป็นกะปิ น้ำปลา เคยแห้ง ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับกลยุทธ์ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน
2. วัตถุดิบในการผลิตขาใบกลุ่มที่พึ่งพิงจากธรรมชาติ ต้นขลุ้เองตามธรรมชาติ ทำให้บางช่วงเวลาขาดวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต หรือวัตถุดิบมีคุณภาพที่ไม่ได้มาตรฐานมียอดอ่อนน้อย เมื่อยอดสิ่งซื้อในปริมาณที่มากจะ ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อตลาดได้ทันเวลา

3. ขาดแรงงานในการผลิตสินค้า เนื่องจากคนวัยหนุ่มสาว หรือวัยทำงานเข้าไปทำงานในตัวเมืองหรือในย่านอุตสาหกรรมมากขึ้น ดังนั้นในชุมชนจะมีผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ส่งผลต่อการผลิตทำให้ไม่สามารถมาผลิตอย่างสม่ำเสมอ

4. ในช่วงฤดูฝน หรือฤดูมรสุมอาจเป็นอุปสรรคในการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส

5. ภาวะทางเศรษฐกิจไม่แน่นอนส่งผลต่อการจับจ่ายใช้สอย และการท่องเที่ยวของประชาชน

แผนการท่องเที่ยวชุมชนที่ชาวบ้านได้ร่วมกันคิดขึ้นมา โดยมีการแยกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวผลิตภัณฑอาหารหรือเมนูของเด็ดแนะนำและสุดยอดผลิตภัณฑของฝากดังนี้

ตารางที่ 2 - 2 ตารางแสดงสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนปากน้ำประแส

สถานที่ท่องเที่ยวเด่น 9	เมนูเด็ด 5	สุดยอดผลิตภัณฑ 5
1. .ทุ่งโปรงทอง	1. ทอดมันประแส	1. กะปิ
2. อนุสรณ์เรือรบหลวงประแส	2. หอยปากเป็ดดอง	2. น้ำปลา
3. สะพานประแสสิน	3. ก๋วยเตี่ยวผัดเปรี้ยวหวาน	3. ซาโใบขลู่
4. ตลาดปากน้ำประแส (บ้านเก่า)	4. ปลาฮือแซและน้ำยำ	4. ปลากรอบ
5. ศาลกรมหลวงชุมพร	5. ห่อหมกปลาอินทรี	5. ปลาเค็ม
6. วัดแหลมสน		
7. เกาะมันใน		
8. ต้นตะเคียน 500 ปี		
9. .บ้านพิพิธภัณฑ		

ที่มา : ผู้วิจัย, 2561.

ในขั้นตอนที่ 2 ของโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ กระทรวงอุตสาหกรรม จะเป็นการนำทุนต่างๆ ที่ชุมชนมีนำไปเข้าสู่กระบวนการสร้างสรรค์พัฒนา และบริการมีผู้เข้าร่วมโครงการได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ บริการ และการพัฒนาสินค้าด้านการท่องเที่ยว ดังนี้

1. ร้าน ซ.ปลากรอบ ผู้ผลิตอาหารทะเลแปรรูป
2. ร้านสมุนไพรสุดตม
3. ร้านกะปิ คูนเคย
4. ร้านกะปิ นางเยาว์
5. ร้านหลิบูติก จำหน่ายกางเกงเล
6. ร้านกะปิยุทธหัตต์
7. ผลิตภัณฑซาโใบขลู่
8. ร้านเนี้ยวของที่ระลึกจากประแส

9. ร้านลลิตาแปงปิ่น
10. แสงมุกดาโฮมสเตย์
11. บ้านخانสมุทรโฮมสเตย์
12. ร้านป่าผ่อง อาหารทะเลแปรรูป กุ้งหวานป่าเล็ก
13. บ้านชนะชลโฮมสเตย์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิศารัตน์ วรประดิษฐ์ (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบนพื้นที่สีเขียวบางกระเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการท่องเที่ยวได้จะต้องมีองค์ประกอบครบทั้ง 5 ประการ คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตาม การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา รวมถึงการจัดการท่องเที่ยว มิใช่หน้าที่ของผู้ใดผู้หนึ่ง แต่ทุกคนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมจึงจะประสบผลสำเร็จ โดยมีข้อเสนอในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 6 ตำบล ทุกตำบลได้ผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และทั่วถึง ทั้งนี้การพัฒนาการท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงเอกลักษณ์ วัฒนธรรมและวิถีชุมชนดั้งเดิมท้องถิ่นควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ

สุรัสวดี ดีเจริญ (2553) ได้ทำการศึกษาถึงเรื่อง อำนาจเชิงวัฒนธรรมในบริบทการเมืองระหว่างประเทศ กรณีศึกษาการส่งออกวัฒนธรรมเกาหลี ซึ่งเป็นการส่งออกวัฒนธรรมเป็นสินค้าส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นอาหาร วัฒนธรรมทางด้าน การแต่งกาย ภาษา การท่องเที่ยว ผ่านการใช้สื่อต่างๆ โดยตกผลึกความคิด การนำเสนอ การหาจุดขาย การสร้างฐานลูกค้าที่แตกต่างจากญี่ปุ่น รวมถึงการขายการนำเสนออย่างต่อเนื่อง รวมถึงกลยุทธ์การ แลกเปลี่ยนตรา หรือไฮดอลระหว่างประเทศ การที่สังคมไทยโดยวัยรุ่นไทยบริโภคสินค้า ไม่ใช่แค่ สินค้าเท่านั้น แต่วัฒนธรรมยังได้ถูกเผยแพร่เข้ามายังตัวลูกค้าด้วย ซึ่งส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของเกาหลีได้ด้วย

ดวงจันทร์ นาชัยสินธุ์ (2557) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหัตถกรรมพื้นเมืองด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ณ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนำไปสู่ปฏิบัติการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อตอบสนองต่อตลาดการท่องเที่ยว โดยนำทฤษฎีวัฒนธรรมของ ท้องถิ่นนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค (SWOT ANALYSIS) และ นำมาผสมผสานกับเทคนิคเฉพาะท้องถิ่นที่อาจจะเลียนแบบ ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์สะท้อน ภูมิปัญญาภายใต้แนวคิดในเชิงธุรกิจ ทำให้สินค้าที่เกิดโดยชุมชนมีอัตลักษณ์โดดเด่น ในขณะเดียวกัน สามารถตอบสนองต่อการตลาดในปัจจุบันได้อีกด้วย ด้านของแนวคิดในการพัฒนาสินค้าและ ผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว การตลาดสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งจะมีแนวคิดที่แตกต่างไปจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อการจำหน่ายโดยทั่วไปเนื่องจากอุตสาหกรรมสินค้าของฝาก เป็นอุตสาหกรรมที่มีการผลิต และการออกแบบที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากการผลิตในเชิง พาณิชยที่เน้นการผลิตในลอตใหญ่ ส่วนการผลิตสินค้าเพื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะเน้นการ ออกแบบที่เหมาะสม สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น การนำทุนชุมชนที่มีอยู่มาผ่านกระบวนการวิจัยและ

พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งต้องอาศัยแนวคิด ทฤษฎีเศรษฐกิจสร้างสรรค์เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ให้แก่กลุ่มผู้บริโภคกลุ่มเดิมที่ เปลี่ยนบทบาทมาเป็นนักท่องเที่ยว

ศิริพร ศรีสินธุ์โร บุรินทร์ ศรีสมถวิล (2557) ได้ศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรม วัฒนธรรม (Cultural Industries) ในชนบทของประเทศจีน ซึ่งรัฐบาลจีนกำลังให้การสนับสนุนอย่าง กว้างขวาง และส่งเสริมอย่างสำคัญต่อชนบทจีน วิธีการศึกษาคือการใช้การวิจัยเอกสารภาษาจีน เป็นหลัก โดยเลือกกรณีศึกษา 2 กรณีคือ โจวจวง หมู่บ้านโบราณกลางน้ำในเขตซูโจว มณฑลเจียงซู และเมืองโบราณต้าเหยียนลี่เจียง มณฑลฉวนหนาน (ยูนนาน) โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่

1. ศึกษากระบวนการสร้างและจัดการอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในชนบทของประเทศจีน
2. ศึกษาผลกระทบของอุตสาหกรรมวัฒนธรรมที่มีต่อชนบทและภาคการเกษตรของจีน
3. ศึกษาปรากฏการณ์อุตสาหกรรมวัฒนธรรมในชนบทจีน เพื่อเป็นบทเรียนสำหรับ

ประเทศไทย

ผลการศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในชนบทจีน จากประสบการณ์ของโจวจวง และลี่เจียงสรุปได้ว่า เงื่อนไขของความสำเร็จและล้มเหลวของอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในชนบทจีน เกี่ยวข้องกับ

1. บทบาทของภาครัฐและประสิทธิภาพของกลไกรัฐ
2. บริบทของท้องถิ่นและมรดกทางวัฒนธรรม
3. พลังของโลกาภิวัตน์และบทบาทขององค์การระหว่างประเทศ
4. นวัตกรรมการบริหารจัดการอุตสาหกรรมวัฒนธรรม
5. ปฏิบัติการที่มาจากฐานของการสั่งสมความรู้และการวิจัย

นอกจากนี้การพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในชนบทยังจำเป็นต้องตระหนักถึง ผลกระทบ และขีดจำกัดของการพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรมไปพร้อมกันด้วย ในปัจจุบัน อุตสาหกรรมวัฒนธรรมได้กลายเป็นทั้งแนวคิด และปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมที่มีความ หลากหลาย มีพลวัตสูงยิ่ง และต้องการการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะโดยการลงพื้นที่ศึกษาภาคสนามระยะยาว และการศึกษาวิจัยข้ามวัฒนธรรม

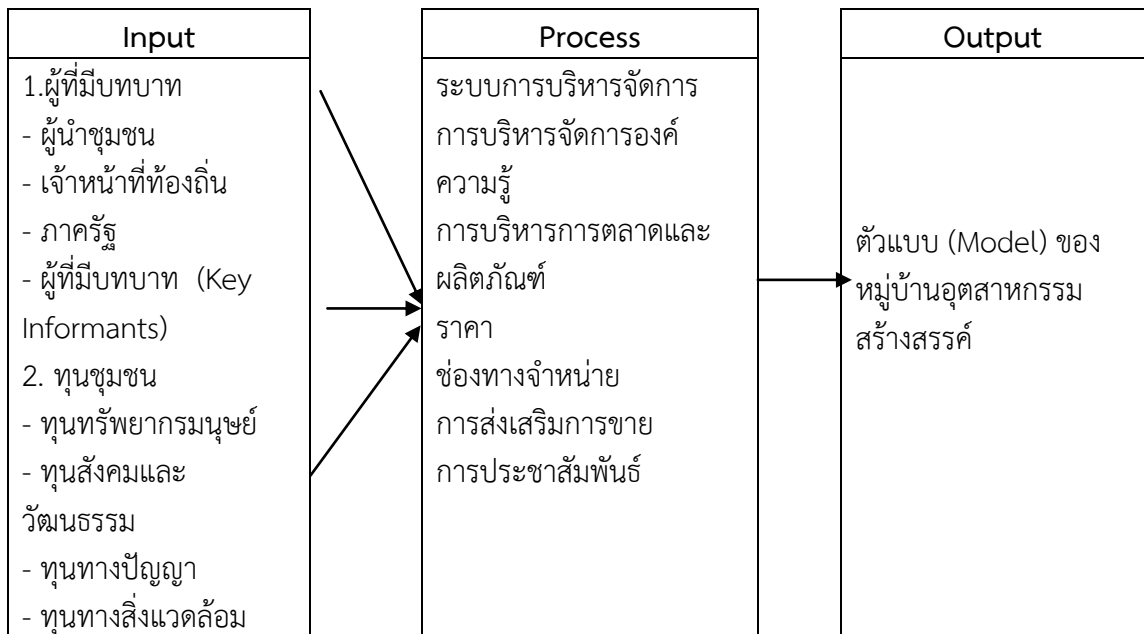
สถาปนิก นามวงษ์ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านนาต้นจั่น อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นหนึ่งใน 9 ของหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ พบว่า การ พัฒนาของหมู่บ้านท่องเที่ยวนั้น มีระยะการพัฒนาเป็นระยะ โดยแบ่งเป็น 5 ระยะ คือ ระยะแรงบันดาลใจ ระยะการเริ่มต้น ระยะสู่การปฏิบัติการ ระยะการแตกหน่อเติบโต และระยะผลิดอกออกผล โดยมีปัจจัยเงื่อนไขในหลายด้านประกอบกัน ส่วนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นที่เห็นชัดคือ การยึดติดกับ ผู้นำการท่องเที่ยวเพียงคนเดียว ขาดการทำแผนท่องเที่ยวชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวเหมือนเดิม ขาดทักษะด้านภาษาอังกฤษ สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ขาดผู้สืบสาน

พีรวงศ์ จาตุรงค์กุล (2560) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม (Cultural Industry) กรณีศึกษาชุมชนประแส ต.ประแส อ.แกลง จ.ระยอง ได้พบแนวทางในการสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นว่า มีแนวทางในการดำเนินงานและ บริหารจัดการแบบชุมชนมีส่วนร่วม การพัฒนาและรักษาสมดุลทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม

และด้านสิ่งแวดล้อม ใช้แนวทาง“ศาสตร์พระราชา” เป็นปรัชญา และแนวทางหลักในการพัฒนา เพื่อความยั่งยืน โดยการนำหลักภูมิสังคม เข้าใจ-เข้าถึง-พัฒนา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน มาปรับใช้กับบริบทของชุมชนอย่างเหมาะสม

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีความต้องการเก็บข้อมูลที่หลากหลายเพื่อให้เกิดความเข้าใจในบริบทของการวิจัยจึงสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

สรุป

สภาพปัจจุบันโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนปากน้ำประแส้นั้นพบว่า โครงการดังกล่าวเริ่มดำเนินการมาระยะหนึ่ง มีการพัฒนาระดับการท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส้ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ชุมชนปากน้ำประแส้เป็นชุมชนชาวประมง โดยมีการทำประมงชายฝั่ง เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าไปยังหมู่บ้าน จะพบเห็นการทำประมงบริเวณริมแม่น้ำประแส มีเรือประมงจอดอยู่เรียงรายพร้อมกับมีคานเรือที่ทำหน้าเสมือนอุจาดเรือ และซ่อมแซมเรือ มีสินค้าอาหารทะเลแปรรูป เช่น กะปิ น้ำปลา เคยกแห้ง มีผลไม้สด และแปรรูปจำหน่ายในตลาด เป็นจำหน่ายในรูปแบบร้านชำของชาวบ้านพร้อมกันสมุนไพรรท้องถิ่น ในส่วนผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์นั้น มีการผลิตจำหน่ายอยู่แต่ด้วยปัจจัยหลายประการ เช่น ปัจจัยทางการลงทุน ปัจจัยการจัดหาวัตถุดิบและปัจจัยทางด้านแรงงาน ส่งผลทำให้การผลิต

สินค้าที่ระลึกหลายรายการยังอยู่ระหว่างการพิจารณาตัดสินใจดำเนินงาน แม้กระทั่งการผลิตอาหารพื้นถิ่นเอง เช่น กะปิ ยังพบกับความท้าทายหลายประการ อาทิเช่น การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทรัพยากรทางทะเลลดลง ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น สถานะเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอน ปัจจัยด้านแรงงานที่มีการอพยพย้ายถิ่นไปทำมาหากินต่างถิ่น ทิ้งไว้แต่ผู้สูงอายุ และเด็กเล็ก ขาดการสานต่อจากรุ่นพ่อแม่มายังผู้ประกอบการรุ่นใหม่ แต่มีผู้ประกอบการบางรายที่เล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนี้ไว้ โดยยังคงรักษารูปแบบการผลิตแบบโบราณไว้อยู่ ส่งผลทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีคุณภาพดีและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แม้ว่าจะเผชิญความเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ชุมชนปากน้ำประแสยังคงเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวที่ยังได้รับความนิยมไม่เสื่อมคลาย โดยเฉพาะในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และการอนุรักษ์ได้กลายเป็นกระแสสังคมที่คนรุ่นใหม่ตระหนักมากขึ้น โดยมีทุ่งโปรงทองเป็นแม่เหล็กที่สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่น และเป็นตัวเชื่อมโยงที่สำคัญในการกระจายนักท่องเที่ยวไปสู่แหล่งท่องเที่ยวแห่งอื่น และยังคงก่อให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างจากเดิม อาทิเช่น การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การวิ่งมาราธอน การปั่นจักรยาน กิจกรรมทางทะเลและชายหาด โดยมีการท่องเที่ยวในรูปแบบหมู่คณะการดูงาน การทำกิจกรรมของคณะนักศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบริษัท ห้างร้าน ส่งผลให้ธุรกิจที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์มีการตื่นตัวในการต้อนรับนักท่องเที่ยวมีแนวคิดริเริ่มในการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามให้มีมาตรฐาน และความปลอดภัย รวมถึงการเปิดบริการร้านอาหาร และที่นั่งพักผ่อนสบาย ร้อน ห้องน้ำ ห้องพักผ่อนค้ำคืนที่มีมาตรฐานระดับโรงแรม เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบความสะดวกสบาย แม้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังชุมชนปากน้ำประแสมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี แต่จากการสัมภาษณ์ชาวชุมชนบางส่วนให้ข้อคิดเห็นว่านักท่องเที่ยวมาเที่ยวเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเดิมยังไม่กระจายไปทั่ว ซึ่งในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น จะต้องให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินงาน ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มใดเพียงกลุ่มหนึ่ง

บทที่ 3

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานหมู่บ้านอุตสาหกรรม สร้างสรรค์ชุมชนปากน้ำประแส

เมื่อดำเนินการลงพื้นที่ชุมชนปากน้ำประแส ได้พบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในหลายมิติ ซึ่งมาจากการสังเกตสัมภาษณ์และการสอบถามชาวชุมชนปากน้ำประแส ได้ข้อค้นพบปัญหา อุปสรรค โดยแยกตามปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกดังนี้

ปัจจัยภายในพิจารณาตามแนวทางการพัฒนา 4 มิติ (4-P)

1. People (ด้านชุมชน)

1.1 ประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้ขาดแรงบันดาลใจในการทำงาน หรือกิจกรรมใดๆ เนื่องจากจากอายุค่อนข้างมากแล้ว จึงไม่มีกำลังใจในการคิด หรือทำการใดในวันข้างหน้า ประกอบกับเริ่มแรกรวมตัวกัน จึงส่งผลให้ชุมชนปากน้ำประแสเป็นชุมชนที่ค่อนข้างเงียบเหงา โดยเฉพาะเมื่อเดินเที่ยวในตลาดชุมชนหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส ในตอนกลางวันจะพบร้านค้า หรือบ้านเรือนปิดบ้านใส่กุญแจ เนื่องจากมีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของผู้สูงอายุเอง และไม่สะดวกในการต้อนรับแขก

จากการสัมภาษณ์ของคุณสุภาพร ยอดบริบูรณ์ ซึ่งเป็นประธานชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแสได้ประสบปัญหาในเรื่องการจัดงานตลาดถนนคนเดิน ซึ่งต้องอาศัยพ่อค้าแม่ค้าจากอำเภอใกล้เคียงเข้ามาขายที่ถนนคนเดิน เพราะสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุอาจไม่สะดวกในการจัดทำ หรือผลิตสินค้ามาจำหน่าย เพราะต้องไปจัดหาวัตถุดิบจากที่ไกล หรือตลาดในละแวกนั้น ซึ่งไม่สะดวกในการเดินทางไปกลับ และจัดเตรียมของ เพื่อจำหน่าย และหากไม่มีร้านจำหน่าย เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามา ก็จะพบกับความผิดหวัง จึงต้องมีเครือข่ายพ่อค้าแม่ค้าจากภายนอก

1.2 ประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้พบปัญหาในหลายด้าน เช่น การบริหาร และการเข้าใจตลาด ตลาดในปัจจุบัน ซึ่งจะแตกต่างจากตลาดในอดีต ทั้งในด้านการทำการตลาดที่ต้องอาศัยจังหวะความรวดเร็ว พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูลก่อนตัดสินใจมาเที่ยว ลูกค้าจะหาข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ที่พัก ที่กิน สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ รูปภาพที่ปรากฏต้องสวยงามเชิญชวนให้น่ามาเที่ยว ถ่ายรูปให้น่าสนใจ ถ่ายทอดเรื่องราวชุมชนได้เป็นอย่างดี และลูกค้าจะใช้โซเชียลมีเดียในการติดต่อ สอบถามข้อมูลจากโฮมสเตย์ หรือร้านอาหาร ตลอดจนช่องทางอื่นที่ลูกค้าสามารถติดต่อได้ ซึ่งหากเป็นลูกค้าวัยรุ่นในปัจจุบันต้องอาศัยความรวดเร็วในการตอบลูกค้า หากลูกค้ามีลักษณะเป็นกลุ่มลูกค้าองค์กร มักจะใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลนานกว่า ซึ่งผู้ประกอบการและเจ้าของกิจการจะต้องเข้าใจ และมองใจลูกค้าให้เป็นที่ต้องการอะไร ซึ่งเป็นการตลาดในยุคใหม่ที่ผู้ประกอบการ หรือเจ้าของกิจการต้องทำความเข้าใจ ซึ่งหากไม่เข้าใจจะไม่สามารถเข้าถึงใจของลูกค้ากลุ่มนี้ได้

คุณลักขณา ป็องหมู่ คุณไพเราะ ชัยชล คุณอัปสร บัวคลี สมาชิกชุมชนหมู่ 2 ได้ให้สัมภาษณ์ว่า คนเดินถนนคนเดินส่วนใหญ่อยากพบอยากเจอสินค้าที่แปลกตา สินค้าท้องถิ่น แต่ที่ชุมชนปากน้ำประแสมีของแบบนี้ ซึ่งของในปัจจุบันจะไม่แตกต่างจากที่อื่นหรอก ...ครั้งจะให้แม่ค้าไปหาจากที่อื่นมาขายก็ไม่แน่ใจว่าจะขายได้หรือไม่...เพราะทุกอย่างคือการลงทุน

1.3 ชาวชุมชนขาดทักษะในการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ขาดทักษะการจัดการองค์ความรู้ ขาดทักษะการจัดการทางธุรกิจ ในส่วนของกรวางแผนการทำงาน การตั้งเป้าหมายในการดำเนินการ ขาดทักษะด้านการประชาสัมพันธ์ การนำทุนที่มีอยู่มาผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ก่อให้เกิดสิ่งที่น่าสนใจ การเขียนคอนเทนต์ เพื่อประชาสัมพันธ์ผ่านทางโซเชียลมีเดีย เช่น ทุนทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณีลอยกระทง ซึ่งเป็นประเพณีดั้งเดิม ทุนภูมิปัญญาท้องถิ่น การเล่าเรื่องราวของการการยกยอ ยกเคย หมักน้ำปลา หมักกะปิ การดูแลรักษาของกะปิ น้ำปลาที่ดี ล้วนเป็นเสน่ห์ของชุมชนปากน้ำประแส แต่ยังขาดทักษะในการเล่าเรื่องราว Story telling ให้นักท่องเที่ยวทราบ

ตัวแทนจากร้านขนมครกเบจญา ได้ให้สัมภาษณ์เล่าเรื่องราวของชุมชนประแสไว้ว่า เดิมมีอาชีพเป็นครู และเมื่อเกษียณจึงไม่ได้อยากอยู่เฉย จึงหันมาประกอบอาชีพทำขนมเปียะขาย ซึ่งเป็นร้านขนมตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 2 ซึ่งเป็นร้านขนมที่ผลิตขนมเปียะเก่าแก่ร้านหนึ่งของชุมชนประแส ด้านหลังเป็นแม่น้ำประแส บรรพบุรุษดั้งเดิมเป็นผู้ผลิตกะปิ น้ำปลา ยกเคย องค์ความรู้ในการทำกะปิ น้ำปลาตรงนี้ยังขาดผู้สืบทอด ทั้งการเรียนรู้อะไร และการจดบันทึก เพราะแต่ละบ้านจะมีเทคนิคที่แตกต่างกัน มีองค์ความรู้ที่ไม่เหมือนกันหมดเลยทีเดียว จัดเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของชุมชน และเนื่องจากมีอายุที่มากขึ้น จึงไม่ได้หมักน้ำปลา หรือทำกะปิในปริมาณที่มากนัก ปัจจุบันได้หลานชายกลับมาช่วยงานในการยกเคยที่บ้านนำไปตากแห้งส่วนหนึ่ง ขายเป็นเคยแห้ง ส่วนที่สดจำหน่ายออกแก่ผู้ที่สนใจนำไปประกอบอาหาร ซึ่งสามารถประกอบอาหารทำได้เหมือนกุ้ง แต่จะกินง่ายกว่า เพราะมีขนาดเล็ก และยังขาดการนำเสนอคุณค่า หรือคุณประโยชน์ของสินค้าต่อลูกค้า ทั้งทางแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ หรือทางช่องทางสื่อสารช่องทางอื่น นักท่องเที่ยวหากอยากกินเคยแห้ง หรือเคยสดต้องติดต่อ เพื่อสอบถามกับทางผู้ผลิตก่อน เพราะจะมีเป็นฤดูกาลเท่านั้น ซึ่งในช่วงหลังๆ มานี้มีไม่มากนัก เพราะความอุดมสมบูรณ์ของทะเลได้เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลต่อปริมาณของทะเลที่จับได้ในปัจจุบันบางบ้านแทบไม่ได้ทำกะปิเลยทีเดียว เพราะเคยน้อยลงมาก เมื่อไปหาซื้อกลับมีราคาแพง ซึ่งชาวบ้านทั้งหมดเห็นด้วยกับการทำโครงการ เพื่อพัฒนาชุมชนประแสแต่ด้วยประชากรส่วนใหญ่มีอายุมากการจะให้เข้าร่วมประชุม หรือจัดกิจกรรมบ่อยๆ คงไม่สะดวก แต่ถ้าทางหน่วยงานราชการ หรือเทศบาลจะขอความร่วมมือ หากไม่เหลือปากว่าแรงทางชาวชุมชนยินดีจะช่วย

และจากการสัมภาษณ์จะพบว่า ผู้คนที่บ้านเก่าริมน้ำประแสเป็นเมืองที่ชาวบ้านมีอริยาศย์ไมตรีที่ดีต่อกัน เมื่อเดินผ่านหน้าบ้านไปมาจะทักทายด้วยสำเนียงพื้นถิ่นที่สั้นห้วนว่า “ไปไหนมา” หรือ “จะไปไหน” โดยมีความหมายว่า จะไปไหน ทำไมไม่ซื้อธมา หากไปไกล เขาจะไปส่งให้ เพราะทางเดินเลียบริมน้ำที่หมู่ 2 ค่อนข้างยาวเดินไปจะร้อนและหากจะไปทางเดียวกันจะไปส่งให้ ซึ่งนับเป็นน้ำใจไมตรีที่มีให้กับของคนในชุมชน เพราะโดยส่วนใหญ่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ และอาศัยเดินทางด้วยสามล้อฟุ้งข้างมีที่นั่งได้สะดวกสบาย ใครอยากไปไหนที่ไม่มีรถ จึงขออาศัยไปด้วยได้ อริยาศย์ไมตรีที่ตื้นเืองนับเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของชุมชน ที่ทางผู้วิจัยได้สอบถามและค้นพบจึงแนะนำให้ทางผู้ดูแล

เว็ป หรือเฟสบุค ช่วยกันทำการประชาสัมพันธ์น้ำใจไมตรีที่ติดต่อกันนี้ให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ เพราะเป็นเสน่ห์ที่สำคัญของการท่องเที่ยวชุมชน และหาได้อย่างในปัจจุบัน

1.4 ขาดช่วงผู้สืบสานลมหายใจชุมชนปากน้ำประแส โดยส่วนใหญ่ประชากรจะเป็นวัยทำงาน และกลุ่มผู้สูงอายุ วัยทำงานในวันธรรมดาไปทำงานยังนิคมอุตสาหกรรม โดยรอบกลุ่มผู้สูงอายุอยู่บ้านเฉยๆ แต่ยังขาดกลุ่มวัยรุ่นที่จะเป็นพลังชีวิต และอนาคตของชุมชน เนื่องด้วยในอดีตที่ผ่านมาชาวบ้าน เมื่อมีฐานะดีขึ้นจะส่งลูกหลานไปศึกษาต่อยังกรุงเทพ เมืองระยอง หรือชลบุรี เมื่อจบการศึกษาจึงทำงานอยู่ต่างถิ่นไม่ได้กลับมายังชุมชน เนื่องจากไม่มีงานที่เหมาะสม ทำให้ปัจจุบันมีแต่เด็กเล็กชั้นประถมอายุราว 8-10 ปี แต่ยังขาดวัยรุ่นผู้ที่จะมาสืบสานต่อลมหายใจของชุมชนในการพัฒนาชุมชนปากน้ำประแสต่อไป

คุณเพทาย วาทยานนท์สมาชิกหมู่ 1 ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ชุมชนประแสขาดวัยรุ่นคนรุ่นใหม่ที่จะมาช่วยทำงานติดต่อหาลูกค้าใหม่ๆ เพราะลูกค้าที่เป็นวัยรุ่นจะชอบท่องเที่ยวมากกว่าคนแก่

คุณชโลม วงศ์ทิม สมาชิกหมู่ 7 ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพรของชุมชน ผู้ที่เป็นผู้ริเริ่มในการหันกลับมาอนุรักษ์ป่าโกงกางทุ่งโปรงทองได้ให้สัมภาษณ์ว่า อยากให้มีคนรุ่นใหม่ที่มีใจรักงานทางด้านนี้มาช่วยงาน เพราะปัจจุบันอายุมากขึ้น ไม่แข็งแรงเหมือนแต่ก่อน การเข้าร่วมกิจกรรมของทางราชการ ใจอยากเข้าร่วม เพราะต้องการพัฒนาชุมชน แต่สังขารไม่เอื้ออำนวย อยากให้มีคนรุ่นใหม่หันมาสนใจอนุรักษ์กันเยอะๆ ส่วนตอนนี้ยังต้องการคนในชุมชนเข้ามาช่วยดูงานตรงนี้ เพราะต้องใช้เวลาในการฝึกฝน เข้าใจ สักพักหนึ่ง และต้องเป็นคนที่มีใจให้กับสิ่งแวดล้อมจริงถึงจะอยู่ได้

คุณสุภาพร ยอดบริบูรณ์ ได้เสริมว่าปัจจุบันเริ่มมีชาวชุมชนที่เข้ามาช่วยงานมากขึ้นแต่มาจากหมู่อื่นๆ เช่น หมู่ 1 โดยช่วยในการดูแลเฟสบุค และช่วยในการติดต่อประสานงาน คณะดูงานที่เป็นกลุ่มนักศึกษาที่สนใจจะเข้ามาดูงานในชุมชน ทำให้ช่วยเบาแรงไปได้ แต่ถ้ามีคนช่วยดูแลตรงนี้มากขึ้นจะดี เพราะสามารถหาคนมาดูงานได้มากขึ้น จะได้มีโอกาสประชาสัมพันธ์ชุมชนได้มากโอกาสขายของจะมากตามไปด้วย

ลูกค้าบางส่วนเจ้าหน้าที่ในเทศบาลโดยคุณลักขณา รัตนพันธ์ กองการศึกษา เป็นผู้ติดต่อช่วยจัดหาคณะดูงานมาให้ทางคุณสุภาพร ยอดบริบูรณ์ ต้อนรับ แม้ต้องเดินทางไปที่เทศบาลก็ยินดีไป เพราะต้องการประชาสัมพันธ์ชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส

1.5 ความไม่ร่วมมือกันภายในชุมชน ในการส่งเสริมประชาสัมพันธ์หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ แต่ละหมู่บ้านต่างทำหน้าที่ส่งเสริมการตลาดประชาสัมพันธ์กันเอง เช่น หมู่ 7 ทุ่งโปรงทอง ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นเรื่องการท่องเที่ยวทุ่งโปรงทอง และตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสมหากเดินทางมาจากกรุงเทพมหานครเข้าทางแยกปากน้ำประแสจะมาพบหมู่ 7 ก่อน ซึ่งเป็นชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติเอื้อประโยชน์แก่พื้นที่ ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมตลอดทั้งปี เรียกว่าแทบจะไม่ได้ขาดลูกค้าเลยทีเดียว มีการเข้ามาเที่ยวชมทั้งวัยรุ่น วัยทำงาน ครอบครัวขนาดใหญ่ หรือคณะดูงานจากจังหวัดอื่นๆ อีกทั้งยังเป็นสถานที่จัดกิจกรรมในการปลูกป่าชายเลน ทำให้มีนักท่องเที่ยวรู้จักเป็นอย่างดี เมื่อมีนักท่องเที่ยวมามากขึ้น ชาวบ้านได้จัดทำธุรกิจโฮมสเตย์ขึ้นมา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเหล่านั้น นอกจากโฮมสเตย์แล้วยังมีร้านอาหารเปิดให้บริการอีกด้วย ซึ่งทางหมู่อื่นๆ ไม่มีจุดขายที่โดดเด่นเท่าหมู่ 7 จึงมีข้อสงสัยในการดำเนินงานว่า ไม่มีการส่งเสริมและ

สนับสนุนในการทำกิจกรรมของส่วนรวม เช่น การอนุญาตให้นำสินค้าของหมู่บ้านอื่น ๆ เข้าไปฝากขาย หรือไม่ ตลอดจนการไม่ส่งต่อหรือให้คำแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวของหมู่บ้านอื่น ๆ ให้ลูกค้าทราบบ้าง ในส่วนของหมู่ 8 บริเวณศาลเจ้ามีความต้องการให้จัดกิจกรรมถนนคนเดินบริเวณหมู่ 8 บ้าง เพราะไม่สะดวกหากจะเดินทางมาค้าขายที่หมู่ 2 เพราะต้องอาศัยบริเวณหน้าบ้านคนอื่น ไม่มีลานตลาดเฉพาะ เพราะบริเวณ หมู่ 8 มีลานกิจกรรมอยู่

1.6 ชาวบ้านบางคนไม่สนใจในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนเป็นชุมชนท่องเที่ยว จึงไม่สนใจ ไม่ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนา

1.7 ผู้ประกอบการบางรายดำเนินธุรกิจไม่โปร่งใส ชุมชนปากน้ำประแส เมื่อมีนักท่องเที่ยวรู้จักมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านบางรายเห็นโอกาสทางธุรกิจ ก่อให้เกิดธุรกิจโฮมสเตย์ผุดขึ้น ราวดอกเห็ด บางรายมีการดำเนินงานที่ไม่ได้มาตรฐาน ทั้งด้านบริการ และความปลอดภัย ส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของชุมชนปากน้ำประแสโดยรวม

1.8 ชาวชุมชนปากน้ำประแส ขาดผู้นำชุมชนที่เป็นตัวหลักในการประสาน ประโยชน์และเป็นตัวแทนของความเข้มแข็งมีทิศทางที่ชัดเจน ในการกำหนดกลยุทธ์ การเชื่อมโยง ประสานประโยชน์ของชาวชุมชนปากน้ำประแส ทั้งหมดเข้าด้วยกันสร้างเครือข่ายในการพัฒนา

1.9 เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นไม่เข้าใจในโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์อย่างแท้จริง เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นมีการดำเนินงานที่ตอบสนองต่อนโยบายภาครัฐปีต่อปี ขาดการสนับสนุนการ เป็นชุมชนท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

จากการสัมภาษณ์คุณนิติ อภิญา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ควรมีการสนับสนุนการดำเนินงาน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนมากกว่านี้ เช่น การจัดโครงการ ถนนคนเดิน แต่เดิมนั้นมีการสนับสนุนในการจัดการ จนโครงการนี้เป็นที่รู้จัก แต่ในปัจจุบันไม่มีการ สนับสนุนการจัดงานให้ชาวบ้านจัดกันเอง จึงได้ประสบปัญหาดังเช่นในปัจจุบัน

ในส่วนของการดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ ที่มาจากทางภาครัฐควรชัดเจน มีการ คัดเลือกเข้าร่วมโครงการอย่างโปร่งใส และมีการแจ้งให้ชาวบ้านทุกคนได้ทราบถึงโครงการด้วย เพราะปัจจุบันชาวบ้านบางรายไม่ทราบว่า ตอนนี้เทศบาลกำลังดำเนินโครงการอะไรอยู่ หากต้องการ เข้าร่วมโครงการจะต้องทำอย่างไร

2. Product (ด้านผลิตภัณฑ์)

2.1 ผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวยังมีน้อยและเป็นกิจกรรมเดิมซ้ำ สถานที่ท่องเที่ยว เป็นสถานที่เดิมซ้ำส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่เกิดความสนใจอยากมาเที่ยวที่เดิมซ้ำ

2.2 ผลิตภัณฑ์ด้านชุมชนปากน้ำประแส โดยมากจะเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปจากอาหาร ทะเล เช่น ซาไบชูลู่ กะปิ น้ำปลา กุ้งหวาน หอยปากเปิดดอง ปลาอินทรีเค็ม เคยแห้ง ขาดความ หลากหลาย ผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูป กะปิ น้ำปลา เคยแห้ง มีกลุ่มผู้บริโภคที่ชื่นชอบคือ กลุ่มแม่บ้าน หรือผู้ที่รักในการทำอาหาร อีกทั้งผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ มักจะเป็นบรรจุภัณฑ์ขวดแก้ว เช่น กระปุกกะปิ ขวดน้ำปลา มีขนาดบรรจุค่อนข้างใหญ่และหนักทำให้เป็นภาระในการหอบหิ้ว ค่อนข้างมากทำให้ผู้ที่มาท่องเที่ยวหลายคนอาจไม่ได้ซื้อสินค้าประเภทนี้ติดไม้ติดมือไปฝากคนที่บ้าน มากนัก อีกทั้งขนาดของครอบครัวในปัจจุบัน ไม่ได้มีขนาดใหญ่เหมือนในอดีตแล้ว และคนรุ่นใหม่ อาศัยอยู่ในคอนโดกรรทำครัว ทำกับข้าวอาจไม่สะดวก ซึ่งทางผู้ผลิตควรมีการปรับผลิตภัณฑ์ให้มี

ขนาดไม่ใหญ่มากนัก ใส่ภาชนะน้ำหนักเบา แต่ยังคงรักษาคุณภาพ ความสมบูรณ์ของกะปิตเอาไว้ได้ แต่ถ้าเป็นลูกค้ำกลุ่มวัยรุ่นนั้มักจะซื้อ ของฝากของที่ระลึกที่ราคาไม่แพงมาก และสามารถรับประทานได้ทันที เช่น ขนม ผลไม้ ปลาหมึกอบ ปลาหมึกปรุงรส กุ้งแห้ง กุ้งหวาน มะม่วงแช่อิ่ม ระกำแช่อิ่ม ไม่มีสินค้าที่เป็นจุดขายของชุมชนหรือผลิตภัณฑ์ที่จะสร้างรายได้ให้ชุมชนอย่างชัดเจน

3. ในด้านผู้ผลิตผู้ประกอบการแปรรูปอาหารทะเล นับวันจะมีคนทำน้อยลง เนื่องด้วยคนทำส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุซึ่งได้รับการถ่ายทอดวิชาองค์ความรู้ภูมิปัญญามาจากบรรพบุรุษ และในการผลิตกะปิหรือน้ำปลาเป็นกระบวนการหมักตามธรรมชาติอาศัยแดดและความร้อนเป็นส่วนหนึ่ง ในกระบวนการผลิต ผู้ผลิตเองจะต้องมีทักษะในการผลิตค่อนข้างมาก เช่น กะปิเคย เมื่อยกเคยมาแล้วจะต้องคัดเคยส่วนที่ดีแยกออกไว้เพื่อทำกะปิตากแดดให้หมดเป็นเวลา 2 วัน หากแดดดีแดดถึงเคยจะหมดสามารถเข้าสู่กระบวนการขั้นตอนต่อไป หากแดดไม่ถึงเคยจะมีกลิ่นตุเอาไปทำกะปิไม่ได้ ซึ่งต้องอาศัยทักษะในการดู ตม สังเกต จดจำ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าให้ได้ การที่บรรพบุรุษมีการแปรรูปถนอมอาหาร เนื่องจากในสมัยก่อนไม่มีเทคโนโลยีความเย็นในการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ และเนื่องจากการที่สังคมในสมัยก่อนทางเลือกทางด้านอาหารการกินมีไม่มากนัก แตกต่างจากสมัยนี้ที่มีอาหารการกินหลากหลาย และมีช่องทางในการสั่งซื้ออาหารได้ทั้งทางออนไลน์ และออฟไลน์ ดังนั้นคนรุ่นใหม่ จึงไม่สนใจในเรื่ององค์ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิม การที่จะมีวิชา หรือองค์ความรู้ในการทำอาหารติดตัวประกอบกับวัตถุดิบทางทะเลนั้นหายากขึ้นทุกวัน ไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนในอดีตที่ผ่านมา ทำให้ต้นทุนสินค้าอาหารทะเลสูงขึ้น ในขณะที่ราคาจำหน่ายปลายทางไม่ได้สูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งเป็นวิถีที่สวนทางกัน ส่งผลทำให้องค์ความรู้ภูมิปัญญาเหล่านั้น อาจไม่มีผู้สืบทอด และมีโอกาสสูญหายไปที่สุดในที่สุด

นางสุทธิวรรณ พุทธิมนตรี ผู้ผลิตกุ้งหวานป่าเล็ก สมาชิกหมู่ 1 และป่าศรีผ่องเอื้อเฟื้อ ผู้ผลิตกะปิ น้ำปลา สมาชิกหมู่ 1 ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การผลิตอาหารทะเลพวกนี้ ในปัจจุบันพบปัญหา การหาวัตถุดิบของทะเลยากมีราคาสูงขึ้น ขยายราคาแพง ไม่มีคนมาซื้อ จำต้องขายราคาเดิม ทั้งที่ต้นทุนสูงขึ้น คนกินไม่รู้ว่่า กว่าจะทำได้ต้องใช้เวลาแค้นไหนถึงจะได้ของดี ๆ บางร้านจึงหมักแบบลวก ๆ แค่ 7 วัน แล้วนำมาขายหลอกลวงนักท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนเสียชื่อเสียง แต่ไม่มีใครกล้าไปยุ่งเพราะกลัวมีปัญหา ตอนนี้นั้นคนทำก็จะน้อยลงทุกที เพราะที่ทำอยู่ก็แก่ไปหมด คนรุ่นใหม่ไม่สนใจจะรับสืบทอด

4. กิจกรรมถนนคนเดิน เริ่มแรกเป็นกิจกรรมที่ทางเทศบาลได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวในเวลาเย็นจนถึงหัวค่ำ โดยชักชวนชาวชุมชนปากน้ำประแส และชุมชนใกล้เคียงได้นำสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาจำหน่ายในบริเวณตลาดหมู่ 2 มีการประดับประดาตกแต่งสถานที่ให้สวยงามติดไฟในยามค่ำคืน เพื่อสร้างบรรยากาศที่สวยงามในการเดินเล่นริมแม่น้ำประแส ในช่วงแรกที่ทางเทศบาลได้เป็นแม่งานในการจัดงาน มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องปรากฏว่า ได้รับการตอบรับที่ดีจากนักท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวมาจากแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง พ่อค้าแม่ค้า ผู้ประกอบการที่เข้ามาขายต่างพึงพอใจ แต่ต่อมาทางเทศบาลได้ยุติบทบาทในการทำหน้าที่ส่งเสริมประชาสัมพันธ์โครงการถนนคนเดิน และได้ส่งต่อให้ทางคุณสุภาพ ยอดบริบูรณ์ ประธานชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส ดำเนินการจัดตลาดถนนคนเดิน พร้อมทั้งการประชาสัมพันธ์ไปยังส่วนต่างๆ ด้วยศักยภาพของชาวชุมชนที่ไม่เทียบเท่ากับทางเทศบาล จึงส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามา

ตลาดถนนคนเดินน้อยลง การตอบรับจากลูกค้ายังไม่ดีเท่าที่ควร การที่นักท่องเที่ยวยังไม่สนใจเข้ามาเที่ยวชมงานอาจเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น การประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง งานถนนคนเดินหรือถนนสายวัฒนธรรมเป็นงานขนาดเล็ก สินค้าไม่หลากหลาย มีอาหารสด ขนมจีน ลูกชิ้นปิ้ง น้ำแข็งไส ไม่มีจุดดึงดูด หรือจุดขายของงาน เน้นสินค้าของกินเล่น ไม่มีการแสดง หรือการละเล่นท้องถิ่นที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้ผ่อนคลาย หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ทางชุมชนหรือผู้นำ ผู้ดูแลไม่สามารถนำเสนอคุณค่าของชุมชนให้นักท่องเที่ยวทราบได้ นักท่องเที่ยวบางส่วนพักที่โฮมสเตย์ที่ห่างไกลออกไปไม่สะดวกในการมาเข้าร่วมงาน นักท่องเที่ยวบางส่วนเลือกรับประทานอาหารที่โฮมสเตย์จัดให้ และพักผ่อนอยู่ที่ริมน้ำยามค่ำคืน

5. ทุ่งโปรงทอง ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีคนรู้จักในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของป่าชายเลน มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวจำนวนมาก แต่ยังพบการก่อกองขยะยังไม่ดีพอ พบขยะทิ้งกองไว้อย่างไม่เป็นระเบียบบริเวณทุ่งโปรงทอง

3. Place (ด้านการท่องเที่ยว)

1. การประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมชุมชนปากน้ำประแส ยังไม่ต่อเนื่องขาดกิจกรรมที่น่าสนใจ

คุณสมัญญา บำเพ็ญทาน ร้านพีแหม่มกะปิ ผู้ผลิตจำหน่ายกะปิ เคยแห่งคุณวรรณ นิตยสกุล จำหน่ายกางเกงเล และคุณมณฑา เจริญพร จำหน่ายขนมเบื้อง อยากให้มีการประชาสัมพันธ์ชุมชนปากน้ำประแสให้มากขึ้น เพราะการประชาสัมพันธ์จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้ามา

มาก

2. มีกลุ่มธุรกิจเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวชุมชน เข้ามาแสวงหาผลกำไร ทำให้ชาวชุมชนและกลุ่มนักท่องเที่ยวบางกลุ่มเกิดความสงสัย ไม่แน่ใจ ในการท่องเที่ยวชุมชน

4. Preserve (ด้านอนุรักษ์) สร้าง รักษา อัตลักษณ์ของท้องถิ่น ชุมชนและสิ่งแวดล้อม

1. ยังพบปัญหาด้านขยะในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ขาดการจัดการด้านขยะ และการรณรงค์การทิ้งขยะให้ถูกต้อง การแยกขยะ การกำจัดขยะ

2. ชาวชุมชนยังขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ยังพบการทิ้งขยะลงแม่น้ำประแสซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักของชุมชน

ปัจจัยภายนอก

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ยังไม่เข้าใจในการดำเนินโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ซึ่งไม่ใช่แค่โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์เหมือนโครงการโอท็อป แต่เป็นโครงการที่มีการดำเนินการพัฒนาชุมชนเมืองผ่านกลไกการท่องเที่ยวที่ชุมชนที่จะต้องมีความต่อเนื่อง ในการสร้างความเข้มแข็งจากภายในทั้งทางด้านสังคมเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต

2. ปัญหาความไม่ต่อเนื่องของโครงการ เมื่อเริ่มปีใหม่จะมีโครงการใหม่จากทางภาครัฐ เข้ามาใหม่ ทำให้โครงการเดิม ซึ่งเพิ่งเริ่มต้นยังไม่ได้ทำจนครบวงจรได้หยุดลง ทำให้ชาวบ้านรู้สึกสับสนและไม่แน่ใจ

3. ปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างจากทางภาครัฐ ซึ่งไม่สามารถจัดซื้อจัดจ้างได้เป็นระยะเวลา ยาวนานหรือมีการวางแผนการจัดซื้อจัดจ้างข้ามปี

4. ปัญหาการวางแผนด้านงบประมาณในการดำเนินโครงการ

5. นโยบายการช่วยเหลือจากทางภาครัฐเป็นแบบกระจายตัว คือ การได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึงทางฝ่ายรัฐบาลไม่สามารถเลือกการพัฒนาอย่างเฉพาะเจาะจงหมู่บ้านที่มีศักยภาพทางการตลาดได้ ซึ่งเป็นทั้งโอกาส และอุปสรรคในการดำเนินงาน เมื่อพิจารณาว่าเป็นโอกาสคือ หมู่บ้านอื่นจะมีโอกาสในการพัฒนา แต่ไม่สามารถคาดเดาได้ว่าหมู่บ้านนั้น จะมีองค์ประกอบในการพัฒนาครบถ้วนและจะประสบความสำเร็จหรือไม่ จะเป็นการใช้งบประมาณตามภาระหน้าที่ เพราะมิใช่ว่าทุกหมู่บ้านจะสามารถพัฒนาไปสู่หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ได้ทั้งหมด เพราะจะต้องมีทุนทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม พร้อมกับเงื่อนไขที่จะต้องเข้าร่วมกิจกรรมกับทางราชการตามที่ระบุไว้ และจะต้องมีทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ที่เข้มแข็งพร้อมที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่องไม่ละทิ้งกลางทาง

นักท่องเที่ยวน

1. นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังต่อการเข้ามาท่องเที่ยวชุมชนสูง นักท่องเที่ยวบางรายเข้ามาเที่ยวชุมชนปากน้ำประแสแล้ว พบว่าหมู่บ้านค่อนข้างเงียบเหงา ไม่มีอะไรให้นักท่องเที่ยว มีแต่บ้านเรือนริมน้ำที่ปิดประตูบ้าน แต่นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบบางรายมาซ้ำถึง 6 ครั้ง เพราะชอบชุมชนที่เงียบและไม่เร่งรีบวุ่นวาย ซึ่งแตกต่างจากงานที่ทำอยู่ปัจจุบัน จึงเป็นสถานที่พักผ่อนผ่อนคลายสมองอย่างแท้จริง
2. นักท่องเที่ยวไม่เข้าใจการท่องเที่ยวชุมชน เพราะการท่องเที่ยวชุมชนนั้นคือ การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ศึกษา และเรียนรู้วิถีชุมชนเหล่านั้นไม่ใช่ให้ชุมชนปรับตัวเข้าหานักท่องเที่ยว

สรุป

จากข้อค้นพบในการลงพื้นที่ชุมชนได้พบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน พบว่ามีปัญหาดังนี้

1. ปัจจัยจากภายในชุมชนเอง เป็นปัญหาด้านทรัพยากรมนุษย์ที่อยู่ในชุมชนเอง ขาดผู้นำที่มีบทบาทในการสร้างความร่วมมือ และความสามัคคีให้เกิดในชุมชน อีกทั้งยังต้องสร้างความเชื่อมั่นในการพัฒนาชุมชนไปสู่ชุมชนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยส่วนใหญ่ชาวชุมชนอยู่ในวัยกลางคน และเป็นผู้สูงอายุมีส่วนน้อยที่เป็นวัยรุ่น ทำให้ชุมชนขาดพลังในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และขาดการร่วมแรงในการพัฒนากิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวซ้ำ นอกจากนี้ยังพบสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งขาดการทะนุบำรุง และขาดการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ปัจจัยภายนอกชุมชน ประกอบด้วยด้านนักท่องเที่ยว และภาครัฐ ด้านนักท่องเที่ยวไม่เข้าใจการท่องเที่ยวชุมชนอย่างแท้จริง เพราะการท่องเที่ยวชุมชนจะเป็นการเข้าไปสัมผัส และมีประสบการณ์ในแบบชุมชนเป็น เช่น วิถีชาวประมงที่นอนหัวค่ำ ตื่นเช้า การแปรรูปอาหารทะเล เพื่อไม่ให้เสีย และเก็บไว้กินได้นาน เช่น การหมักน้ำปลา การหมักเคย หมักกะปิ นักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีความต้องการในการถ่ายรูป เพื่อนำไปเผยแพร่ในโซเชียลมีเดีย แต่กลับไม่ได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่อยู่ตรงหน้าว่า มีคุณค่ามากกว่าภาพถ่ายเพียงใดการท่องเที่ยวชุมชนเช่นนี้ จะไม่สร้างประสบการณ์ที่ดี และยังไม่สร้างความผูกพันกับสถานที่ที่เคยไปเที่ยว ทำให้อัตราการกลับไปเที่ยวซ้ำ

จะมีน้อยลงด้วย และการขาดการสนับสนุนจากทางภาครัฐด้านประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวยังชุมชนยังไม่ต่อเนื่อง ทำให้การพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างช้าๆ

ในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นจะต้องดำเนินการผ่านกระบวนการพัฒนาทั้ง 4 ขั้นตอน และทำอย่างต่อเนื่องจึงจะเกิดผลสำเร็จแก่ชุมชน ทั้งในด้านยอดขายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เพิ่มขึ้น และด้านการพัฒนาศักยภาพชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม หากไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่สูงสุดของแต่ละองค์ประกอบได้ต้องยอมลดหลั่นลงมา เพื่อให้เป้าหมายในองค์ประกอบอื่นเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชุมชนว่า จะมีข้อตกลงร่วมกันในส่วนนี้อย่างไร

บทที่ 4

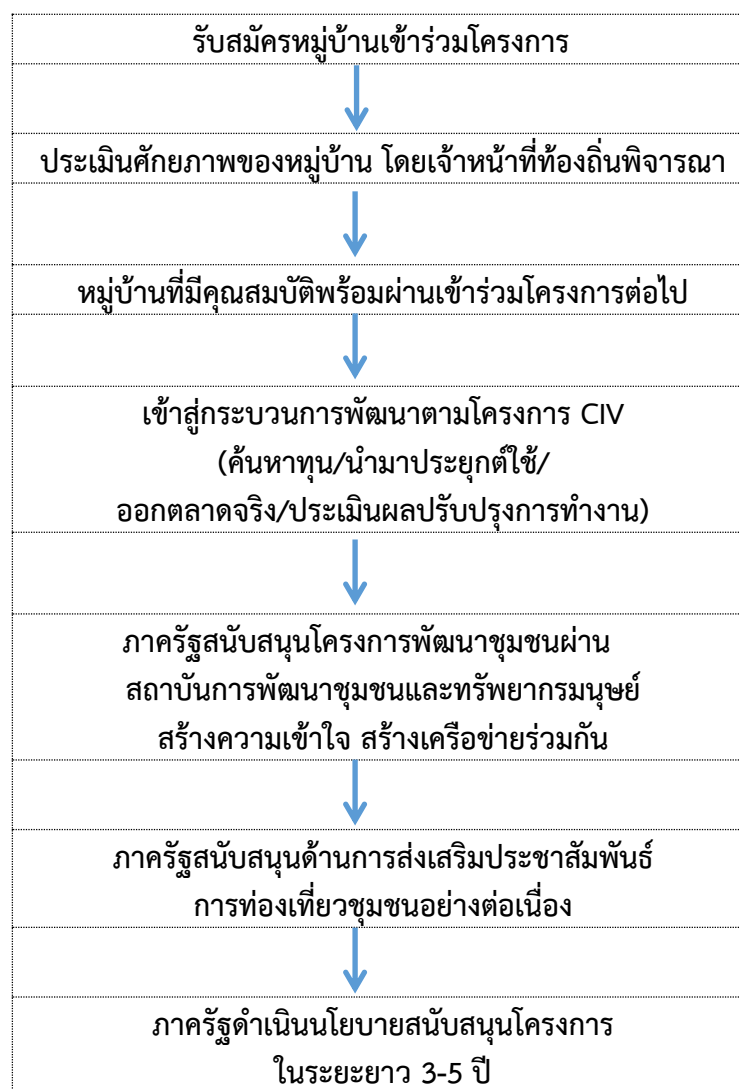
ต้นแบบ (Model) ของหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนปากน้ำประแส

จากการศึกษาชุมชนปากน้ำประแสที่ได้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์พบว่าชุมชนปากน้ำประแสได้มีการพัฒนาชุมชนสู่ชุมชนท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและได้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของกระทรวงอุตสาหกรรมในปี 2559 เป็นระยะเวลา 1 ปี ชาวบ้านบางส่วนยังไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริง ซึ่งรวมทั้งเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ภาครัฐด้วย ทางผู้วิจัยได้พบกิจกรรมการดำเนินโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของชุมชนปากน้ำประแส และได้พบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการ ซึ่งมาจากภายในชุมชนและจากภายนอกชุมชนที่ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการทั้งสิ้น ทางผู้วิจัยจึงได้ทำรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์เพื่อนำมาสร้างต้นแบบ (Model) ของการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์กรณีศึกษาชุมชนปากน้ำประแส เพื่อที่จะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานให้ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้

ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

1. หมู่บ้านสมัครเข้าร่วมโครงการ
2. ประเมินศักยภาพของหมู่บ้าน โดยเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นพิจารณา
3. หมู่บ้านที่คุณสมบัติเหมาะสมผ่านเข้าร่วมโครงการ
4. เข้าสู่กระบวนการพัฒนาตามหลักการ CIV
5. ภาครัฐทำการกำหนดนโยบายการส่งเสริมโครงการในระยะยาว 3 - 5ปี
6. ภาครัฐจะสนับสนุนการพัฒนาผ่านสถาบันการพัฒนาชุมชนและทรัพยากรมนุษย์ ผ่านการฝึกอบรมทั้งด้านการบริหารจัดการชุมชน การตลาด การสร้างความคิดสร้างสรรค์ในการบริหารงาน การประชาสัมพันธ์ การสื่อสารผ่านทางโซเชียลมีเดีย การสร้างเครือข่ายหมู่บ้านท่องเที่ยว ผู้เข้าอบรมจะมีทั้งชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจให้ตรงกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และชาวชุมชนจะได้สร้างเครือข่ายในการพัฒนา เพราะทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพนั้น ปัจจัยหลักในการนำไปสู่ความสำเร็จในการการพัฒนาชุมชน
7. ภาครัฐสนับสนุนด้านการส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนอย่างต่อเนื่อง จัดนโยบายในการส่งเสริมให้เกิดแรงกระตุ้นที่จะเข้ามาเที่ยวชุมชน เช่น การลดภาษีการเที่ยวเมืองรอง

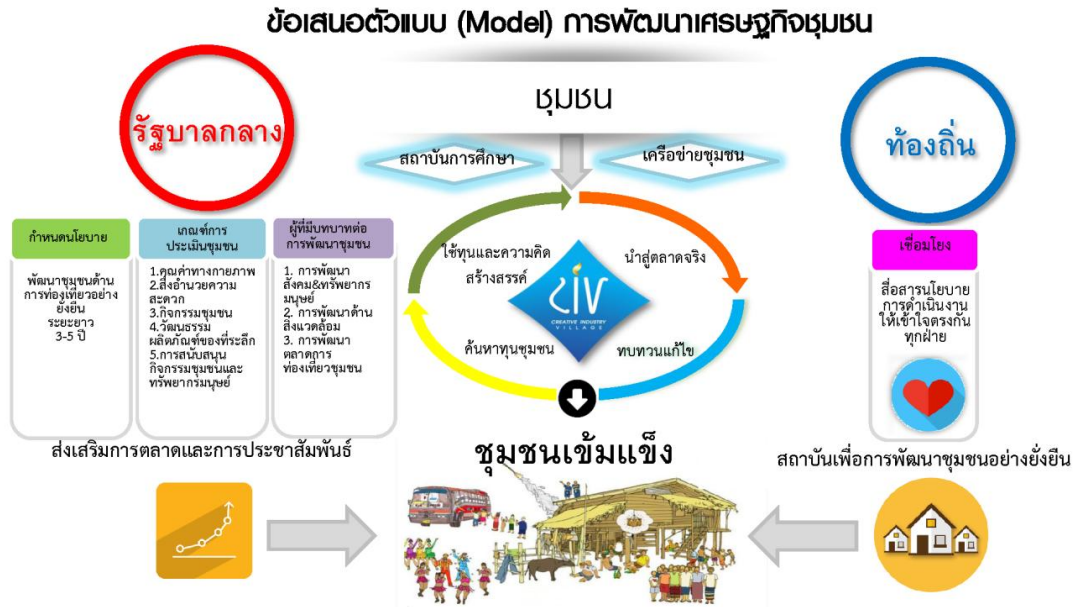
แผนภาพที่ 4 -1 กระบวนการทำงานในโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

ที่มา : ผู้วิจัย, 2561.

จากการรวบรวมการดำเนินงานของโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานแล้ว ทางผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้นำมาสร้างเป็นตัวแบบในการพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เพื่อประยุกต์ใช้กับหมู่บ้านอื่นๆ ที่จะเข้าร่วมโครงการได้เป็นต้นแบบดังนี้

แผนภาพที่ 4 – 2 ตัวแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

ที่มา : “Model การพัฒนาชุมชน”, (ออนไลน์), 2561.

โดยอธิบายได้ดังนี้

1. ภาครัฐส่วนกลาง

นโยบายการดำเนินงาน โครงการการพัฒนาโดยส่วนใหญ่เริ่มจากนโยบายภาครัฐ ซึ่งกำหนดตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ โดยที่มีระยะเวลาในการดำเนินงานตามรอบปีงบประมาณ คือ เริ่มต้นเดือนตุลาคม และสิ้นสุดในเดือนกันยายนในปีถัดไป ซึ่งในทางปฏิบัติงานจริงจะมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ใช้ระยะเวลา ในการพิจารณาอนุมัติ และจัดทำเอกสารจึงส่งผลให้ระยะเวลาการดำเนินงานจริงจะเหลือเวลาไม่นานนัก ขึ้นอยู่กับรายละเอียดแต่ละโครงการ ดังนั้นฝ่ายกำหนดนโยบายควรกำหนดให้มีการดำเนินงานโครงการในระยะเวลา 3-5 ปี เนื่องจากในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งยั่งยืนชาวบ้านพึ่งพาตนเองได้นั้น จะต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนา ทั้งในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน เพื่อรองรับการเป็นชุมชนท่องเที่ยวซึ่งเป็นภาระงานที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานตลอดจนการทำซ้ำๆ และทำอย่างต่อเนื่องจนเกิดการพัฒนาไปสู่จุดหมายที่ได้ตั้งเป้าไว้ในที่สุด ในการดำเนินงานในช่วงปีแรกนั้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นการนำโครงการไปให้ชาวชุมชนรู้จักเข้าใจ และกระตุ้นให้ชาวชุมชนรู้สึกตื่นตัวในการเข้าร่วมการพัฒนา โดยธรรมชาติของชุมชนจะมีความหลากหลาย และแตกต่างกันย่อมจะมีทั้งผู้ที่เห็นด้วยผู้ที่ไม่เห็นด้วยและไม่สนใจไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ดังนั้นจึงภาระงานที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน

2. เกณฑ์ประเมินชุมชน ตัวแบบในการพัฒนาโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ จะต้องมีการประเมินศักยภาพของหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน หรือชุมชนก่อนที่จะลงมือดำเนินโครงการ เพื่อให้ทราบศักยภาพของชุมชนว่ามีศักยภาพด้านใดอย่างไรบ้าง โดยมีหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับด้าน พื้นฐานชุมชนด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้ และด้านคุณค่าทางกายภาพของชุมชน ซึ่งจะมีประเด็นดังนี้

2.1 ด้านคุณค่าและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทำการพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยว หรือหมู่บ้านมีความโดดเด่นในเชิงกายภาพ สามารถสร้างเป็นจุดเด่นจุดขายได้อย่างไรบ้าง ในด้านเอกลักษณ์ด้านพื้นที่ สภาพพื้นที่ของชุมชนมีความเหมาะสมเป็นแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวนั้น มีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชุมชนอย่างไร ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อประเพณีวัฒนธรรม ว่ามีการการทะนุบำรุงสืบสานจัดงานกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงการมีจิตใจในการอนุรักษ์ สืบสานต่อไปยังลูกหลานคนรุ่นหลัง ตลอดจนการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับแหล่งท่องเที่ยวแหล่งอื่น โดยรอบ หรือจังหวัดใกล้เคียงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ในอันที่จะทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงต่อกันได้

2.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน ในส่วนของเกณฑ์นี้จะประเมินในพื้นฐานของชุมชน เส้นทางเดินทางมายังชุมชนแห่งนี้ได้หลากหลายเส้นทาง สะดวก มีถนนเชื่อมโยง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้เวลาเดินทางไม่เกิน 1 ชั่วโมงจากแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใหญ่หรือแหล่งอื่นที่ใกล้เคียง ด้านการคมนาคม สภาพถนน ความปลอดภัยในการการเดินทาง ด้านสาธารณูปโภค พื้นฐาน ระบบไฟฟ้า ระบบประปา ระบบสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต WIFI หรือมีการสนับสนุนด้านอื่นที่อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลชุมชน หรือผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น APPLICATION หรือ QR CODE ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา ที่จอดรถ จุดทิ้งขยะ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ทางลาดที่เหมาะสมกับการเดินทางด้วยรถเข็น เพื่อตอบรับต่อการเป็นสังคมผู้สูงอายุ ที่พึงเหมาะสมได้มาตรฐานปลอดภัยในการท่องเที่ยว และมีชมรมหรือกลุ่มตัวแทนที่ดูแลเรื่องการบริการนักท่องเที่ยว หรืออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว

2.3 ด้านบทบาทกิจกรรมชุมชน ชุมชนมีการรวมกลุ่มในการจัดทำกิจกรรม มีตัวแทนชุมชนมีสมาชิกเข้าร่วมในหลายระดับ มีปราชญ์ชุมชนในด้านต่างๆ มีการสื่อสารกันภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อแสดงถึงความสามัคคีของชุมชน และมีการแลกเปลี่ยนสื่อสารในหมู่บ้านนั้นๆ กลุ่มชุมชนมีการทำกิจกรรม และมีส่วนในการพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนมีการนำกิจกรรมในการอนุรักษ์ รักษาทรัพยากรตลอดจนสิ่งแวดล้อม

2.4 ด้านวัฒนธรรมวิถีชุมชนผลิตภัณฑ์ และสินค้าที่ระลึกชุมชน ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และวิถีชุมชน มีสิ่งที่แสดงออกทางภูมิปัญญาที่โดดเด่นชัดเจน เช่น ศิลปวัฒนธรรม สิ่งปลูกสร้าง ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์ มีการเชื่อมโยงกับวิถีชุมชนและมีกิจกรรม เพื่อทะนุบำรุงแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ชุมชนมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง มีกลุ่มหรือชมรมที่มีกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ มีผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และมีผู้ประกอบการที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือชมรม ชุมชนมีการอบรม เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2.5 ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานในท้องถิ่น และทรัพยากรในชุมชน มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน จัดการนโยบายงบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดทิศทางในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางให้คำปรึกษา แนวทางในการพัฒนา และสถาบันการศึกษา ภาคเอกชนให้คำปรึกษา พร้อมทั้งแนวทางในการพัฒนา หรือมีการดำเนินงานร่วมกันกำหนดแผนการท่องเที่ยวชุมชน มีผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน มีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ชุมชน การท่องเที่ยวชุมชน กิจกรรมในชุมชนมีผู้สืบทอด โดยตัวแทน กลุ่มโรงเรียน หรือสถาบัน ทั้งในและนอกพื้นที่เป็นผู้ดูแลสืบทอด มีเยาวชนร่วมทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมีตัวแทนเยาวชนคนรุ่นใหม่เข้าร่วมและมีบทบาทในกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

ตัวอย่างการประเมินชุมชนปากน้ำประแสก่อนการเข้าร่วมหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

1. ด้านคุณค่า และศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ด้านแหล่งท่องเที่ยวทุ่งโปรงทอง ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และในแหล่งท่องเที่ยวทางภาคตะวันออกมีทุ่งโปรงทอง และป่าชายเลนริมน้ำแห่งนี้แห่งเดียวที่มีลักษณะอาณาเขตกว้างใหญ่ มีวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม โดยมีกิจกรรมสามารถนั่งเรือล่องแม่น้ำประแสได้และมีต้นไม้พันธุ์ไม้หายเลนนานาชนิดจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นและมีศักยภาพด้านคุณค่าแห่งหนึ่ง เมื่อพิจารณาในส่วนของกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทุ่งโปรงทองนี้ พบเฉพาะกิจกรรมที่จัดรูปแบบมาสำหรับกิจกรรมกลุ่มขนาดใหญ่ หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา หรือกิจกรรมของบริษัท เพื่อการทำการประชาสัมพันธ์องค์กร (CSR) เช่น การปลูกป่าชายเลนของบริษัทหรือสถาบันการศึกษา แต่ในส่วนของนักท่องเที่ยวเมื่อเดินเข้าไปชมบริเวณป่าชายเลนทุ่งโปรงทองแล้ว จะไม่พบกิจกรรมที่ดึงเอานักท่องเที่ยวเข้าไปเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความประทับใจ และประสบการณ์ที่ดีได้ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินเข้าไปศึกษาธรรมชาติ และเดินกลับออกมา

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานอย่างเหมาะสม ทั้งถนน ไฟฟ้า ประปา ป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ป้ายบอกทางโฮมสเตย์ ในส่วนจุดจอดรถยังพบปัญหาอยู่บ้าง สำหรับผู้ที่จะมาเที่ยวชมตลาดในตอนเช้า เพราะไม่มีลานจอดรถเฉพาะจะต้องอาศัยจอดตามหน้าบ้านชาวบ้าน ในส่วนของโฮมสเตย์ที่ตั้งอยู่ริมน้ำจะต้องเช่าที่จอดรถ เพื่อให้ลูกค้าต่างหาก ในส่วนของสถานที่ท่องเที่ยวทุ่งโปรงทอง หรือเรือรบหลวงประแสจะมีจุดจอดรถอำนวยความสะดวกที่กว้างขวางสะดวก มีห้องน้ำอำนวยความสะดวก ตามแหล่งท่องเที่ยวตามสมควร

3. ด้านบทบาทกิจกรรมชุมชน สมาชิกชุมชนส่วนหนึ่งประกอบอาชีพประมงชาวบ้านที่อยู่บ้านส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุมักจะปิดหน้าบ้านนอน เนื่องจากความปลอดภัย เมื่อนักท่องเที่ยวเดินเที่ยวในชุมชนบ้านริมน้ำประแส จึงดูเหมือนเป็นชุมชนร้าง ไร้ผู้คน แต่ยังพบกลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมทางสังคมอยู่ โดยส่วนใหญ่จะเป็นวัยกลางคน แต่ยังคงขาดกลุ่มวัยรุ่นที่จะมาสืบสานอนาคตของชุมชน ซึ่งส่งผลต่อการทำงานด้านการประชาสัมพันธ์กิจกรรมชุมชนให้เป็นไปอย่างราบรื่น ซึ่งเป็นกุญแจที่สำคัญในกิจกรรมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว

4. ด้านวัฒนธรรมวิถีชุมชนผลิตภัณฑ์และสินค้าที่ระลึกชุมชน ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวจะมีผลิตภัณฑ์อาหาร ทะเลแปรรูป กะปิ น้ำปลา เคยแห้ง เนื่องจากเป็นจังหวัดชายฝั่งทะเล ในส่วนของกิจกรรมการรวมกลุ่มของชุมชน เพื่อร่วมกันผลิตหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์จะพบ

เห็นไม่มากนักโดยมากจะเป็นการดำเนินธุรกิจในรูปแบบครอบครัว มีร้านหลิวตึก ผลิตกางเกงเลจีน แบบดั้งเดิม ขนมกะลา (ขนมขารส) ร้านป่าไผ่ ขนมเปี๊ยะครูเบญจา ร้านหม่อมกะปิ ร้านชนะชล โสมสเตย์ จำหน่ายกะปิ น้ำปลา กุ้งหวาน และร้านค้าขนาดเล็กทั่วไป จำหน่ายเคยแห้ง อาหารทะเลแห้ง

5. ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานในท้องถิ่น และทรัพยากรในชุมชน ในส่วนกิจกรรม การสนับสนุนจากทางภาครัฐหรือองค์กรส่วนปกครองท้องถิ่น ได้มีในหลากหลายรูปแบบดังเช่น การให้งบประมาณส่วนหนึ่งในการดำเนินการจัดงานถนนสายวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการจัดในช่วงระยะเวลาสั้นๆ หรืองบประมาณจากภายนอกให้มาจัดงานจำหน่ายสินค้าบริเวณเรือรบหลวงประแส ซึ่งมีทั้งพ่อค้าจากภายนอกชุมชนเข้ามาจำหน่าย แต่ได้ใช้สถานที่ของชุมชนปากน้ำประแส ในการจัดงาน หรือการจัดกิจกรรมทางกีฬาเช่น กิจกรรมการปั่นจักรยานซึ่งปัจจุบันได้มีหน่วยงาน ต่างๆ จัดมากขึ้น เพราะกิจกรรมกีฬาคือที่นิยมมากขึ้นในปัจจุบัน และเป็นกิจกรรมที่สามารถชักชวน ผู้ที่สนใจเข้ามาร่วมเป็นจำนวนมาก และยังเป็นกิจกรรมที่สามารถเชื่อมโยงไปยังส่วนจังหวัด ที่เกี่ยวข้องได้ เช่น จันทบุรี ตราด ชลบุรีได้ และบางโครงการมีการสนับสนุนจากหน่วยงานจะเป็นไป ตามวัตถุประสงค์ของโครงการในแต่ละกระทรวง ทบวง กรม ที่มีงบประมาณเข้ามาสนับสนุน ซึ่งไม่ได้ เป็นโครงการ หรือกิจกรรมที่มาจากความต้องการของชุมชน จึงทำให้ชุมชนต้องปรับสภาพการทำงาน ให้สอดคล้องกับกิจกรรมเหล่านั้น จึงทำให้การดำเนินงานไม่เต็มประสิทธิภาพ

สรุปผลการประเมินโดยภาพรวม ชุมชนปากน้ำประแสเป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการ พัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว เนื่องจากมีความพร้อมด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ควรจะมีการเพิ่ม ทักษะ และศักยภาพด้านทรัพยากรมนุษย์ การประชาสัมพันธ์ชุมชน โดยการจัดกิจกรรมการอบรม ด้านการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ดูแลช่องทางโซเชียลมีเดียให้เข้ามาอบรม รวมทั้งรับสมัครเยาวชนคนรุ่นใหม่ ในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนมากขึ้นตามความเหมาะสม ในส่วนของการสนับสนุนการ ดำเนินงานจากทางภาครัฐ ควรให้มีการบรรจุงบประมาณด้านการประชาสัมพันธ์ชุมชนเข้าไปเป็น งบประมาณประจำปี และกำหนดให้มีการจัดงานใหญ่ที่เป็นสัญลักษณ์ หรือตัวแทนของชุมชนปีละ 1-2 ครั้ง ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้จดจำระลึกถึงได้ ซึ่งควรจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับจุดเด่นของประแส เช่น หุ่นโปรงทอง และเรือรบหลวงประแส เพราะจะเป็นแม่เหล็กในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และควรมี การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม และสอดคล้องกับหุ่นโปรงทอง เช่น การปลูกต้นไม้พันธุ์ ไม้ชายเลน โกงกาง ลำพู แสม หรือการจำหน่ายพันธุ์ไม้ชายเลนอื่นๆ ที่สามารถนำกลับไปปลูกที่บ้าน ได้ทั้งน้ำจืด และน้ำกร่อย เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดการเชื่อมโยงผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวกับแหล่ง ท่องเที่ยวเกิดการมาเที่ยวซ้ำในทุกปี

การประเมินศักยภาพชุมชนจะทำให้ผู้ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชน และชาวบ้าน ทราบถึงศักยภาพของตนเอง ข้อจำกัดที่มีอยู่ และนำข้อมูลที่ได้ไปประมวลผล เพื่อเข้าสู่ขั้นตอนการ พัฒนา กลายเป็นหัวข้อที่สำคัญในลำดับแรกในการเข้าสู่การพัฒนา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการ ดำเนินโครงการได้เร็วมากขึ้น การประเมินศักยภาพก่อนดำเนินงานจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งชุมชนเอง และผู้ที่เข้ามาพัฒนา เนื่องจากข้อมูลที่ได้รวบรวมมาจะเป็นตัวชี้บ่งถึงทิศทางในการดำเนินงานต่อ ในอนาคตว่า จะประสบปัญหาในด้านใดบ้าง ซึ่งเป็นแนวทางในรูปแบบเดียวกันกับการประเมิน Risk Assessments ของการทำงานในระบบการผลิตในรูปแบบอุตสาหกรรม หรือในรูปแบบการวิเคราะห์ ทางธุรกิจ การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง (SWOT ANALYSIS) หากชุมชนใดมีคุณสมบัติไม่เข้าข่าย

ในการพัฒนาได้ หรือมีแนวโน้มที่ไม่สามารถสร้างรายได้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้ ควรจะมีแนวทางในการนำปัญหาของชุมชนมาพิจารณาหาแนวทางในการแก้ไขตามภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาด้านสาธารณสุข การขาดแคลนแพทย์ พยาบาลรับผิดชอบ โดยกระทรวงสาธารณสุข หรือปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานชุมชนที่ไม่อำนวยในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวจะต้องให้หน่วยงานที่สนับสนุนทำการพิจารณาต่อไป ซึ่งในปัจจุบันเมืองหลายเมืองเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมเมือง และได้มีการนำเอาแนวคิด CITY MANAGEMENT เข้ามาสู่การปฏิบัติภายใต้แนวคิดการมองปัจจุบันเห็นอนาคต ซึ่งจะต้องอยู่บนพื้นฐานที่เป็นจุดแข็งของชุมชนจริง โดยจะมีผู้จัดการเมือง (City Manager) เข้ามาบริหารจัดการประสานงานประโยชน์ระหว่างชาวบ้าน ภาครัฐ และเอกชน นำทุนที่หมู่บ้านมีมาทำการดัดแปลงก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งเป็นการวางแผนยุทธศาสตร์บนพื้นฐานของศักยภาพชุมชน เนื่องด้วยเราไม่สามารถใช้รูปแบบการพัฒนาแบบเดียวกันทั้งหมดกับทั่วทั้งประเทศไทยได้ เพราะต้นทุนแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน การจัดการพื้นที่โดยใช้กลไกการตลาดเป็นตัวขับเคลื่อน เพื่อหา Solution ใหม่ขึ้น เช่น หมู่บ้านที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ลำธาร มีอากาศที่บริสุทธิ์มีความปลอดภัย สำหรับนักท่องเที่ยวสามารถจัดการเป็นศูนย์สุขภาพเชิงป้องกันเพื่อผู้สูงวัยได้หรือ WELLNESS CENTER ได้โดยมีเป้าหมายกลุ่มประชากรผู้สูงวัย ผู้ป่วย หรือผู้ที่ยังไม่ป่วยแต่ต้องการพักผ่อน ตลอดจนการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกหรือบ่อน้ำร้อน เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยสามารถทำได้ โดยให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นฐานชุมชน หรือการเช่าที่กร้างปลูกไม้ยืนต้น หรือ เช่าที่ขนาดใหญ่เพื่อผลิตไฟฟ้าทำแผง SOLAR CELL และจำหน่ายไฟให้เมืองใกล้เคียงที่มีคนอยู่มากกว่า

3. ผู้ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชน KEY INFORMANT จะเป็นผู้ที่ร่วมประเมินชุมชนและมีส่วนร่วมกับชุมชนในการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานการพัฒนาชุมชนการพัฒนาธุรกิจ ตลอดจนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยจะทำการวางกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน เพราะในแต่ละชุมชนจะมีเสน่ห์ที่แตกต่างกันไปซึ่งต้องใช้ทักษะความรู้ด้านการบริหารกลยุทธ์ การตลาด การประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นองค์ความรู้สหสาขาวิชา

4. กิจกรรมส่งเสริมการตลาด และการประชาสัมพันธ์ รัฐบาลกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบายในการส่งเสริมผลักดันการตลาดการท่องเที่ยวชุมชน และทำการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวชุมชน ที่นอกจากจะเกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจแล้ว ยังจะเป็นการสืบสานวิถีไทยให้คงอยู่สืบต่อไปจากรุ่นสู่รุ่น และรัฐควรกำหนดนโยบายที่สนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การลดหย่อนภาษีในการท่องเที่ยวชุมชน นโยบายลดหย่อนภาษีในการซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน (โอท็อป) เพื่อเป็นของขวัญในช่วงกลางปีและปลายปี ซึ่งภาครัฐมีบทบาทที่สำคัญ ในการผลักดันให้เกิดนโยบายที่จะทำให้เกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจอย่างแท้จริง เนื่องจากในปัจจุบันการท่องเที่ยวเมืองไทย มีได้แข่งขันกันเอง หากแต่ต้องก้าวเข้าสู่การแข่งขันในระดับประเทศ โดยมีผู้แข่งขันมาจากทั่วโลก เช่น ไต้หวัน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ที่มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว และมีการใช้การโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างเข้มข้น นักท่องเที่ยวการละเว้นไม่ต้องทำวีซ่า หรือการขยายระยะเวลาในการอยู่ในประเทศ หรือค่าที่พักค่าตัวเครื่องบินในราคาประหยัด ตลอดจนการอำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยีในการท่องเที่ยว ทำให้การท่องเที่ยวโดยเฉพาะในแถบเอเชีย

นี้ง่ายและปลอดภัย รัฐควรมีการประชาสัมพันธ์ โดยใช้สื่อที่หลากหลายสอดคล้องกับลูกค้า กลุ่มเป้าหมายอีกทั้งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้รับทราบ และเกิดความต้องการในการไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

5. สถาบันเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การจัดตั้งสถาบันเพื่อการพัฒนาบุคลากร ด้านการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน จะเป็นสถาบันที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพคน การอบรมให้ความรู้ทางด้านการบริการจัดการชุมชน การบริการจัดการองค์ความรู้ การจัดการการตลาดท่องเที่ยวชุมชนตลอดจนพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ที่เหมาะสม สำหรับชุมชนโดยเฉพาะการพัฒนาทุนมนุษย์ซึ่งเป็นทุนที่สำคัญที่สุด ในการพัฒนาประเทศตามบริบทของสังคมเปลี่ยนแปลงไป การมีสถาบันการพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้ จะก่อให้เกิดการเชื่อมโยง และสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ในการดำเนินงานพัฒนา ให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ แนวทางในการจัดการแก้ไขปัญหา เกิดการตกลึกทางปัญญา นำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ริชาร์ดส์ แก้วหวางษ์ (2544) ได้ให้ปัจจัยด้านคน เป็นปัจจัยที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเข้มแข็ง และยั่งยืน เพราะมีคนมีความเจริญทางสติปัญญา จะสามารถสร้างความเจริญได้เอง ดังนั้นการพัฒนาคนจึงเป็นกุศโลบายของการพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืนประการสำคัญ

6. ชุมชน

ชุมชนประกอบด้วยชาวชุมชนทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ประกอบการ ผู้ผลิตในท้องถิ่น ซึ่งชาวชุมชนทุกคนต้องสามัคคี ร่วมแรง ร่วมใจกัน ในการสร้างหมู่บ้านอุตสาหกรรม สร้างสรรค์ให้เป็นที่ยอมรับ และประสบความสำเร็จ

สถาบันการศึกษา โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาท้องถิ่นจะเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมงานทางด้านวิชาการให้แก่ชุมชน และยังเป็นพี่เลี้ยง ให้คำแนะนำเชิงวิชาการ การถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ให้แก่ชุมชน และยังเป็นเครือข่ายที่สำคัญแก่ชุมชน

เครือข่ายชุมชน ชุมชนที่ดำเนินการท่องเที่ยวชุมชนที่ประสบความสำเร็จนั้น จะต้องมีความคอยแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน แลกเปลี่ยนแนวทางในการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังเป็นแหล่งในการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานที่ดี ในอดีตชุมชนท่องเที่ยวอาจมองว่าเป็นคู่แข่งกันเอง แต่ในปัจจุบันแต่ละชุมชนต้องหาจุดเด่นของแต่ละชุมชน และคอยส่งเสริมสนับสนุนกันในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ

7. เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น

ส่วนของการสื่อสารการดำเนินโครงการ เจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่นเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ ให้ราบรื่น อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีบทบาทระหว่างภาครัฐ ส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่นและชาวชุมชน ดังนั้นจึงเป็นหน่วยงานส่วนที่สำคัญในการดำเนินงานขั้นตอนต่างๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดี ในการดำเนินโครงการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างทั่วถึงกันทุกฝ่าย จะต้องมีการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการรับรู้อย่างทั่วถึงทุกฝ่าย เช่น ภาครัฐส่วนกลาง ส่วนการปกครองท้องถิ่น ชาวชุมชน ผู้เชี่ยวชาญ หรือที่ปรึกษา ภาคีเครือข่ายการศึกษา ตลอดจนสื่อมวลชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการทำงานทุกท่าน เพื่อให้เข้าใจตรงกันตั้งแต่แรกเริ่มโครงการถึงวัตถุประสงค์ ขั้นตอน เป้าหมาย กิจกรรมในการทำโครงการและจะต้องมีการถ่ายทอดให้ชาวชุมชนได้ทราบอย่างทั่วถึง เพื่อจะได้เกิดพลังในการดำเนินงานอย่างเป็นทางการและเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินงานให้มีการรวมจิตใจของชาวชุมชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งเป้าไว้ได้

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
เพิ่มเติม โดยผู้ทรงคุณวุฒิและคณาจารย์ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรับทราบผลการวิจัย
 ในครั้งนี้เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2561 ดังนี้

1. ควรเพิ่มตัวชี้วัดด้านคุณภาพเข้าไปในโครงการ เพราะจะเห็นผลของการดำเนินโครงการได้อย่างหนึ่ง
2. เชิงปฏิบัติการควรเพิ่มตัวชี้วัดในด้าน เช่น การกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว การเพิ่มช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสู่ตลาดอื่น การพัฒนา และยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น หรือในเชิงวิชาการ การนำผลงานวิจัยมาพัฒนาสู่การผลิตจริง การนำเอาเทคโนโลยีทางด้านไอทีเข้ามาพัฒนาการตลาดเพิ่มช่องทางจำหน่ายให้แก่สินค้าชุมชน
3. ควรมีเชื่อมโยงภาคเอกชนเข้ามามีบทบาท ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน หรือเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว
4. ควรส่งเสริมให้ชุมชนเป็นผู้เสนอโครงการในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว และเป็นผู้กำหนดทิศทางในการพัฒนาหมู่บ้านตนเองให้มากขึ้น
5. ควรมีการยกตัวอย่างผู้ที่ประสบความสำเร็จในแต่ละชุมชน เช่น ครอบครัวต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาสินค้าให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยว การพัฒนาตราสินค้า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ เพื่อเป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จ และเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นนำเอาไปเป็นแบบอย่างในการพัฒนาต่อไป
6. ควรมีเกณฑ์ในการคัดเลือกหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการ เน้นย้ำความเข้าใจให้มากขึ้น เพราะการพัฒนาเป็นชุมชนท่องเที่ยวต้องอาศัยเวลา และการทำอย่างต่อเนื่อง หากชาวชุมชนไม่พร้อม ไม่สามัคคี จะทำให้การพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวประสบความสำเร็จได้ยาก

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ กรณีศึกษา ชุมชนปากน้ำประแส โดยมีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
3. เพื่อหาต้นแบบ (Model) ในการดำเนินงานของหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพได้ทำการเก็บ รวบรวมข้อมูล โดยการทบทวน เอกสาร การสำรวจ การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนปากน้ำประแส โดยใช้วิธีการ สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ ซึ่งจากผลการศึกษาสามารถ สรุปผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

สรุป

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

ชุมชนปากน้ำประแสเป็นหนึ่งใน 9 ชุมชนที่ได้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม สร้างสรรค์ ซึ่งกำกับดูแลโดยกระทรวงอุตสาหกรรม โดยสำนักส่งเสริมอุตสาหกรรมชุมชน ในการ ดำเนินงาน มีองค์การบริหารงานส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม ดูแล และประสานงาน ระหว่างผู้ดำเนิน โครงการ และชุมชน ระยะเวลาดำเนินโครงการเป็นเวลา 6 เดือน โดยมีรอบดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่หนึ่งค้นหาตัวตนของชุมชนโดยครอบคลุมถึง ทุนชุมชน ทุนด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ท้องถิ่น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ทุนด้านสถาปัตยกรรม อาคารบ้านเรือน สิ่งปลูกสร้าง ทุนมนุษย์ ประชาชน ท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการค้นหา เพื่อให้เกิดการร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ในการ พัฒนาท้องถิ่น ขั้นที่สองคือ การนำทุนวัฒนธรรมเหล่านั้นมาต่อยอดให้เกิดความงอกเงย คือนำทุนมา พัฒนาเป็นสินค้าและบริการตามแต่ความถนัด ความเชี่ยวชาญของตนเอง โดยมีผู้เชี่ยวชาญในแต่ละ สาขาคอยให้คำปรึกษาแนะนำ และนำเสนอทางเลือกที่เหมาะสมในการพัฒนาสินค้าภายใต้แนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อนำเสนอคุณค่าชุมชน และสร้าง มูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ สินค้า และบริการ สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนออกมา และขั้นที่สามคือ การดำเนินการตลาดจริง ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาทดสอบราว 6 เดือน หรือมากกว่านั้น ในการนำเอา แนวคิดลงไปทดสอบกับตลาดขั้นที่สี่คือ ขั้นตอนหันมาทบทวน หรือการหันมามองกระบวนการ ทั้งหมดที่ผ่านมาว่า การดำเนินงานที่ผ่านมาชุมชนได้ก้าวเดินมาถูกทางหรือไม่ มีปัญหา อุปสรรค อย่างไรบ้าง และชุมชนควรจะมีการแก้ไขอย่างไร โดยมีผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการดังนี้ ปลา กรอบ กะปิ กุ้งหวาน น้ำปลา ซาใบขลุ่ย ยาต้ม กางเกงเล เสื้อที่ระลึก แป้งปั้น และมีการพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยว โดยออกแบบกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวให้เหมาะสม และสอดคล้องกับวิถีชุมชน เช่น การขี่จักรยาน การเดินชมป่าชายเลน การนั่งเรือตกปลาหมึก การเดินชมบ้านเรือโบราณ จากการเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ชุมชนปากน้ำประแส พบว่า มีนักท่องเที่ยวรู้จักชุมชนประแสมากขึ้นกว่าเดิม มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งกลุ่มดูงานเป็นหมู่คณะ กลุ่มกิจกรรมเฉพาะของบริษัท ห้างร้าน สถานที่ท่องเที่ยว ยอดนิยมได้แก่ ป่าชายเลนทุ่งโปรงทอง อนุสรณ์เรือรบหลวง มีนักท่องเที่ยวสนใจเข้าเยี่ยมชมมากเป็นพิเศษ เพราะได้รับการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง แต่ในส่วนแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ยังมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมไม่มากนัก โดยมีสาเหตุหลายประการ เช่น การนำรถเข้าไปแหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวก ไม่มีจุดจอดรถ ระยะทางไกลจากจุดจอดรถ ขาดการประชาสัมพันธ์ ซึ่งชุมชนปากน้ำประแสยังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่น่าสนใจเช่น ชุมชนตลาดตอนล่างชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส มีแหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนวิถีชุมชนชาวตลาดบ้านเรือนไม้ทอดยาวขนานไปกับแม่น้ำประแส และมีวิถีของชาวประมง มีร้านค้าขายของฝาก ร้านอาหารพื้นถิ่น ร้านขายขนม ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ วัดแหลมสน ศาลเจ้าจีนตลาดตอนบน ในส่วนของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกการท่องเที่ยวพบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์เดิม เช่น กะปิ น้ำปลา เคยกแห้ง ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาในโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์อยู่ในระหว่างการพิจารณา เพื่อดำเนินการผลิตเนื่องด้วยชาวชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัยจะไม่คุ้นชินกับการเริ่มต้นพัฒนาสิ่งใหม่

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

2.1 ปัญหาทางด้านทรัพยากรมนุษย์การขาดผู้นำในการพัฒนา และขาดแรงงาน

ในอดีตที่ผ่านมาชุมชนปากน้ำประแสเป็นเมืองท่าทำการค้าขาย และทำกิจการประมงชายฝั่งที่มีความคึกคัก มีเรือประมงจอดเรียงรายอยู่หนาแน่น แต่เมื่อเวลาผ่านไปเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของบ้านเมือง มีการตัดถนนผ่าน สร้างความสะดวกในการคมนาคมทางถนนมากขึ้น และถนนยังเชื่อมโยงประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เมืองประแสกลายเป็นเมืองผ่านไปยังจังหวัดจันทบุรี จังหวัดตราด และออกสู่ประเทศกัมพูชา พร้อมกับการที่รัฐบาลไทยมีนโยบายการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมหนักในภาคตะวันออก ก่อให้เกิดนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่ง จึงเป็นแหล่งโอกาสในการหางานทำ ประกอบกับการลดลงของทรัพยากรทางทะเล ส่งผลทำให้ต้นทุนการทำประมงสูงขึ้น พร้อมกับมาตรการการเข้มงวดการใช้แรงงานจากสหภาพยุโรป ที่กีดกันการนำเข้าประมงของไทย จึงทำให้ชาวบ้านบางส่วนหันไปสู่อุตสาหกรรมมากขึ้น จึงเหลือเพียงผู้สูงอายุ และเด็กที่อยู่ในชุมชน อีกทั้งยังพบปัญหาความไม่สามัคคีกันภายในชุมชน ไม่มีผู้นำที่มีบทบาทในการเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียว ทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น

2.2 ปัญหาด้านการบริหารจัดการเรื่องการท่องเที่ยวชุมชน

จากภาวะปัญหาด้านแรงงาน และการขาดผู้นำที่จะประสานประโยชน์เข้าด้วยกันยังส่งผลต่อปัญหาเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ภายในชุมชนที่ต่างฝ่ายต่างหาลูกค้าเข้าสู่กลุ่ม หรือชุมชนของตนเองไม่ส่งต่อ หรือกระจายนักท่องเที่ยวไปยังกลุ่ม หรือชุมชนอื่น เพื่อให้มีการกระจายรายได้ทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ถูกพัฒนาขึ้น ในโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ไม่ได้นำไปใช้ กิจกรรมการท่องเที่ยวจะกระจุกตัวในหมู่ที่ 7 บริเวณทุ่งโปรงทอง และเรือรบหลวงประแสมีกลุ่มสามล้อเครื่องให้บริการเชื่อมโยงคอยรับ-ส่ง ระหว่างหมู่ 7 และหมู่ 1

และมีบริการนำเที่ยวตามจุดต่างๆ การนั่งรถสามล้อพ่วงข้างบริการ เพื่อท่องเที่ยวชมเมืองเป็นการท่องเที่ยวที่อีกรูปแบบหนึ่งที่อำนวยความสะดวกสบายให้แก่นักท่องเที่ยวที่มีเวลาอันจำกัด ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังจุดท่องเที่ยวต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว แต่หัวใจหลักของการท่องเที่ยววิถีชุมชนคือ การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะลงไปสัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้าน ผ่านการพูดคุยสนทนากับชาวบ้านเกิดประสบการณ์แปลกใหม่ที่หาไม่ได้ในชีวิตประจำวัน หากเพียงนั่งสามล้อพ่วงข้างผ่านไปและฟังเพียงบรรยายจากคนขับสามล้อ ทำให้การท่องเที่ยวรูปแบบดังกล่าว ไม่สามารถสร้างความประทับใจในการมาเที่ยวได้ ดังนั้นโอกาสที่นักท่องเที่ยวจะกลับมาเที่ยวซ้ำจะมีน้อยลง

2.3 ปัญหาด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม

ชุมชนปากน้ำประแสโดยพื้นฐานเป็นชุมชนชาวประมงมีบางส่วนทำเกษตรกรรม จึงขาดทักษะในการดำเนินงาน และบริหารจัดการ ดังเช่น กรณีทุ่งโปรงทองเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแม่เหล็กที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวยังพบกับปัญหาขยะ ขาดการบำรุงรักษา จากการลงพื้นที่พบการสร้างลานถ้ำรูปใหม่ อีกหนึ่งจุดตั้งนั้นการพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องกำหนดนโยบายให้ชัดเจนในการพัฒนาชุมชนในภาพรวม

2.4 ปัญหาด้านผู้ประกอบการบางส่วนยังไม่มีความพร้อม

กลุ่มผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในโครงการแรกเห็นว่า ผลผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ที่ทางที่ปรึกษาได้ออกแบบพัฒนาไว้ให้มีความสวยงามดี และสอดคล้องกับชุมชนประแส โดยซึ่งผลผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ดังกล่าว ออกแบบโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นมา เพื่อใช้ในการกระตุ้นเศรษฐกิจภายใต้การใช้อองค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์เชื่อมโยงกับพื้นฐาน ทางด้านเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เทคโนโลยีในการผลิตสินค้า และบริการ เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม ก่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และบริการที่สะท้อนรากเหง้าของแต่ละวัฒนธรรมออกมา แต่ทางผู้ประกอบการยังไม่ได้นำแนวคิดที่ได้ถูกพัฒนามาดำเนินการ เนื่องจากบรรจุภัณฑ์เดิมยังใช้ไม่หมด และหากพิมพ์บรรจุภัณฑ์ใหม่ออกมาจะต้องใช้เงินลงทุน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง เนื่องด้วยเป็นผู้ประกอบการรายเล็ก และหลายท่านประกอบอาชีพหลักอยู่แล้ว การขายสินค้าที่ระลึกจากการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม จึงไม่ต้องการการลงทุนมากนัก

2.5 ปัญหาการสื่อสารภายในชุมชน

ในการดำเนินโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในระยะแรกนั้น มีการสื่อสารที่ยังมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ ในการสร้างความเข้าใจให้แก่ชาวชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ทราบ จึงส่งผลทำให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น ทำให้เกิดความล่าช้าขึ้นในกระบวนการต่างๆ ตลอดจนขาดการสนับสนุนจากชาวชุมชนที่ไม่ได้เข้าร่วมในโครงการ ซึ่งนับว่าเป็นส่วนสำคัญที่คนในพื้นที่จะต้องเป็นทัพหลังที่สำคัญ ในการผลักดันให้การโครงการประสบความสำเร็จ

2.6 ปัญหาเรื่องการสร้างความเข้าใจในการท่องเที่ยวชุมชน

นักท่องเที่ยวในปัจจุบัน เมื่อเข้าไปท่องเที่ยวชุมชนจะนำมาตราฐานในระดับนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้กับชุมชน เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง การนอนห้องแอร์ การให้บริการอำนวยความสะดวกทางด้านความบันเทิง ส่งผลทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง เกิดความ

เสื่อมโทรม ไม่ความยั่งยืน และที่สำคัญคือ อาจทำเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป ซึ่งไม่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวชุมชนตั้งแต่ต้น เพราะการท่องเที่ยวชุมชนเป็นการนำเสนอคุณค่าชุมชนต่อนักท่องเที่ยว และให้นักท่องเที่ยวศึกษาเรียนรู้ได้อย่างชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเน้นคุณค่าของการท่องเที่ยว การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน และสิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากร ทำให้เกิดความยั่งยืนในการท่องเที่ยว ในขณะที่การท่องเที่ยวกระแสหลัก เน้นมูลค่าจากการท่องเที่ยว เน้นปริมาณนักท่องเที่ยว แต่ไม่เน้นคุณภาพ ซึ่งภาครัฐมีหน้าที่ในการสื่อสาร และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในทุกฝ่าย

2.7 ปัญหาการขาดการสนับสนุนจากทางภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

ด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์จะเป็นโครงการที่มีการการดำเนินงานในช่วงระยะเวลาตามปีงบประมาณ โดยส่วนใหญ่จะมีระยะเวลาการดำเนินราวๆ 6 เดือน เมื่อจบโครงการแล้วในปีถัดไป จะเริ่มโครงการใหม่ทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง เมื่อชาวบ้านได้ลงมือดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวจริงจะเกิดปัญหา และอุปสรรคเกิดขึ้น จะขาดผู้ที่ให้คำแนะนำปรึกษา หรือชี้แนะแนวทาง นับเป็นปัญหาอุปสรรคอย่างหนึ่ง ทำให้ชาวบ้านไม่มั่นใจ และเกิดความแน่ใจว่า ในปีถัดไปจะยังได้ ทำโครงการนี้อีกหรือไม่ ในการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อการท่องเที่ยวจะต้องใช้ระยะเวลาไม่ต่างกับการดำเนินธุรกิจ จะต้องมีส่วนเริ่มต้น บ่มเพาะเติบโต และปรับตัว ซึ่งจะใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 3-5 ปี หากกระบวนการทำงานที่ไม่ต่อเนื่องเช่นนี้ จะส่งผลให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น ชาวบ้านไม่มั่นใจ และบางส่วนหันไปประกอบอาชีพอย่างอื่นแทน

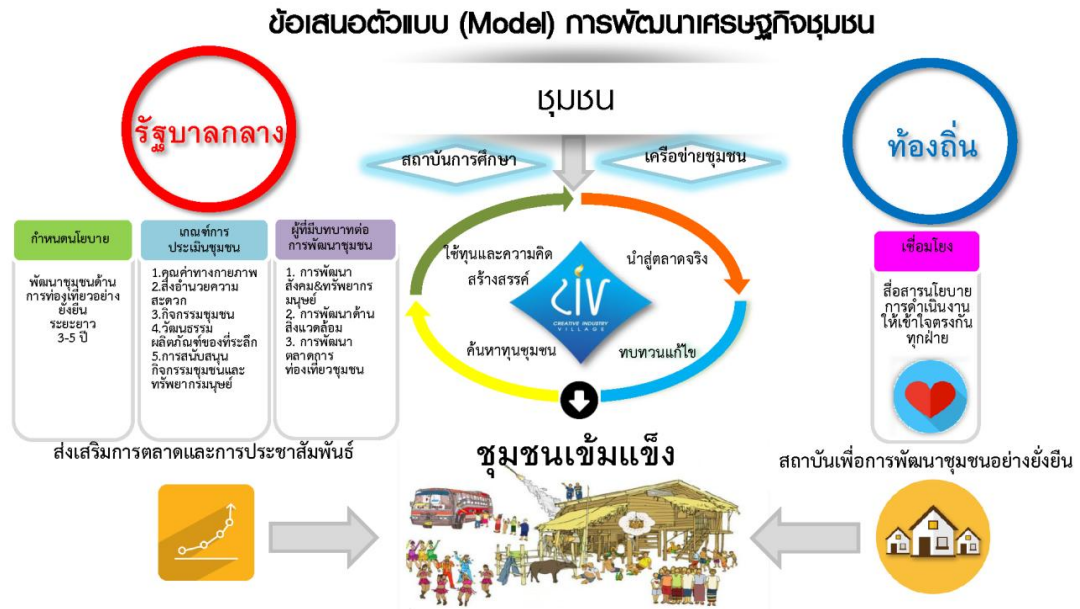
2.8 ปัญหาการขาดผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาการพัฒนา

ด้วยในการดำเนินโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มีการดำเนินการในระยะเวลา 6 เดือน ในระหว่างการดำเนินงานมีผู้เชี่ยวชาญเข้ามาให้คำปรึกษา ในการพัฒนาด้านต่างๆ แต่เมื่อโครงการดำเนินงานสิ้นสุดลง ผู้ประกอบการ หรือชาวชุมชนที่ยังคงดำเนินกิจกรรมอยู่ได้พบปัญหา จึงไม่มีที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาได้ เนื่องจากการตลาดในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตมาก โดยเฉพาะการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวในเชิงการตลาด การประชาสัมพันธ์ การใช้สื่อโซเชียล การสร้างการรับรู้ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้บริโภคในยุคนี้

3. เพื่อหาต้นแบบ(Model)ในการดำเนินงานของหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนปากน้ำประแสได้จัดทำเป็นต้นแบบ (Model) ดังนี้

แผนภาพที่ 5 – 1 แบบจำลองโครงการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

ที่มา : ผู้วิจัย, 2561.

การพัฒนาโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ภาครัฐ ส่วนกลาง ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาระยะเวลาอย่างน้อย 3-5 ปี เพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และนำเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกหมู่บ้านเข้าร่วมโครงการไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ตรงความต้องการของชุมชน รัฐควรส่งเสริมให้เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละหมู่บ้านและควรส่งเสริม จัดหาที่ปรึกษา หรือนักพัฒนาชุมชน(Key informant) ที่มีประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชนหรือนักธุรกิจที่มีความสามารถ ในการให้คำปรึกษา แนะนำ หรือนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาท้องถิ่น ตลอดจนเครือข่ายชุมชนที่พัฒนาแล้วให้มาเป็นพี่เลี้ยง ในส่วนของหน่วยงานท้องถิ่นเป็นกำลังสำคัญในการสร้างส่งเสริมผลักดัน ให้การดำเนินโครงการราบรื่น และเป็นตัวกลางในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างภาครัฐ ส่วนกลาง และชุมชน ทั้งนี้ชาวชุมชนเอง ควรมีความสามัคคีร่วมแรง ร่วมใจกันพัฒนาชุมชน ให้ประสบความสำเร็จ โดยภาครัฐเป็นผู้นำที่ประสานสัมพันธ์ และส่งเสริมการตลาด และทำการจัดตั้งสถาบันการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนในทุกมิติ และรวมถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านนโยบาย

1.1 ควรมีการกำหนดนโยบายในการพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยวในระยะยาว 3-5 ปี เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องทั้งในการปฏิบัติ การดำเนินงาน และชุมชนเกิดความมั่นใจในการดำเนินโครงการ และควรเพิ่มตัวชี้วัดเชิงคุณภาพเข้าไปในการดำเนินงานโครงการ

1.2 ควรมีผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาในด้านการพัฒนาชุมชน เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

1.3 ควรมีการสนับสนุน และประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และมีกิจกรรมการสื่อสารของโครงการ ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดทราบโดยตรงกัน และทั่วถึง

1.4 ควรมีการจัดตั้งสถาบันการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อให้มีบทบาทในการให้ความรู้ และพัฒนาทักษะการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยว การพัฒนาทักษะด้านการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการใช้สื่อที่เหมาะสมสอดคล้องกับการตลาดในยุคปัจจุบัน

1.5 ควรมีการสร้างเครือข่ายความเชื่อมโยงระหว่างภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนมากขึ้น

1.6 ควรมีการยกตัวอย่างผู้ประกอบการชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อการท่องเที่ยวให้เป็นต้นแบบแก่ผู้ประกอบการรายอื่นต่อไป

1.7 ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดทำโครงการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวด้วยตนเอง

1.8 ควรนำแนวคิดการประเมินศักยภาพชุมชนที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ มาเป็นแนวทางในการประเมินความพร้อมการเป็นชุมชนท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาสู่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

2. ด้านปฏิบัติการ

2.1 ส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นต้องยึดแนวทางปฏิบัติตามแผนแม่บทในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว และในส่วนเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ควรสร้างความตระหนักรู้ และเข้าใจในการดำเนินโครงการ และควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง

2.2 ส่วนชุมชน

2.2.1 ควรมีผู้นำที่มีบารมีในการประสานประโยชน์ในชุมชนเข้าด้วยกัน และมีความเข้มแข็ง สามารถสร้างความเข้าใจ และความสามัคคีช่วยเหลือกันในชุมชน เพื่อขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยวไปสู่เป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ และควรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

2.2.2 ควรสร้างเครือข่ายชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างโอกาสทางการตลาด

2.3 ภาคเอกชนควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานของกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน ทั้งด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวของบริษัทในชุมชนท่องเที่ยว

3. ด้านวิชาการ

สถาบันการศึกษาท้องถิ่นควรเข้ามามีบทบาทในการถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือด้านวิชาการให้แก่ชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

อรรถัย กักผล. Urbanization เมื่อ “เมือง” กลายเป็นโจทย์ของการบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, 2559.

วารสาร

กมลวรรณ รอดหรีง, อิศราภรณ์ พจนารักษ์. “การบริหารจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนของหมู่บ้านท่องเที่ยว OVC บ้านตลาดล่าง อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี”, วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา, ปีที่ 21, ฉบับที่ 35, ม.ค.-เม.ย., 2556. หน้า 25-46.

ชาญณรงค์ ชัยพัฒน์. “บทบาทและสภาพการณ์ของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในประเทศไทย”, EXECUTIVE JOURNAL. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 19 สิงหาคม 2553, หน้า 18-22.

พิริยะ ผลพิรุฬห์. “เศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการพัฒนาประเทศไทย”. วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทรรศน์. สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์, ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม 2556.

ศิริพร ศรีสินธุ์ไร และบุรินทร์ ศรีสมถวิล. “อุตสาหกรรมวัฒนธรรมและภาคชนบทจีน กรณีศึกษาหมู่บ้านกลางน้ำโจ้วจวงและเมืองโบราณต้าเหยียนลี่เจียง”. วารสารจีนศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2557.

วิทยานิพนธ์

ดวงจันทร์ นาชัยสินธุ์. “การพัฒนาหัตถกรรมพื้นเมืองด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ณ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยศิลปะและวัฒนธรรม, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2557.

นราวดี บัวขวัญ. “รูปแบบการจัดการตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำปาง จังหวัดสงขลา”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2556.

นิศารัตน์ วรประดิษฐ์. “การจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบนพื้นที่สีเขียวบางกระเจ้า อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2551.

สถาปนิก นามวงษ์. “การพัฒนาแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านนาต้นจั่น อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุโขทัย”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2558.

สุรัสวดี ดีเจริญ. “อำนาจเชิงวัฒนธรรมในบริบทการเมืองระหว่างประเทศ กรณีศึกษาการส่งออกวัฒนธรรมเกาหลี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

ชงคุมา กมลเวช. “รูปแบบธุรกิจเชิงวัฒนธรรม”. เอกสารประกอบการประชุม, 2008.
 พีรวงศ์ จาตุรงค์กุล. “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนโดยอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม (Cultural Industry) กรณีศึกษาชุมชนประแส ต.ประแส อ.แกลง จ.ระยอง”.
 บทความวิชาการ, 2559.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

- “การท่องเที่ยวโดยชุมชน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
<https://thaicomunitybasedtourismnetwork.wordpress.com/cbt/>, 2560.
- “การจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management: KM)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
<http://kmops.moph.go.th/index.php/2012-07-12-13-24-15/136-knowledge-management-km>, 2556.
- กัมปนาท กาญจนาคาร. “คลื่นวัฒนธรรมเกาหลีใต้ในคอนเซ็ปต์ Creative Korea”. (ออนไลน์).
 เข้าถึงได้จาก : <http://www.forbesthailand.com/news-detail.php?did=1411>,
 2559.
- “เทศบาลตำบลประแส, ข้อมูลสภาพทั่วไป”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
<http://www.prasae.com/viewcontent.asp?group=2&contentid=13.>, 2561.
- “เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=2620, 2561.
- วิจารณ์ พานิช. “การจัดการความรู้”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
<https://www.gotoknow.org/posts/283108>, 2561.
- “เศรษฐกิจสร้างสรรค์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
<http://www.chulapedia.chula.ac.th/index.php?title.>, 2561.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, องค์การมหาชน. “อุตสาหกรรมวัฒนธรรม สสำรวจแนวคิดจนถึงนโยบายแล้วไทยจะไปทางไหน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
<https://prachatai.com/journal/2010/08/30855>, 2553.
- “เศรษฐกิจพอเพียง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.chaipat.or.th/site_content/34-13/3579-2010-10-08-05-24-39.html, 2560.
- สมบัติ กุสุมาวลี. “อุตสาหกรรมสร้างสรรค์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก
[:http://www.tpa.or.th/publisher/pdfFileDownloadS/QM153_P107-111.pdf](http://www.tpa.or.th/publisher/pdfFileDownloadS/QM153_P107-111.pdf), 2561.

สถิตาภรณ์ เอี่ยมธงชัย. “วิวัฒนาการกระแสความนิยมเกาหลี (Korean Wave) ที่เรียกว่า Hallyu”.

(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

http://www.ditp.go.th/contents_attach/154036/154036.docx, 2559.

“สถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศ ม.ค. - มิ.ย. ปี 2560 (จำแนกตามภูมิภาคและจังหวัด)”.

(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

https://www.mots.go.th/more_news.php?cid=504&filename=index, 2561.

“หมู่บ้านท่องเที่ยวทะเลน้อย จ.ระยอง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://unseentourthailand.com/2017/10/16/talaynoi/>, 2560

“อาหารพื้นบ้านจังหวัดระยอง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://www.rayongcity.go.th/index.php/2016-07-25-09-42-58/2016-07-25-09-44-23/527-2016-08-24-03-03-29>, 2561.

ภาคผนวก

ผนวก ก

การดำเนินงานพัฒนาชุมชนปากน้ำประแสจากหน่วยงานต่างๆ

1. ศูนย์ทรัพย์สินทางปัญญาและบ่มเพาะวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศูนย์ทรัพย์สินทางปัญญาและบ่มเพาะวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้รับการสนับสนุนจากโครงการ JP MORGAN โครงการงานหมู่บ้านแม่ข่ายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี/โครงการคลินิกเทคโนโลยี และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในการจัดอบรมให้ความรู้ทั้งธุรกิจอาหารแปรรูปและธุรกิจโฮมสเตย์ โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนธุรกิจ การบริหารจัดการ วัตถุประสงค์ กระบวนการผลิต บรรจุภัณฑ์ แบรินด์ การตลาด การทำให้ถูกหลักอนามัย จุดเด่น จุดด้อย และโอกาสเกิดความเสี่ยง โดยศูนย์ฯ เห็นความสำคัญในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างราบรื่น

2. โครงการ Breeding Youth Social Entrepreneurs & Bettering Rural Micro Entrepreneurs โดยได้รับการสนับสนุนจากบริษัท JP Morgan

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยศูนย์ทรัพย์สินทางปัญญาและบ่มเพาะวิสาหกิจ ได้รับทุนสนับสนุนในการดำเนินโครงการ Breeding Youth Social Entrepreneurs & Bettering Rural Micro Entrepreneurs เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการที่ต้องการจะเริ่มต้นธุรกิจใหม่และผู้ประกอบการที่เพิ่งเริ่มต้นธุรกิจ จากบริษัท JP Morgan โดยศูนย์ฯ ได้เลือกที่จะลงพื้นที่ในชุมชนปากน้ำประแส อ.แกลง จ.ระยอง เพื่ออบรมเพิ่มศักยภาพ ตลอดจนให้คำปรึกษาแก่ผู้ประกอบการภายในพื้นที่ดังกล่าวที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกจากทางผู้เชี่ยวชาญและว่ามีศักยภาพและความพร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการ

3. โครงการงานหมู่บ้านแม่ข่ายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี / โครงการคลินิกเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภายใต้สำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ศูนย์ทรัพย์สินทางปัญญาและบ่มเพาะวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้ดำเนินการโครงการงานหมู่บ้านแม่ข่ายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี/โครงการคลินิกเทคโนโลยี โดยโครงการดังกล่าวเป็นโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งทางศูนย์ฯ ได้ลงพื้นที่พัฒนาชุมชนเทศบาลปากน้ำประแส โดยมีการจัดอบรมให้ความรู้และพัฒนาเรื่องต่างๆ เช่น

1. การพัฒนากลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ
2. มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
3. เทคนิคการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้มีศักยภาพในการแข่งขันเชิงพาณิชย์
4. การจัดทำบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารทะเล
5. แนวทางและปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ที่จะได้รับจากการที่ผลิตภัณฑ์ผ่านมาตรฐานดังกล่าว
6. การปรับภาพลักษณ์เมืองประแสให้เป็นเมืองน่ารัก

7. การส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการปรับปรุงเรื่องแบรนด์และคุณภาพ
8. การปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ การเปลี่ยนรูปแบบบรรจุภัณฑ์ การออกแบบตราสินค้า สติกเกอร์สำหรับบรรจุภัณฑ์
9. การส่งเสริมการตลาด การจัดงานถนนคนเดิน
10. การทำบัญชีเบื้องต้น การบริหารการเงิน
11. การตลาดและการดำเนินธุรกิจ
12. มาตรฐานผลิตภัณฑ์อาหาร และมาตรฐานบรรจุภัณฑ์แปรรูป
13. การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์
14. การจัดทำแผนพัฒนาเมืองเพื่อรองรับการท่องเที่ยว
15. การประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น
16. การจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน
17. ด้านเกษตรอินทรีย์และวางแผนการดำเนินงานเพื่อรองรับการท่องเที่ยว
18. การเพาะเห็ดฟางในตะกร้า และให้คำปรึกษาด้านเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น เพื่อให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนหรือผู้ที่สนใจในธุรกิจมีความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

4. กระทรวงวัฒนธรรม

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ได้ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดโครงการโครงการถนนสายวัฒนธรรม “ประแสสร้างสุข ชุมชนปากน้ำประแส ตำบลปากน้ำประแส” จังหวัดระยอง พร้อมด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน ร่วมกันจัดงานถนนสายวัฒนธรรม “ประแส สร้างสุข” ชุมชนปากน้ำประแส เชิญชวนทั้งคนไทยและต่างชาติสัมผัสวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งจัดขึ้นในวันศุกร์-เสาร์-อาทิตย์ ทุกต้นเดือนระหว่างเดือนพฤษภาคม-กันยายน 2559 ณ บ้านเก่าริมน้ำ หมู่ที่ 2 ตำบลปากน้ำประแส อำเภอกะเลง จังหวัดระยอง

การจัดงานถนนสายวัฒนธรรม “ประแส สร้างสุข” ชุมชนปากน้ำประแส โดยมีแนวคิด “ย้อนอดีตถนนคนเดิน เพลิดเพลินย่านบ้านเก่า เรื่องเล่าตำนานประแส ล่องเรือแพวิถีประมง ชำรงประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ งามล้ำเจดีย์วัดแหลมสน สุขสันต์สามล้อห่อชมเมือง ลือเลื่อง กะปิ น้ำปลา เฮฮาเดินชมทุ่งโปรงทอง” อีกทั้งยังมีวัตถุประสงค์เพื่อนำมรดกวัฒนธรรมของท้องถิ่นมาสร้างรายได้ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนสืบไป

ในงานถนนสายวัฒนธรรม “ประแส สร้างสุข” ชุมชนปากน้ำประแส มีกิจกรรมมากมาย เช่น การเยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชนชาวปากน้ำประแส (การประมงและการค้าขาย) ชมขบวนพาเหรดสืบสานตำนานประแส การสาธิต การจำหน่ายอาหารพื้นบ้าน ขนมไทยพื้นบ้าน และสินค้าพื้นบ้าน นิทรรศการพิพิธภัณฑ์บ้านประแส การแสดงหนังใหญ่วัดบ้านดอน ลานวัฒนธรรม เช่น การแสดงกลองยาว การแสดงรำแม่ศรี การแสดงของเยาวชนจากโรงเรียนชุมชนวัดตะเคียนงาม งานถนนสายวัฒนธรรม “ประแส สร้างสุข” ชุมชนปากน้ำประแส จัดขึ้นในวันศุกร์-เสาร์-อาทิตย์ ทุกต้นเดือนระหว่างเดือนพฤษภาคม-กันยายน 2559 ณ บ้านเก่าริมน้ำ หมู่ที่ 2 ตำบลปากน้ำประแส อำเภอกะเลง จังหวัดระยอง โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม (นายวีระ โรจน์พจนรัตน์) เป็นประธานพิธีเปิดงานเมื่อวันศุกร์ที่ 1 กรกฎาคม 2559

5. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จัดโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการแข่งขันจักรยาน และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว (ทุ่งโปรงทอง)

6. สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้สนับสนุนการจัดโครงการฟื้นฟูเมืองและย่านชุมชนเก่า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและจัดทำแผนงานด้านการอนุรักษ์อาคารสำคัญเพื่อเป็นข้อมูลอ้างอิงในการพัฒนาเมืองในอนาคตและเพื่อสะสมองค์ความรู้ที่มีของท้องถิ่นส่งต่อแก่สมาชิกในรุ่นต่อไป

7. สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Institute for small and Medium Enterprises Development: ISMED)

สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ร่วมกับศูนย์ทรัพย์สินทางปัญญาและบ่มเพาะวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดกิจกรรมอบรมการบริหารจัดการกายธุรกิจโฮมสเตย์ให้เป็นระบบตามเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อให้ผู้ประกอบการโฮมสเตย์มีระบบการบริหารจัดการอย่างเป็นระเบียบและถูกต้องตามหลักเกณฑ์

8. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับศูนย์ทรัพย์สินทางปัญญา และบ่มเพาะวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดทำแผนพัฒนาเมือง เพื่อรองรับการท่องเที่ยว นำโดย ผศ.ดร.ยงฉนิศร์ พิมลเสถียร และทีมนักศึกษา ได้ลงพื้นที่วางแผนสำรวจและจัดทำผังเมืองเพื่อพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองที่รองรับการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ

9. กรมวิทยาศาสตร์บริการ

กรมวิทยาศาสตร์บริการ (โดยฝ่ายผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรฐานอาหาร) ร่วมกับศูนย์ทรัพย์สินทางปัญญาและบ่มเพาะวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และการให้คำปรึกษาการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ โดยคุณวรรณดี มหรรณพกุล ผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรฐานอาหาร เพื่อให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ทำได้ถูกต้องตามเกณฑ์ และได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

10. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ร่วมกับศูนย์ทรัพย์สินทางปัญญาและบ่มเพาะวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำแผนธุรกิจ การทำบัญชีการเงิน การตลาด และการวิเคราะห์ความเสี่ยง เพื่อให้ผู้ประกอบการมีการวางแผนการบริหารธุรกิจให้ถูกต้อง เข้าใจถึงความเสี่ยง จุดเด่น และจุดด้อยของธุรกิจ

11. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ โดยลงปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่บริเวณอนุสรณ์เรือรบหลวงประแสและทุ่งโปรงทองซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของเทศบาลปากน้ำประแส

12. สถาบันพระปกเกล้า

สถาบันพระปกเกล้า ได้ดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มรักษัประแส โดยมี ดร. ไพบุลย์ โพธิ์สุวรรณ วิทยากรจากสถาบันพระปกเกล้า มีเป้าหมายในการให้ชุมชนเรียนรู้ และมีความเข้าใจในการคัดแยกขยะชุมชน

13. รายการ ครั้วคุณต๋อย

รายการครั้วคุณต๋อยร่วมกับคุณพีรวงค์ จาตุรงค์กุล วิทยากรของศูนย์ทรัพย์สินทางปัญญา และบ่มเพาะวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้เห็นจุดเด่นของอาหารประแสจึงได้ผลักดันให้อาหารของประแสได้ออกรายการครั้วคุณต๋อย เช่น หอยปากเบ็ดดอง ปลาฮื่อแซและน้ำยำ เป็นต้น ซึ่งอาหารที่ได้ออกรายการเป็นที่นิยมมากทั้งลูกค้าที่ดูรายการแล้วโทรสั่งและนักท่องเที่ยวทำให้แกงส้ม ผักกระชับซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างมากจากนักท่องเที่ยวทำให้ชุมชนปากน้ำประแสเป็นที่รู้จักมากขึ้นจากที่เคยขับรถผ่านไปเที่ยวในจังหวัดใกล้เคียง

การพัฒนาตราสินค้าและออกแบบตราสินค้าแก่ผู้ประกอบการ
ในโครงการร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

 <p>โลโก้ของเมืองประแส</p>	 <p>แนวคิดของเมืองประแส...เมืองน่ารัก</p>
	

ผู้ใหญ่
เจียบ
ปลากะตัก
3 รส (งา)
มีแคลเซียม
โตโยธิน
โปรตีนสูง
1 หมู่ 7 ต.ปากน้ำประแสร์ อ.แกลง จ.ระยอง โทร. 089-215727, 081-7441401

เพลิน
โยเด็ม
085-0946222

แป้อั่ง
เคียวข้าวมี
手作りえび味噌
124/1 หมู่ 2 ต.ปากน้ำประแสร์ อ.แกลง จ.ระยอง โทร. 081-888796, 038-661130

“ลูกเขากินได้ จึงขายทาน”
ปลาจิ้งจั้ง
พรชนก
ปลากรอบ 3 รส
ปลากรอบใส่เงาะ

OVOP One Village One Product
เหม่มกะปิ
120 หมู่ 2 ต.ปากน้ำประแสร์ อ.แกลง จ.ระยอง โทร. 081-754994, 038-661269

OVOP One Village One Product
ปลากรอบ
ปลากรอบสามรส
ปลากรอบขาว
ปลากรอบสมุนไพร
ปลากุ้งขาวปลากรอบ
188 หมู่ 2 ต.ปากน้ำประแสร์ อ.แกลง จ.ระยอง โทร. 081-4505613, 086-8439425, 038-661154

ป้าทอม
คอกกระเช้า
กะปิสด
76 หมู่ 3 ต.ปากน้ำประแสร์ อ.แกลง จ.ระยอง โทร. 087-0020839
OVOP One Village One Product

OVOP One Village One Product
ขนมบ้านครัวเบญจฯ
อร่อย สดทุกวัน
โทร. 038-661078

กะปิเคียว 100%
OVOP One Village One Product
56 หมู่ 7 ต.ปากน้ำประแสร์ อ.แกลง จ.ระยอง โทร. 086-8314249

กะปิเจี๊วญญู
101/1 หมู่ 1 ต.ปากน้ำประแสร์ อ.แกลง จ.ระยอง โทร. 089-6010430
OVOP One Village One Product

หมูต้มใบชะมวง
อรัญญิก
อรัญญิก
48 หมู่ 4 ต.ปากน้ำประแสร์ อ.แกลง จ.ระยอง โทร. 085-4330084

อรัญญิกปลาเค็ม
อรัญญิกปลาเค็ม
36 หมู่ 1 ต.ปากน้ำประแสร์ อ.แกลง จ.ระยอง โทร. 089-7380454
OVOP One Village One Product

กาแฟโบราณ
รสเด็ดเจ้าเก่า
หอยทอด
แม่ฉลุย
รับประกันความอร่อยมากกว่า 40 ปี
牡蠣の卵焼きメーシャルアイ

หมูปัง
40ปีแห่งความอร่อย
หมูปัง
ยักนึ่ง
ป่าจำรัส
อร่อย นุ่ม
กลมกล่อม

OVOP One Village One Product

กู๊กกิก โฮมสเตย์
Kookkik Homestay
บรรยากาศสบาย
สไตล์เป็นส่วนตัว

โฮมสเตย์ทุ่งปรองทอง
Homestay Thungprongtong
สัมผัสธรรมชาติ
อากาศบริสุทธิ์
ดูจเขือฤๅติ

คหนึ่งนิจ โฮมสเตย์
Khanungnit Homestay
ดูแลคุณดูจญาติมิตร

ชนะชล โฮมสเตย์
Chanachol Homestay

amnuay89@gmail.com
038-661-114
089-934-4433

085-329-7384

087-487-8815

เกดแก้ว โฮมสเตย์
Kedkaew Homestay

สบาย สบาย
สไตล์ริมน้ำ

Prasert

1 Room Room

2 Room Room

จำนวนห้องพัก 20-26 ไร่

kedkaewhomestay
www.kedkaewhomestay.com

☎ 089-244-4267
☎ 038-661-946

แสงมุกดาโฮมสเตย์
Sangmookda Homestay

มาลิ้งบ้านพัก
เหมือนเป็นพี่น้องกัน

Prasert

1 Room Room

2 Room Room

จำนวนห้องพัก 7-14 ไร่

☎ 038-661-041
☎ 081-399-8756

แหลมสนแคมป์
Laemson Camp

คุณคือ
คนสำคัญของเรา

Prasert

1 Room Room

5 Room Room

จำนวนห้องพัก 100-125 ไร่

☎ 038-661-918
☎ 081-793-3256

แสงผู้ โฮมสเตย์
Samaepoo Homestay

Prasert

2 Room Room

จำนวนห้องพัก 10-15 ไร่

☎ 081-399-3767

อัมพร โฮมสเตย์
Amporn Homestay

คุณคือสมาชิก
ในครอบครัวเรา

Prasert

2 Room Room

1 Room Room

จำนวนห้องพัก 10-20 ไร่

☎ 081-715-7727
☎ 081-744-1409

ยินดี โฮมสเตย์
Yindee Homestay

Prasert

2 Room Room

จำนวนห้องพัก 5-8 ไร่

☎ 089-968-8441

บ้านสายสัมพันธ์
Bann Saisampan

ร่วมรื่น สดชื่น สบาย

Prasert

7 Room Room

จำนวนห้องพัก 40-50 ไร่

☎

นาซา โฮมสเตย์
Naza Homestay

ทึ่มสบาย สดชื่นเพียง

Prasert

4 Room Room

3 Room Room

จำนวนห้องพัก 10-20 ไร่

Food

tuu2503
NAZA NamNeaung&Homestay

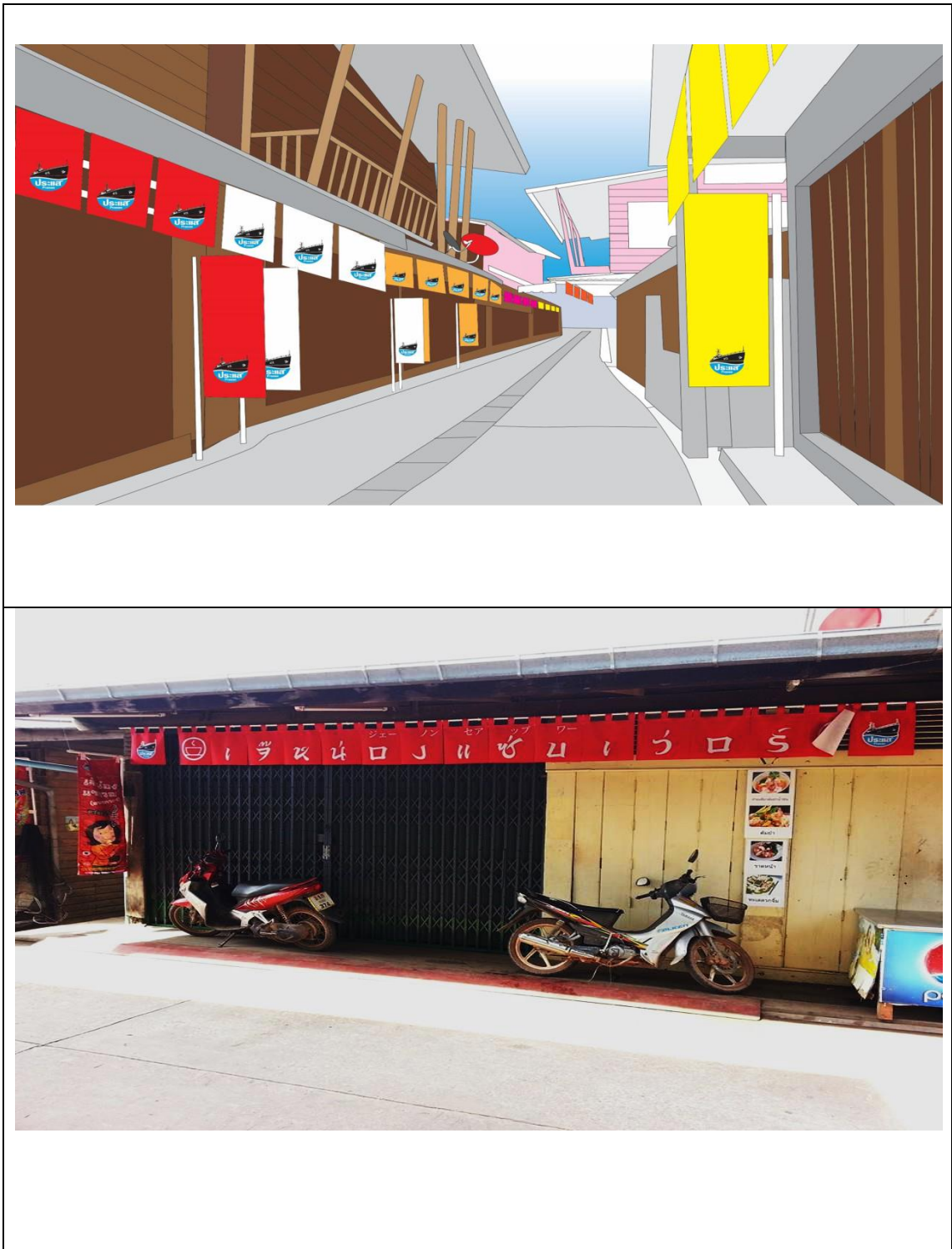
☎ 038-661-903
☎ 086-821-4575

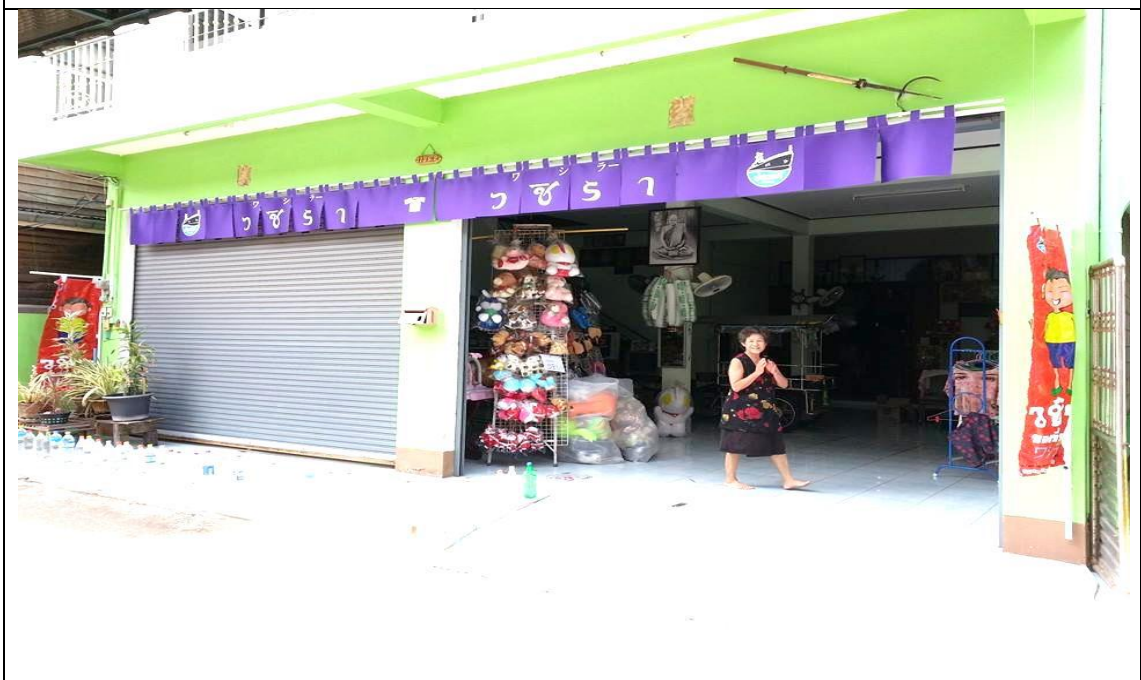
ด้านข้างรถสามล้อฟอง

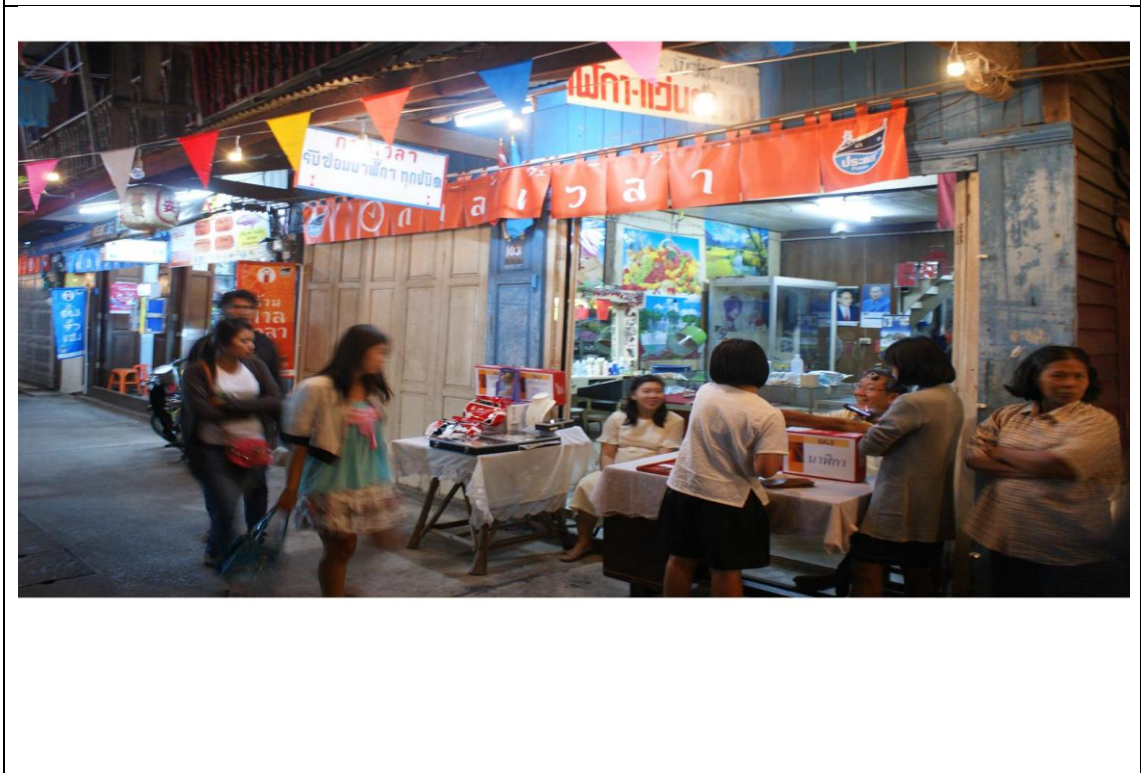

ด้านข้างรถสามล้อฟอง

การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านทางสื่อทางโทรทัศน์ รายการครัวคุณต๋อย

ผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูป หอยปากเปิดตอง: ตลาด 100 ปีประแส

ผลิตภัณฑ์ขนม ขนมขารสหรือขนมกะลา ร้านป่าไ้ ตลาด 100 ปีประแส

อาหารจานเดียว แกงส้มไข่ปลาเรียวเขี้ยวผักกระชับ ครัวมารวย

ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากทะเล กุ้งหวาน

อาหารจานเดียว ปลาชื้อแซและน้ำยำ

ผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูป น้ำปลา

ผนวก ข

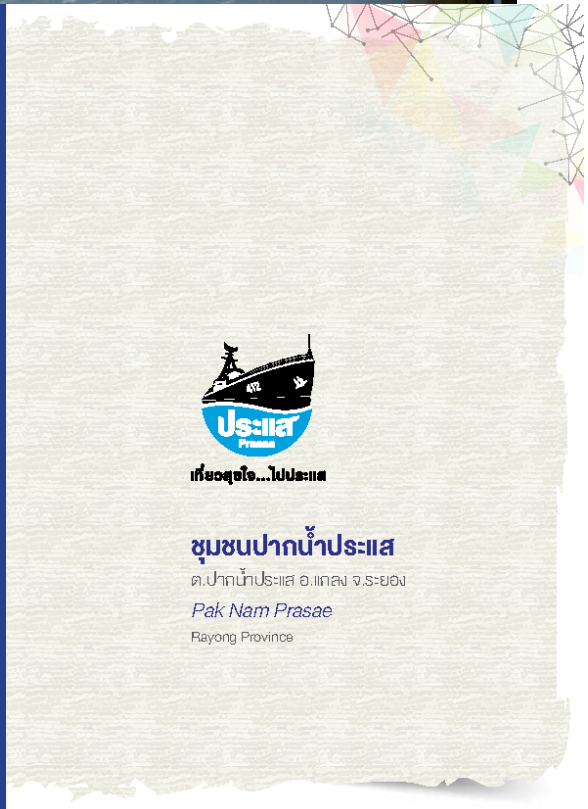
เอกสารประชาสัมพันธ์โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

ท่องเที่ยวชุมชนเราอย่างมีความสุข โปรดติดต่อ
นางสาวรนา ชานุกิตถารัตน์ โทร. 081 399 8756
นางสาวสมศรี ชานุกิตถารัตน์ โทร. 081 653 4123
นายณัฐพล นิตยสกุล โทร. 081 158 1495

สนับสนุนโดย

CREATIVE INDUSTRY VILLAGE
หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

ไทย...
เที่ยว...
ม่...

การพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
โครงการสร้างสรรค์อุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม

CREATIVE INDUSTRY VILLAGE
หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และบริการตามยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ภายใต้กรอบการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศ ตลอดจนบูรณาการงานพัฒนามลฑลภาคและบริการให้สอดคล้องกับนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว กระทรวงอุตสาหกรรมจึงจัดทำโครงการสร้างสรรคอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม ก่อรพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เป็นารพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว/แหล่งท่องเที่ยวที่ได้เปรียบเชิงวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายให้เกิดหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village: CIV) ที่ประยุกต์ใช้ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มนวกความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม สร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่เชื่อมโยงกับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

หมู่บ้าน CIV เป็นงานบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐมากกว่า 10 หน่ว โดยมอบหมายให้สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เป็นหน่วประสานการพัฒนามบ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ปีแรกของการดำเนินงานคือ พ.ศ. 2559 คณะทำงานประกอบด้วยหน่วยงานร่วมและจังหวัดที่ประเทศไทยได้ประชุมคัดเลือก 9 ชุมชนพื้นที่นำร่องเพื่อเป็นกรณีศึกษา ได้แก่ (1) ชุมชนออนใต้ ต.ออนใต้ อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ (2) ชุมชนลำไยอิน ต.ลำไยอิน อ.ภูเพียง จ.น่าน (3) ชุมชนมาดิ่งเงิน ต.บ้านค้อ อ.ศรีสะเกษ จ.สุโขทัย (4) ชุมชนเกาะเหล็ก ต.เกาะเหล็ก อ.ปากน้ำ จ.นนทบุรี (5) ชุมชนบ้านศาลาดิน ต.มหาสวัสดิ์ อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม (6) ชุมชนปากน้ำประแส ต.ปากน้ำประแส อ.แกลง จ.ระยอง (7) ชุมชนบ้านเชียง ต.บ้านเชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี (8) ชุมชนบ้านลาดหิน ต.อาร์วง อ.เมือง จ.กระบี่ และ (9) ชุมชนเกาะช่อ ต.เกาะช่อ อ.เมือง จ.สงขลา

หนังสือเล่มนี้เป็นขอมูลที่สร้งงของ การดำเนินงานที่เี่ยวเฉพาะด้าน การท่องเที่ยว จากองค์ความรู้ทั้งหมดที่ประกอบด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว (ซึ่งแตกต่างจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยทั่วไป) การบูรณาการเชื่อมโยงทางการตลาด และการดึงองค์ความรู้แขนงต่างๆ เพื่อจัดทำแผนแม่บทที่ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

Creative Industry Village: CIV

To create added value to products and services, in accordance with the Thailand 4.0 master plan, the Royal Thai Government intends to reshape the country's various industries to enhance integrated product development, in a way, that reflects the main objective of promoting and developing tourism.

The Ministry of Industry, therefore, launched the initiative to innovate local industries called, "The Development Activities to bring about the Creative Industry Village," that aims to develop and promote tourism and tourist destinations with strong cultural advantages. The main objective is to create the "Creative Industry Village" (CIV). These creative villages will be proficient in adapting and combining preexisting local cultural knowledge and traditional wisdom with modern knowledge, technology and other innovations. This will enable them to create innovative products and services that leads to further development of new tourist destinations and attractions in a sustainable way.

CREATIVE INDUSTRY VILLAGE
หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน หลักการให้พระองค์ทรงตรัสว่า "ต้องระเบิดจากข้างใน" หมายความว่า ต้องมุ่งพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้คนและครอบครัวในชุมชนนั้นๆ ไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มีใช้การนำเอาความเจริญจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนและหมู่บ้าน ซึ่งหลายชุมชนยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว จึงไม่สามารถรับรับตัวได้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่ความล้มเหลวได้

หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ก้าวเดิน "ตามรอยพ่อ"

กระทรวงอุตสาหกรรม น้อมนำแนวพระราชดำริสดุดีถว้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร "หัวใจ" ในการขับเคลื่อน โครงการสร้างสรรคอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม ด้วยพระหัตถ์ถึง ความสำคัญในการสร้างรากฐานชุมชนให้มั่นคงจาก "ข้างใน" เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการตามยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ภายใต้กรอบการรับโครงการอุตสาหกรรมของประเทศ โดยมีธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นเรือธงที่นำหน้า

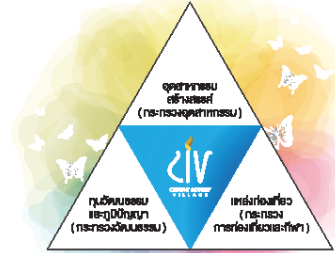
ธุรกิจการท่องเที่ยวจึงเป็นเพียงกระตุกเศรษฐกิจชุมชนในแบบภูมิคุ้มกัน ทั้งด้านสินค้าและบริการ และส่งผลให้ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และจะมีการให้ความรู้ชุมชนนอกอย่างต่อเนื่อง แต่การบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นระบบ เป็นศาสตร์แบบบูรณาการ จึงยังมีชุมชนอีกหลายแห่งที่อาจมีความโดดเด่นในเรื่องผลิตภัณฑ์ แต่ขาดความรู้ในการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยว ขาดกิจกรรมที่จะดึงนักท่องเที่ยวให้ใช้เวลาอย่างเต็มที่ เพื่อเต็มเต็มประสบการณ์อันมีค่า หรือมีช่วงเวลาที่สั้นกว่าความเฉลี่ยที่อื่นเลย ท้าวมกลางการเคลื่อนไหวอันเป็นปณิธานของวีรบุรุษ

ความประทับใจโดดเด่นที่สามารถสร้างเชิงการบริโภคที่ทันสมัยและบริบาล โดยผนวกรวมสินค้าที่ระลึกจากท่องเที่ยว ชื่อนักท่องเที่ยวจะอุตสาหกรรมเมื่อเกิดความคิดสร้างสรรค์ที่แท้จริงของเที่ยวถิ่น การสร้างอุตสาหกรรมที่แข็งแกร่ง คือที่แท้จริง โครงการสร้างสรรค์อุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายให้เกิด หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village: CIV)

สัญลักษณ์ CIV หมายถึง ภูมิปัญญาและความเจริญรุ่งเรือง กล่าวคือ ตัว C มาจากความอ่อนน้อมของบุรุษแห่งอารยธรรมอันสูงส่ง ตัว I เสมือนลำเทียนที่ให้ความสว่างต่อปัญญา และตัว V หมายถึง การรวบรวมกันของสายธารความคิดแล้วแยกออกเจริญเติบโตขึ้นอีก ทั้งสี่ที่ในภาพคำความกว้างไกลของชุมชนต่างๆ ในผืนแผ่นดินไทย

แนวคิดในการดำเนินงาน

CREATIVE INDUSTRY VILLAGE
หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village : CIV) หมายถึง หมู่บ้านแห่งความสมดุลที่นำคุณวัฒนธรรม วิถีชีวิต มาผนวกกับความสร้างสรรค์ และก้าวออกมา เพื่อสร้างมูลค่าใหม่ของสินค้าที่ระลึกจากท่องเที่ยว และบริการหรือกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ใหม่จากท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดมูลค่าใหม่ทางเศรษฐกิจบนแนวความคิดอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

องค์ความรู้ที่เพิ่มเติมให้กับ "หมู่บ้าน CIV" กระทรวงอุตสาหกรรม ได้น้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่านมาใช้ในการดำเนินงาน โดยประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียง ในการทำงาน "หมู่บ้าน CIV" ในเบื้องต้น มีหลักการ 7 ประการ ดังนี้

1. ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม กล่าวคือ ใช้เทคโนโลยีที่มีราคาไม่แพง แต่ถูกหลักวิชาการ
2. มีขนาดการผลิตที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ
3. ไม่ฝืน และไม่เร่งรีบ ไร้อะไรที่เป็นหลัก
4. ให้ความสำคัญผู้ผลิตในภาคประกอบการ ไม่เอาตัวเขาเปรียบผู้บริโภค
5. เห็นการกระจายความเกี่ยวข้องการสร้างผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และพร้อม มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลผลิตได้
6. เห็นการบริหารความเสียสละ (Downside management) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่ก่อให้เกิดหนี้สินที่สามารถบริหารจัดการ
7. เห็นการใช้เสน่ห์ให้ต่อกันในการขับเคลื่อน

ปัจจัยเหล่านี้จะช่วยช่วยให้ผู้ประกอบการชุมชนวิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวของชุมชนกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งได้อย่างมั่นคงในระยะยาว

His Majesty King Bhumibol Adulyadej has consistently been a shining beacon for the development of his subjects. A principle constantly instilled by His Majesty was that development "must explode from within." His Majesty's royal proclamation can be defined as "the focus to develop strength for the people and their families must be ignited from within the community itself."

Creative Industry Villages (CIV) Following in "Father's Footsteps"

The Ministry of Industry most humbly adheres to the royal guidance of His Majesty King Bhumibol Adulyadej. The ideal of His Majesty's words is the "heart" in driving forward the "Innovative Industries Development Program." The Ministry is fully aware of the importance in building a strong foundation for the community "from within." It is actually helping the community build a strong immunity for themselves and become ready for developing products and services according to the "Thailand 4.0" master plan of the Royal Thai Government. Under this innovative framework, various industrial structures of the country will be modified to facilitate with the tourism business, which is regarded as the flagship national initiative.

Therefore, the tourism business has become a crucial mechanism to stimulate the community enterprise and economy in virtually all dimensions as well as the products and services they offer. Tourism has engendered communities near tourist destinations to play a crucial role in managing their community's own natural resources.

Although, knowledge trainings are continuously given to communities but the management of tourism businesses and enterprises by the community themselves remains an in integration. Therefore, several communities may be outstanding in their products but they still lack knowledge in managing a proper tourism business.

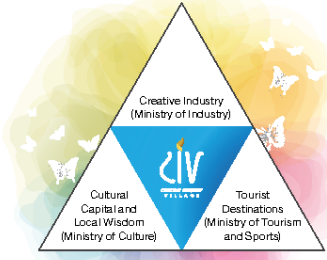
CREATIVE INDUSTRY VILLAGE
หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

They still lack the expertise in creating activities that attract tourists to stay for a lengthy period of time. This is the main factor that has stalled their progress and ability to learn the tourism business. Several communities are still inexperienced in striking the balance between providing the idealistic tourist experience and the frantic way of life of their community.

These good impressions for tourists are able to generate the power of consumerism for both touristic products and services of the community, especially souvenir goods. These touristic products are sought after by visitors who want to keep the memories of their visit in each local destination alive.

The CIV logo can be defined as the indigenous local wisdom and traditional civilization, which is represented by the letter "O." The imagery of the lightness and gentleness of the characters were derived from the shape and form of an ancient Thai clay potteries. The letter "I" symbolizes a candle that illuminates knowledge. And the letter "V" is a symbol of the merging of various ideas and traditions that can grow and prosper once again. The sky blue background represents the vastness of the capacities of the numerous communities in Thailand like the sky.

The ideas in implementing the program

The Creative Industry Village: CIV can be defined as a village or community that possesses the right balance in bringing out their cultural capital, lifestyles to combine with new creative ideas and design. This is to create new "value-addedness" for their traditional souvenir products and services or any activities that create a new experience for tourism. The objective is to create a new "added value" economy based on creative industry innovations.

The Ministry of Industry intends to introduce ideas and knowledge complements a "CIV village" and reflects the ideals of the Sufficiency Economy theory of His Majesty King Bhumibol Adulyadej with practical value in real life.

For the "CIV village" to adopt and adapt the Sufficiency Economy theory in practical terms, there are 7 basic points to observe, as follows:

1. Applying suitable technology, which is inexpensive and have practical value
2. Possess an appropriate manufacturing size that is proportionate to the ability to management and administrate
3. To not be greedy and focus on only short-term profits
4. Emphasize on operational honesty and transparency
5. Diversify risks through a variety of products and for ability to quickly adapt and change products
6. Downside risk management that will not generate debts and enhances ability to be competent in management
7. Emphasize on the "charms" of the local area and community as the main selling point

These factors will assist local business operators of the community/ community enterprises to be able to develop their tourism business in parallel with the development of their community and grow to become strong with stability and for the long term.

16

CREATIVE INDUSTRY VILLAGE
หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

“ ”
เที่ยวสุขใจ...ไปประแส

ชุมชนปากน้ำประแส ตั้งอยู่บนชายฝั่งทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ดินแดนนี้ไม่เพียงด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งที่ให้คุณริมน้ำประแส สะพานไม้ทอดยาวลัดเลาะไปตามแนวต้นโกงกางของป่าชายเลนที่อุดมด้วยสัตว์น้ำ และพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด แนวสะพานไม้เอียงไปบรรจบกับปลายสะพานสูงโปร่งอง แล้วสิ้นสุดที่ทะเลนอก ซึ่งมีจุดชมวิวที่มองเห็นยอดต้นปรงสีเขียวของอำมตา

หมู่บ้านแห่งนี้ แห่ทั้งรวมกันเป็นชุมชนปากน้ำประแส หรือตำบลปากน้ำประแส มีแม่น้ำประแสกั้นเขตตำบล และมีลำคลองที่ไหลออกสู่ทะเลนอก ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงชีพอาชีพประมงพื้นบ้าน มีการทำนากุ้ง เพื่อผลิตน้ำกร่อยริมฝั่งแม่น้ำประแส ความอุดมสมบูรณ์เหล่านี้ทำให้ตำบลปากน้ำประแสมีทำนากุ้งประมงขนาดใหญ่ บางหมู่บ้านก็ยังยึดอาชีพทำถนผลไม้ ส่วนบริเวณปากแม่น้ำประแสแห่งนี้ มีชุมชนอยู่กินหนาแน่น จึงกลายเป็นแหล่งการค้าของตำบล

ปากน้ำประแสเป็นชุมชนดั้งเดิมตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ชื่อตำบลเก่าคือ ปากน้ำประแสร์ชื่อ "ประแส" มีการสะกดทั้ง ประแส และ ประแสร์ สันนิษฐานว่ามาจากภาษาของว่า "ประแสร์" หมายถึง ปากที่กางแล้ว ที่นี้ยังคงเปลี่ยนชื่อเป็น "การแส" เพราะว่าหน่วยงานภาครัฐสมัยก่อนไม่สามารถหาคำความหมายคำว่า ประแส ได้ ปัจจุบันจึงยังมีหน่วยงานภาครัฐหลายแห่ง เขียนชื่อตำบลนี้ด้วยการสะกดที่ต่างกัน

ประชากรดั้งเดิมของชาวปากน้ำประแส คือ ชาวชอง (Chong) กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณแนวเขาบรรทัดซึ่งอยู่แนวตะวันออกของประเทศไทยด้านที่ติดกับ

กัมพูชา ชาวชองเข้ามาอยู่ในสยามตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ทั้งบริเวณจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด อุบัติปัญหาที่ติดขัดของชาวชอง นอกจากการเกษตรแล้ว คือการเก็บหาของป่า เพื่ออาหารและสมุนไพร ทุกวันนี้ ชาวปากน้ำประแสก็ยังคงสืบทอดความรู้ของบรรพชนในการนำสมุนไพรมาใช้ดูแลสุขภาพและความเป็นมา

เช่นเดียวกับชาติพันธุ์อื่น ๆ ในแถบนี้ นอกจากความศรัทธาในพุทธศาสนาแล้ว ชาวชองยังเป็นชนเผ่าที่นับถือผี หลังฤดูการเก็บเกี่ยว ลูกหลานชาวชองในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราดจะมีประเพณีสำคัญที่กระทำสืบเนื่องกันมา คือ พิธีทำบุญส่งทุ่ง หรือ "ศาลาพูนาคามูน" แต่จะถือเงินต่างมีเรื่องเล่าและรายละเอียดของพิธีที่ต่างกันไป แต่จุดมุ่งหมายคือ ก้าวทำบุญส่งสิ่งของอาหารให้แก่เหล่ามตุที่ข้างทุ่งข้างทาง เพื่อให้ท่านเดินทางไปมโลกโดยไม่มีอุปสรรค แล้วผู้คนในโลกมนุษย์ก็จะได้รับความสะดวกด้วย

17

CREATIVE INDUSTRY VILLAGE
หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

ส่วนประเพณีทางพุทธศาสนาที่นับว่าเป็นเอกลักษณ์ของ
ชาวปากน้ำประแส คือการทอดผ้าป่ากลางน้ำ จัดขึ้นในช่วงเทศกาล
ออกพรรษา เป็นงานบุญประจำปีที่มีคนสืบเนื่องมาจนกว่าร้อยปี
ด้วยความเป็นชุมชนเก่าแก่ขนาดใหญ่ จึงใช้วิธีทอดผ้าป่าใน
เวลากลางวันและออกพรรษาในเวลากลางคืน ชาวประแสพายเรือ
มาร่วมพิธีกลางลำน้ำประแส และมีพิธีทอดผ้าป่าเสร็จสิ้น ก็จะเป็น
เวลาแห่งการรื่นเริงที่มีการละเล่นหลากหลาย ทั้งแข่งเรือพาย แข่ง
พายกระด้ง แข่งพายเรือข้ามลำน้ำได้ แข่งขงกม ๖๗๗๘ เป็นต้น

เรือหลวงประแส 412 เป็นสัญลักษณ์หนึ่งที่เทศบาลตำบล
ปากน้ำประแสนำมาใช้เป็นตรารับรองผลิตภัณฑ์หรืองานบริการ
ภายในชุมชนปากน้ำประแส โดยนำมาจากเรือหลวงประแส 412
ซึ่งเป็นอนุสรณ์สถานที่ได้รับการบรรจุเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ
แห่งหนึ่งของชุมชน

เรือหลวงประแส 412 มีจำนวน 2 ลำ เรือหลวงประแสลำแรก
เป็นเรือที่กองทัพเรือสร้างไว้สำหรับราชการ ต่อมาเรือลำสำคัญ
เรือลำนี้ถูกโจมตีและจมที่ทะเลสาบชิวมน (Kisarun) ในครั้งที่
ไทยเข้าร่วมรบในสงครามเกาหลี (พ.ศ. 2493-2496) เมื่อกองทัพเรือ
ส่งเรือลำใหม่มาทดแทน ก็ยังคงให้ชื่อ "ประแส" เช่นเดิม
ทำให้เรือหลวงที่ใช้ชื่อประแสมี 2 ลำ

เรือหลวงประแสลำที่สองเข้าประจำการพร้อมเรือหลวงท่าจีน
(เรือหลวงท่าจีนมีหมายเลขประจำเรือคือ 411 ส่วนเรือหลวงประแส
คือ 412) และมีเวลาประจำการเกือบ 5 ทศวรรษ

ด้วยความที่เป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงเก่า บริเวณ
ปากน้ำประแสจึงยังพอมองเห็นบ้านเรือนเก่าๆ ให้คิดถึงวันคืน
ในอดีตของผู้คนจนครุ ชุมชนช่วยกันอนุรักษ์ไว้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
ทางประวัติศาสตร์ ในฐานะเมืองท่าสำคัญชายฝั่งทะเลตะวันออกของ
ไทย นักท่องเที่ยว วัยหนุ่มสาวที่ชื่นชอบบรรยากาศริมฝั่ง และดูการ
ต่อเรือและซ่อมแซมเรือประมง การซ่อมแซม อวน ลอบ จนถึงชิม
อาหารทะเลที่โอบล้อมด้วยกิจกรรมชุมชน หรือซื้อผักสวนครัวปลอด
สารพิษของชุมชนปากน้ำประแสลิ้มรสได้ตลอดปี แต่มีอยู่
อย่างหนึ่งที่นักท่องเที่ยวต้องลิ้มรส เหตุใดคนเราจึงมักชอบทำ
ประโศกด้วย "ซี"

อันนี้... นักท่องเที่ยวต้องลิ้มรสมาหาซื้อของซี!
อันนี้... นักท่องเที่ยวต้องลิ้มรสมาหาซื้อของซี!

“
Joyful travels at Prasae

The community at Prasae is situated on the southeastern banks
of Kiang district in Rayong province. It is an area that is abundantly
rich in natural resources such as the swampy areas near the Pa Sae
River. Wooden bridges intricately connect various areas together along
the thick mangrove forests in the area. The swampy forestation is rich
in flora and fauna, such as various animals, marine organisms and
countless plant species. These wooden bridges begin at the Thung
Puang Thong bridge and end at the outer sea, which is a scenic area.

The eight villages that combine to form the Pak Nam Prasae
Community have the Pa Sae River as the natural boundary. There is also
a canal that leads to the sea. Most villagers still rely on the local fishing
as their main profession. There is also shrimp farming and brackish
water fish breeding along the banks of the Prasae River.

These abundances in their natural resources, has made the
Pak Nam Prasae community an important fishing port. Some
village also engages in planting fruit orchards. At the mouth of the
Prasae River, there is a density of population and has emerged as
the center of commerce for the entire community.

The Prasae river mouth is actually the original community
that has existed since the Ayutthaya period. The original name
of the community was "Pak Nam Prasae" and has several ways
of spelling it. Once, the name of the community was changed to
"Kra Sae" because in the old days, the Thai municipal
officers could not find the meaning for "Prasae." Still today, the
local bureaucracy still does not have a single way to spell this
community's proper name.

The original people in the community were the "Chong"
people. This group settled along the eastern borders of Thailand
near the Cambodian border. The Chong people settled in Thailand
since the Ayutthaya period in Rayong, Chantaburi and Trat
provinces. The outstanding local wisdom of the Chong people, other
than agriculture, was in scavenging for wild food items, plants and
herbs. Even today, the people of the Pak Nam Prasae community
still practices the knowledge passed down by their ancestors in
using herbs for health and beauty.

It is the same for other ethnic group of people of the area,
other than the strong faith in Buddhism, they also engage in the
ancient practice of spirit worship. Descendants of the Chong people
in Rayong, Chantaburi and Trat provinces still perform the "Tambun
Song Tung," a traditional merit-making ritual. Each area and
community has slightly different ways in conducting this ceremony.
But their objectives are the same, which is to make merits to the
spirits of nature.

ไทย... เกือบ... m... เกือบ... m...
Activities and Demonstration

- นั่งรถสามล้อไฟฟ้าชมชุมชนประมง
- กิจกรรมปลูกป่าชายเลน
- กิจกรรมสาธิต
- กิจกรรมจับปลา
- กิจกรรมทำขนม

CREATIVE INDUSTRY VILLAGE
หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

ไทย... เกือบ... m... เกือบ... m...

06.00 น.

- เริ่มทำกิจกรรม
- กิจกรรมตามเส้นทาง
- กิจกรรมปลูกป่าชายเลน
- กิจกรรมสาธิต

12.00 น.

ไทย... เกือบ... m... เกือบ... m...

เช้า

- นั่งสามล้อชมเมือง
- เดินชม ชมบ้านทำขนม
- กิจกรรมตามเส้นทาง
- กิจกรรมปลูกป่าชายเลน
- กิจกรรมสาธิต
- กิจกรรมจับปลา
- กิจกรรมทำขนม

12.00 น.

เย็น

ไทย... เกือบ... m... เกือบ... m...

Tour Package
Package "Half Day"

06.00

- Arrive at homestay
- Venerate the Prince of Chumphon Shrine
- Shrimp fishing
- Planting mangrove activity/ tea tasting

12.00

Tour Package "Full Day"

Morning

- Tricycle tour of town
- Walking tour to old waterfront house
- Venerate the Shrines of local deities "Chao Por Prae and Chao Por Ton Sal"
- View inhale-herb making
- View how quality fish sauce is made
- View production of large sweet shrimps and shrimp paste
- Fresh market tour
- View fishermen toubers production
- Fresh shrimp production
- Souvenir shopping
- Enjoy scenery at museum
- Taste 3-flavors fish crackers
- Make dolls from dough
- Enjoy beautiful nature

Noon

- Lunch

Afternoon

- Enjoy afternoon scenery
- Visit the Praeae 412 Battalship
- Photo opportunity at Praeasin bridge
- Dinner at local restaurants

Evening

CREATIVE INDUSTRY VILLAGE
หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

เป็นที่ตั้งผู้มีความรู้ ผู้ที่เหล่านักชนให้ความเคารพ และยังเป็นแหล่งที่มีชีวิต...
จึงเป็นที่หนึ่งในแหล่งกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง

- นายจิตรี เน้นชัย
- นายชัชวาล เจริญพร
- ปวีร์พรหม ทองสร้อย
- ปัทมาภรณ์ เกื้อเพ็ญ
- ปัทมาภรณ์ วัฒนินทร
- นายโชติพันธ์ เกื้อตระกูล
- นางอาทิตยา ศักดิ์
- คุณระพีมา วรศักดิ์
- นางกอบ เกื้อแก้ว
- คุณอุทัย นานาช่าง
- นางอุทัยศักดิ์ อภิสมบุญรัตน์

ผู้ประกอบการ

บ.ปลากระป๋อง

ผู้ประกอบการที่เริ่มมีการแปรรูปอาหารทะเลในภาคนี้ประเศ
ที่ได้ชื่อว่าเป็นต้นตอของผลิตภัณฑ์ปลากระป๋องในภาคนี้

ช.ปลากระป๋อง

ประธานกลุ่มธุรกิจ : อาหารแปรรูป
ที่อยู่ : 188 หมู่ 2 ต.ปากน้ำประแส อ.แกลง จ.ระยอง 21170
เจ้าของธุรกิจ : นางจันทิมา ทองชัยวัฒน์
โทร : 038 661 154, 081 450 5613, 086 843 9425
สินค้าที่ระลึก : ปลากระป๋อง

ไทย... เกือบ... m... เกือบ... m...
กิจกรรมชุมชน

CREATIVE INDUSTRY VILLAGE
หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

ช้อนกลิ้ง

ทำไม้คนช้อนต้องลงท้ายด้วย "อี" ต้องไปหาซื้อคอปกับ
ป้าช้อนกลิ้ง ชาวปากน้ำประแสร์ให้คำว่า "อี" มาเป็นลูกเล่น
สินค้าชุมชนประจวบ

ช้อนกลิ้ง
ประเภทธุรกิจ : สมุนไพรอุตสาหกรรม
ที่อยู่ : 24 หมู่ 1 ต.ปากน้ำประแสร์ อ.แกลง จ.ระยอง 21170
เจ้าของธุรกิจ : นางช้อนกลิ้ง รามยอน โทร. 085 344 7657
สินค้าที่ระลึก : สมุนไพรอุตสาหกรรม

โดย...ก็ขอ... **พี่...** สุนัขเรณู
คุณวิจิตรภูมิประจวบ

คุ้ยเคุย

กะปิจากทะเลที่ใช้การทำหมึกแบบโบราณ "ป้าทอม" เจ้าตัวรับ
กะปิทำมือทำมาตั้งแต่ปี 2515 ไตรียปิโตมาตั้งชื่อว่า "กะปิป้าทอม"
ติดใจออกซื้อมานาน จนเป็นที่คุ้นเคยกันว่าหากไม่ได้ นี่แหละที่มาก
ของดีให้ลิ้มลิ้มที่อร่อยมีไว้เก็บไว้ "ป้าทอม"

กะปิ "คุ้ยเคุย"
ประเภทธุรกิจ : อาหารแปรรูป (กะปิ)
ที่อยู่ : 76 หมู่ 3 ต.ปากน้ำประแสร์ อ.แกลง จ.ระยอง 21170
เจ้าของธุรกิจ : นางบรรทม ทองศรีชัย โทร. 087 002 0839
สินค้าที่ระลึก : กะปิ

โดย...ก็ขอ... **พี่...** สุนัขเรณู
คุณวิจิตรภูมิ

CREATIVE INDUSTRY VILLAGE
หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

บงยาว

กะปิบรรจุกระปุกขนาดผู้เต็ม ถูกใจคนรุ่นใหม่ และร้าน
ป้าทอมเออร์...ได้มากกว่ากะปิอี!

กะปิ "บงยาว"
ประเภทธุรกิจ : อาหารแปรรูป (กะปิ)
ที่อยู่ : 90/1 หมู่ 3 ต.ปากน้ำประแสร์ อ.แกลง จ.ระยอง 21170
เจ้าของธุรกิจ : นางบงยาว พรทิพาน โทร. 083 712 6630
สินค้าที่ระลึก : กะปิ

โดย...ก็ขอ... **พี่...** สุนัขเรณู
คุณวิจิตรภูมิ

ผู้ประกอบการ
บงยาว

ผู้ประกอบการที่ใส่ใจแปรรูปที่เลือกสิ่งคำว่า "กางเกงจีน
ประแสร์" และมากสุดทางกางเกงที่ทางเราทำ...บ้างประไร

ผลิตภัณฑ์
ประเภทธุรกิจ : สิ่งแปรรูป
ที่อยู่ : 98 หมู่ 2 ต.ปากน้ำประแสร์ อ.แกลง จ.ระยอง 21170
เจ้าของธุรกิจ : นางวรรณดา นิตยอสกุล
โทร. 038 661 046, 081 623 5032
สินค้าที่ระลึก : กางเกงและกระเป๋าผ้า

โดย...ก็ขอ... **พี่...** สุนัขเรณู
คุณวิจิตรภูมิ

CREATIVE INDUSTRY VILLAGE
หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

พักโฮมเสตี่ริมน้ำ เวียดนาม ออ ตูจากทำกะปิ... ตอนเย็น
อย่าพลาด ชมพระอาทิตย์ลับฟ้าชายแดน และอยู่กับความเงียบ
ที่แสนสบายใจ

แลงบุคาโฮมสเตย์

ประเภทธุรกิจ : บ้านพักและอาหารแปรรูป (กะปิ)
ที่อยู่ : 184/1 หมู่ 2 ต.ปากน้ำประแส อ.แกลง จ.ระยอง 21170
เจ้าของธุรกิจ : นางสาวรนา ขาญ วัฒนาภรณ์ โทร. 081 3998756
สินค้าที่ระลึก : กะปิ

โดย... เกือบ... **PM** สปุภาเรียนรู้อัน
ทุกวิถีทางของบ้าน

พักโฮมเสตี่ริมน้ำ และช้อปกลับบ้านกับพวงชมพูค็อก น่องหมา
ที่ทำหน้าตาที่ "น่ารักขี้ขี้" สุดสุด ต่งเจียงชมป่าชายแดนชนวิถีชีวิต
ชาวประมงที่ยังเข้มแข็ง

บ้านชวนสนุกโฮมสเตย์

ประเภทธุรกิจ : บ้านพัก
ที่อยู่ : 185/1 หมู่ 2 ต.ปากน้ำประแส อ.แกลง จ.ระยอง 21170
เจ้าของธุรกิจ : นางสาวสมศรี ขาญเขียว โทร. 081 653 4123
สินค้าที่ระลึก : เสื้อยืด กระเป๋าผ้า

โดย... เกือบ... **PM** สปุภาเรียนรู้อัน
สองวิถีทางคู่กัน

CREATIVE INDUSTRY VILLAGE
หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

บ้านปลาดิบ
พักทางชมพระอาทิตย์ (ปลาหัวแดง)

เครือข่ายของ โฮมเสตย์บ้านชวนสนุก ที่มีดีไม่แพ้จาก
ปลากระตัก สินค้าที่ระลึกที่หาซื้อได้จากชุมชนปากน้ำประแส
เท่านั้น

"บ้านปลาดิบ" อาหารทะเลแปรรูป

ประเภทธุรกิจ : อาหารแปรรูป (ปลา หัวปลาดิบ กะปิ)
ที่อยู่ : 35 หมู่ 1 ต.ปากน้ำประแส อ.แกลง จ.ระยอง 21170
เจ้าของธุรกิจ : นางศรีผ่อง เมื่อนิธิ โทร. 089 676 7703
สินค้าที่ระลึก : น้ำปลา

โดย... เกือบ... **PM** สปุภาเรียนรู้อัน
ทุกวิถีทางของบ้าน

โฮมเสตี่ริมน้ำปากน้ำประแส เรือนทอผ้าสุดวิจิตรปากน้ำชายแดน
สหภาพประแสสินธุ์ สหภาพสามัคคี... ต้องลองรู้ความของ "บ้านปลาดิบ"
สุชาติวรรณ พุทธิมนตรี เจ้าของโฮมเสตย์

บ้านชวนเพลินโฮมสเตย์ กุ้งหวานป่าเล็ก

ประเภทธุรกิจ : บ้านพัก
ที่อยู่ : 35 หมู่ 1 ต.ปากน้ำประแส อ.แกลง จ.ระยอง 21170
เจ้าของธุรกิจ : นางสุชาติวรรณ พุทธิมนตรี โทร. 081 537 5929
สินค้าที่ระลึก : กุ้งหวาน

โดย... เกือบ... **PM** สปุภาเรียนรู้อัน
ทุกวิถีทางของบ้าน

CREATIVE INDUSTRY VILLAGE
หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

บันทึกข้อความ

กระทรวงอุตสาหกรรม

44

46

CREATIVE INDUSTRY VILLAGE
หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

บันทึกข้อความ

กระทรวงอุตสาหกรรม

บันทึกข้อความ

กระทรวงอุตสาหกรรม

45

47

CREATIVE INDUSTRY VILLAGE

หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

บันทึกข้อความ

สำนักงาน...ปราสาท

Handwriting practice lines consisting of multiple horizontal dashed lines.

ผนวก ค

หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ CIV ชุมชนปากน้ำประแส

ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ชุมชนประแส

ทุ่งโปรงทอง

จุดชมวิวและถ่ายรูป ณ ทุ่งโปรงทองแห่งใหม่

ต้นตะเคียน 500 ปี

ศาลกรมหลวงชุมพร

เรือรบหลวงประแส

บ้านพิพิธภัณฑท์ บ้านเก่าริมน้ำ

จุดชมวิวแหลมสน

จุดชมวิวสะพานประแสสิน(ภาพจากอินเทอร์เน็ต)

วัดสมมติเทพานุราม หรือวัดแหลมสน

ตลาดสดปากน้ำประแส (ภาพจากอินเทอร์เน็ต)

ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล เกาะมันใน (ภาพจากอินเทอร์เน็ต)

ศูนย์เรียนรู้ชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสบู่

แจנגลอน

หอยปากเปิดดอง

ปลาชื้อแซ

ผักกระชับ ผักพื้นถิ่นของภาคตะวันออกเฉียง

ก๋วยเตี๋ยวผัดเปรี้ยวหวานใส่ปู

เคยต้มยำน้ำใส

ข้าวผัดประแส

ปลากุเลาตากแห้ง ภาพจาก http://www.smcbt.net/?attachment_id=3107

ชาใบขลู่ทั้งรูปแบบซองและกล่อง

กางเกงเล (ภาพจากhttp://www.smcvt.net/?attachment_id=3569)

อาหารทะเลแห้ง (ภาพจากhttp://www.smcvt.net/?attachment_id=3567)

ผนวก ง

**เกณฑ์ในการพิจารณาชุมชนท่องเที่ยวแบบประเพณีชุมชน
เพื่อเข้าร่วมโครงการพัฒนา**

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	.....
ที่อยู่	.....
ขนาดพื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)	.....
จัดเป็นแหล่ง ท่องเที่ยว เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ	1. ธรรมชาติ หมายถึง สถานที่ที่มีธรรมชาติเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามา เยี่ยมชม 2. ศิลปวัฒนธรรม /วิถีชีวิตชุมชน หมายถึง สถานที่ที่มีศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ชุมชนเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม 3. ประวัติศาสตร์ หมายถึง สถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แหล่ง โบราณคดีเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม 4. อื่นๆ.....
ผู้ประเมิน	
1. ผู้เชี่ยวชาญ	.....
2. เจ้าหน้าที่องค์กร ท้องถิ่น	.....
3. เจ้าหน้าที่ ส่วนกลาง	.....
4. อื่นๆโปรดระบุ	.....
วันที่ประเมิน	...../...../.....

1. เกณฑ์ประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนด้านคุณค่าทางกายภาพของชุมชนกรูณาระบุผลการประเมินตามหัวข้อที่กำหนด ✓ ผ่าน หรือ × ไม่ผ่าน ในช่องผลการประเมิน

หัวข้อ	ผลการประเมิน	หมายเหตุ
1.ด้านคุณค่าและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว มีความโดดเด่นในเชิงกายภาพ 1.1 สามารถพบเห็นได้ทั่วไป 1.2 ไม่สามารถพบเห็นที่ใดบ่อย 1.3 พบที่นี้ได้ทีเดียว		
2.ความเป็นเอกลักษณ์ด้านพื้นที่ สภาพพื้นที่ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา 2.1มีเอกลักษณ์ระดับท้องถิ่น สามารถพบเห็นได้ทั่วไป 2.2มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด 2.3มีเอกลักษณ์ระดับชาติ		
3.แหล่งท่องเที่ยวมีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนชุมชน มีการอนุรักษ์งานศิลปวัฒนธรรมไว้อย่างแนบแน่น ชุมชนมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 3.1มีความเชื่อมโยงน้อย 3.2มีความเชื่อมโยงปานกลาง 3.3มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับชุมชนมาก		
4.แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนมีความเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับแหล่งท่องเที่ยวแหล่งอื่นโดยรอบหรือจังหวัดใกล้เคียง 4.1มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง 4.2มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงและมีกิจกรรมเครือข่ายเชื่อมโยง 4.3ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง		
5.แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนล้วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน 5.1มีความเชื่อมโยงน้อย 5.2มีความเชื่อมโยงปานกลาง 5.3มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันมาก		
6.ชุมชนมีนักท่องเที่ยวมาเยือนเป็นจำนวน/ปี กรูณาระบุ.....		
รวม		

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม/ผลการประเมิน

.....
 .....

2. เกณฑ์ประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน กรณาระบุผลการประเมินตามหัวข้อที่กำหนด ✓ ผ่าน หรือ × ไม่ผ่าน ในช่องผลการประเมิน

หัวข้อ	ผลการประเมิน	หมายเหตุ
1. ศักยภาพด้านการอำนวยความสะดวกในพื้นที่ 1.1 มีเส้นทางการเดินทางหลากหลายเส้นทาง 1.2 ด้านการคมนาคม สภาพถนน ความปลอดภัยในการการเดินทาง 1.3 มีความใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นใช้เวลาเดินทางไม่เกิน 1 ชั่วโมง		
2. ศักยภาพด้านสาธารณูปโภค 2.1 ระบบไฟฟ้า ระบบประปา พร้อม 2.3 ระบบการสนับสนุนการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต เช่น WIFI 2.3 มีระบบการสนับสนุนด้านการสื่อสารอื่นๆ เช่น APPLICATION / QR CODE สำหรับกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว		
3. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว 3.1 มีร้านค้า ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก 3.2 ห้องสุขา ที่จอดรถ จุดทิ้งขยะ 3.3 สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ที่พักเหมาะสมได้มาตรฐาน 3.4 นักท่องเที่ยวมีความปลอดภัยในการท่องเที่ยว		
4. มีชมรมหรือกลุ่มตัวแทนที่ดูแลเรื่องการบริการนักท่องเที่ยวหรืออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว		
รวม		

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม/ ผลการประเมิน

.....
 .....

3. เกณฑ์ประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนด้านบทบาทกิจกรรมชุมชน กรณาระบุผลการประเมินตาม หัวข้อที่กำหนด ✓ ผ่าน หรือ × ไม่ผ่าน ในช่องผลการประเมิน

หัวข้อ	ผลการประเมิน	หมายเหตุ
1. มีกลุ่มชมรมหรือกลุ่มตัวแทนที่ร่วมกันกำหนดนโยบาย วางทิศทางด้านการท่องเที่ยวชุมชน 1.1 ยังไม่พบการรวมกลุ่มชัดเจน 1.2 มีการรวมกลุ่มชัดเจนแต่ยังไม่มีกิจกรรมร่วมกันมากนัก 1.3 มีการรวมกลุ่มชัดเจนและมีการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน		
2. มีบุคคลที่มีความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในชุมชน 2.1 มีแต่เป็นประชาชนชาวบ้าน 2.2 มีชาวบ้านที่ผ่านการอบรมอย่างเป็นทางการ 2.3 มีชาวบ้านที่ศึกษาค้นคว้าเองและมีใจรักในการบริการ 2.4 มีบุคลากรที่มีความรู้และจบสาขาที่เกี่ยวข้องมาโดยตรง		
3. มีตัวแทนชุมชนที่ดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ระบุชื่อ.....		
4. มีการสื่อสารกันภายในชุมชนเพื่ออบรมในด้านการนำเสนอคุณค่าของชุมชนสู่นักท่องเที่ยว 4.1 มีการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ 4.2 มีการสื่อสารกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมต่างๆ 4.3 มีช่องทางการสื่อสารหลายช่องทาง มีการใช้โซเชียลมีเดีย ระบุช่องทางการสื่อสาร.....		
5. ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น 5.1 มีการปันส่วนรายได้เข้าสู่การพัฒนาด้านสาธารณประโยชน์ 5.2 มีการปันส่วนในการดูแลทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว		
รวม		

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม/ผลการประเมิน

.....
.....

4. เกณฑ์ประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนด้านวัฒนธรรมวิถีชุมชนผลิตภัณฑ์และของที่ระลึกชุมชน กรูณา
ระบุผลการประเมินตามหัวข้อที่กำหนด ✓ ผ่าน หรือ × ไม่ผ่าน ในช่องผลการประเมิน

หัวข้อ	ผลการประเมิน	หมายเหตุ
1.ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและวิถีชุมชน มีสิ่งที่แสดงออกทางภูมิปัญญาที่โดดเด่นชัดเจน เช่น ศิลปวัฒนธรรม สิ่งปลูกสร้าง หรือด้านอื่นๆ		
2.ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์ มีการเชื่อมโยงกับวิถีชุมชนและมีกิจกรรมเพื่อทะนุบำรุงแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง		
3.ชุมชนมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง มีกลุ่มหรือชมรมที่มีกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ 3.1มีการประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์อย่างสม่ำเสมอ 3.2มีช่องทางและการสื่อสารในกิจกรรมสู่สาธารณะ 3.3มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว 3.4ระบุกิจกรรม.....		
4.มีผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและมีผู้ประกอบการที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือชมรม 4.1มีกิจกรรมและการจำหน่ายสินค้าทั้งในชุมชนและภายนอกชุมชน 4.2มีร้านค้าชุมชนหรือจำหน่ายสินค้าโอท็อป 4.3มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการนำสินค้ามาผลิตอย่างต่อเนื่อง 4.4มีผลิตภัณฑ์เด่นในท้องถิ่น.....		
5.ชุมชนมีการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง 5.1มีการจัดอบรมตามโครงการของภาครัฐ 5.2มีการจัดอบรมโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 5.3มีการจัดอบรมโดยสถาบันการศึกษาเครือข่าย 5.4มีการจัดการอบรมโดยภาคเอกชนเครือข่าย 5.5อื่นๆ.....		
รวม		

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม/ผลการประเมิน

.....
.....

5. เกณฑ์ประเมินด้านแหล่งท่องเที่ยวชุมชนด้านการสนับสนุนของหน่วยงานในท้องถิ่นและทรัพยากร
ในชุมชน กรณาระบุผลการประเมินตามหัวข้อที่กำหนด ✓ ผ่าน หรือ × ไม่ผ่าน ในช่องผลการประเมิน

หัวข้อ	ผลการประเมิน	หมายเหตุ
1. มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและจัดการนโยบายงบประมาณและบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง		
2. มีการกำหนดทิศทางในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวโดย 2.1 ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางให้คำปรึกษาและแนวทางในการพัฒนา 2.2 สถาบันการศึกษาหรือภาคเอกชนให้คำปรึกษาและแนวทางในการพัฒนา 2.3 ชุมชนร่วมกันกำหนดแผนการท่องเที่ยวชุมชน 2.4 ระบุแผนชุมชน.....		
3. มีผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน 3.1 ผู้นำชุมชนมีทักษะในด้านการบริหาร มีภาวะผู้นำชุมชน 3.2 ผู้นำชุมชนเป็นผู้รณรงค์ในกิจกรรมต่างๆของชุมชน 3.3 ผู้นำชุมชนดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ชุมชน 3.4 ระบุชื่อ/ที่อยู่.....		
4. มีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ชุมชน การท่องเที่ยวชุมชน 4.1 มีการประชาสัมพันธ์ชุมชนออกสื่ออย่างต่อเนื่อง 4.2 ผู้ดูแลในส่วนของการประชาสัมพันธ์ชุมชนอย่างเป็นระบบ 4.3 มีช่องทางการสื่อสารโซเชียลมีเดีย 4.4 ระบุชื่อ.....		
5. กิจกรรมในชุมชนมีผู้สืบทอด 5.1 ประชาชนชุมชนเป็นผู้ดูแลสืบทอด 5.2 กลุ่มโรงเรียนหรือสถาบันทั้งในและนอกพื้นที่เป็นผู้ดูแลสืบทอด 5.3 มีเยาวชนร่วมทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 5.4 มีตัวแทนเยาวชนคนรุ่นใหม่เข้าร่วมและมีบทบาทในกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 5.5 ระบุชื่อ/ที่อยู่.....		
รวม		

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม/ผลการประเมิน

.....
 .....

ผลการประเมิน

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	.....
ประเด็นหัวข้อ	ผลการประเมินแหล่งท่องเที่ยว
1.ด้านคุณค่าทางกายภาพของชุมชน	
2.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน	
3.ด้านบทบาทกิจกรรมชุมชน	
4.ด้านวัฒนธรรมวิถีชุมชน ผลิตภัณฑ์และของที่ระลึก	
5.ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานในท้องถิ่นและด้านทรัพยากรมนุษย์	
รวม	

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

สรุปแนวทางในการพัฒนา

.....

.....

.....

ผนวก จ

ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ชุมชนปากน้ำประแสในการดำเนิน โครงการแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการ หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนปากน้ำประแส

ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ ..... อาชีพ .....

ที่อยู่ .....

วันเดือนปีที่สัมภาษณ์ 23 เมษายน 2561

ด้านการท่องเที่ยวชุมชน

1. ขอให้แนะนำกลุ่มของท่านและพร้อมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวภายในชุมชน

กลุ่มชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส – prasae old village (เฟสบุค) เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นจากชาวชุมชนหมู่ 2 ตลาดตอนล่าง มีเอกลักษณ์เป็นบ้านเก่าเรือนไม้อายุนับร้อยปี เป็นแหล่งการค้าเดิม มีบ้านโบราณที่เจ้าของยกให้เป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้วิถีของชาวประแสไม่เก็บค่าเข้าชม มีเรือนไม้ทอดยาวริมแม่น้ำประแส มีร้านยาไทยโบราณ ร้านทำเคย ทำกะปิ ทำขนมเปียะ มีคุณสุภาพร ยอดบริบูรณ์ (พี่หน่อง) เป็นประธานชุมชนและเป็นผู้ดูแลอยู่จัดไว้เป็นสถานที่รองรับแขกที่เข้ามาเยี่ยมชม เดิมเราเป็นชุมชนเล็กๆ ต่อมาทางเทศบาลเห็นว่าการท่องเที่ยวสำคัญก็มีการส่งเสริมมาเรื่อยๆ แต่ยังไม่บูมมากคนรู้จักยังไม่เยอะ จะมาเยอะตอนที่ทางอ.ไถ่จากทางธรรมศาสตร์เข้ามาทำโครงการก็ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของอะไรหลายๆ อย่างคนเริ่มหันมาสนใจการท่องเที่ยวมากขึ้น เห็นว่ามันสร้างความคึกคักให้แก่ชุมชนได้

ในส่วนของกลุ่มบ้านเก่าริมน้ำประแส ตอนนี้ทางกลุ่มรับทำกิจกรรมการดูงานจากนักศึกษา เช่น กลุ่มจากบางมด กลุ่มสวนสุนันทา กลุ่มผู้สูงอายุจากอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ทางพี่หน่องออกแบบกิจกรรมการดูงาน ให้ เช่น ถ้าเป็นนักศึกษาวิศวะจะติดต่อบ้านต่อเรือของทางคุณนอตเพื่อดูคานเรือ คราดหอยบริเวณเรือรบ ที่ร้านพี่หน่องเป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีชุมชนกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้อาหารชุมชน ห่อหมก ปลาฮื่อแซง แจงลอน(ทอดมัน+มะพร้าว แล้วนำมาย่าง) ส่วนการยกเคยใช้พื้นที่ของร้านครูเบญจาเพราะที่ด้านหลังเขายกเคยตอนนี้หลานเขามาช่วยยกเคยเพราะถ้าครูเบญจาทำขนมอย่างเดียวจะยกไม่ไหว ทำเฉพาะร้านขนมเปียะเดิมประกอบอาชีพครูมาก่อน เคยจะไม่ได้มาตลอดนะเคยจะมาตอนน้ำเย็นๆ หน้าฝนเคยจะเข้ามาเป็นระยะไม่ได้เข้าทุกเดือนต้องคอยอาศัยดู ต้องอาศัยความชำนาญดู ถ้ามีมากจะนำไปทำกะปิเคยหรือทำเคยแห้งก็แล้วแต่ลูกค้าสั่งของพี่หน่องเอาเคยแห้งไปทำเมนูประแสประแส คือ ข้าวผัดเคยแห้ง ต้มยำเคยรสแซ่บ อาหารที่ร้านจะไม่หวานเท่าของคนท้องถิ่นเพราะทางร้านจะดูลูกค้าเป็นหลักหากลูกค้ามาจากในเมืองหรือวัยรุ่นชอบกินของแซ่บๆ พี่จะคอยสังเกตอยู่ตลอด ไม่งั้นคนข้างนอกเขาไม่ชินเขา

จะว่ามันหวานไป ลูกค้าที่จะเข้ามาดูงานส่วนหนึ่งมาจากการทำโครงการ ส่วนหนึ่งมาจากเฟสบุคที่น้องยืนส์ดูแลให้ และมีบางส่วนมาจากการที่เขาได้มาลงพื้นที่เรียนรู้ระหว่างกัน บางส่วนทางคุณนิตที่เทศบาลหามาให้ บางส่วนมาซ้ำเติมเพราะชอบความสงบ

2. ท่านมีความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวชุมชนประเพณีอย่างไรบ้าง

ชาวชุมชนเข้าใจว่านักท่องเที่ยวมาจากที่อื่นเข้ามาเที่ยวเยี่ยมชม พักค้างกับชุมชน กินอาหารชุมชน เรียนรู้วิถีชุมชน ของบางอย่างที่แปลกตา เดินดูวิถีชีวิต เดินดูเรื่องราวชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และแวะอุดหนุนผลิตภัณฑ์ชุมชนกลับบ้าน คือเข้ามาสัมผัสกับสภาพปัจจุบันของชุมชนที่ไม่มีการปรุงแต่งมากนักก็มองว่าแต่ละชุมชนจะมีเสน่ห์ที่ไม่เหมือนกันนะ

3. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการจัดโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ CIV และโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนประเพณี

ที่ไม่ทราบ ไม่รู้จักโครงการ CIV นี้เลย จนกระทั่งน้องมาสัมภาษณ์ คือ ที่ชุมชนมีโครงการเข้ามาหลายโครงการทั้งท่องเที่ยวและไม่ใช่ท่องเที่ยว... มันเลยงงไปหมด แต่ถ้าเป็นโครงการที่ชุมชนปากน้ำประแสได้ประโยชน์ที่ยั่งยืนดีให้การสนับสนุน การท่องเที่ยวชุมชนประเพณีจะต้องพัฒนาอีกเยอะเพราะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาแต่ลงชุมชนแห่งเดิมซ้ำไม่มาเที่ยวให้ครบ ต้องทำการจัดการให้ทั่วถึงทุกหมู่ต้องได้ประโยชน์

สภาพชุมชนตอนนี้เป็นอย่างที่น้องเห็น มันเจียบไปหมด ไม่เหมือนสมัยก่อนที่ อ.ไถ่ ลงมาทำจะคึกคักหน่อย ตอนนี้มีแต่คนแก่อุ๊ยที่บ้านตอนกลางวันปิดบ้านนอนต้องถือคอกุญแจ เพราะบางที่เกรงอันตรายแต่พอเย็นๆ หน่อยจะมานั่งที่หน้าบ้าน ตอนนี้อุตสาหกรรมมีคนเที่ยวก็เที่ยวอยู่ตรงนั้นไม่ค่อยกระจายมาเท่าที่ควร (ทุ่งโปรงทอง) ถ้ามีการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวจะดีมาก ชาวชุมชนตลาดตอนล่างจะได้รับประโยชน์นักท่องเที่ยวมากขึ้น และนักท่องเที่ยวจะได้ดูได้เห็นชุมชนปากน้ำประแสที่มากกว่าทุ่งโปรงทอง

4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างไรบ้าง

การท่องเที่ยวชุมชนเป็นสิ่งที่ดีเพราะทำให้ชุมชนที่ร้างกลับมาคึกคักเหมือนเดิม ชาวบ้านจะได้ขายของ มีรายได้มีความคึกคัก คนเฒ่าคนแก่จะได้ไม่เหงา และคนหนุ่มสาวจะได้กลับมาพัฒนาบ้านเรา พี่วางแผนให้ลูกพี่กลับมาอยู่ใกล้ๆ แถวนี่ ดีกว่าไปทำงานในกรุงเทพ เพราะท้ายที่สุดก็ต้องกลับมาอยู่บ้านเรามาพัฒนาบ้านเรา คนที่นี้ดีนะช่วยเหลือกัน

ชุมชนนี้เคยคึกคักมาก่อน ฟังจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่และที่บ้านแม่สามี ย้อนไป 40-50 ปี ก่อน เดิมเมืองประแสเป็นท่าเรือขึ้นของทะเล และนำไปขายยังระยอง อดีตมีของทะเลสมบูรณ์ ทำให้คึกคัก แต่สมัยนี้ไม่มีของทะเลแล้ว แม้แต่เคยยังหายากชาวประมงบอก เพราะที่บ้านสามีรับซ่อมเครื่องยนต์เรือ ทำให้รู้จากชาวประมงที่ออกทะเล สมัยนี้เหลือเรือที่หาปลาไม่กี่ลำ ไม่เยอะและคึกคักเหมือนแต่ก่อน ถ้ามีสิ่งๆที่เข้ามาทดแทนการหาปลา หรือมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวก็จะดี เพราะทำให้ชุมชนคึกคักมากขึ้น

5. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนประเพณีด้านใดบ้าง และมีข้อเสนอแนะในการช่วยลดปัญหาเหล่านั้นอย่างไร

เมื่อตอนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มอจารย์ไก่อ่ (ดอกเตอร์จรรย์ เล็กอุทัย) ร่วมกับอาจารย์ใจ (พิรวงค์ จาตุรงค์กุล) เข้ามาทำโครงการ ทำให้เกิดตลาดถนนคนเดิน ตอนนั้นคึกคักมีพ่อค้าแม่ค้าท้องถิ่น และจากที่ระยองเข้ามาร่วมค้าขาย ทำให้ตลาดมีคนมาเดิน เพราะแต่ละฝ่ายก็มีลูกค้าตามเข้ามาชมงาน ทำให้ตลาดคึกคักซึ่งมันเป็นไปได้ ...ตอนนั้นเราเห็นความหวังว่า ชุมชนเราจะคึกคักมากขึ้นแม้ตอนกลางวันจะเงียบ

แต่พอเทศบาลมอบหน้าที่ให้เราจัด...คือ ตอนแรกทางเทศบาลเป็นแม่งานจัด ทำการประชาสัมพันธ์ ซึ่งมันไปได้กว้าง เพราะเขาเป็นหน่วยงานราชการมันไปได้กว้างไกล และน่าเชื่อถือมากกว่า ทำให้คนมาเที่ยวงานได้มาก เราที่เป็นชาวบ้านเป็นประธานชุมชนบ้านเก่าริมน้ำ ไม่มีคนรู้จัก...เรามาจัดงานเอง...การประชาสัมพันธ์ของเรา(ชุมชน) ไม่เก่งเท่าเขา ทำให้เรียกคนเข้ามาได้น้อย พ่อค้าแม่ค้าต่างถิ่นไม่กล้ามา เพราะไม่แน่ใจในตัวเรา ซึ่งตัวชุมชนก็ได้พยายามแล้ว ทั้งมีค่าใช้จ่ายเรื่องค่าไฟประดับตกแต่ง ซึ่งได้งบประมาณสนับสนุนบ้าง แต่ในระยะยาวแล้วไม่พอ...เพราะถนนคนเดินที่ อ.ไฉ่แนะนำให้ประดับไฟให้สวยงามนั้น ต้องใช้เงินจ่ายค่าไฟด้วย ถ้าจะไปเก็บกับพ่อค้าแม่ค้าก็ไม่ได้ เพราะเขาขายของไม่ได้มาตั้งไกล ...บางงานขายของ 3 วัน ยังได้ไม่ถึง 1,000 บาทเลย...ตอนนี้พี่ก็ช่วยให้กำลังใจกันและกัน ไม่รู้จะไปหาลูกค้าที่ไหนมาเดิน ตั้งใจว่าจะทำอีก 2-3 ปี ถ้าไม่บูมจะเลิกแล้ว ปล่อยให้มันไปเพราะถือว่าเราได้ทำแล้ว ทำสุดกำลังที่เราได้อยู่ ...พี่เคยเจอคนที่คลองแดนนะ...ตลาดน้ำคลองแดนจังหวัดสงขลา...เขาเคยทำแบบนี้มาก่อน...เขาก็ให้กำลังใจพี่ เพราะเขาบอกของเขาสู้อมา... นับสิบปีกว่าจะมีคนรู้จักและยอมรับ...พี่เลยมามองตัวเองถ้าเทียบกับตลาดประเพณีเล็กๆ ไปเลย ต้องต่อสู้ฟันฝ่าอีกเยอะ...พี่ได้กำลังใจอย่างมากแต่มันก็เหนื่อย เพราะเหมือนทำอยู่คนเดียว ไม่มีคนคอยช่วยสนับสนุน ถ้ามีคนมาช่วยในส่วนที่เราขาดเช่น การประชาสัมพันธ์ก็จะดี เพราะที่เหลือพี่พอทำได้ แต่ในส่วนการตลาดพี่จะไม่ถนัด

กลุ่มบ้านเก่าริมน้ำประเพณี มีพี่น้อง (นางสุภาพร ยอดบริบูรณ์) คอยดูอยู่.. แต่พบปัญหาขาดคนมาช่วยอย่างจริงจัง เพราะต่างต้องทำงาน มีน้องยีนส์ (อาศัยอยู่หมู่ 1) คอยช่วยประสานงานติดต่อลูกค้าที่เป็นสถาบันการศึกษาให้บ้าง น้องยีนส์เคยทำงานด้านชุมชนมาก่อน พอจะรู้และเข้าใจบ้าง... ส่วนนอต ที่บ้านท่าคานเรือ พี่ตั้งให้เข้ามาร่วม และทำให้บ้านเป็นสถานที่ดูงานศึกษาดูงานเรื่องเกี่ยวกับเรือ การขึ้นคานเรือ เพราะหาดูได้ยากมากในปัจจุบัน และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ผูกพันกับชุมชนประเพณีมานาน เพราะเรามีพื้นฐานเป็นชาวประมง ตอนนี้ประเพณีแต่คนแก่อยู่บ้าน ขาดคนหนุ่มสาวที่จะทำให้ชุมชนมีชีวิตชีวา คนแก่บางคนมีทักษะฝีมือในการทำกะปิ น้ำปลา แต่ปัจจุบันทำไม่ไหวแล้ว ...เลิกทำ และต้นทุนก็สูงขึ้น ขายได้เท่าเดิม

6. ท่านคิดว่าการดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนประแสควรมีแนวทางการดำเนินการอย่างไร

อยากให้ทางภาครัฐหรือเทศบาลมาช่วยกัน ร่วมกันทำให้คึกคักเหมือนเดิม ในปัจจุบันมีโครงการเข้ามามากบางที่เข้ามาใช้พื้นที่เรา เราก้ให้อาชีวะเราไปใช้เราก้ให้ไม่ได้เรียกเก็บค่าใช้จ่าย แต่ขอให้มีการซื้อ หรืออุดหนุนสินค้าจากชุมชนบ้าง หรือมีโครงการอะไรก็ขอให้เข้ามาทำจริงจัง เพื่อให้มันอยู่รอดได้

7. ท่านมีคิดว่าหัวใจสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนประแสให้ประสบความสำเร็จคืออะไรบ้าง

ชาวบ้านนี้แหละสำคัญต้องสามัคคีคุยกันแบ่งลูกค้าให้กัน กระจายการท่องเที่ยวให้ทั่ว ไม่ใช่กระจุกอยู่เฉพาะที่ และขายของอย่าแพงเกิน คนเขาไม่ซื้อ ลูกค้ารู้ราคาและไม่อยากซื้อของแพงมากและเอาไปบอกปากต่อปากว่าของประแสนี้แพงอย่าไปซื้อ...ผลเสียจะตกอยู่ที่ชุมชน

ถ้ามีอาจารย์ที่ปรึกษาจากมหาวิทยาลัยเข้ามาช่วยก็ดี หรืออย่าง อ.โจ้จะช่วยได้มากเลย เพราะบางที่เราเป็นชาวบ้านต้องทำมาหากินเรื่องบางเรื่องเราไม่รู้จริง เช่น เรื่องเฟสบุคนี้ พี่ว่ามันดีนะ แต่พี่ไม่ค่อยถนัดเลยต้องให้ลูกคอยช่วย ถ้าลูกไม่ว่างก็ไม่มีการโพสต์ ถ่ายรูปอะไรก็ไม่ค่อยสวยเหมือนเขา และมีนักศึกษาเข้ามาช่วยจะได้พากันมาเยอะๆ และเด็กวัยรุ่นที่เข้ามาร่วมคิดร่วมทำสิ่งใหม่ๆ ทดแทนคนในชุมชนเพราะแก่กันมากแล้ว จะคิดจะทำอะไรมันก็ไม่รู้จะเริ่มยังไงมันเหมือนเห็นแต่ปัญหา

8. ความคิดเห็นด้านอื่นๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนปากน้ำประแส

โครงการมีเยอะนะที่ช่วยชุมชน แต่พี่ว่ามันไม่ต่อเนื่อง บางที่มันไปลงไม่ถูกจุด หรือลงอยู่จุดเดียว เราอยากให้รัฐให้การประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้เหลือเราจะพอช่วยกันไปเองได้ แต่ถ้ารัฐไม่ช่วยก็ยากชาวบ้านอย่างพี่จะทำอย่างไรไหว ไม่รู้ว่าจะมีแรง ทำได้อีกกี่ปี เพราะถ้าหมดรุ่นพี่แล้วจะต้องรอรุ่นหลังกลับมาบ้านอีก ซึ่งก็ไม่แน่ใจว่าเขากลับมาจะทำหรือไม่เพราะต้องใช้เวลาใช้ความอดทน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ

นางสาว ณรินทร์ทิพ วิริยะบัณฑิตกุล

วันเดือนปีเกิด

19 พฤษภาคม 2506

การศึกษา

ปริญญาตรี คณะพาณิชยศาสตร์ และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประวัติการทำงาน

- 2015 รองประธานสมาพันธ์เอสเอ็มอีไทย
- 2552 รองกรรมการและผู้อำนวยการมูลนิธิสัมมาชีพ
- กรรมการศิษย์เก่าคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำแหน่งปัจจุบัน

- ประธานกรรมการ บริษัท พีเอ็มจี คอร์ปอเรชั่น จำกัด
- ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัทพีเพิลมีเดีย กรุ๊ป จำกัด
- บริษัท อินเทลลิเจนท์ รีเสิร์ช แอนด์ คอนเซาท์ (ประเทศไทย) จำกัด
- 2559 ประธานกรรมการบริษัท รอยัล สวิสดี อินเตอร์เทรดดิ้ง จำกัด
- 2559 กรรมการบริษัท มอลล์ (ประเทศไทย) จำกัด
- 2555 ประธานบริหารสถานีโทรทัศน์ Smart SME
(ออกอากาศทางTrue visions 49)
- 2546 - 2557 ประธานจัดงาน งานมหกรรมซื้อของรวม
- 2558 - ปัจจุบัน ประธานจัดงาน Smart SME Expo ปี 2016

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา : การเศรษฐกิจ

เรื่อง : แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม
สร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนปากน้ำประแส

ผู้วิจัย : นางสาว ฌรินณทิพ วิริยะบัณฑิตกุล หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ตำแหน่ง : ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท พีเอ็มจีคอร์ปอเรชั่น จำกัด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้แนวคิดทุนนิยมโดยเน้นการลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ให้เป็นตัวจักรในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดการลงทุนในภาคส่วนต่างๆ เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้มี การสร้างโรงงาน และเกิดระบบการรับจ้างผลิต OEM (Original Equipment Manufacturer) ส่งผลทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานของแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมือง ชุมชนเมืองมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วความเจริญกระจุกตัวอยู่ในเขตเมืองใหญ่ ชนบทกลายเป็นเมืองร้าง จนทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท ผู้คนต่างแข่งขันกันในการดำรงชีวิตเกิดปรากฏการณ์มือใครยาวสาวได้สาวเอา การอาศัยในเมืองใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่ดีต้องคืนเงินชีวิต มีแต่หาเงินหาได้ มีความสุขความอบอุ่น อันเกิดจากการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวท้ายที่สุดจะส่งผลให้สถาบันครอบครัวเกิดการแตกแยก และกลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด กรณีศึกษาในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจที่ประสบความสำเร็จ เช่น ประเทศเกาหลีใต้ และประเทศญี่ปุ่นได้มีการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เข้ามาเป็นแนวขับเคลื่อน ในการสร้างสรรค์อุตสาหกรรม และก่อให้เกิดการสร้างงานในอุตสาหกรรมที่หลากหลาย ภายใต้การดำเนินงานที่เป็นระบบมีหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน และภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง มีที่ปรึกษาจากภาคเอกชนที่เชี่ยวชาญในการดำเนินการตลาด และกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานอย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างชัดเจน ซึ่งผลการแก้ไขปัญหาคือเป็นที่ประจักษ์ ดังเช่น กระแส K POP ซึ่งโด่งดังไปทั่วโลก

ทางรัฐบาลได้พยายามแก้ปัญหา โดยการดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจผ่าน โครงการโอท็อป (OTOP) ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเป็นเจ้าของธุรกิจเป็นของตนเอง แทนการเป็นลูกจ้าง เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว แต่ยังคงพบปัญหาทางด้านคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และการสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เกิดความแตกต่าง และ

ปัญหาจากการหาช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์โอท็อป ทำให้ต้องเดินทางไปออกงานแสดงสินค้ายังต่างจังหวัด ซึ่งผู้ประกอบการหลายรายไม่สะดวกที่จะเดินทางออกไปจากชุมชน หรือชาวชุมชนเองมีต้นทุนที่แตกต่างกันส่งผล ทำให้ภาคชนบทยังคงพบปัญหาความเหลื่อมล้ำกันทางเศรษฐกิจรัฐบาล โดยกระทรวงอุตสาหกรรมจึงจัดทำโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village) ที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ผ่านกลไกด้านการท่องเที่ยว ชุมชนมีกิจกรรมกระบวนการค้นหาเสน่ห์ชุมชน ค้นหาอัตลักษณ์ชุมชน ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน และนำมาสู่การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยมีหลักการดำเนินงานกระบวนการสี่ขั้นตอน คือ การค้นหาทุนชุมชน ค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชน การนำเอาทุนชุมชนมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ภายใต้แนวคิดสร้างสรรค์ การนำออกสู่ตลาดจริง และกระบวนการกลับมาทวนสอบตัวเอง ทวนสอบกิจกรรมทั้งหมดที่ได้ดำเนินการว่า สอดคล้องและเหมาะสมกับชุมชนหรือไม่ ซึ่งในการดำเนินงานนั้น จะพบปัญหาและอุปสรรคมาจากการดำเนินกิจกรรมในแต่ละครั้ง ซึ่งจะเกิดเป็นองค์ความรู้ที่ตกผลึกไว้ให้กับชุมชนในการบริหารจัดการแก้ปัญหา อันจะเกิดขึ้นได้ในอนาคตต่อไป การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นโครงการที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่เกิดการจ้างงาน และกระจายรายได้สูง อีกทั้งยังสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ โดยทำการศึกษาสภาพชุมชน ปัญหา และอุปสรรค นำมาสร้างแนวทาง หรือต้นแบบในการดำเนินโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
3. เพื่อนำเสนอตัวแบบ (Model) ของหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านพื้นที่ศึกษา ศึกษาชุมชนปากน้ำประแส อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง
2. ด้านประชากร ประชากรวิจัย หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ชุมชนปากน้ำประแส ต.ปากน้ำประแส อ.กาญจนบุรี จ.ระยอง

กลุ่มตัวอย่างวิจัยได้แก่ ชุมชนปากน้ำประแส ต.ปากน้ำประแส อ.กาญจนบุรี จ.ระยอง โดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ ทั้ง ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน และบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยดำเนินการโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview)

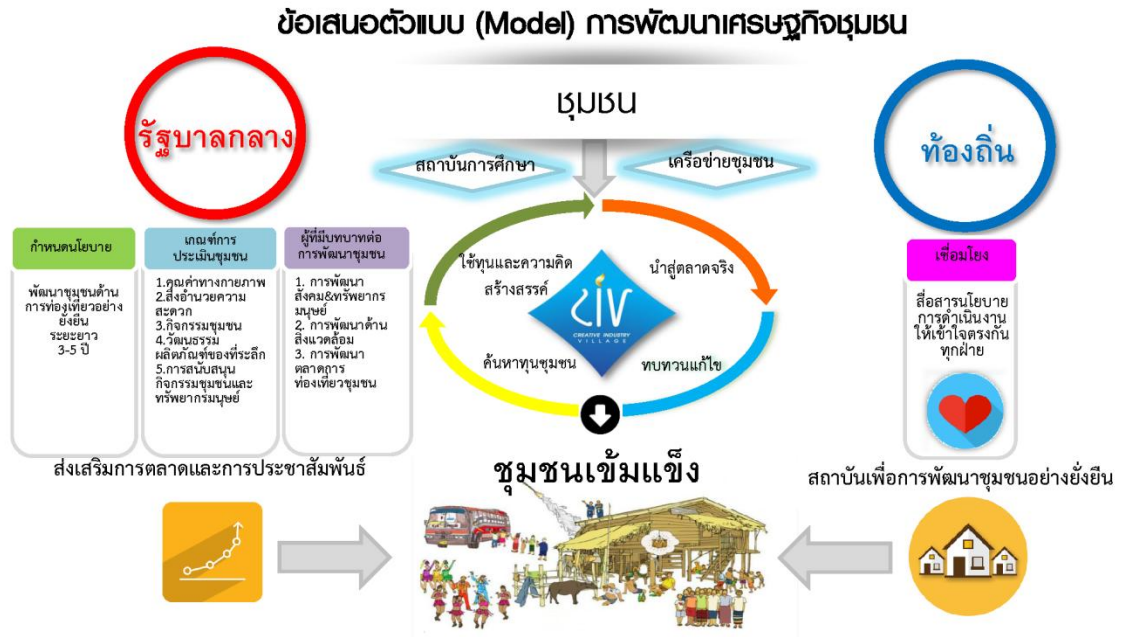
ผลการวิจัย

โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์มีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ในการดำเนินโครงการได้มีกิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องทั้งในรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว และสินค้าที่ระลึกภายใต้การนำทุนของท้องถิ่น และทำการประชาสัมพันธ์ให้ทราบโดยทั่วไป ในส่วนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ โครงการพบว่า มาจากทั้งปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยจากภายนอก ในส่วนของปัจจัยภายในคือปัญหาด้านทรัพยากรมนุษย์ โดยประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนประแสเป็นผู้สูงวัยส่งผล ทำให้ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพ เนื่องจากในระหว่างดำเนินการดำเนินงานจะต้องมีการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และผู้ประกอบการบางส่วน ยังไม่มีความพร้อมในการพัฒนายังยึดติดในรูปแบบแนวทางเดิม ซึ่งได้ดำเนินการมายาวนานมีความไม่แน่ใจว่า การพัฒนารูปแบบใหม่จะเกิดผลดีหรือไม่ อย่างไร จึงไม่กล้าเสี่ยงไม่กล้าทำ และชุมชนปากน้ำประแสขาดผู้นำที่เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจให้ชาวชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมร่วมใจ ในการดำเนินกิจกรรม ในการพัฒนาชุมชน และสร้างแรงกระตุ้นให้ชุมชนตื่นตัวในการเข้าร่วมการพัฒนา ตลอดจนการบริหารจัดการการตลาดการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีบทบาท และความสำคัญอย่างมาก ส่วนปัจจัยภายนอกด้านระยะเวลาในการดำเนิน

โครงการราว 3-4 เดือน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่สั้นย่อมส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน โครงการ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งเป็นเป้าหมายในระยะยาว ตลอดจนการขาดการ ประชาสัมพันธ์โครงการจากทางภาครัฐที่เหมาะสม ล้วนส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนิน โครงการเป็นอย่างยิ่ง แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม สร้างสรรค์ให้ประสบผลสำเร็จทางภาครัฐ จะต้องกำหนดนโยบายการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมี แนวทางในการพัฒนาชุมชนอย่างชัดเจน และมีการสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ ยังต้องทำการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ ทั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐส่วนกลาง เจ้าหน้าที่องค์กร ท้องถิ่น ชาวชุมชน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในกระบวนการพัฒนา โดยผ่านสถาบันการพัฒนา ชุมชนอย่างยั่งยืนเนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นทุนที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาชุมชนให้ประสบ ความสำเร็จ

ดังนั้นในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ด้วยโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ควรมีตัวแบบ หรือแบบจำลองการดำเนินงานที่หมู่บ้านแต่ละ หมู่บ้าน ผู้ที่สนใจหรือชุมชนท่องเที่ยวชุมชนอื่นสามารถนำตัวแบบนี้ไปใช้ได้ โดยตัวแบบและ แบบจำลองนี้จะมาจากการศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ต้นแบบ ศึกษา วิเคราะห์กระบวนการในการค้นหาทุนชุมชน กระบวนการการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กระบวนการนำทุนชุมชนไปใช้ได้ ภายใต้อความเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น ซึ่งจะเป็นการดำเนินงานภายใต้แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แผนภาพที่ 1-1 ข้อเสนอตัวแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

ที่มา :

ข้อเสนอแนะ

1. ภาครัฐส่วนกลาง

1.1 ในส่วนนโยบายการพัฒนา ควรมีการกำหนดนโยบายในการพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยวในระยะยาว 3-5 ปี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องทั้งในด้านนโยบาย การดำเนินงาน และชุมชนเกิดความมั่นใจในการดำเนินโครงการพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยว

1.2 ควรมีผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาในด้านการพัฒนาชุมชน เพื่อกำหนดทิศทาง การพัฒนาชุมชน และควรมีการดึงจุดขายของชุมชนออกมานำเสนอ และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

1.3 ควรมีการสนับสนุน และประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และมีกิจกรรมการสื่อสารของโครงการ ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดทราบโดยตรงกัน และทั่วถึง

1.4 ควรมีการจัดตั้งสถาบันการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อให้มีบทบาทในการให้ความรู้และพัฒนาทักษะการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยว การพัฒนาทักษะด้านการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการใช้สื่อที่เหมาะสมสอดคล้องกับการตลาดในยุคปัจจุบัน

1.5 ควรนำแนวคิดการประเมินศักยภาพชุมชนที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้มาเป็นแนวทางในการประเมินความพร้อมการเป็นชุมชนท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาสู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

2. ภาคท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นต้องยึดแผนแม่บทในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว และในส่วนเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ควรสร้างความตระหนักรู้ เข้าใจในการดำเนินโครงการ และควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านชุมชน

3.1 ควรมีผู้นำที่เข้มแข็งสามารถสร้างความเข้าใจ และความสามัคคีช่วยเหลือกัน ในชุมชน เพื่อขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยวไปสู่เป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ และควรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

3.2 ควรสร้างเครือข่ายชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างโอกาสทางการตลาด

4. สถาบันการศึกษาท้องถิ่นควรเข้ามามีบทบาทในการถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือด้านวิชาการให้แก่ชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ